5-22-8-11
8-7-D-13

IOANNIS MEVRSI
RERVM BELGICARVM
Libri Quatuor.

In Quibus

FERDINANDI ALBANI
Sexennium, belli Belgici principium.

ADDITVR
QVINTVS, *ſeorſim anteà excuſus, in quo*
INDVCIARVM *Hiſtoria; &*
eiuſdem belli finis.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

S. Andrea della Valle.

LVGDVNI BATAVORVM,
Apud LVDOVICVM ELZEVIRIVM,
Anno CIↃ IↃ CXIV.

ILLVSTRISSIMIS
ORDINIBVS
HOLLANDIÆ
WESTFRISIÆQ.
FORTVNÆ
AC
LIBERTATIS
BELGII
FOEDERATI
ASSERTORIBVS
PROPVGNATORIBVSQ.
PRIMIS,
PIIS,
FELICIBVS,
INVICTIS,
HOC
HISTORIÆ
MEÆ
MONVMENTVM
QVALECVNQVE
I. MEVRSIVS
DEDICO
CONSECROQ.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Illuſtriſsimi Domini,

PRincipia belli veſtri Belgici, quæ literarum monumento conſecraui, Vobis offero. Audeo dicere, victurum Opus; ob rerum illarum, quas complectitur, dignitatem. Nunquam Fama loqui deſinet, quæ Europâ non contenta, etiam Aſiam Africamq́; peruagata eſt, & illic quoque nomen veſtrum inclytum reddidit. Igitur vt iſtius belli nullo tempore memoria vnquam obliterabitur, ita erunt, qui legere illud, & principia ac cauſas ſcire, ſemper cupient. Vobis autem offerre viſum, quia debebam. Veſtra enim in hoc Opere inuicta virtus commemoratur; veſtrum illud robur animi admirabile potiſsimam Hiſtoriæ partem implet. Atque hic Poſteritas leget, Vos pro libertate publicâ, quam Philippus, ille Regum potentiſsimus, oppreſſum ibat, contra priuilegia populi, contra fidem à ſe datam, maximo animo arma ſumpſiſſe; nec præclara audendi ſignum, quod ſecuti ſtatim Zelandi, primos tollere dubitaſſe. Scilicet ita

olim

olim etiam aduerſus Romanos, cùm indigna cogere vellent, Cl. Ciuili duce, opponere Voſmet auſi eſtis: & quos orbis vniuerſus extimeſcebat, qui cõtemnere auderetis, ſoli Vos ſanè exſtitiſtis. Ex eo tempore tot iam ſeculis quaſi eneruata virtus parum ab inertiâ aberat; certè ſic exiſtimabãt Principes veſtri, qui quantumuis, per tot priuilegia adſtricti, precarium tantùm aliquo modo imperium habebant; nimiâ tamen mox potentiâ dubiam Vobis libertatem priſcam fecerant: Philippus verò etiam nullam facere voluit. Huc cùm eum liberæ poteſtatis cupido, proprius dominantium affectus, incitaret, maieſtate ſuâ tantâ indignum ratum, regnandi legem à ſubiecto populo accipere; pulcra occaſio viſa fuit, inuadere tempus per diſsidia religionis turbulentum. Sed conſilium hoc contra cecidit, quàm ſperârat: quippe veterem principatum, quem munire deſtinabat, magnam partem planè euertit. Itaque nunc prouinciæ cæteræ, quæ ſe iugo ſubduxerunt, Vobis libertatem debent; quam aſſerere, niſi veſtro exemplo fortes, nunquam ſanè auſæ eſſent. ac præterea ſemel auſæ non tueri ſe potuiſſent, niſi Vos protexiſſetis. Neque inficias vlla ibit, animam ſuam in veſtrâ verſari; & prouin-

ciam hanc, quam tenetis, Reip. fœderatæ cor eſſe. Quinimò illa vt libertatem, ita magnitudinem ſuam, ad quam hodie perueniſſe eam conſtat, magnâ ex parte Vobis debet. Quod Europa eius fœdera paſsim amplectitur, æſtimatq́; Aſia amicitiam colit, Africa etiam auxilium petiÿt, quæ Inuidia negare poſsit, veſtrum beneficium eſſe? In partem gloriæ cæteræ quidem prouinciæ veniunt, quæ, pro viribus quæq́; ſuis, ſtrenuè etiam adiuuerunt; verùm tamen primas hîc Vobis deberi, illæ ipſæ non inuitæ profitentur. Macti magnitudine iſtâ, ac fortunâ,

Illuſtriſsimi Dominî,

quam ſupremum Numen Veneror vti Vobis ſempiternam, Vos autem communi Patriæ, ac Reip. adeò vniuerſæ, florentes atque incolumes ſeruet. Lugduni Batauorum. Kal Iul. CIↃ IↃ C XIV.

ERRATA.

Antequam operis huius lectionem incipias, rogatum te volo, candide Lector, vti paucula hæc errata emendare ne pigeat.

Pag.2.lin.23. tranſpoſita verba ſunt. Reſcribe. Oudevvatram, & Bommenedam. in Zelandiâ Zirizeam. in Brab. *Pag.4. lin.1.* his. *ſcrib.* hîc. *p.18. l.22.* vicena cIↄ. *ſcrib.* tricena cIↄ. *p.31. l.11.* experſurus. *ſcrib.* experturus. *p.36.l.1.* mali. *ſcrib.* malè. *p.120. l.9.* poſſunt. *ſcrib.* poſſent. *p.244. l.4.* darte. *ſcrib.* parte. *Si quæ alia tibi occurrent, ea pro candore tuo ipſe corriges.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EM.

IOANNIS MEVRSI RERVM BELGICARVM Liber Primus.

BIBLIOTECA N.LE ROMA VITTORIO EMANUELE

EVROPAE pars non contemnenda Belgium noſtrum eſt; quod varijs olim Principibus ſubditum, matrimonijs mox coniunctum, obtigit feliciſsimæ per tria ſecula domui Auſtriacæ, ſed quæ ad fortunæ culmen perueniſſe ſub Carolo V videri poteſt. Ille, ſiue ætate fractus, ſiue regnandi, aduerſante iam fortuna, etiam ſatur, cum exuere potentiam vellet, diuidere inſtituit: & Imperium, cuius ſucceſsio, ob dubia Septemuirorum ſtudia, minus certa videbatur, in fratrem ſuum Ferdinandum; Hiſpanias, cæteraque item regna, Belgiumque, ceu certiſsimam hereditatem, in Philippum filium tranſtulit. Sed conſilij eius poſtea pœnitentia ipſum inceſsit. Nam penitius cum attenderet, obnoxium magnitudini ſuæ Imperium videbat, & arcana quadam neceſsitate obſtrictum ſibi Germaniæ

ſtatum, ne aliunde Cæſarem legeret, quam è ſua domo, cuius ipſe tunc temporis caput, & poſt eum futurus filius. Hoc ergo modo Philippum principem Belgium accepit, & cum eo grauiſsimas turbas, per quas ſub legatis pluribus variè affectum. Cauſæ erant, & mutata maiorum religio, & ad opprimendam iſtã imminuta priuilegia. Quippe res illa animos populi, cætera placidos, neque temere moueri faciles, incitauit. itaque initio, reuerens principis, iniuriam ipſi repræſentat, & vim item deprecatur, ſupplicatque, vti ne vexari ſeſe tam indigne, neue opprimi præter ius aut fas permitteret. Verum vbi reiectis precibus, nihil omnino tyrannis remitteret, poſt ſpem exhauſtam profligatâ patientiâ iram accendit deſperatio; armaque ſumpta, extrema vitæ, ac publicæ libertatis tutela. Arduum ſane id bellum fuit, & cui par vix ſanè dixerim an priora ſecula viderint; nec fidem adeo habitura poſteritas erit; etiam cum in monumenta fide optima relatum leget. Ac profectò, ſi fateri verum volumus, quis aut arma animoſius intulit? aut conſtantius vnquam pertulit? aut aduerſa fortius excepit. Videte in Hannonia Montes; in Hollandia Harlemum, Alcmariam, Leidam, Oudewatram; in Zelandia Ziriczeam, & Bommenedam; in Brabantia Traiectum ad Moſam, & Antuerpiam; in Flandria Sluſam, & illam, quæ exempla omnia ſuperat, Oſtẽdam. Omnes hæ pro libertate fortia quæuis ſunt perpeſſæ; & fecere etiam

multæ. Sed hæc partium virtus fuit; nunc Remp. vniuerſam inſpiciamus. Romanum militem Veij x. Numantia xiv. Italia ſola I ɔ annos eſt remorata. Fœderatorum vero arma nullæ vrbes ſemeſtre vltra ſuſtinuerunt; & vii prouinciarum libertas annis xxxiv vindicata. Roma Africæ, quod miſerat bellum, animosè repoſuit, & Carthaginem exſtirpauit. Sic Hiſpaniæ Fœderati, Gadeſque diripiunt. nec hoc contenti, arma ſua vlterius nauigare iubent, Indiaſque adeo ipſas petunt, Philippi ærarium; & Regem ante id tempus inuictum, Europæ vniuerſæ terribilem, ad pacem offerendam impellunt. Sed rei initia proponamus.

CVm è Belgio diſcederet Philippus, Margaretam Parmenſem prouincijs impoſuit, mulieré, rerum imperitam, ſed quæ in adminiſtranda Rep. Antonij Perenotti Cardinalis Granuellani conſilijs vteretur. Obtinuerat id a rege homo ſolerter ambitioſus, vt penes ipſum, ſine inuidia, rerum omnium ſumma eſſet. ſed dum immoderatè potentiam habet, turbata valde quiete publica, & exaſperatis procerum ac populi animis, vt offenſæ ſe ſubtraheret, in Sequanos abijt, moxque amota Parmenſis cum Ferdinando Aluareſio Albano præfecturam mutauit. Sub diſceſſum regis erat in limite miles Hiſpanus, quem remoueri Ordines petebant; & rex promiſerat, ſed de in-

ſtinctu Granuellani arbitratus, certum his ſine illo principatum non fore, diu reſtitit. tandem, cum inſtare magis magiſque ordines videret, inuitus acquieuit. atque hæc prima eius offenſa. Abſente rege, agitatum vt maiorum religio ſalua eſſet: eoque Inquiſitio requirebatur, & plures epiſcopi. Hoc conſilium Belgij pacem, & Philippi in prouincijs illis imperium, penè euertit. Magnam hîc operam dedit Franciſcus Sonnius, Theologus Louanienſis, qui Romam profectus Pontifici expoſuit, *quæ Belgij magnitudo eſſet, quæ populi frequentia, atque opes. in ſummâ libertate magnam eſſe religionis negligentiam, vnde hæreticorum potiſſimum incrementum; cui occurri à ſede Romanâ neceſſariò deberet.* Et orator non indiſertus in pietatis negotio facilè cauſam obtinuit. Itaque cum epiſcopi hactenus tantum quatuor eſſent, Cameracenſis, Atrebatenſis, Tornacenſis, & Vltraiectinus, augere numerum placuit, & quatuordecim alios adijcere, quorum electio ad regem, confirmatio ad Pontificem pertineret. His deſtinatæ vrbes maximæ. Machlinia, Antuerpia, Silua ducis, Gandauum, Brugæ, Ypera, Audomaropolis, Ruremunda, Dauentria, Harlemum, Middelburgum, Leouardia, Groninga, ac Namurcum. Quin etiam III archiepiſcopatus conſtituti; Vltraiectum, Cameracum, & Machlinia; cum iniuriâ manifeſtâ archiepiſcoporum Colonienſis ac Rhemenſis: nam ad illum Vltraiectũ, ad iſtum Cameracum pertinebat. Vltraiecto autem

ſubiectæ

ſubiectæ Dauentria, Harlemum, Middelburgum, Leouardia, & Groninga: Cameraco Atrebatum, Audomaropolis, Tornacum, & Namurcum: Machliniæ, Antuerpia, Silua ducis, Ruremunda, Gandauum, Brugæ, & Ypera. Atque hæc poſtrema, Granuellano aſsignata, prima dignitate eſſet. Hinc populi querelæ, & optimatum, collegiorum quoque, ac monaſteriorum. & pars priuilegia libertatemque concuti, pars ſacerdotia in alios transferri, indignabantur. inde ſequitur capitale crimen, nobilium ſupplicatio; & veri præludium, imaginarium bellum. Quamobrẽ cum, ingraueſcente tumultu, impar ſedando fœmina videretur, remouere à Republ. placuit. Ac quidem ſeriò deliberat Philippus, conſiliumque Madriti primùm, dein Segouiæ etiam habet, duplici conſultantium adfectu; *vtrum veniâ, an vindictâ vteretur.* Ruiſius Gomeſius Silua, Suareſius Figueroa Ferianus, & Bernardinus Freſneda, clementiam ſuadebant, ac *concedendam Belgis delicti pœnitentiam.* contra Ferdinandus Aluareſius Albanus, Spinoſa Cardinalis, & Inquiſitionis præſes, *coërceri rebellionem, & in auctores animaduerti* volebant. His Philippus rex accedit, & proximo vere bellum pronuntiat, exercitumque decernit, à ſe ducendum. Tenax illi offenſæ animus; & occaſio videbatur, *obnoxiâ iam prouinciarum libertate, munire principatum, per tot priuilegia hactenus precarium.* itaque offenſam non vltra clam habet, & pœnæ

initium à Montinio facit, ac Bergenſi, qui anno præterito oratum miſsi ad mitiganda de inquiſitione edicta, in hoc tempus dilati, in cuſtodiam abducuntur. vbi Bergenſis, iniuriæ impatiens, mœrore animi dubium, an veneno, deceſsit. Montinius poſtea extra Segouiam productus, ſecuri percutitur; vir magni animi; & affectus in Remp. Bona vtriuſque fiſco addicta, nec maiorum profuit religio, quam tuebantur. & Bergenſis, vt regem placaret, per literas vxori mandauerat, quicunque pueri in ſua ditione a ſectarijs luſtrati eſſent, hos vt denuo luſtrari iuberet. pro Montinio, quæ aduentabat, Philippi ſponſa, Anna Auſtriaca, deprecatura dicebatur. ſed illi ne gratiam hanc faceret inuitus, maturato ſupplicio, interceſsionem excluſit. Iam Philippus in Belgium iturus de via deliberat. *Oceanum ingredi exiguo nauigio, præter dignitatem; cum magna claſſe, longi apparatus videbatur. & periculum in Hollandia aut Zelandia timebatur, ob Auriacum illic præſidem, in turbatis prouincijs fidei ſi non ambiguum, tamen ſuſpectum. per mediterraneum mare, longa via erat, & magnæ impenſæ; &, vt per Italiam iter non difficile, ita per Germaniam, propter prnicipes Proteſtantes, per quorum terras tranſeundum, non ſatis tutum.* quapropter per Sabaudiã, Burgundiam, ac Lotharingiam ire placuit. hæc breuior via, & periculo vacua, etſi non moleſtia: cui minuendæ, quia, anno inclinante, per aſpera montium impeditus in Sabaudia tranſitus, a rege Galliarum petitus

titus commeatus, vt ad forum Iulium copias exponere, ac per Prouinciam, agrumque Lugdunenſem, vbi cœlum clementius, traducere in Burgundiam liceret. cumque is excuſaret, frequentes illic Proteſtantes eſſe, nec tutum ideo militum tranſitum; tandem decretum eſt, per Sabaudiam iter facere. ſed quia in ea commeatus inopia, ad ducem amicum, Philibertum Emanuelem, Ioannem Cunigam amandat, & Franciſcũ Ibarram, vt venturo exercitui iſte tranſitum, hic annonam procuraret. eadem de cauſa ad Lotharingiæ ducem Antonius Mendoſa mittitur. ac rata ſane legatio fuit. His peractis, cum in procinctu rex ſtaret, alij, poteſtatis auidi, ſuadere *ne iret. caſtigandos eſſe Belgas, ipſum natura nimis benignum: inſuper, ſpectare pœnas, principi indecorum.* igitur mutare ſententiam Philippus, & legatum deſtinare, cum exercitu, ac plena poteſtate. inter hæc diſpicit, cui negotium id committat. & hi Carolum filium ſuadent, cuius reuerentiâ, ceu legitimi principis, facile Belgæ ad obſequium redirent. alij Medinacœlium proponunt; alij Albanum, militiæ clarum: cuius virtutem, coërcendis perduellibus neceſſariam, magis extollere, qui remotum ab aula æmulum cupiebant. & obtinuit horum ſententia, indignante vehementer Carolo, qui benignè in Belgiũ affectus, tranquillari illud, quam caſtigari malebat. Mox euocatæ Neapoli, Sicilia, Sardiniaque, legiones veteranæ, & duplicatæ leues armaturæ, additæque ex Hiſpa-

nis tur-

cIↄ.Iↄ. LXVII. nis turmæ duæ, Lopeſij Sapatæ, & Sanchij Auilæ. equitum ſclopetariorum item II, Petri Montani, & Conſalui Monteri. in Sueuia, & comitatu Tirolenſi, Albericus Lodronius peditum Germanicorum habito delectu, ſigna XII, è militibus CCC ſingula, conſcribit. Hoc apparatu, menſe Maio, anno cIↄ. Iↄ. LXVII. cum filio vtroque, Friderico, ac Ferdinando, Barcinone ſoluit Albanus; & febri pariter atque arthritide correptus, curandæ valetudini, Nicææ cum IV triremibus ſubſiſtit, cæteram claſſem Genuam præmittit. inde ſubſequitur, viribus refectis; & ſeptimo die, quam diſceſſerat ex Hiſpaniâ, Genuam appellit. ibi vexilla tironum ſelecta IV veteranis miſcuit, in Belgium ituris; & Alexandriam profectus, Gabrielem Cueuam Alburquercium, Mediolanēſis ducatus præſidem, obuium habuit. mox ad Pontificem ablegat Mendozam, renouando conſilio, quod ſe auctore cum reginâ ante biennium Baionæ habitum. deinde, militem luſtraturus, Ambroſij fanum contendit. id prouinciæ ſubalpinæ eſt oppidum, prope montem Ceniſium, quo Ibarra aduectâ annonâ exercitum omnem conuenire iuſſerat. Erant in eo ſub ſignis XLIX peditum Hiſpanorum paullò minus nouena cIↄ. quorum primi ductores, Alphonſus Vlloa, Iulianus Romerus, Sanchius Lodonius, & Conſaluus Braccamontius. & Vlloa quidem ſigna XIX. reliqui X quiſque ducebant. his additi in fronte ſclopetarij maiores XV, ingens

gens pugnæ momentum, vt vſu compertum. equites Hiſpani, Itali, Epirotæ, in x i i turmis, c I ɔ c c. Luſtrato exercitu, & à morbo recreatus, Aſtam venit, atque inde Poërinum. vbi habito cũm Sabaudo colloquio, Ambroſij fanum, quo militem præmiſerat, cõtendit. moxque Ceniſio monte & Alpibus ſuperatis, Monflorium venit, in Burgundiæ limite. Exercitum omnem trifariam diuiſerat. primum agmen ipſe ducebat, medium filius Ferdinandus, vltimum autem marchio Cetonæ, Chiapinus Vitellius, vir belli egregius. In itinere magnæ moleſtiæ, per loca abrupta, & arduas conualles, quas Arua ſcindit, ſtreperum flumen, per confraga ſaxa in Iſaram illabens, vbi ponte iungitur. ad hæc alia quoq; difficultas obiecta; quippe ſterili loco, ſine quiete continuanda diu itinera, militem fatigabant, fame moriturum, ſi eodem hoſpitio plus die egiſſet. Dum ita per Allobroges iter facit, vehementer ſibi timere Heluetij, maximè vicini Geneuenſes, qui ad fœderatos, pari metu conſternatos, auxilium oraturos mittunt; item in Heduos ad Condæum, communi periculo vt arma capeſſeret, atque opem ferret. ſed hunc metum Albanus ipſe ſtatim exemit, cum, nuſquam moratus, in Belgium feſtinat. Dum in Burgundiâ eſt, adiunxere ſe copijs ſclopetarij c, cataphracti c c c c, à Philippo conſcribi iuſſi. ijs præerant, comitatus præſes Vergius, & nobilitatis principes, Cheuereaulxius, Mommartinus, & CIↃ.IↃ. LXVII.

ↀ.Iↄ. LXVII. Clarouallius. Monflorio digreſſus, duodecimo die Fontenaium attigit, Lotharingiæ oppidum, in limite poſitum. inde cum villam Theodonis veniſſet, in principatu Lutzemburgenſi, à Parmenſi miſſi Barlamontius, & Noircarmius, mandatorum à rege exemplar petunt. eo exhibito, cum tranquilla omnia in Belgio eſſe illi referrent, equitatum Germanicum, in limite præſtolantem, auctoramento ſoluit. Obuium illic Egmondanum habet, qui dicis ergo aduentum gratulatur. hunc vt eminus venientem vidit, ad præſentes conuerſus, clarâ voce; en hæreticum, inquit, magnum! audiebat elogium Egmondanus, animumque turbatum vix compoſuit, cum blandè exceptus ambiguum dictum benignè interpretatur. Lodronij legionem Antuerpiam præmittit, & Belgarum XVI ſigna vrbe excedere iubet. Bruxellas, ſalutandæ Parmenſi, Ibarram deſtinat. cumque ſubſecutus cum cætero milite XI Kal. Septembris illuc venit. ibi legionibus præſidia diſtribuit. Sardöam Auguiano, Neapolitanam Gandauo, Langobardicam Liræ, Ferdinandum filium cum quàm maximo equitatu Dieſtæ imponit; ſolam Siculam ſibi reſeruat, & per metatores hoſpitia aſſignat. tum Parmenſem magno comitatu in palatio ſalutat, ac mandata regis explicat; quibus illi & armorum ſumma, & religionis arbitrium, ius deniq; omne in magiſtratus vel caſtigandos,

dos, vel mutandos, præterea vitæ ac necis ſuprema poteſtas committebatur. ſola rerum ciuilium adminiſtratio Parmenſi relinquebatur. &, ne quid controuerti poſſet, in dubijs negotijs, vni ipſi interpretandi ius dabatur. poſt hæc à rege literas profert, quibus ſcribebat, iuſſa Albano etiam quædam ſecreta dediſſe, in tempore reuelanda. hæc quæ eſſent, cum interrogaret; renidens ille, oblitum ſe dicere: ſed mox, cùm occaſio foret, in memoriam reuocanda. ſatis contemptim reſponſum videbatur, ſed prudens fœmina offenſam diſsimulat, tempuſque operitur, quo, commeatu impetrato, prouinciâ decedat. calumniæ de eâ apud regem fuerant, *conniuentiâ ſuâ, & lenitate muliebri, fouiſſe turbas, ſeueriter compeſcendas.* has abſentiâ refellere ſtatuebat, &, tam diſpari ſucceſſore ſæpius deſideranda, in meliore Belgarum affectu ſolatium ponebat. Protinus iuſſa exequitur Albanus, & anni ſuperioris libello pro rege reſpondet; tum Caroli, & Philippi, de religione inquirendâ edicta reponit; deque ordinum conuentu ſpem conturbat. prouincijs, quæ rex mandaſſet, per literas denuntiat. ſimul ad obſequium hortatur, pacemq;, & veterem ſacrorum cultum. etiam diploma regium, auctoritatis firmamentum, typis vulgat. Arcanum mandatum erat, punire proceres fidei incertos. hoc, cum Parmenſi ingratum ſciret, clam habere Philippus iuſſerat. CIↃ.IↃ. LXVII.

CIↃ IↃ. LXVII. & colloquio ſatis id compertum, cum aſſeueraret, *ſi clementer haberentur, conſtantes obſequij omnes fore. experiundo didiciſſe, Belgarum ingenia impelli non poſſe. ſi blandè agat, fide inter ſe certaturos; ſi vim intendat, pro libertate quiduis auſuros.* ſed ille inſtitutum nihilominus vrget, ac vrbano magiſtratui claues adimit. indignantibus cunctis minui ius ſuum, Gandauenſes, quibus plus animi, per Egmondanum, prouinciæ præſidem, de iniuriâ conqueri auſi, reſponſum accipiunt; *continerent ſeſe: ipſum, quod regi expediret, conſulturum eſſe.* Ordinatis rebus, de inquiſitione edicta reſtituit. hinc Ordinum loco XII viros rebus iudicandis inſtituit, qui ſub ipſo præſide, imminutâ curiarum auctoritate, & Senatus Belgici ſupremi, contra prouinciarum priuilegia, de perduellibus, ac turbatæ religionis reis, cum plenâ poteſtate cognoſcerent. huic Senatui deſtinati initio promiſcuè prouinciales, & extranei; Arenbergius, Barlamontius, ac Noircarmius; Hadrianus Marius, Gelriæ cancellarius; Arteſiæ præſes, Ioannes Porta, Iacobus Heſſelius, Ioannes Vergas, Ludouicus Delrio, Belinus Bieſius, Ioannes Boſius, cognitor regius; & Iacobus Torræus, qui ab actis eſſet. Albani vicem præſidis partes Vergas ſuſtineret, propudium hominis, &, vti fama erat, ob vim illatam virgini propinquæ, Hiſpaniâ exul. cuius ſæuitiam ipſi quoque Hiſpani teſtati, dignum Belgij carcinomate cultrum dicebant. Primo trimeſtri comparere

ipſe

ipſe Albanus, ac pro libidine ſolus ius dicere; ſenatui cIↄ. Iↄ.
cætero tantum conſulendi poteſtas eſſe. eâque iniuriâ LXVII.
mox commeatum petere nonnulli; alij tyrannidem deteſtati, ſponte ſuâ emanere. itaque ex XII vix III reperti, qui damnatorum ſententijs ſubſcriberent, Vergas, Delrio, ac Torræus: tam inſigni omnium odio, vt hi TVRBARVM, illi SANGVINIS SENATVM appellarent. cumque principio decretum eſſet, non alijs litem intentare, quam nobilibus fœderatis, abſentibus, ac profugis, concionatoribus quoque, conſiſtorianis, quos vocabant, iconomachis, & perduellibus; alia his capita adiecerunt, quibus obnoxij quicunque tenerentur, ij regis maieſtatem læſiſſe, boniſque omnibus excidiſſe iudicarentur: tam latâ quidem interpretatione, vt nemo non crimini propinquus videretur. Hic Senatus, iſtâ auctoritate munitus, decreta Hiſpanica exequi paullatim cœpit. Auriacus, Egmondanus, Hornanus, Hochſtratenus, Bergenſis, & Montignius, animum regis offenderant maximè; nec pœna amplius differenda. quamobrem negotium ſimulare Albanus, ac Bruxellas proceres euocare, de ſummâ rerum conſulturus. conuentum indicit ad V Eid. Septembris in domo Culemburgicâ, quam, occupato à Parmenſi palatio, ipſe inſederat. vbi conueniſſent, Senatum ignarum armis obſidet, & de arce Antuerpiæ imponendâ conſultans, cum diem exemiſſet, ſub veſperam demum conſilium dimittit. in-

ɔIɔ. Iɔ. LXVII. ter exeundum, vt minore tumultu res gereretur, ſeorſim emiſſos, Egmondanum Sanchius Auila; Hornanum Hieronymus Salinas comprehendit. Egmondanus, animi egregius, cum gladium ponere iuberetur, quo tam fortiter aliquoties pro rege vſus, nequicquam ordinis ſui ius obteſtans, ægrè diſcinxit. Hornanus autem, circumſtantes de eo percunctatus, cum nemo reſponderet, ſublatis cœlum verſus oculis, altè ſuſpirans; *nimirum*, inquit, *æquum erat*, *vt cuius me conſilijs permiſi*, *eius quoque fortunam ſequerer*. Id verò, prouidus futuri Auriacus, in ſupremo Willebroci colloquio, vates nimium verus, euenturum vtrique prædixerat. quippe ominatus erat, ipſum Egmondanum pontis vicem futurum, per quem Hiſpanus, libertatem peſſum daturus, in Belgium tranſiret. ſed vir diligens retinendæ dignitatis, & grauem ſine eâ vitam habiturus, dum aliter ſaluam non fore exiſtimat, fato quodam in exitium trahitur. Captiuis appoſitus miles Hiſpanus. Re patratâ, per Barlamontium, & Manſveldium Parmenſi nuntiat, *hoc fuiſſe in regis literis intellectu obſcurum, quod explicari tunc haud conſultum. factum*, *vt*, *ſi turbaretur*, *deriuatâ in ſe inuidiâ*, *ab odio populi*, *quem ipſi regendum rex commiſerat*, *& periculo immunem præſtaret*. Animum fœminæ, cùm ingenio ſexus ſui, tum potentiâ imminutâ, ſatis irritabilem, pupugit eiuſmodi excuſatio, quâ illudens in dubium traheret tot rebus geſtis perſpectam fidem;

dem; &, prouinciâ decedere iuſſæ, tanquam adhuc gubernatrici inſultaret. Nec his contenta Albani ira, vltra pergit. Moxque Ioannes Caſembrotius Backerſelius, vt conſiliorum, ita fortunæ pars herilis, carceri mancipatur. & Lodronius Antonio Straleno, conſuli Antuerpiano, opibus ac gratiâ inter ſuos inſigni, in viâ Machlinienſi manum inijcit; bona in commentarium referri, ædeſque obſignari mandat. præter hos capti plures alij, loco & ſorte diſpares. Carolus Mansfeldius, qui cum fœderatis principio fuerat, ſiue exemplis territus, ſiue innuenti clanculum patri obſecutus, ex aulâ ſe ſubtrahit, non tutum ratus, aut regis gratiam, aut præfecti ſeueriſſimi amicitiam experiri. Hochſtratenum caſus ſeruauit. nam in aulam cum proficiſceretur, Albani iuſſu conſilia collaturus, læſo forte per viam crure, emanendi cauſam inuenit. Ingens terror Belgas inuaſit, vtque innocentiam tutam haberent, hi trans mare in Britanniam, illi in finitimam Galliam, ac Germaniam, iſti ad vrbes Anſiaticas paſsim diffugiunt. Captiuos proceres ſub cuſtodiâ III CIↄ militum Gandauum mittit, in arce aſſeruandos; iuſſo prius Egmondano teſſeram à præfecto repoſcere, & Alphonſo Vlloæ tradere, qui cum præſidio illic eſſet. nobilitas reliqua, pars Viluordiæ, pars Bruxellis in carcere habita. (cIↄ. Iↄ. LXVII.)

poſtea

cIↄ.Iↄ. LXVII. poſteà Antuerpiam veniens Albanus, in ſuburbio Kiliano, meridiem verſus, diruto muro, ac turre vetuſtâ, portâ Cronenburgicâ, arcem ordinat, arduo opere, & impenſa quaterdecies centum cIↄ florenorum. è quibus CCCC cIↄ Antuerpienſibus imperata, ex centeſima, viceſima, & decima recipienda. præponitur fabricæ Paciottus, ſimili in Taurinis opere artis clarus. operæ II cIↄ laborem continuantes breui tempore ad finem perducũt. propugnacula V circumpoſita, ac priori Albanus à ſe DVCIS, ſecundo FERDINANDI, tertio TOLETANI, quarto ALBAE nomen imponit. quintum in artificis memoriam, PACIOTTVM vocat. inde cùm CCCC equitibus ipſe ingreſſus, opus inſpicit, ac præſidium Gabrieli Serbellono mandat; tormentaque bellica vrbi erepta illic collocat: magiſtratum denique lectos, & cætera præſidio neceſſaria, curare iubet. in vrbe cum legione Germanicâ Lodronium relinquit. eo facto Bruxellas repetit. Interim, commotâ denuò Galliâ, Carolus rex auxilia ab Albano poſcebat, ex fœdere debita, quod Baionæ cum reginâ clam contraxerat. Legatur fano Quinctini præfectus, cum tribus alijs è primariâ nobilitate. nec irrita legatio fuit. quin Albanus, ceu rebus iam in Belgio pacatis, ipſum ſe ducem vltro offerre. ſed ſuſpectus Gallis tam obuius fauor, & *in regni penetralia talem venire, exploratio verius, quàm auxilium* putabatur. quamobrem gratijs actis reſpondent,

dent, *tutius alium copias auxiliares ducturum; vt enim ipſe* cIɔ.Iɔ. LXVII.
adſit, & Belgium deſerat, neutri regum expedire. tum Arenbergium deſignat cum equitibus cIɔIɔ; peditibus cIɔ cIɔ, Hiſpanis ac Belgis, qui, declinandæ Albani ſæuitiæ, in militiam ſeſe dederant. Iam rebus in Belgio conſtitutis, adfuturus Philippus credebatur: ac initio ita ſtatuerat; ſed turbæ in aulâ, ac regno, retinuerunt. Carolus filius, veluti rerum nouarum ſtudio, in cuſtodiam datus, vxorque Elizabetha accitâ morte è viuis ſublata. tum in Bæticâ compeſcendi motus Maurorum. Albanus vbi comperiſſet, plurimos Belgas in Galliam profugos contra regem arma induiſſe, edicto eos, menſe Septembri promulgato, reuocare conatur. moxque Octobri proximo iterat, vetans *quemquam patriâ excedere, aut extraneo principi militare. ſi qui negligerent, ijs extremum crucis ſupplicium, & bona publicanda denuntiat.* in præſentes paſsim ſæuitum, & breui tempore carnificis manu interfecti amplius cIɔIɔccc. Hâc re, qui vltro ſolum verterant, ſe beatos exiſtimare; exiliumque, ac paupertatem, grauiore aliorum miſeriâ, multò libentius tolerare. XIV Kal. Ianuarias regius cognitor, Ioannes Boſius, publicè in iudicium vocat Gulielmum Auriacum, Ludouicum Naſſouium, Antonium Lalanium Hochſtratenum, Gulielmum Bergenſem, Florentium Pallantium Culemburgenſem, Henricum Brederodium, alioſque: intraque proximas VI ſeptimanas adeſſe

cIɔ Iɔ. LXVII. Bruxellis iubet. Auriaco beneficia commemorat, & honores à Carolo ac Philippo collatos; tum, obiectâ ingratitudine, non vno crimine perduellionis reum agit. Hochſtrateni, & cæterorum, eadem ferè accuſatio. Parmenſis, impetrato commeatu, ordines Belgij ſcriptis v. Eid. Decembres literis valere iubet; *in regem fidem, in ipſos affectum,* ſeriò teſtata. ſimul hortatur, *vti maiorum religionem, & regis ſui cultum, porrò conſtanter tuerentur. Animo angi ob biennij præteriti turbas, quas tamen ipſa Dei gratiâ, & fideli ſubditorum operâ, diſpoſitis per oppida obnoxia præſidijs, compoſuiſſet. nec reſtare aliud quicquam, quàm vt, malis pœnâ compreſſis, rex de cæteris pro arbitrio conſtitueret. huc conſilia ſua contuliſſe. ſperare autem, eam curam adhibiturum, qua priſcam felicitatem prouincijs reduceret. optare item, quam coram illis poteſtatem accepiſſet, ibi quoque deponere poſſet. ſed mandato expreſſo prohiberi, & nolle regem, niſi ſe præſente, conuentum haberi.* Non multo poſt in Italiam diſcedit, proſequente aliquouſque Albano. Deſiderium ſui in animis Belgarum fœmina reliquit, potentiæ præ ſucceſſore moderata. rex prouinciæ benè adminiſtratæ gratias agit, & aureorum vicena cIɔ, atque annua vicena mercedem decernit. alij quadragena memorant. Captiui proceres, mox auecti, angere omnes; & exempla tam illuſtria nemini veniæ ſpem permittere. Sabina Bauara, Egmondani vxor, adeò violento caſu conſternata, dato Nicolao Landæ negotio, liberare virum cu-

ſtodiâ

ſtodiâ nititur. cônatus irrita, *ſaltem vt aurei velleris* cIↄ.Iↄ.
equitem, aut Brabantiæ terræ baronem, haberi ſupplicat. LXVII.
itaque pluribus libellis agit, *vt collegis, pro ordinis iure, iudicandus permitteretur. id vſitatum ſemper fuiſſe, & Nouocaſtello, Montagæ, Romonio, Gruythuſio, Raueſteinio, Haultbordino, aliiſque factum: quos perduellionis itidem reos à principibus ſecundùm ordinis ſui ſtatuta habitos. nec quenquam vnquam aliter acceptum, niſi prius, de principis & collegij ſententiâ, ordine motum. quo ſi excidiſſet, tum ei, per Brabantiæ priuilegia, regis iuramento firmata, quæ reum prouinciâ exportari prohibent, dandum iudicem ordinarium.* Fœminæ principi, pro marito rectè ſupplicanti, diſtinctione ſuperbâ Albanus illuſit; & regem ſegregans, *pro Belgij domino, non velleris præſide, de cauſâ cogniturum* reſpondet. porrò Landam abſtinere iubet. Hîc Sabina, de liburnicis paratis famâ, metuens, ne è Brabantiâ pridem auectum mox quoque in Hiſpaniam transferrent, prouinciæ Ordines enixè orare, *darent operam, ne quid præter ius faſque pateretur.* illi rati tam æqua poſtulantem deſeri non oportere, apud Albanum intercedunt, *ne migraret leges populi, aut datam à rege fidem violaret.* iſque reſpondet, *ex æquo & bono rem curaturum; nec in nomina tam illuſtria, fideique in regem & meritorum antè præclara, temerè quicquam commiſſurum.* eadem anniti, cum Hornani matre, apud Cæſarem, Imperij principes, cæteroſque eius ordinis equites, in Hiſpaniâ, Italiâ, Germaniâ, & alibi. interim cuſtodia

ↀ.Iↄ. nihilò liberior. & I V Eid. Nouembris, iuſſu Albani,
LXVII. Vergas, Delrio, Pratiusq;, Hornanum adeunt, ac reſponderi ſine exceptione ad interrogata poſtulant. ſi detrectet, ceu in contumacem actum iri. ea res quatri-
ↀIↄ Iↄ duum exemit. dein anno cIↄ Iↄ LXVIII ad diem IV
LXVIII. Eid. Ianuarij, coram Franciſco Monteſio, & Antonio Auilâ, LXIII accuſationis capita Pratius tradit, quibus intra V diem reſpondere deberet. idem Egmondano factum. Auriacus, futuri prudens, Dillemburgum in Germaniam euaſerat. Hochſtratenus in Vbijs erat. vterque ſcripto crimen remouent. *fidei ſemper in regem certos componendis turbis omnia tentaſſe. falsò in ipſos culpam verti, quam Inquiſitioni iure imputarent. illum Hiſpanorum aſtum eſſe, qui libidine dominandi antiqua regionum iura conuellere annisi, anſam quærerent ſumendis armis, & opprimendæ per vim libertati. ideò creatos nouos epiſcopos, & promulgatum concilium Tridentinum, impulſore maximè Granuellano, qui Belgij procerum infeſtus hoſtis, proſapiæ obſcurus, illuſtriſſimum quemq; potentiâ ſupergreſſus, eaque ambitioſè vſus, remp. omnem peruertiſſet. non iudicium declinare, ſi idoneum, & ſecundum ordinis equeſtris ſtatuta, daretur.* Aliorum alibi, in eodem reatu, par reſpõſum. Interim Auriaci filium inuadunt, Philippum Buranum, miſſo Verga, qui Louanio eum abduceret, vbi ſtudiorum cauſa agebat. nec vel ætatis innocentia, vel implorata à Rectore Academiæ priuilegia, vix tredecenni profuerunt. paſſim etiam in vincula coniecti prouinciarum

rum vrbiumq; aduocati, & ſyndici. omnes crudeliſsi- CIↃ.IↃ.
mè habiti. inter cæteros Iacobus Endius, Hollādiæ ad- LXVIII.
uocatus, ſæuienti Albano miſerrimè obiectus. virum gratiæ & fidei inter ſuos inſignem, Boſſuuius, abſente Auriaco prouinciæ præſes, ad cœnam vocauerat, eâq; finitâ abiturum, apud ſe detinuit. inde domum eius Sandium mittit, ipſi ab epiſtolis, vnaque Gulielmum Berendrechtum, actuarij curiæ adiuuam, qui ſcripta ſchediaque eius omnia in indicem referrent. tum noctu per prætorem, additâ aliquot militum cuſtodiâ, Bruxellas captiuum mittit. illic, confectus mœrore, anno poſt in carcere perijt. innocentiam viri Ordines tueri anniſi erant, Antuerpiamque, vbi tunc cum Senatu ſuo eſſe Albanus, miſerant è primariâ nobilitate Aſſendelfium, ac Matheneſium, & aliquot primarum vrbium conſules; additusq; Ioannes Treſlongus, vir forenſis eloquētiæ clarus, primuſq; poſtea in ſupremo Hollādiæ ſenatu præſes. is acriùs bonam cauſam agebat; ac libera oratio penè exitium patrono attulit. nam totum diem in cubiculo domus aſſeruatus, nemine ad colloquiū admiſſo, cum ſilentij iuramēto vix dimittitur; tanto cæterorū metu ne prehenderētur, vt mutatis ſtatim hoſpitijs, re infectâ, vrbe excederent. Sub hoc tēpus rex Philippus, de re Belgij animi incertus, ad Inquiſitores totā defert, ex eorum ſententiâ deinde acturus. ijq; XIV Kal. Martias reſpōdent; *Belgas omnes, cuiuſcunq; ordinis aut loci, diuinæ pariter ac humanæ maieſtatis reos eſſe.*

cIↄ.Iↄ. LXVIII. *ſolos excipi, qui in probationibus indicarentur. hos apertè Dei, eccleſiæ, & regis ſui reuerentiam exuiſſe; illos, cum reprimere ſectas turbaſque debuiſſent, per initia exiguas, tolerando vires addidiſſe. eidem culpæ nobilitatem affinem videri, quæ, quietis publicæ prætextu, populum per libellos ſupplices concitaſſet.* ratum regi hoc conſilium. igitur per literas III Kal. Albano imperat, vt in ſectarios ac perduelles è S. Inquiſitionis præſcripto quæſtionem habeat. iſque, ne deinceps, quorundam mollitie, in ſententijs ferendis fluctuaretur, abrupti rigoris iudices delegat; qui ex conſilij, quod SANGVINIS appellatum diximus, præcepto, de noxiorum pœnis arbitrarentur. horum licentia cum in innocentiſsimos quoſque graſſaretur, neque ſanctione tam laxâ quiſquam omninò eximius haberetur, metuere ſanè vehementer, qui dignitate, aut opibus, præcellerent. nemo non ſuum periculum putare. & metum augere quotidiana miſerorum ſpectacula, grauia in præſentes ſupplicia, bonaque abſentium publicata. Tam inclementi rigore paſſim plurimi patriâ exacti. parſque in Flandriâ occidentali ſiluis ſeſe abdidere, vnde factâ manu erumpentes, in ſacerdotes monachoſque noctu irruunt, comprehenſis bona eripiunt, & eâ, quam paſſi erant, immanitate, nares aureſq; fœdè obtruncant. quibus coërcendis miſſus miles cum fruſtra eſſet, vicatim ruſticos Albanus ſui quemque curionis curam gerere, ac bona erepta, à iudice æſtimanda, reſtituere edicto

cto iubet. deinceps verò pro vitâ eorum, ac facultatibus cauere, nullo priuilegiorum obtentu. Auriacus, CIƆ.IƆ. LXVIII. intellectis Albani conſilijs, tam iniquè ſe ac filium diuexari indignatus, apud Cæſarem, Electores, nec non reliquos Imperij principes, de iniuriâ ac vi conqueritur, & intercedi apud Philippum orat. at is literis & legato Cæſaris reſpondet; *rerum Belgicarum negotium Albano abs ſe creditum eſſe. huic ſe Auriacus ſiſteret, benignè audiendus.* ſed illum ſæuitiæ fama deterruit. quamobrem ad Imperij proceres, & propinquos, conuerſus offenſam iterum repræſentat. *ſe defenſione prohiberi, boniſque euerti. filium in Hiſpaniam abductum, conculcatis Brabantiæ, & Academiæ Louanienſis, priuilegijs.* tum priuatæ iniuriæ publicam addit. *antiquam Belgij libertatem oppreſſum iri. paſſim arcibus, lociſque munitis, Hiſpanos imponi, Belgij & Germaniæ hoſtes. alibi arces nouas fieri. infelices Belgas dum, tuendæ libertati, Inquiſitionem auertere nituntur, in ærumnas grauiores incidiſſe. nec Belgij tantum periculum verti, ſed illo ſubacto, in proximam ſolo & culpâ Germaniam iram Hiſpani transferendam eſſe. itaque in communi causâ operam conferrent, hominibuſque præter fas oppreſſis auxilia decernent, multò maximum libertatis ſuæ firmamentum.* eâ oratione flexi nonnulli, quos genus aut religio iungebat, militem promittunt. interim, innocentiæ teſtandæ, apologiam edit. Sub hoc tempus nobiles aliquot ſæuitiam Albani vlciſci ſtatuunt. quadrageſima erat, &

anni

ↀ.Iↄ. LXVIII. anni tempus pietatem ſuadebat. ad eamque exercendam Groenendalium, in nemore Sonio monaſterium, proficiſci cogitabat. id gnarum alijs, occaſionem conſilio dedit. Riſoirius & Carlous, è gente vander-Notiâ fratres, duces ſe præbent. Carlous, vt periculum temporis euaderet, in monaſterium illud ſe abdiderat. parati pedites circiter Iↄ. equites plus minus Iↄ cc. plerique in caſtello Ohanio occultati. & patrata res erat, niſi è militibus quidam inſidias prodidiſſet. is Licquij pridem domeſticus ad ipſum defert, ille porrò ad Albanum. qui propoſitum pietatis exercitium, quia non crederet, vix differre perſuadetur. è coniuratis vnus, de cohorte Egmondani miles, quæſtionem fortiter excepit, nec conſciorum quenquam prodidit. Ineunte quadrageſimâ eorum ſupplicia, qui concionibus interfuerant, Albanus deſtinat; itaque paſsim per vrbes ablegat, qui noctu oppreſſos in vincula abripiāt. ſed plurimi, vel ſuo metu, vel monitu amicorum, mutatis locis periculum euaſere. & è prætoribus ipſis nonnulli, manifeſtâ mandati iniquitate, officium detrectabant. inter alios Leidæ Ioannes Berendrechtus erat. aduentabat in vrbem Arnoldus Saſboutius, ciues aliquot LXXX comprehenſurus. ac perfeciſſet, niſi vir animi mitis, homines ſimplices, publicatis à Parmenſi literis, & regis clementiâ fretos, circumueniri indignum ratus, fugam monitis, aut latebras ſuaſiſſet. alibi tamen non

ſine

ſine effectu imperium fuit; & oppreſſi multi non vno mortis genere perierunt. Vltraiectinis porrò inſtat, vt concilij Tridentini decreta recipiant. miſſique præſes Machlinienſis, & decanus Bruxellenſis, cum loci Archiepiſcopo negotium adiuturi. ſed eccleſiaſticus ordo hîc diſcrimen aliquod facere. *fidei quidem catholicæ profeſſionem, errorum reformationem, cætera omnia libenter admittere: at quæ de extraordinariâ iuris dictione capita eſſent, & quædam alia ambigui ſenſus, ea nullo modo poſſe. ante biennium factam eſſe à Parmenſi interpretationem; hâc ſe vſuros.* cumq; vrgeret Archiepiſcopus, deprecatum Bruxellas mittunt, quibus ſeuerè Albanus reſpondet, *omninò gerendum morem eſſe, idque ita regem velle. nam quæ nuper à Parmenſi conceſſa dicerent, ea iniquam temporis conditionem extorſiſſe.* ad reſponſum literas addit; & archiepiſcopum mandata exequi, clerum ilicò parere iubet. In Germaniâ Auriacus amicos & exercitum parare, cum fœderatis clam conſilia ſua habere, & vix exſpectante Albano pluribus ſimul locis impreſsionem moliri. à profugis quoque in Angliâ, Cliuiâ, & alibi diſperſis, opem ac pecuniam rogare. Ludouico fratri, & Gulielmo Bergenſi affini mandata dare, prouiderent ne quid reſp. detrimenti caperet. Theodorus Sonoius cum fiduciarijs literis ad fœderatos contendit, rogatum ſingulos, vt loco præſcripto ad XIV Kal. Maij adeſſe velint. & ſtitere ſe nonnulli; alijs ancipitis conſilij euentum opperiri placuit, pro fortunâ animum ꝁ. ꝁ. ꝁ. ꝁ. ꝁ. ꝁ. ꝁ. CIↃ. IↃ. LXVIII.

cIↄ.Iↄ. LXVIII. mum habituris. dum hæc fiunt, Ludouicus Naſſouius apud Embdanos hoc agit, vt militem collectum nauigio imponere illic liceret. ſed illos, etſi fauentes clanculum, palàm difficiles Albani reſpectus reddidit. Eſt in propinquo Wedda caſtellum. hoc ſtatuerat occupare, & inde in agrum Groningenſem, reliquamq; Friſiam, & Hollandiam Borealem, copias mittere. id conſilium vbi per Embdanos impeditum, nihilo tamen ſegnius rem gerit, & confeſtim ad Weſalienſes Sonoium mittit, ipſis ſponſoribus arma quàm plurima paraturum. nec ceſſare Gulielmus Bergenſis, qui, collecto paſſim milite, Criſpinum Zeltbrugium in Gelriam mittit, agrumq; Zutphanienſem. atque is Herenbergam capit, & præſidium à Megenſi impoſitum expellit. ſed feſtinato ab Albano auxilio, ne hoſtis, debellari per initia facilis, morâ ſeſe communiret, miſſo cum legione Longobardicâ Sanchio Lodonio, tueri locum non potuit. In Gugernis quoque copiæ conuenerant. iamque erant cIↄ cIↄ. ſed ſine armis. hæc cum incremento exſpectabantur; ſed in alieno ſolo temerè ſecuri præter ſpem oppreſsi fuerunt. Conuentum Albanus intellexerat, quem ſtatim perturbandum ratus, Sanchium Lodonium cum v ſignis legionis ſuæ Namurcum proficiſci iubet: eiuſque copijs Sanchius Auila, Nicolaus Baſta, & Petrus Montanus, ſuas iungerent. ac Auila quidem ſtipatoribus præfectus, Baſta equites

Epiro-

Epirotas, Montanus ſclopetarios ducebat. hi viâ de- cIɔ.Iɔ.
flectere iuſsi, Traiectum Moſæ iter faciunt. ibique LXVIII.
viæ feſsi, cum ſe paullum recreaſſent, ex Eberſtenij legione IV Germanorum ſigna adſciſcunt. cum his Ruremondam mouent, ad Ruræ & Moſæ confluentes, in Cliuiæ Gelriæque finibus, oppidum munitum. id dolo pridem fœderati, atque apertâ vi aggreſsi, fruſtra fuerant. itaque ſuburbio direpto, ac templo, retro cedentes, ponte tumultuario Rurâ trânſmiſſo, per Waſſenburgum Herculenum verſus viam habebant. Auila gnarus vbi agerent, cum equitatu properè inſequitur, Lodonium cum peditatu ſubſequi iubet. Hic coacti pugnam capeſſere fœderati, aciem ordinât: ſed homines nô benè armis inſtructi, & ſubito Hiſpanorum aduentu conſternati, cum magnâ clade pedem referunt, ac Dalemum vicinum ſe recipiunt. idq; mox VII Kal. Maij, auctis per Lodronium copijs, impetu facto expugnatur. capiuntur ſigna VII. trucidantur cIↄ CC. Villerius & Dueus capti Bruxellas abducuntur. ex Hiſpanis vix XL deſiderati. Franciſcus Verga, operæ in eo conflictu egregius, vulneratur. Lodonius, re præclarè geſtâ, cum V ſignis Ruremondam venit, ibique captiuis aliquot laqueo gulam fregit. inde per peſtem digreſſus, Venlonæ ac Grauiæ militem imponit. ſigna alia V, Viluordâ & Tornaco miſſa, per vicina loca diſtribuit. Ad nuntium cladis, miles, qui circa Bergenſem, dilabi. & Weſalienſes, metu

cIↄ.Iↄ. LXVIII. perculſi, conceſſa prius viris Iↄ arma abnuere. eaque res irritum conatus Sonoium fecit. inde, cum rumor increbeſceret, nouas in Gelriâ copias cogi, Albani iuſſu profecti contra eos Megenſis, prouinciæ præſes, & Andreas Salazarius, arcis Panormitanæ in Siciliâ præfectus. Conſaluus Braccamontius è ſuâ legione ſigna VIII Siluâ ducis aduocata, & reliquum Aldenardæ præſidium, adiungit. Cæſar Aualus, marchionis Piſcariæ frater, cum tribus equitum turmis, ad Grauiam itidem adeſſe iubetur. quam in Gelriæ Cliuiæq; collimitio poſitam mutato loco fœderati cum occupaſſent, mox rurſum metu obſidionis deſeruerunt. Arteſiæ limitem ex Atrebatibus, Flandriâ, atque Angliâ adiacente coactus miles infeſtabat, non obſcuro Condæi conſilio. Duces bello admodum clari, Cocauillius, Valens, & Amandus. id Albanus indignatus, per Philippi oratorem apud regem de vi expoſtulat; qui Condæum per literas ſcitatus, an, pace conſtitutâ, talis militiæ ipſe Cocauillio auctor; cum is negaret, Coſſæum mittit, equitum tribunum, vt latrocinia coërceret. nec ſegnis ille cum Picardiæ proximæ præſidijs negotium ſuſcipit; & Cocauillium ad Valerij fanum aſſequitur. Erant ſub ſignis eius pedites non plus Iↄ c, equites cc. hos cum duce in vrbem compulſos obſidione cingit, & deiecto per tormenta muro, dum ruinam muniunt, admiſsis ex aliâ parte Coſſæanis, deſerere ſtationem, & ſe in vicinas ædes recipere

recipere cogitur; vbi cum Amando ac Valente captus, cIↄ. Iↄ. LXVIII.
Lutetiamq; abductus, cum infelicis militiæ ſocijs capitis damnatur. Inter hæc plurimæ Albano moleſtiæ. ac ſub nundinas Francofurtenſes Fridericus Palatinus aureorum centum quinquaginta clↄ, militum in Belgio ſtipendijs deſtinata, Manhemij detinet, vbi in Rhenum Nicer illabitur. ob id factum regis ſui nomine conqueri Albanus, & mercatores Itali plures, commendatitijs ab Emanuele Sabaudo adiuti. Allegare Palatinus, ante annos IX Imperij decretum, *ne qua pecunia Germaniâ exportaretur. inſuper fraudem vectigali factam.* tandem, Cæſare etiam implorato, prius merces, mox pecunia quoque dimittitur. eam rem magna clades excepit. Ludouicus Naſſouius, infelici initio, contra fortunam animum firmans, collectis copijs Friſiæ incumbit. in promptu ipſi equites pauci; pedites inſtar VII CIↄ. titulus armorum, *patriæ, & conſcientiarum, libertas:* vexillaq; inſcripta, AVT RECVPERARE, AVT MORI. Weddam, Arenbergij arcem, ſitu ac munitione peridoneam, per L delectos capit. militem omnem Groningam conuenire iuſſerat. illic, & vicinis locis, aliquot dies commoratus, Damum, Ommelandiæ oppidulum, contendit: vbi copias iunxit frater Adolphus. inde, vocatis prouinciæ ordinibus, per Tiallingum Eiſsingam jureconſultum, arma ac pecuniam poſtulat, ſubſidia belli, ſi benignè dare recuſent, per vim impetranda.

D iij cum

cIɔ.Iɔ. LXVIII. cum moram rogarent, & conſulendo Groeſbequio tempus, qui per Arenbergij abſentiam pro præſide eſſe, vt ſtudia obſtringeret, haud grauatè indulſit. In metu erant, ne ſubſidiorum faciles, in prouinciâ vndique apertâ, & prædæ obnoxiâ, iram regis concitarent. iccircò conſulentibus reſponſum datur, ne quid temerè paciſcerentur. at pecuniam, in tam manifeſto diſcrimine, damno auertendo concederent: eò magis, quia impediendi nulla poteſtas. quippe paucis ante diebus Groeſbequius Wittewerum, ad primum à Damo lapidem ſitum, cum CCCC feſtinanter profectus, militem necdum auctoratum, & inermem magnâ parte, opprimi facilem arbitratus, omnia contrà expertus fuerat. Interim Naſſouius, allatâ pecuniâ, copias auctorauit; & per Groeſbequium monitus Albanus, Arenbergium mittit, prouinciæ præſidem, recens aduenam, pace in Galliâ conſtitutâ. addit Braccamontium, & Sardoam legionem, cum Germanorum IV ſignis, ac alâ equitum Curtij Martinengi. his accedere Carolus Brimeus Megenſis iuſſus, qui equites Hiſpanos & Epirotas CCCC, pedites CIↃ IↃ. ducebat. Arenbergius per Hollandiam iter maturat, & ſignis Belgarum V aduocatis Groningam, inde Wittewerum contendit, VI tormenta bellica minora ſecum trahens. vixq; aduenerat, cùm Naſſouius, gnarus Megenſis abſentiam haud exiguum victoriæ momentum, antequam iungeret, hoſtem inuadit.

Loco

Loco idoneo cIↄ ſclopetarios diſpoſuerat, per quos a- cIↄ. Iↄ. LXVIII.
criter velitatũ, donec nox inſecuta dirimeret. tũ Weddam verſus caſtra mouet. ac poſtridiè fugam eum agitare ratus Hiſpanus, ne elaberetur, nullâ ducis prudentiâ retineri potuit; tanto perſequendi ardore, vt in cunctantem conuitia iacerẽt, ſectarium interdum dictitantes, & regi ſuo parum fidum. ille loci peritus, exſpectare Megenſem ſuadebat, vix diei itinere ſeparatum: cuius ſi vires ſuis adiungerent, ſine diſcrimine victoriã fore. ſed conſilij, quàm animi, meliorem impetus militis in præceps abripuit. itaq; inſequitur, prælij aleam experſurus. cùm Winſchotam veniſſet, proximum Damo pagum, eminus aciem benè ordinatã, & pugnare certam, prope Heiligerleum offendit. paribus vtrinque animis pugna committitur; ſed Naſſouius explorato, penes Arenbergium vix ccc Martinengi equites eſſe, Germanos c aduerſum mittit. ex inſidijs ſclopetarij cccc latus inuadunt, atque diſsipatis ordinibus in fugam vertunt. multos prælium, plures loci paludes hauſere. Arenbergius fortiter pugnans gloriosè occubuit; & cum eo ex Hiſpanis viri illuſtres, Aluarus Oſorius, Ioannes Pereſius à Soto, Petrus Caprarius, ordinumque ductores VII. è gregarijs cIↄ Iↄ c. deſiderati. qui euaſerant, Heiligerleum ſe recipiunt. id in propinquo monaſterium, dum expugnatur, Adolphus Naſſouius, inter primos animosè rẽ gerens, occiditur. poſt eam cladem, direptis caſtris, ingens victori

præda

cIɔ.Iɔ. LXVIII. præda ceſsit. & Arenbergio Heiligerſlei, Adolpho Naſſouio Weddæ funus factum. Illa ſtrages Groningenſium animos perculit; & magiſtratus, turbarum metu, in S. Walburgis æde arma ponere ciues iubet. ac poſtridiè Megenſis adeſt, cum Chiapino Vitellio, adducens equitum turmas V, peditum ſigna VIII. adhæc in vrbe IV erant, præſidio relicta. itaque ſatis tuti iam oppidani videbantur. Naſſouius gnarus recentem hoſtium conſternationem egregiam rei gerendæ occaſionem, vt victoriâ vteretur, non cunctanter copias Groningam ducit, & cœnobio proximo militem immittit. illic dum leuiter interdum pugnatur, equo ſuffoſſo, in extremum diſcrimen Martinengus venit. Megenſis ictu ſclopeti ſaucius, eo ex vulnere poſteà obijt. quam cladem vlturi ſui, expugnato mox cœnobio, præſidium omne contrucidant. Arenbergij cæde, & exercitus ſtrage, aſperior Albanus, ocius Namurcum Hiſpanos ferè omnes, Traiectum Moſæ cIɔ cIɔ pedites, equites Iɔ, proficiſci iubet. Maximiliano Hennino Boſſuuio, Hollandiæ præſidi, aliorum locorum tutelam mandat. inde ad pœnas animum vertit. ob religionem Belgio profugos edicto reuocat; ac non redeuntes, grauiorum metu, perpetuo exilio, bonaq; eorum fiſco addicit. cumque nouos motus audiret, & quotidie maiores timeret, ne qui porrò quicquam auderent, ſupplicijs deterrere animum induxit. Igitur extremo Maio, Gulielmo

Auriaco,

Auriaco, Ludouico Naſſouio, Antonio Lalanio Hochſtrateno, Florentio Pallantio Culemburgenſi, Gulielmo Bergenſi, & Henrico Brederodio, qui citati nõ adeſſent, exilium indicit. & Bruxellis dirutas ædes Culemburgenſis ſolo æquat. nam illic congregati proceres, de libertate defendendâ conſilia ceperant, & libellum porrecturi Parmenſi inde proceſſerant. Igitur pœnam meruiſſe viſæ. in areâ columna ingens marmorea poſita, quæ quadruplici inſcriptione facti cauſam teſtaretur. Hæc poſt annos aliquot comminuta, tam manifeſto Albani odio, vt abducta quiſque fruſta, aliquod præclaræ operæ teſtimonium, oſtentaret. Kal. Iunijs in captiuos gladium expedit, eoque Bruxellis percuſſi XVIII è primariâ nobilitate viri, Giſbertus & Theodorus Batemburgici, fratres; Petrus Andelotus, Philippus Wingelenus, Maximilianus Cocus, Philippus Trieſtius, Ioannes Bloiſius Treſlongus, Bartholomæus Vallæus, Arturus Batſonus, Harmannus Galama, Siffridus Beiema, Iacobus Ilpendamus, Firminus Peletarius, Conſtantinus Bruxellus, Ioannes Rumaltius, Ludouicus Carlerius, Petrus Waterlezius Altzius, & Philippus frater. atque ex his Batenburgicus vterque, Andelotus, & Cocus, qui generis dignitate cæteros antecellerent, extra portam Scarenbergenſem, contra hierocomij ſacellum, ſine loculis bini tumulati. reliquorum corpora palis fixa, & ſuſpenſa ſupra capita. cum producerentur, ne vel iuſtâ querelâ, vel

CIↃ.IↃ.LXVIII.

cIↄ.Iↄ. LXVIII. generoſo alloquio, ſpectantis populi miſericordiam, aut virtutem, atque Albani odium excitarent, pulſata magno ſtrepitu tympana audiri quenquam prohibebant; intermiſſa, ſi quis ſilentium, aut fidem maiorum polliceretur. denique, turbis inhibendis, circumpoſita morientibus Hiſpanorum ſigna IX. Poſtridiè eo ipſo in loco ſimili ſupplicio affecti Villerius, & Dueus, infelici ad Dalemũ pugnâ capti. prætor etiam Anguiani, Quinctinus Benedictus, ac Cornelius Menius, eloquẽtiæ in concionibus claræ. Tot nobilium mortes proceribus prælusere. III Non. Egmundanus Hornanuſq; curru Gandauo aduehũtur, illuc antea, ſub diuerſâ cuſtodiâ, in carcerem miſsi. captiuos equitum turma I, peditum ſigna X ducebant. In aduectos ſentẽtia mortis poſtridiè fertur. crimen vtriq; par intentatum. *fidei ſuæ negligentes interturbaſſe; cũ Auriaco, ac cæteris proceribus, fœderi ſubſcripſiſſe. libertatis tutãdæ prætextu S. Inquiſitioni reſtitiſſe, nobilitatis ſeditioſæ patronos fuiſſe. prouinciã non rectè adminiſtraſſe; audaciamq; ſectariorũ, magno religionis Catholicæ detrimento, impiè diſſimulaſſe.* Cauſa exitij maturandi, odium maximè in Egmundanũ, vt dignitate & meritis parem, ita grauem; tum quia nutantẽ clade nuperâ Friſiam confirmare, armiſque Naſſouij omnibus copijs quamprimum occurrere oporteret. inde metus, ne oppreſſa per vim prouincia, abducto milite, per abſentiã tumultuaretur, & effracto carcere tantis belli ducibus vteretur. quamobrem illis ſublatis, tum ſe ſecurum, ac

cæteris

cæteris omnibus terribilem fore. Venire in vrbē iuſſus erat Martinus Riethouius, Iprenſis epiſcopus; isq; auditâ Albani ſententiâ, cum ſupplex deprecari vellet, indignāter reiectus, mortem Egmundano nuntiare iubetur. igitur inuitus, fruſtra tentatâ clemētia, ſub noctem mediam tam triſtē nuntium captiuo defert. qui initio attonitus, interrogare, *an nulla gratiæ ſpes reſtaret.* cum negaret Riethouius, operamq; nequicquam impēſam referret; *ideò veniſſe, vt morituro extremum pietatis officium præſtaret; ergo*, inquit, *gratias Deo, & Albano, quod eiuſmodi mortis conciliator mihi obtigerit.* tum animum obfirmans; *atqui nec tam me nocentem putabā, aut tantopere offenſum regem. cui quando ita videtur, vnū oro, vt, me vitâ & bonis exuto, iram finiat: vxorem autem, & innoxiam liberorum ætatem, miſeretur.* inde ad regē, & Albanum, literas ſcribit; enixè petēs, *pro meritis omnibus, vt innocentiæ ſuorū parceretur. ſe in regē fidei certum, & obſequij, ſemper vixiſſe. quicquid contra factū videretur, id à neceſſitate expreſſum. virtutē ſatis olim probaſſe, à quâ ſi nuper aliquantum deflexiſſet, iniuriā temporis, non malitiam ſuam fuiſſe. quando tamen ita exiſtimaret, mortis legem patienter accipere: idq; extremū egregiæ voluntatis teſtimoniū haberet.* Cum ſcripſiſſet, obſignatas Riethouio tradidit, additis precibus, vt rectè curaret: quod ille non grauatè recepit. inde conſilium petenti, quod mox in pegmate ſequeretur, idē ſuadet, ſermone ad populum abſtinere. neq: enim à multis intellectū iri, ob frequentiam circumſtantium Hiſpanorum: & verendū eſſe, ne

CIↃ.IↃ. LXVIII.

 quis

cIↄ.Iↄ.LXVIII. quis verba non benè excepta mali interpretaretur. inter has curas noctem egit. Poſtero die, qui peruigilium Pentecoſtes, à Iuliano Romero, & Franciſco Salinâ, ad ſupplicium producitur. Euntem comitabatur, is quem dixi, Martinus Riethouius, pio alloquio ſolaturus. erat in foro exſtructum pegma, iniecto nigro panno velatum; & in eo puluilli ſerici nigri II. & ſpicula totidem. item abacus, in quo poſita crux argentea. ſubter quæſitor Spellæus, cum lictore, quem fama erat à pedibus fuiſſe. circum XIX Hiſpanorum ſigna ſtabant, ne quid populus benignior turbaret. adhæc III alibi diſpoſita. vnum omnes vrbis plateas, reliqua II palatium ſeruabant. ſub meridiem in pegma aſcendens, & inambulans paululum, *vtinam*, inquit, *pro rege meo, & rep. mortem hanc oppetere liceret*; tum Romero interrogato, an ſpes nulla gratiæ eſſet; cum is negaret, dentibus frendens, proiecto in terram indignanter pallio togâq;, poſt pauca cum Rithouio verba, in genua procumbit, crucemq; argenteam, quæ in manibus, ſubinde veneratus, fortiter lictorem excipit. abſciſſo capite, pannus trunco, & effuſo ſanguini, inijcitur. tum productus item Hornanus, multiplicem Dei offenſam faſſus, ac benè aſtanti coronæ precatus, cum in regem peccaſſe, quo rogabatur modo, conſtanter negaret, in puluillum ſubiectum itidem inclinatus, gladio percutitur. capita vtriuſque, per horas II ſpiculis impacta, triſte populo ſpectaculum præbuerunt.

tum

tum loculis plumbeis condere corpora miniſtris per- cIↄ. Iↄ. LXVIII.
miſſum. & ſolenni pompâ illud ad Claræ, hoc ad Gudelæ fanum deponitur. Poſteà Sottegemum, ſuum in Flandriâ oppidum, Egmondani; Campiniam Brabantiæ Hornani auehitur. Vidit ſupplicia hæc, vti fertur, capto loci alicuius ſecreto, Mondòlcetus, qui tunc regis Galliarum negotia illic procurabat; & regi illicò nuntiũ miſit: *eius ſe ſpectaſſe necẽ, cuius virtute bis concuſſa Gallia vniuerſa cõtremuiſſet.* nimirũ clades innuebat, prius ad Quintini fanum, inde ad Greuelingam acceptas. Inſignia luctus, more in magnatum funeribus vſitato, pro foribus aulæ domeſtici ſtatuerant; ſed ea Albani iuſſu amota, nec miſeris palam lugere licuit. Ingenti mœrore perfuſa ciuitas, & pleriq; deteſtari abruptum rigorem; omnes infelicem procerum ſortem commiſerari. quin nonnulli tincta effuſo ſanguine ſudaria, odij & vindictæ olim irritamentum, aſſeruare. maximè omnium dolere miles ereptum ſibi Egmondanum, virum animi excellentem, & clariſſimum belli ducem. quin & populi pars magna, ad occiſi loculum effuſa, dum in Claræ fano eſſet, cum lacrymis oſcula certatim dabat. Interim in Friſiâ gnauus operæ Ludouicus Naſſouius, indiesque famâ victoriæ auctæ copiæ. iamq; cum equitatu Germanico Iuſtus Schouwenburgicus acceſſerat. quo rerum ſtatu Groningani Ioachimum Panſerum legere ſignum ſubſidiarium iubent: ſed id mox Bartholemæus Enteſius Hareni op-

cIɔ.Iɔ. LXVIII. preſſum noctu aggreſſus, captis plurimis, aut interfectis, diſsipauit. In Germaniâ ab Auriaco, & Hochſtrateno, item laboratum. ſed ijs varia impedimenta. & Sonoius, Ioanne Baſio ac Reinero Cantio adiutantibus, etſi viâ ab Erico Brunſuicēſi obſeſſâ, Naſſouij ad Groningam copijs cIɔ ccc ſclopos curat. inde Franciſcum quoque Boſhuſium, qui cum VIII nauibus in Amaſiâ flumine cōmeatum prohibebat, in fugā propellit. dum hæc fiunt, ne morâ Naſſouius robur cōtraheret, Albanus ipſe in Friſiam proficiſci ſtatuit, ac Chiapinū Vitellium cum X cohortibus pręmittit, pręlio abſtinere iuſſum. addit Germanos cIɔ Iɔ, qui ſub Erico Brunſuicenſi Dauentriam cōuenerant; & VI alias duce Robleſio: item militē ab Hiergio lectum. mox ipſe ſecuturus Hiſpanorū XVII ſigna legionis Neapolitanæ Gandauo aduocat, relictis tantum arcis præſidio II vexillis. alia XX è Siculâ, & Longobardicâ, Bruxellis ac Traiecto Moſæ Siluam ducis ire iubet. & Noircarmius, acceptâ leuis armaturæ præfecturâ, equites cIɔ in Burgundiâ pararet. Croius, ac Blondus, curato Valentinianis præſidio, in Hannoniâ & Atrebatibus peditem recenſerent. Creſſonerius Machliniâ, vbi publicum prouinciarum armamentariū, tormēta bellica XVII ſubmitteret. inde Siluam ducis iturus, eò conſiliarios omnes, de Friſiæ auxilijs cōſilia daturos, adeſſe iubet: nam quāuis huius belli gloriā ſibi deſtinaret, tamen, ceu variè impeditus, quo minus ire ipſi liceret, voluntatem diſſimulabat; vt

vel

vel vano rumore negligẽtiorem hoſtem, ceu abſuturo ab exercitu imperatore, facilius vinceret: vel, vt per aduerſa rerũ apud regem maius operæ pretiũ faceret. itaq; Bruxellis v Kal. Quinctiles profectus, cum poſtridiè Antuerpiam veniſſet, VI vrbi ſigna ex Lodronij legione, arci II ſub Serbellono imponit. inde Siluam cum vniuerſâ manu cõtendit. Hic cum nuntium accepiſſet, de expugnatâ per Bergenſem Herenbergâ, Lodonium mittit. isq; cum equitum Epirotarũ alâ I, & cataphractis L, ac machinis V profectus, locum à præſidiarijs deſertum recipit. tum Ibarram Dauentriam ire jubet, curandæ annonæ, & nauigijs conquirendis, ad tranſmittẽdum peditatum, qui Iſelâ, Moſâ, Vahali, & Rheno diſtinebatur. quæ res, etſi auctis aquis imbriũ frequentiâ, feliciter feſtinata. Igitur tandem Dauentriam venit, obuio equitum CCC Germanicorum ductore, Ioanne Bernardo. ibi Lopeſio Acunæ mãdat, ex Hiſpanico leuis armaturæ equite alam conſcriberet. Baptiſta Mõtanus, Aurelius Panormitanus, & Georgius Macucas, tantundẽ facerent ex Italis, atq; Epirotis, qui pridẽ in Galliâ exauctorati. poſtridiè Couerdiã mouet, inde Groningam. apud Couerdiã eum Vitellius cũ equitatu Brũſuicano excepit; & mox in itinere Megẽſis. Groningã aduenit pridiè Id. Quinctiles. cũ Priore Melitẽſi. Id gnarus Naſſouius Gemingã verſus, ad Amaſiam flumen, caſtra mouet, locum metatus aduehendo è Friſia Orientali commeatui ſatis oportunum. illic opperiri hoſtem

cIↄ. Iↄ. LXVIII.

cIↄ.Iↄ. LXVIII. hoſtem certus, aditus omnes properè munit: ac parte ab vnâ foſſâ ingenti, ab alterâ ſe Amaſiâ tuebatur. & in viâ paſſim emiſſaria ponteſq; diſiecerat,vt impeditior hoſtis ſequeretur. Interim cum nauibus captis Delfſiliam Sonoius appellit; & intellecto, Groninga digreſſum Naſſouium ad Gemingam caſtra poſuiſſe, cum Gnocum veniſſet,non procul Embdâ; neque maiores naues flumen ferret, lembo vectus ad eum properat: iuſſusque annonam procurare, ocius perfecit. ac dum hoc agit, ab Vnico Manningâ, præfecto Embdano, per Gulielmum Niueldium Arentſbergium monetur, vti ſub arcis vrbiſq; mœnia naues duceret, ſuâ operâ tutam illic ſtationem habituras; oblatoque opportunè beneficio vſus, minoribus Gemingam miſſis, maiores illic reponit. Albanus pleno ad prælium impetu ferebatur; ac quamuis impediret, abruptis vbique pontibus, & reſtagnantibus aquis, difficilis via, tamen. x i i i Kal. Sext. Naſſouium aſſecutus eſt. Mane erat, & multâ nebula obſcurus aër, quam mox clarior ſol diſcuſsit. atque explorato per Sanchium Auilam,quo loco res eſſet,ipſum, ac Monterum, cum ſclopetarijs aliquot pugnam tentaturos mittit; quibus reliqua acies ſuccederet, ita diſtincta, vt in fronte Hiſpani eſſent, inde Germani, poſt hos Belgæ, quos ſequebantur c c c cataphracti, & Ioannis Bernardi ala i. omnes agmine quadrato ſingulatim incedentes alter alterum ſequebantur. nam & anguſtum iter eſſe,

& ple-

& plerumque aquâ merſum, per quam miles vmbili- cIↄ.Iↄ. LXVIII.
co tenus interdum ambularet. erat canalis, in Amaſiam ſe exonerans, ponte ſtratus. hunc deijcere, atque aggere effoſſo aquas immittere, Naſſouiani moliebantur. quos Auila, Salazarius, Verga, Mendoſä, alijq; nobiles fortiter aggreſſi, opus inceptũ deſerere coactos, intra caſtra compulerunt. in hoc ingens pugnæ momentum erat; quamobrem Naſſouius, recuperandum ratus, illicò ſclopetariorum IV cIↄ ſubmittit. ij ſociorum turpem fugam correcturi acrem denuò pugnam inſtituunt; ſed animo meliore, quàm fortunâ. nam Hiſpani, initio pauci, occupatum locum acriter defendentes, mox per auxilia auctis animis, hoſtem fatiſcentem in fugam vertunt. illo conflictu Gabriel Manrices Oſorius cecidit. Iulianus Romerus, & Sanchius Lodonius, qui in primâ acie, victis inſtant. quos ſequuti ſclopetarij cIↄ CC, ſub Roderico Sapatâ, & Didaco Caruaiali. Naſſouij copiæ in agmina II diuiſæ erant. ac dexterum quidem latus eques, ſiniſtrum Amaſia flumen claudebat. frons obuerſa hoſti erat; & ante eam tormenta diſpoſita. his exploſis, cum ad manus veniretur, Hiſpanorum paucitate audentiores Naſſouiani, extra foſſam temerè proruunt. ſed repulſi à Lopeſio Figueroâ, ſuo pauore reliquos percellunt. ac trepidantibus cum equitatu Aualus incumbit; Mendoſa, & Mediuilla, cum ſclopetarijs. inde totas copias inducit Albanus, turbatosq; iam ordines penitus pro-

cIↄ.Iↄ. LXVIII. hoſtem certus, aditus omnes properè munit: ac parte ab vnâ foſſâ ingenti, ab alterâ ſe Amaſiâ tuebatur. & in viâ paſſim emiſſaria pontesq; diſiecerat, vt impeditior hoſtis ſequeretur. Interim cum nauibus captis Delfſiliam Sonoius appellit; & intellecto, Groninga digreſſum Naſſouium ad Gemingam caſtra poſuiſſe, cum Gnocum veniſſet, non procul Embdâ; neque maiores naues flumen ferret, lembo vectus ad eum properat: iuſſusque annonam procurare, ocius perfecit. ac dum hoc agit, ab Vnico Manningâ, præfecto Embdano, per Gulielmum Niueldium Arentſbergium monetur, vti ſub arcis vrbisq; mœnia naues duceret, ſuâ operâ tutam illic ſtationem habituras; oblatoque opportunè beneficio vſus, minoribus Gemingam miſſis, maiores illic reponit. Albanus pleno ad prælium impetu ferebatur; ac quamuis impediret, abruptis vbique pontibus, & reſtagnantibus aquis, difficilis via, tamen. XIII Kal. Sext. Naſſouium aſſecutus eſt. Mane erat, & multâ nebula obſcurus aër, quam mox clarior ſol diſcuſsit. atque explorato per Sanchium Auilam, quo loco res eſſet, ipſum, ac Monterum, cum ſclopetarijs aliquot pugnam tentaturos mittit; quibus reliqua acies ſuccederet, ita diſtincta, vt in fronte Hiſpani eſſent, inde Germani, poſt hos Belgæ, quos ſequebantur CCC cataphracti, & Ioannis Bernardi ala I. omnes agmine quadrato ſingulatim incedentes alter alterum ſequebantur. nam & anguſtum iter eſſe, & ple-

& plerumque aquâ merſum, per quam miles vmbilicotenus interdum ambularet. erat canalis, in Amaſiam ſe exonerans, ponte ſtratus. hunc deijcere, atque aggere effoſſo aquas immittere, Naſſouiani moliebantur. quos Auila, Salazarius, Verga, Mendoſa, alijq; nobiles fortiter aggreſſi, opus inceptũ deſerere coactos, intra caſtra compulerunt. in hoc ingens pugnæ momentum erat; quamobrem Naſſouius, recuperandum ratus, illicò ſclopetariorum IV CIↄ ſubmittit. ij ſociorum turpem fugam correcturi acrem denuò pugnam inſtituunt; ſed animo meliore, quàm fortunâ. nam Hiſpani, initio pauci, occupatum locum acriter defendentes, mox per auxilia auctis animis, hoſtem fatiſcentem in fugam vertunt. illo conflictu Gabriel Manrices Oſorius cecidit. Iulianus Romerus, & Sanchius Lodonius, qui in primâ acie, victis inſtant. quos ſequuti ſclopetarij CIↄ CC, ſub Roderico Sapatâ, & Didaco Caruaiali. Naſſouij copiæ in agmina II diuiſæ erant. ac dexterum quidem latus eques, ſiniſtrum Amaſia flumen claudebat. frons obuerſa hoſti erat; & ante eam tormenta diſpoſita. his exploſis, cum ad manus veniretur, Hiſpanorum paucitate audentiores Naſſouiani, extra foſſam temerè proruunt. ſed repulſi à Lopeſio Figueroâ, ſuo pauore reliquos percellunt. ac trepidantibus cum equitatu Aualus incumbit; Mendoſa, & Mediuilla, cum ſclopetarijs. inde totas copias inducit Albanus, turbatosq; iam ordines penitus pro- CIↄ.IↃ. LXVIII.

cIↄ.Iↄ.
LXVIII.
fligat. reliquiæ prælij Aualo mandatæ, & Martinengo; qui fugientes ad IV vſque milliaria perſecuti. hâc in pugnâ Naſſouium deſtituit ſuorum virtus, qui in ipſo principio refractarij incondito clamore ſtipendium poſtulabant, nihil ſalutaribus ducis monitis, nihil proprio periculo moti. ipſe certè, animi egregius, vt cæterorum ſocordiam excitaret, pugnæ exemplum alacriter dabat; & omnia militis munia capeſſens, incumbentem hoſtem aliquandiu ſuſtinuit. ſed cùm fruſtra victoriam tentari, tam obſtinatâ ſuorum ignauiâ, ſeque cum paucis in acie reſtare animaduerteret, exploſis ſupremùm ſuâ manu machinis omnibus, non tam victus, quam deſertus, pugnâ exceſſit; paruoque nauigio in proximam Friſiam orientalem euaſit. Iuſtus Schouwenburgicus initio prælij, vbi turbare militem animaduertit, cum pleroque equitatu ſe ſubduxerat. Tam turpis omnium ignauia erat, vt armis abiectis pars pecudum more trucidarentur, pars in proximo flumine mergerentur. A meridie in veſperam continuata cædes; & vix nocte dirempta, poſtridiè renouatur. viæ cadaueribus & armis oppletæ. In quodam Amaſiæ æſtuario inſula erat, in quam ſe Germani aliquot receperant. hos Figueroa, Hiergius, & Robleſius, ad internecionem cædunt. Vniuerſim inſtar VII cIↄ periere. capta item ſigna XX. & impedimenta omnia, etiam Hochſtrateni, qui biduò ante, ad Auriacum profectus, à caſtris abierat. ex

Hiſpanis

Hiſpanis vix LXXX deſiderati. Geminga, ac pagi Reidani, miſerè direpti. abacta pecorum aliquot CIↃ. ruſtici paſsim crudeliter vexati; fœminæ, ac virgines, ad libidinem habitæ. cuius rei Albanus vt inuidiam amoueret, legionem obnoxiam auctoramento ſoluit. Friſiæ orientalis comes, Embdaniq;, valdè anxij, ne perſequendorum hoſtium obtentu inuaderentur, per oppoſitum Amaſiæ aggerem ſubditos cum armis diſponunt. vrbiſq; præfectus, qui non ita pridem nauium tutelam in ſe receperat, per aduerſa fidei negligens, Sonoium, ac nauarchos cæteros ad ſe vocatos, toruum obtuens acriter increpat; ipſos pariter, naueſque raptas, ac Naſſouium, ærumnarum cauſam præbere. & mox, ſecurior Albani diſceſſu, abire iuſsis, damnum alibi acceptum obijciens, naues prædamque omnem detinuit. Victor Albanus, ceu hoſtem fugientem inſecuturus, tranſmittere Amaſiam in animo habebat. ſed nauium egenus, relictis antea Groningæ pontibus, qui per aquoſa loca aduehi tempeſtiuè non poterant; tum etiam crebris nuntijs monitus, cum ingentibus copijs aduentare Auriacũ, mutatâ ſentẽtiâ, retro pedem Delfſiliam flexit. vbi cognito loci ingenio, portũ maris opportunum ratus, vrbem condere omninò cõſtituit; eò magis, vt Embdanorum, qui ſectarijs palam fauere, cõmercia diuerteret. itaq; ſtatim foſſâ muriſq; deſignatis, vrbem futuram Marlburgum appellat, & per Ioannem Cniuium, Groningẽſem epiſcopũ, templo locum conſe- CIↃ.IↃ. LXVIII.

CIↃ.IↃ. LXVIII. conſecrari curat. His peractis Groningam tendit, vbi conuocatos prouinciæ Ordines aduentum ſuum præſtolari iubet. ac felicis apud Gemingam pugnæ nuntium Philippo regi Andream Salazarium, Pontifici Carolum Merlum mittit. Ioanni Hoio, epiſcopo Monaſterienſi, per literas victoriam denuntiat; ſimul de Friſiæ orientalis comite, atque Embdanis, grauiter cõqueritur, qui Naſſouio commeatum procuraſſent. Cum Groningam aduenisset, Ommelãdiæ ordinibus, ac ſenatui vrbano ſignificat, *inobedientiâ ipſorum, ſectarum introductione, concionibus publicis, ac ſacrorum contemptu, læſum regem. adhæc nobilium multos, tam in vrbe quam per prouinciam, contra religionem Catholicam, regiamq; maieſtatem, fœdera cum Naſſouio agitaſſe. quin etiam arma cum perduellibus cæteris communia habuiſſe. quam in rem cum rex pecuniæ vim ingentem, Arenbergius vitam, ipſe laboris tantum, ac moleſtiæ, impendiſſet; bono iure, ceu bello ſubactis, priuilegia adimi poſſe. quamobrem ſtatuiſſe, ne negligentiâ malum inualeſceret, maturè occurrere; idque ſibi negotium dediſſe. idcircò velle, vti Ioannem Cniuium, pridem à rege & pontifice deſtinatum, præſulem acciperent. placuiſſe inſuper, noua de cauſâ religionis edicta promulgare, ac remp. denuò ordinare, bonorumque ſalutem & ſecuritatem arce communire. de cætero autem Megenſi, qui Arenbergio in præfecturâ ſucceſſor datus, & ſacrorum antiſtiti Cniuio, morem gererent.* Ad hæc omnes, ius in armis dicentem veriti, conſternati animis ſilentium tenuerunt. & arcem quidem

Vitellius,

Vitellius,& Paciottus, Antuerpienſi ſimilem, ſed ambitu minore, ſtatim delineant, quamuis in annum proximum dilatam. Cumq; intellexiſſent, Delfſiliam in vrbem commutatum iri, multis precibus, Megenſiſque interceſſione, ac Alberñoſij, qui Albano ab epiſtolis, gratia apud illum inſignis, vix impetrarunt, vt cõſilium magis ipſis, quàm Embdanis, noxium omitteret. id tamen placuit, vt propugnaculum à Naſſouio inchoatum perficeretur, ac, deſtinato vrbi nomine, Marſburgum diceretur; quod obtinuit, quam diu potitus Hiſpanus præſidium illic tenuit. Hiſce rebus exacto biduo, per Amſtelodamum & Vltraiectum rurſum in Brabantiam iter maturat. Ac Amſtelodami quidem in tribunos, & ductores legionis Sardoæ, Arébergianæ cladis pridem auctores, animaduertit. Vltraiecti dum moratur, aduenit filius Fridericus Toletanus, pedites CIↃ CIↃ IↃ adducens, & ſtipendium in aliquot menſes; quo mox peditatui præfecto, luſtratoque exercitu, peditum XXX CIↃ, equitum VI ſub ſignis comperit. & collaudatâ magiſtratus fide, vt terrorem populo inijceret, Diemenam, prædiuitem matronam, annoſq; LXXXIV natam, quia hoſpitium concionatori præbuiſſet, gladio percuſsit. quæ in pegma ád ſupplicium producta, prætorem interrogat, *ecquis veniæ locus eſſet*; illo negante, ſatis aperto auaritiæ conuitio, *video*, inquit, *quid rei geratur. nimirum pinguis vitulus eſt, ideò mactari eum oportet*. inde ad carnificem verſa, tan- CIↃ. IↃ. LXVIII.

cIↄ.Iↄ. LXVIII. quam in ætatem iocata, cui reuerentia aut venia debebatur, virilis animi fœmina quærit; *an benè gladium acuiſſet, nam lentam ſibi ceruicem eſſe.* Vt primum Bruxellas redijt, de Straleni, ac Backerſelij, cauſâ cognoſcere aggreſſus, ex ſenatus ſui ſententiâ vtrunque ſupplicio affecit. ac Stralenum, ob egregia pridem merita, veniâ dignum ipſi iudices pronuntiauerant. ſed apud immitis animi virum, quem proprium in Belgas odium, regiâ voluntate munitum, crudelem fecerat, nulla meritorum ratio fuit. additur pœnæ Alfonſus Lous, Hornano ab epiſtolis, & conſiliorum omnium particeps. deinde edicto interdicit, *ne quis cum profugis, ac proſcriptis, pecuniam, aut literas commutaret; in quibus ſi quid regem ſpectaret, aut publicum bonum, infamiam mortis, & bonorum publicationem, pœnam fore. ſin minus verò, tum de cauſâ iudici arbitrandum. item profugos, ac perduelles, quicunque ſciret, ijs aut manum ipſe injiceret, aut nomina ad magiſtratum deferret.* nobiles quoque, qui fœderi ſubſcripſerant, anno LXVI, paſsim in prouinciâ latitantes, dolo aggreſſus vt proderentur, gratiam facti publicis literis denuntiauit: quibus tamen, per tot ſæuitiæ exempla, nemo temerè credendum putauit. contra multi, quibus vindex patriæ libertatis animus, varijs ſcriptis, ac libellis, odium populi aduerſus eum concitârunt. inter cætera clam vulgata capita XVIII, in ſchedis Vergæ præſidis reperta, quaſlibet criminum ſpecies complexa, tam immani rerum interpreta-

pretatione, vt Belgarum nemo ferè extra noxam eſſet. ciↄ.iↄ. LXVIII.
alia XIII à Granuellano prolata, in quibus conſilia, de conſtituendo Hiſpani per Belgium dominatu. ſed huic licentiæ edicto occurrit, animum benignum, & bonam fidem, ſpecioſo elogio apud populum teſtatus. Interim Auriacus, collectis in Germaniâ copijs ingentibus, amicorũ operâ, oratores ad Maximilianum Cæſarem mittit, qui excuſarent; *eò rerum neceſſitate compulſum; rogarentque, vt Auſtriacæ familiæ dignitate princeps, commiſerari potius, quam iraſci, vellet; atque afflicto grauiter Belgio ſuccurreret, vnde ipſe quoq; genus ducebat. florentes olim prouincias, tranquillaſq; ordinum moderatione, Hiſpanorum aduentu valdè turbatas. Inquiſitionis nomine proceres pariter atque opulentos peſſimè vexatos; neque vllum ſæuitiæ, libidini, aut auaritiæ modum factum. ſæpius ſupplices ſemper reiectos, deprecatoribus aut deluſis, aut occiſis. hâc de causâ, cum fruſtra apud regem preces tentarentur, verſâ in iram deſperatione, arma ſumpſiſſe, extremam vitæ, ac libertatis, tutelam. quæ deponere paratus eſſet, ſimul vim atq; oppreſſionem Hiſpanus omitteret. oratum etiam demiſſè velle, vt pro miſeris apud Philippum patruelem intercedens, vnâ eâ ratione tranquillari Belgij turbas poſſe oſtenderet, ſi remoto milite extraneo, & grauiſſimo Inquiſitionis metu, libertas publica reſtitueretur.* Auriaci preces non neglexit prudens ac benignus princeps; &, ceu vniuerſi id Imperij negotiũ eſſet, quamprimum cum Philippo agendum decreuit. vtq; legatio momentum aliquod ex perſonæ dignitate accipe-

cIↄ.Iↄ. LXVIII. acciperet, Carolo fratri, priuatis de rebus in Hiſpaniam proficiſcenti, negotium commendat. qui non illibenter ſuſcepit, ſiue naturâ pacis amãs, ſiue quod, diſtracto per Belgij motus patruele, aduerſus Turcam minus præſidij Imperio futurum præuideret. itaque in Hiſpaniam profectus, cùm id negotium ſeriò ageret, reſpondet Philippus; *integrum non eſſe, vt Albanus, aut Hiſpanicus miles reuocaretur. cepiſſe conſilium id præter fœderatorum principum ſententiam; cuius ne tam citò pœnitentiam oſtendat, famæ intereſſe.* annoque ſequenti, vt inuidiam amoueret, quam grauiſsimam apud Imperij ordines cõtraxerat, ſcripto publico facti rationes propoſuit. Ludouicus Naſſouius poſt pugnam Gemingenſem, collecto vndecunque milite, ad Auriacum fratrem conceſsit. qui, etſi turbatis recenti clade conſilijs, copias coactas ſedulò mouere, quas Belgio liberando ducebat. ad harum ſtipendium eccleſiæ Belgicæ reformatæ, procurante Marco Perezio, ccc cIↄ dalerorum polliciti erant, exhibenda cum primùm exercitum collegiſſet. extremo Iulio, cum iam in procinctu eſſet, libello edito, belli contra Albanum ſuſcepti cauſas exponit. *gloriam Dei, ac commodum regis propoſitum eſſe; item Cæſaris, filiorumque, qui Philippo ſanguine proximi: nibil aliud abs ſe agitari, quàm vt immaniter ſæuientem Albanum innocentis populi, & per vim oppreſſi, ceruicibus depelleret. ad tam præclarum inſtitutum omnes rogare, vti fauorem atque auxilium conferrent.* in caſtris eius Germanorum peditum ſigna

XLIV

x l i v erant; quibus ductores, Nicolaus Hadſtadius Alſatus, vir antiquâ nobilitate, & belli clarus: Vitus Schonerus, Balthaſarus Wolfius. equitum autem v i i c I ɔ, ſub Haſſiæ tribuno Friderico Rollenhauſeno, militiæ in Galliâ actæ egregio; Theodoro Schombergio, tuſto Schouvvenburgico, Alberto Naſſouio, Burchardo Barbio, Othone Malſburgio, Hermanno Rudeſalio, & Adamo Welſio. x v i Gallorum turmis, & ſclopetarijs c I ɔ c I ɔ præerant Franciſcus Hangeſtus Ienliſius, Ludouicus Lanoius Moruillierius, Ioannes Raguerius Sternæus, Arcturus Valdræus Mouius, Anglurius Autricurtius, & Rantius. peditatum Poietus ducebat. ex Belgis aderant, Naſſouium ſecuti, Antonius Lalanius Hochſtratenus, Batemburgicus, cuius fratres pridem Bruxellis gladio percuſſi, Warrouxius, Riſoirius, Carlous, Hamelius, Boxtelius, Lonneruallius, Ohanius, Opdamius, Sonoius, alij. mox etiam Gulielmus Lumæus Marcanus acceſsit, cum inſtructo equitatu; qui affectu in Egmondanum, Hornanumque, comam ſe non poſiturum iurauerat, niſi vindicatâ vtriuſque morte. tormenta illi bellica x. campeſtria v i. maiora i v. vexilla quorundam inſcripta erant; PRO LEGE, REGE, ET GREGE. alijs effigies pelecani erat, ſanguine ſuo pullos nutrientis. nonnulli in galeis roſas ferebant; vetus Britannorum inſigne, ceu reginæ Elizabethæ auxilium teſtati. Cum his copijs ſub initium Septembris, cælo pluuio, expe- cI ɔ. I ɔ. LXVIII.

CIↃ.IↃ. LXVIII. ditionem capeſſit; habitoque ad Romerſdorfiam in Treueris delectu, Rhenum traijciens, Viti fanum, ſuæ ditionis pagum, deuenit. ibiq; ſubſiſtens, à Cliuenſi commeatum petit. quo negato, Naſſouius frater Arenbergam capit, & præſidiũ Hiſpanicum obtruncat. tum Eppenam etiam, Duram inter & Agrippinam; arcem item Carpenſem, Hormeſonam, Withemumq;, atq; in Rheno naues XVIII cum mercibus Italicis, quas mox inſtitores redemere. Aquiſgrano pecuniam imperat, cæſæq; ad Noitemum aliquot cohortes. Ad harum rerum nuntium Albanus, tam variâ expeditione conſiliorum incertus, cum hærentem illic videret, ac modò in Galliam iturum putaret, modò Belgio, aut agro Luxemburgenſi imminere, ne quid Sequani paterétur, etſi ex fœdere ad eorum tutelam Heluetij tenerétur, preſidi Vergio curatâ per nummularios pecuniâ, ſi vſus foret, poſtridiè Noircarmium, ac Mondragonium, cum copijs omnibus ad ſuppetias adeſſe iubet. tum Robleſium cum ſuâ legione ſubmittit. Antonio Berrio, Didaci Caruaialis ſignifero, cũ Hiſpanis L, arcem Limburgenſem mãdat. ipſe munitis ad Traiectũ Moſæ caſtris defenſioné parat, ac flumen ponte ſternit, facilius excurſurus quocunq;, & itinera vel obſeſſurus, vel vaſtaturus. vtq; fluminis tranſitu prohiberet, vadoſis locis paſsim murices diſperſerat. In caſtris peditum XVI CIↃ habebat. ex his Belgarum ſigna XV, Hiſpanorum XL. Philippus Lanoius Bellouacus VI ducebat;

ducebat; Carolus Arſillius, & Iacobus Briacus, ille Landrecij, iſte Marienburgi præfectus, ſinguli v. Hiergius x. Mondragonius v. totidē Robleſius, cui etiam deſtinatum Ruremundę preſidium. xx Germanorum Albertus Lodronius, & Philippus Eberſteinius. adhęc foſſorū ingens manus, è propinquis Eburonibus: item tormenta, naues, commeatus. Auriacus omnibus modis in præliū pertrahere Albanum nitebatur: ſed prudens belli imperator, cunctando frangere hoſtē certus, dubiam aleam detrectare. Sciebat enim, tam varium militem, ſine ſtipendio, non diu concordem, aut obſequentē fore. dein timebat, ne miles Germanicus, eiuſdem cū hoſte religionis ſectator, aut in prœlio deſereret, aut eo abſtineret. nec in ipſis proceribus Belgicis plus fiduciæ, qui metu magis, quam adfectu, obſequētes, victore Auriaco, facilè in partes eius tranſituri timebantur. ijs de cauſis cunctante Albano, quod præuiderat, ſeditio militum in Auriaci exercitu orta, graui eum periculo inuoluit. quippe, dum pacare laborat, ad latus gladij capulus decutitur: Malſburgius, alijque, à tumultuantibus occiduntur. compoſito tumultu, verſus Eburones caſtra mouet; & à Leodienſibus auxilium ſperans, Laurētij & Margaretæ ſuburbia, pontemque Afrodium occupat. ſed pridem Albanus, agri vaſtitiē interminatus, oppidanos, ſatis cæteroquin pronos, deterruerat. ac quamuis pars adiutū vellent, tamen metu, & Groeſbequij epiſcopi operâ, ad ciↄ.Iↄ. LXVIII.

 ſecuri-

cIↄ.Iↄ. LXVIII. ſecuritatem vrbis ſignis vi conſcriptis, conatus oppreſſus eſt. Igitur hâc ſpe cum excidiſſet, huc illuc exercitum circumductans, vt incertum Albanum teneret, tandem Non. Octobris ad Stochemum, non longe Maſecâ, Moſæ appropinquans vadum tentat, atque à muricibus iniectis purgat. inde equitem denſatum, agmine vſque ad ripam aduerſam continuato, in flumine conſiſtere iubet. quo commento impedito eius impetu, cum inferius iugiter defluens decreſceret, ac pediti peruium eſſe inciperet, exercitum vniuerſum tranſmiſit, obſtupeſcente rem inopinatam Albano, adeoque trepidante, vt quidam exiſtiment, ſi è veſtigio rectà in eum copias duxiſſet, hoſtem imparatum, metuque conſternatum, oppreſſurum omninò fuiſſe. atque ipſe quoque recenti terrore vtendum cenſebat. ſed feſſus miles, & traiecto flumine madens, pugnam detrectare. hunc refectum mox in hoſtẽ fruſtra duxit, qui intrà caſtra militem continens, morâ, quàm pugnâ, vincere malebat: certus fore, vt per imminentem hiemem, ſine commeatu, & ſtipendio, eius copiæ vltro diſsiparentur. tum tubicinem ad Traiectinos mittit, quem Albanus comprehenſum, ne qua conſilia oppidani clàm miſcerent, in furcam egit. Poſtquam aliquoties velitatum, nec ad pugnam prouocari Albanus poſſet, exiguo commeatu, in Tungros mouet, Eburonum oppidum ſatis munitum; vbi excluſus, fanum Trudonis retrogreditur, inſequente ſemper Albano, & poſtre-

& poſtremum agmen vexante. hic pugnatum acrius fuit, atque egregium virtutis ſpecimen Marcus Toletanus dedit. inde Thenas contendit, ab Hiergio occupatas, quem Albanus noctu præmiſerat, vt vel laborantem Brabantiam tutaretur; vel nutantem in officio contineret. ipſe Albanus in propinquo caſtra munit. quatriduo poſt prope Tilmontium diuiſas copias Auriacus partem vltra flumen ire iubet, partem ad collem occupandum mittit. quem dum communire feſtinat, Albanus per ſuos interturbans eum extorquet. quocirca relicto ad dextram Tilmontio, propter amnem Geteram, in Brabantiæ & Eburonum collimitio, iter faciens traijcere exercitum inſtituit. id vbi Albano exploratum, Fridericum Toletanũ, ac Chiapinum Vitellium, cum IV CIↃ ſclopetarijs, & equitum aliquot turmis, in tranſeuntem impetum facere iubet: ipſe cum cætero exercitu ſubſequitur. cumque anguſtum iter eſſet, ſiluiſque obſeſſum, Monteſdoca & Salinas cum ſclopetarijs IↃ anguſtias occupant; Fridericus & Chiapinus cum aliquot Hiſpanorum, Gallorum, Belgarumq; ſignis, & nonnullo equitatu, ſiluas circumiectas inſident. ſed eo die, decliui ſole, etſi vrgente prælium Hocſtrateno, res dilata eſt ob vicinam noctem; quam exercitus vterque, exiguo tantum colle diſiunctus, in ſtatione egit. poſtridiè incedere agmen Auriacus iubet: atque Albanus, quò tenderet ignarus, ordinatâ ocius acie, leuis armaturæ mi- CIↃ.IↃ. LXVIII.

cIↄ.Iↄ. litem præmittit, quem Fridericus filius cum omni pe-
LXVIII. ditatu ſubſequebatur. in extremo agmine Germanicorum equitum turmas VI locat. inde armaturæ leues colle occupato, vnde in hoſtẽ deſpectus, captoq; ſigno, pugnam inchoant. ac præmiſsis reliquis copijs, cum Germanicus eques appropinquaret, viſum Cheuereaulxio ſclopetariorũ equitum duci, vt, quamuis abſente adhuc peditatu, in poſtremum agmen inuaderẽt, facili victoriâ, poſtquam hoſtis amne Geterâ ſeparatus. ſed vtile conſilium imperitiâ loci differens Albanus, dum exploratorem mittit, egregia occaſio pœnè elabitur. itaque Auila, & Braccamontius, cum cIↄ cc delectis anguſtias occupare, Gaſpar Robleſius cũ legione Belgicâ hoſtẽ adoriri iubetur. Acri aliquamdiu pugnâ, tandem victor Albanus euadit, exiguâ ſuorum clade. ex Auriaci copijs ſupra cIↄ cIↄ ceciderunt. Lonnerualius captus poſteà Bruxellis gladio percutitur. Poſt hãc cladem auxilijs Gallicis Auriacus ſe Iodoniæ iungit. ea erant cIↄ cIↄ cIↄ pedites, Iↄ equites. quibus copijs nõ ei vires, ſed annonæ penuria aucta. ac cum his facto per agrum Luxemburgenſem itinere, Andagienſi monaſterio direpto, & incenſo Huberti fano, vrbibus paſſim aduerſis, caſtra indies mutans, fruſtra occaſionem prælij quæſiuit. itaq; commeatus egens, & ſtipendij, cum ex CCC dalerorum cIↄ vix XII accepiſſet, exorto tertium in Galliâ bello ciuili, adiũgere ſe Condæo ſtatuit. maximè Gallorũ inſtinctu. id dũ proſequitur,

ſequitur, ac Queſnæum iam veniſſet, agro Camera- cIↄ. Iↄ. LXVIII.
cenſi imminens, ſubſequente Albano, in eum conuerſus, deletis x Germanorum ſignis, VIII Hiſpanorum, & leuis armaturæ turmis III, non exiguam ſtragem edidit. inque eo conflictu Rodericus Lopeſius, Sanchius Auila, & Franciſcus Toletanus, vulnerati. Cæſar Aualus cæſus. inde arcem Cameracenſem aggreſſus eſt, quàm egregiè, etſi conſternatis oppidanis, Mollinius defendit. In Galliæ limite Coſſæus erat, cũ ſclopetarijs cIↄ cIↄ, & peditibus cIↄ cIↄ cc. ac quamuis rex negotium dediſſet, vti Auriacum Galliâ arceret, tamẽ is ſupra Quinctini fanum, Somonâ trãſmiſſo, Sueſsiones venit; & per Fanellium Serium aduentus cauſam regi ſignificat. qui nuntium anteuertẽs per Caſparum Schombergium legatũ ſcitatur, *quâ de cauſâ cũ tantis copijs in Galliam aduenisſet. mirari vehemẽter, pro veteri militiæ more, non præmiſſum ſecialem. quod ſi in Germaniã tranſitum peteret, quemadmodũ rumor erat, non negaturũ, modo ne ſe pro hoſte gerat.* ad hanc legationẽ pridiè Non. Decembris Auriacus reſpõdet; *conſilij ſui certũ pridem regem feciſſe. nec adeò vecordem, aut rerum imperitũ eſſe, vt cum rege tam potente armis experiri velit. quin immò quantaſcunq; duceret copias, ſi ita videretur, pro ipſo militaturas; cui honorem, & obſequium, humiliter offerret. ſed eorũ, qui puram religionẽ amplexi, infeſtis plurimis, in præſenti exitio verſarentur, periculo ſuccurrere neceſſarium putaſſe. quamobrem orare, vt pro dignâ ſuo faſtigio clementiâ, hominum miſertus,*

quibus

cIↄ.Iↄ.LXVIII. *quibus Dei gloria, vitæ tranquillitas, & fidele in regem obſequium, inprimis cara, promulgata ſemel edicta violari ne permitteret.* Rex Schombergio in mandatis dederat, quo libentius copias Auriacus reduceret, vt ſtipendium militi promitteret. isque dum in eo eſt, exploratis ductorum animis, cum quibus illi notitia intercedere, propoſitâ rerum difficultate, clanculum plurimos ad defectionem ſollicitat. itaque paulatim ad expeditionem ſegnior miles; & aperta mox querela, *malè duci ſe infeſtâ anni tempeſtate, ſine ſtipendio, aduerſus regem, quem nulla iniuria obnoxium reddiderat.* cumq; Auriacus inſtaret, vt Condæo ſe adiungere maturarent, fidenter pernegabant, & *contra Albanum duntaxat factum auctoramentum* obtendebant. *prætereà cur ſe, nullâ omnino ſpe ſtipendij, perditum irent. quod cum repræſentare non poſſet, aliquot iam menſibus debitum, ſaltem patriam redderet, è quâ eduxerat. vnum id facile, rege nondum laceſſito.* Hoc diſsidio concitato Schombergius recedit. at Auriacus grauius aliquod diſcrimen metuens, ſi perſiſteret, concedendum tumultui ratus, in Germaniam iter vertit. exauctoratiſque ibi copijs, coactâ è ſupellectile pecuniâ, vt prompta in poſterum ſtudia haberet, pro trimeſtri militiâ equiti ſoluit. in reliquum ſtipendium principatum Arauſienſem oppignerat, intrà proximos XII annos liberandum. inde ſe Wolfgango Bauaro Bipontino, in Galliam eunti, cum CIↃCC equitibus iungit. Exauctoratos magnam partem aſpera anni hiems confecit.

confecit. reliqui aut Bipontino nomen dederunt, aut in Galliam retrogreſſi regi militarunt. Hic belli exitus dupliciter Auriaco infelix fuit. nam & Angliæ regina, Caleti recuperandi occaſionem rata, conſilia cum eo communicare, & operâ vti conſtituerat. ſed dum famulus legati, qui in aulâ regis commorabatur, literas ad ipſum Cardinali Lotharingo prodit, isque reſponſum contrarium reddit, commutandâ ſcriptione elapſum tempus hoc conſilium penitus euertit. Igitur pulſo hoſte ſecurus Albanus, in hiberna militem dimittit. Romeri legio Bruxellis datur, & Machliniæ: Lodronij Antuerpiæ, & Valentinianis. Alfonſus Vlloa Grauiam, Bertinium, Siluam Ducis, & Traiectū Moſæ accipit. Groningæ Caſpar Robleſius Billius, Dauentriæ Mondragonius imponitur: Bommeliæ, Vltraiecto, & Gorcomio, Sanchius Lodonius. Tum ex arce Cameracenſi, quò inſecutus Auriacum erat, x Kal. Decembris Bruxellas literas ad Senatum mittit, reiq; geſtæ ſeriem, ac ſucceſſum, exponit. dein regi quoq;, & cæteris principibus. Belgis ſuis paſsim per vrbes ſupplicationes decernit, occulto plurimorum dolore, etſi palam lætitiam oſtentarent. Item decurſus ludicrus ordinatur; atque in eo Haurechius crure grauiter ſauciatus. Vbi hæc procerum populiq; voluptati dedit, tum ad ſe ornandum animum conuertit. igitur tot victorijs clarus, gloriæ ſuæ apud poſteros monumentum, per Iacobum Iongelingum in arce Antuer- ↄIↄ.Iↄ.LXVIII.

cIↄ. Iↄ. LXVIII. pienſi ſtatuam ponit, è tormentis pridem ad Gemingam captis. ea formâ ac ſtaturâ ipſum referre, nudo capite. cæterum corpus armis indutum. ſub pedibus calcabatur homo gemino capite, manibus quatuor; in quarum primâ fax accēſa, in ſecundâ malleus fractus; tertia clauam nodoſam, quarta ſecurim tenebat. è collo eius appenſa bulga, è quâ ſerpentes proſerpebant. ſubter larua conſpiciebatur, ad cuius aures mendicorum gemina paropſis. inde inſcriptum, IVNGELINSI OPVS EX AERE CAPTIVO. inferius paullò, in laminâ topho innixâ. FERDINANDO ALVAREZ A TOLEDO ALBAE DVC. PHILIPPI II HISP. APVD BELGAS PRAEFEC. QVOD EXSTINCTA SEDITIONE REBELLIB. PVLSIS RELIGIONE PROCVRATA IVSTITIA CVLTA PROVINCIAE PACEM FIRMARIT REGIS OPTIMI MINISTRO FIDELISS. POSITVM. Vniuerſi operis altitudo pedes XV. Ab vnâ parte ara erat, inſcripta: DEO PATRVM NOSTRORVM. atque in baſi. PIETAS. vtrinque, tanquam belli ſpolia, variæ armorum ſpecies cingebant. ab alterâ opilio ſpectabatur, ad paſcua gregem educens, quem lupi ac leones fugerent. item aurora noctis tenebras diſpellens, cum inſcriptione Græcâ. ΑΛΕΞΙΚΑΚΟΣ ΗΩΣ. Huius ſtatuæ ingens inuidia apud plurimos fuit, etiam Hiſpanos, qui regi potius debitam dicere, cuius armis, ac ſtipendio, omnia geſta. & coniecturæ de ea variæ, pro

ingenio

ingenio cuiuſque, aut adfectu. ac effigiem bicipitem cIↄ.Iↄ.
ſubiectam, alij Egmondanum Hornanumq;, nuper LXVIII.
interfectos, interpretari. alij Gulielmum Auriacum, ac
Ludouicum Naſſouium, fratres, Belgio exactos. erant
qui ordines Belgij putabant, in nobilitatem & plebem
diſtinctos; quos imminutâ libertate conculcabat. Ar-
ſcotanus, vir liberrimę in aulâ vrbanitatis, & gratioſæ,
cum Albano eam aliquando ſpectans, ac rogatus quid
videretur, per riſum illuſiſſe dicitur: *eorum vultus, quos calcaret, iræ manifeſtos, ſi reſurgerent, vindictam minari.*
idque dictum oraculi inſtar multis habere viſum fuit.
& poſtea Antuerpienſes, recuperatâ libertate, tam in-
ſigne opus confregerunt. alij memorant à ſucceſſore,
Ludouico Requeſenſio, magno ordinis Alcantarenſis
magiſtro, tolli iuſſum. Sub id tempus Haurechius,
ſuo vulnere, aut veneno in vinum iniecto, diem obijt
III Eid. Decembres; dolente Auriaco, rebus afflictis
eripi virum, animi & conſilij inſignem.

IOANNIS MEVRSI

RERVM BELGICARVM

LIBER II.

CVm nouo anno, poſtquam Auria- cIↄ.Iↄ.
cus in Germaniam receſſerat, ceu LXIX.
tranquilliore imperio vſurus Albanus, nunc id tempus exiſtimabat, cum obſequij faciliores Belgas habiturus eſſet. itaque paſsim exploratum mittit, ſi qui cum eo conſilia contuliſſent, aut turbis ſe immiſcuiſſent. tum etiam, vt in officio ſubditos retineret, de varijs paſsim arcibus agitat. & Amſtelodamenſes, non ferre id commerciorum rationem queſti, florenorum c c c I ↄ immunitatem ademerunt. Groningæ quoque, & Fliſſingæ, opus interceptum. alibi perfectum. inde epiſcopos, dato ſingulis adminiſtrandæ diœceſeos præſcripto, ſedibus nouis imponere aggreſſus eſt. Caroli Brimæi Megenſis operâ, qui Arenbergio in Friſiâ ſucceſſerat, curiâ adiutante, etſi Ordinibus repugnantibus, Cunerum Petri Leouardiæ conſtituit. qui vel odio populi ingratus, vel impar dignitati, mox ludibrium publi-

 cum

cIↄ.Iↄ. cum fuit. plus moleſtiæ Ioanni Cniuio Groningæ ob-
LXIX. tigit. ſed is prudens, & poteſtatis exercendæ modicus, gratiam ſibi conciliauit. monaſteria II, Wittevverum & Adevvartum, maximè aduerſa habuit. atque illud quidem mox minacibus Pontificis & Albani literis ceſſit, in B. Mariæ cathedralem eccleſiam verſum. iſtud verò fortius reſtitit, opulentum admodum, neque impenſæ parcum. cumque luxum monachorum epiſcopus argueret, neceſſariò corrigendum; & hoc potiſſimum telo pugnaret, ipſorum abbatisq; Clarocampij rogatu, iniuriæ propulſandæ, è Burgundiâ Morimontius venit, ſupremus ordinis Ciſtercienſis inſpector, vir auctoritatis primariæ, & virtutis, ac doctrinæ, clarus. isq;, vt præterita corrigeret, amoto abbate Arnoldo Lautzio, Arnoldum Kemningum, Muntij ad Amaſiam abbatem, adminiſtrum ordinat, qui mox quoque defuncto ſuccesſit. inde, adiuuantibus prouinciæ Ordinibus, acriter ſe Cniuio opponit. tandemq; id effecit, vt aſsignatis florenorum VI cIↄ annuis, cōtendere porrò deſiſteret. Nec hic deſijt cura Albani, & poſtquam de epiſcopis egiſſet, concilij Tridentini decreta vbiq; promulgare inſtituit; &, quanquam interdum obiecta difficultas, imminutis alibi prouinciarum, vrbium, aut monaſteriorum priuilegijs; nemo tamen, metu ne à maiorũ religione deſciuiſſe videretur, opponere ſe auſus fuit. varia deinde edicta facit, vrbesque præcipuas priuilegia omnia ſua conſilio ſanguinario exhibere iubet.

bet.tum interdicit, *ne quis Belga in extraneâ Academiâ, præter Romanam, aut profeſſionem, aut ſtudia exerceret; præterea actuarij, notarij, aut tabelliones, de rebus turbas præteritas ſpectantibus acta publica nulla conſcriberet. qui negligeret, is exilio perpetuo, & bonorũ publicatione mulctaretur. vxores etiã, quæ ad maritos profugos conceſſerant, ne redirent, aut pœnæ ſubiacerent, in eos pridem conſtitutæ, qui conſilia miſcuiſſent cum perduellibus, aut eorum neceſſitati ſubueniſſent. copias item nullus conſcriberet, niſi regis aut ſuo permiſſu, & nec nomen miles daret, niſi inſpectis mandati literis.* tum ad ſupplicia conuerſus, paſsim captiuos, aquâ, igne, cruce, aut gladio, variè puniendos tradit. tam ingenti populi terrore, vt dilapſis ferè omnibus exiguo tempore vaſtum penè ac deſertum Belgium fieret; & opificia, antea frequentiſsima, aliò transferrentur. è profugis plurimos Britannia excepit, ob communem ſacrorum cultum, libertatemq; cõſcientiarum, gratum hoſpitium: & Oceano interiecto, ac prono Elizabethæ fauore, tutũ aduerſus vim Albani perfugium. hiq; cum magnâ Belgij iacturâ in Anglos hoſpites varium lanæ tractandæ artificiũ tranſtulerunt, tanto numero, vt infrequẽtes admodũ vrbes, & tantũ non collapſas, reſtaurarẽt. in quibus Noruica, Sanduica, Colcheſtria, Maidſcona, Hamptona, & aliæ. ſic ducẽtis ante annis, nimiâ inundatione in eandẽ inſulam compulſi, incolas, agri tantùm & pecoris gnaros, pannorum texturam docuerũt. Porrò Albanus huc illuc delegatos mittit, qui reos abſen- ↄIↄ.Iↄ. LXIX.

cIↄ.Iↄ. abſentes ad ſupplicium poſcerent, & auxilium à ma-
LXIX. giſtratu requirerent. idque nonnulli, offenſæ timidi, præſtitere. alij, quibus paulo plus cordis, priuilegiorum obtentu, difficiles ſe præbuere. Inter cæteros id mandati Arnoldus Saſboutius, curiæ Hollandicæ ſenator ordinarius, accepit. ac cum exequi Leidæ vellet, re in ſenatu deliberatâ, magiſtratus abnuit, indecorum arbitratus, alieni iudicij miniſtrum videri. idque Saſboutio repræſentans priuilegia bina oſtendit, capitali ſententiæ alibi latæ, & bonorum publicationi contraria: vnum Gulielmi Hollandiæ comitis, anno cIↄ ccc. xv datum: alterum Ioannis Brabantiæ Ducis, anno cIↄ cccc. xviii. prius illud *ſoli iudici vrbano in ciues ſuos ſententiæ ferendæ ius* permittit: alterum ſtatuit, *ne quis ciuis, vel grauiſſimi criminis reus, plus florenis* L x *mulctaretur*. inſuper conſuetudinem valdè veterem allegare, *ne quem, licet criminis manifeſtum, morte afficerent; niſi extra vincula & tormenta reum confitentem haberent.* igitur ſic Saſboutium dimittunt. Albanus tamen, nullo priuilegiorum reſpectu, in captiuos quoſq; graſſari; adeò contra ius faſq; nitens, vt vel defenſione permiſſâ, vel iudice ordinario, multi cauſam obtenturi fuerint. Vnum memoriæ poſteritatis eſt tradendum. quidam Bruxellis in vincula coniectus propter commune temporis crimen, indictâ cauſâ, nec ſententiâ iudicis damnatus, iuris contemptu, an errore, cum cæteris ad ſupplicium producitur. aliquanto poſt cum diſqui-

diſquireretur crimen, ac ſiſtendus reus foret, non duntaxat interfectum, ſed quoq; nulli culpę affinem comperiuntur. hancque ob rem perculſis iudicibus, vt animum firmaret Vergas, *vix eſſe*, inquit, *cur magnopere angerentur; viri innocentiam animæ eius profuturam.* Groningæ, poſt debellatum in Friſiâ Naſſouium, IV Germanorum ſigna in præſidio à diſcedente Albano poſita. ea cum ſe ſuperbè gererent, ad querelam magiſtratus menſe Februario Billius permutare iuſſus, VI alia Gallorum introducit, minus quidem populo inuiſa, ſed quæ grauius tamen incumberent, imperatis in ſeptimanam CIↃ CC florenis, quorum tamen neceſſitatem mox Ommelandiæ Ordinibus impoſuit. cõſules quoque, ac cæterum ſenatum, magiſtratu abire prohibitum, totos VIII annos continuauit; fabis nigris albiſque ereptis, quibus in electione ſolenni vtebantur. Poſteà in Friſiam occidentalem mittitur Carolus Quarræus, curiæ Brabanticæ aſſeſſor, de turbis proximis quæſiturus, & in obnoxios animaduerſurus. ibiq; dato regio cognitori negotio, Groningam profectus, Albani mandatum magiſtratui exponit, dari ſibi collegam poſtulans, ne quid imprudens in priuilegia loci committeret, aut ipſi ſe deſpectos putarent. Deſtinatur munus conſuli Ioachimo Vbbenæ, ſatis præter animi ſententiam, tam præſenti ciuium odio. & initio, cum aliquot operis, Ioannes Barnenda, vrbis fabricenſis comprehenditur. qui pridem templum Franciſcano- CIↃ.IↃ. LXIX.

ↀ Iↄ. Iↄ. LXIX. rum magiſtratus iuſſu purgaturus, colliſarum imaginum reliquias ſuſtulerat. id crimen capitale erat, quod etſi publicâ auctoritate cōmiſſum, tamen à miniſtris ſumendū ſupplicium videbatur, declinante inuidiam magiſtratu, qui induſtriè futuri cautus, mercedis cauſam in rationibus publicis diſsimulare quęſtorē iuſſerat. id Barnenda vbi cōpertum habet, effracto carcere, cum duobus obiecti criminis ſocijs, periculū euadit. alij, variè diuexati, & per tormēta culpam faſsi, gladio feriuntur. eâ re ingens populi odium magiſtratus excitauit, indignantibus cunctis, quod ſua imperia, & ciuium obſequiū, iniquè punitum iret. & auxere viduarum ac pupillorū aſsidua lamenta; quibus minuēdis, ceu commiſeratus, ex ærario publico alimenta miſeris clam aſsignat. Quarræus, diligens mandatorum, profugis diem dicere pergit, & niſi intra III ſeptimanas præſentes ſe Albano excuſent, vitâ boniſque exuendos denūtiat. inter hos plurimi è primariâ loci nobilitate. iiq; ad rei actæ nuntium priuilegijs ſe tueri conati, quę extra pomerium, aut territorium, euocare quemquam prohibebant, per literas magiſtratum exhortātur, operam apud Albanum daret, vt eorum ratio haberetur. ſed cum ille offenſæ metu, ſegnius publicæ libertatis cauſam ageret, per libellum ab Albano patriæ leges, iudicemq; ordinarium, ſupplices petunt. à quo reſponſum, niſi præſentibus ius non dicturum: ſi emanerent, ceu contumaces, ad cauſam dicendam poſtea non admiſſum

miſſum iri.iterumq; citati, vbi nemo compareret, ipſi cIↄ.Iↄ.
perduelliũ inſtar pœnæ capitali, bona fiſco addicũtur. LXIX.
Igitur vim manifeſtã ad Cæſarem, & Germaniæ principes,deferre placuit; quãdo vetus Imperij membrum prouincia eſſet, eiuſq; tutelæ adhuc nuper à Carolo V cõmendata,anno ſeculi XLVIII.ſed hoc quoq; conſiliũ nõ ſucceſſit.Poſtquã Quarręus diſceſsiſſet,ſtatim Robleſius ad arcẽ inſtaurandã animum vertit; quæ ſuperiore anno à Vitellio & Paciotto ita deſignata, vt è propugnaculis v in finitimos Tubantes III,in vrbẽ II obuerterentur. circũ foſſa C pedes lata duceretur.rurſum autẽ,impenſæ defectu,opus intermiſſum. Hoc in Belgio rerũ ſtatu,Bipontino in Galliã paranti, cum vtroq; fratre,Ludouico & Henrico,comitẽ ſe Auriacus iũgit. idq; gnarus Albanus,vt regis animũ magis obſtringeret, ſuppetias ei Petrum Erneſtum Manſfeldiũ mittit, & cum eo equites cIↄ cIↄ, peditum ſigna XXV. Sub idẽ tempus,III Eid.Febr. egregio inter tot probra iuſtitiæ exemplo,Ioannem Grouelſium Spellæum,pręcipuum rerum criminalium miniſtrum, concuſsionũ reum,in furcã egit. cui aliquando extrema cõminanti, Gemma Friſius infelicem vitę exitum prædixerat. Pontifex Romanus, Pius V, virtutis collaudandæ, Albano enſem inauratum,& galerũ gemmis ornatum,rituq; ſolenni cõſecratum mittit,non niſi ab epiſcopi cuiuſdã manu, poſt peractos ſacrorum ritus, accipiendum. adferebat munus tam inſigne Carolus Ebulus Neapolitanus,

cIↄ. Iↄ. LXIX. oblatumque exquiſitâ cæremoniâ in manum tradidit Archiepiſcopus Machlinienſis. ac honorum læta Albanus ludis ſpectaculiſq; publicis eſt teſtatus. Non ita pridem, firmâ, vt videbatur, Belgij pace, ab Angliâ turbas Elizabetha dederat. nauis è Cantabriâ veniens, & minores aliæ IV, pretioſas merces, ac pecuniam ingentem vehebant. cumque Galli piratæ perſequerentur, in Angliæ portus confugerunt. & neque illic tuti nautæ, incumbentibus Gallis, & diſceſſum obſeruantibus, legato Hiſpanico, Gerardo Eſpeſio, periculum ſuum exponunt. isque ſtatim reginam accedens rem narrare; *in illis nauibus exercitus Belgici ſtipendium eſſe, Albano tunc perneceſſarium. & orare, in ſuis portubus periculum prohiberet; deinde Antuerpiam vſque commeatum daret, vel ſaltem vectoribus arma permitteret.* nec grauatè, princeps æquitatis & amicitiæ tuendæ conſtans, poſtulata concedere. ſed dum Albano nuntium mandat, tardiore reſponſo, à Cardinali Caſtellionæo edocta, ad mercatores quoſdam Genuenſes, non ad Philippum, pecuniam iſtam pertinere; cui Albanus ſoluendis ſtipendijs manum inijcere ſtatuiſſet, ipſa præuertit, ſuoſque in vſus educere è nauibus iubet, ac Londinum in ærarium deferre. ea ſumma CC aureorum CIↄ excedere credebatur, ciſtis LIX incluſa. Vbi factum Eſpeſius legatus intellexit, grauiter de iniuriâ conqueſtus, à reginâ reſponſum refert; *in Philippi fratris gratiam factum, vt Gallorum imminentium rapinam prohiberet.* *quando autem*

comper-

compertum haberet, mercatorum potius Genuenſium, quàm regis ſui pecuniam eſſe, extenuato per id tempus ærario, cum bonâ dominorum gratiâ honeſtâ vſurâ mutuam ſumere decreuiſſe. idque tus principibus vſitatum. ita dimiſſus, ocius rem Albano nuntiat. is iræ præceps, vt excelſa pariter ac proſpera fortuna offenſæ plerunque facilis eſt, non diſſimulandam regis ſui iniuriam ratus, neque Ordines conſulens, nec periculum attendens commerciorum, ſine quibus opes Belgij non conſtarent, comprehenſos per prouincias mercatores Anglos in domo publicâ Antuerpiæ ſub cuſtodiâ habet, bona deſcribit, & mox haſtæ ſubijcit. idem in Hiſpaniâ decretum. viciſsim in Angliâ Elizabetha, vt indemnes ſuos faceret, Belgas quoſcunque retinere, bonaq; ſequeſtrare permittit. & tum iuſtam facti cauſam ſcripto palam teſtatur; cui Eſpeſius, perſtrictum ſe in eo ſentiēs, aliud opponit. inde in Hiſpaniam legatum mittit, qui de Albani iniuriâ conqueratur. *cauſam non eſſe, cur in Belgio regni ſui mercatores cum facultatibus attinerentur. ſe quidem id pecuniæ feciſſe, quam Hiſpanicæ naues aduexerant, in ſuos portus à piratis Gallis actæ. eam autem Genuenſibus, ad quos pertinere exiſtimabat, poſt aliquot menſes cum vſurâ reddituram. nam vt in vllam regis pecuniam manus inijceret, id nunquam in mentem veniſſe; & legato quoque eius, vt æquum erat, declaraſſe. adeò tamen humanitatis, aut veteris amicitiæ, oblitum Albanum, vt Anglos ſuos tam proteruè inuaderet. porrò, ſi rex pecuniam exhiberi omninò vellet,* CIↃ. IↃ. LXIX.

 quamuis

cIↄ.Iↄ. LXIX. *quamuis Genuenſium propriam, facturam quàm primùm, dum ſuos modo in Belgio ſubiectos, bonis omnibus reſtitutis, Albanus dimittat; & integro vtrinque commercio, amicitiam deinceps rectius colat. vt regem offenderet, nunquam ſibi conſilium fuiſſe.* intereà Albanus erroris pœnitens, cum trãſlatis Hamburgum cõmercijs, nihil Anglis, plurimum Belgis noceri videret, ad reginam Chriſtophorum Aſſonuillium mittit, quem illa ſine mandato regis admittere nolens, neq; vt legatum habens, contemptim ad Senatum reiecit. cumq; indignum id is cenſeret, irritus legationis domum redijt. eâ re irritatior Albanus, pridiè Kal. Apriles edicit, ne quiſquam, donec aliter caueatur, vlla cum Anglis commercia habeat: naues quoque, niſi armatæ, Oceano abſtinerent. in delinquentes pœna adijcitur, publicatio bonorum. &, vt ratum edictum foret, delatores conſtituti, quibus pręmium bonorum publicatorum dimidium foret. ſed munus odioſum, præter exules Anglos, nemo ferè ſuſcipere voluit. inter hos erat Ioannes Storius iureconſultus, ſub Mariâ Inquiſitoris officio functus, homo egenus, & ob mutatam religionem odio in ſuos præceps. datuſque vicarius Gulielmus Parkerus, qui mox certâ gratiæ ſpe dominum prodidit. quippe in nauem introductum, mercibus Anglicanis onuſtam, dum explorat, nullo fraudis alicuius metu, magiſter nauis Cornelius Eickenus, egregio pro patriâ facinore, expãſis velis in Angliam auectum reginæ ſiſtit; vbi fractâ

laqueo

laqueo gulâ,ceu coniuratus patriæ hoſtis,pro præmio cIɔ.Iɔ.
infamiam mortis retulit. Albanus XIII Kal.Maias cō- LXIX.
uocatos Bruxellas Ordines hâc oratione cōpellat. *neſciū
nulli, ideò ſe à rege miſſum, vt prouinciarum motum compone-
ret,ac quietem deinceps certam conſtitueret. hâc de cauſâ,ſimul
remp.attigiſſet, in auctores turbarū inquiſitos animaduertiſſe.
id autem maturius factum voluiſſe,vt regi ſuo ſatisfaceret, &
gratiam cæteris conciliaret, quorum ſimplicitatem illi circumue-
niſſent. ſed præclarum hoc conſilium homines ſeditioſos pertur-
baſſe, quorum arma vt propulſaret, maximam anni partem ſub
pellibus egiſſe. quando verò conſideraret, plurimum illos in mu-
tatâ religione momenti poſuiſſe, quam plerunq; ingens populi
inſolentia, & magiſtratuum contemptus ſequeretur; ideoque
contra leges, per quas antea reſp. trāquilla, nefaria conſilia agi-
taſſe; nihil ipſum prius habuiſſe, quam vt ex mandato regis red-
ditâ quamprimum antiquâ religione, leges quoq; ac ſtatuta re-
ſtitueret: idq; etiā præſtitiſſe, ab epiſcopis, & cæteris ſacrorum
præſulibus, adiutum egregiè. quam in rem cum rex impenſæ nul-
li parcus ærarium grauiter attriuiſſet, deinceps prouiderent,
ne paci publicæ ipſi deeſſent, ac ſubſidia neceſſaria decerne-
rent. multa cohortibus ordinarijs, & reliquo militi, ſtipendia
reſtare. locorum communitiones, militarem annonam, & tor-
menta bellica, magnā pecuniæ vim exigere. plurimum eſſe quod
mercatoribus deberetur. nihil in caſum præſto eſſe. perpendiſ-
ſe diligenter, quibus ſubſidijs vſa quondam reſp. fuiſſet; nec
iuſtius quicquam aut conuenientius deprehendiſſe, quàm quod
rex ſuo in has prouincias aduentu propoſuiſſet. id quia
haud*

ᴄIↃ.IↃ. LXIX. *haud intellectum minus proceſſiſſet, nunc operam dediſſe, ne quis veluti ambiguum nimis, aut obſcurum, detrectare meritò poſſet. quamobrem placere, vt rerum mobilia, quotieſcunque venum irent, decimam; quæ ſoli eſſent, viceſimam penderent: vtraque autem indiſtinctè ſemel centeſimam exhiberent. & quò ſingula commodè fierent modum præſcripſit.* Ea petitio Ordinibus permoleſta accidit: & graue alijs diuitias ſuas, alijs probroſum videbatur paupertatem profiteri. vniuerſis inuiſa exactio. tamen centeſimam à pleriſq; metus expreſsit, quam mox Gelri Friſijq; redemerũt. in decimâ & viceſimâ cur minus acquiſcerent, cauſas libello comprehenſas repræſentarunt. ac communis ferè omnium querela fuit, *commercia interuerti, potiſſimum reip. neruum.* ſeorſim etiam Brabanti, Hollandi, Zelandiq;, *ſibi grauiſſimam decimam* queſti, *cum propter halecum reliquamq; piſcium capturam; tum propter ſalem, vinum, panniq; texturam, & merces Balthico mari aduehi ſolitas. quin tributum potius annuum peteret, quamuis ſupra veterem modum, pro fide in regem, & obſequio, libentius ſoluendum. ad viceſimam quod attineret, eam planè ferri non poße. quippe vſu ſæpè futurum, vt ob eundem agrum, domumve, intra annum vertentem ſexies centeſima ſolueretur.* harum rationum Albanus, animi obſtinatus, nullam admittens, decimam & viceſimam vrgere non deſtitit. *non certum ſibi remp. peſſundare, ſed felicitatem eius firmam ac ſtabilem reddere. igitur concedere, vt onera ſua per libellos teſtentur, benignè deinde arbitranda. in præſens verò velle*

regem,

regem, vti poſtulata concedant: ſi recuſent, aut cunctentur, aliud quicquam tentaturum. nihil eſſe cur ita graue exiſtimarent. in Hiſpaniâ vſitatum, vbi vna ſua Alba inſtar L *aureorum* CIↃ *annua redderet.* Prouincialium cauſam prudenti moderatione Viglius præſes ita tuebatur, vt nec ſe obnixè viro propoſiti rigido opponeret; *conſiderandum diuerſum regionum ſtatum. Hiſpaniam latè diffuſam, agriculturâ, & ſoli feracitate, æſtimari: in limite nullos vicinos; montibus tantum, & mari, terminari. Belgium contra anguſtum eſſe, pannificioq; , ac commercijs, cenſeri: deinde pluribus populis circumfundi, ad quos ea, ſi tributis onerentur, commigrarent. id prudenter valde Philippum Burgundum, Belgicæ felicitatis auctorem, præuidiſſe. eoque diligenter cauiſſe, vt portoria ac tributa leuia eſſent, viliſque annona. mercatoribus etiam peregrinis hâc de cauſâ priuilegia indulſiſſe. nunc ſi contra ipſe nitatur, arceri peregrinos, expelli indigenas, ac commercia planè interuerti. quod ſi exſtruere arces vellet, ærarij rationem haberet: neque tam nouas fieri neceſſarium: quàm, quæ olim in limite fuiſſent, reparari. nunquam tributa prouinciales continuaſſe; tantum rogas, quas appellabant, dediſſe, quales vel requirerent principes, vel facultates ſuæ ferrent. quibus in pace, nimiâ exactione, nulla ad belli caſum ſubſidia relinqui, omninò non expedire. ſi ſubuentum agricolis vellet, propterea ne mercatores opprimeret. porrò de reditibus Albæ, vt longè maximis, ita plurimum gratulari.* ita Ordines, amplius deliberaturi, in ſuas quiſque prouincias recedunt. interim datis ad præſides literis inſtare propoſito ſin-

CIↃ.IↃ. LXIX.

cIↄ.Iↄ.LXIX. gulos iubet. *ſe quidem eâ moderatione vſurum, quâ in obiectis difficultatibus par eſſet. id in ſuâ manu ſitum. & vel omnia intermittere poſſe, ſi ratio commerciorum flagitaret.* nonnullis quoque interminari, *niſi concederent, vim adhibiturum. atq; hoc omninò regi videri. motibus nuperis obnoxios eſſe, hancque culpam prompto nunc obſequio luendam.* Hannonios, Atrebates, ac Namurcenſes, eius noxę immunes, vt exemplum ipſi cæteris darent, blanditijs, & promiſsis ingentibus, impellere clàm tentauit. reliquis præſidiorum metũ iniecit. icircò territi nonnulli, vt iram eius, & imminentem tot militum inſolentiam, euaderẽt, quibus animus per ſtipendia debita ferox, & occaſio prædæ quærebatur, eâ lege tributũ promittunt, ſi cæteræ quoq; prouinciæ exhibeant. orant prætereà, *vt expenſis querelæ momentis, clementer ſtatuat, quod publicè vtile ſit futurum.* Hollandiæ nobilitas, & vrbs primaria Dordracum, prima cõſenſerat, ad quã mox reliquæ ciuitates acceſſerunt. tantùm Amſtelodamum recuſare initio, & cauſas ſeorſim allegare; ſubſcripturũ nihilominus, ſi ab alijs acquieſceretur. plus difficultatis apud Vltraiectinos fuit. ij Albano reſponſum mittunt; *ſerio omnia petitionis ſuæ membra examinaſſe, nec modum inuenire potuiſſe, quo ſatisfacerent. exiguam admodum prouinciam eſſe, è quâ, vbi ſe quàm latiſſimè porrigit, duabus horis exire liceat. mediam partem ingenio loci ſterilem valdè, alteram vix cum magnâ impenſâ fructum ferre. proximis* XL *annis, quibus in Caroli Cæſaris poteſtatem ceſſiſſet, præter alia quoq;*

tributa,

tributa, æs alienum ad C *florenorum* CIↃ *contraxiſſe, cuius* CIↃ.IↃ.LXIX.
vſuræ etiamnum premerent. inſuper præteritis turbis valdè afflictos in tutelam cogere militem debuiſſe, cuius ſtipendio exhauſtum ærarium. inde deſertam ciuibus vrbem, & commercia imminuta, ne in pace quidem frequentia. agrum etiam ſubiectum, in tranſitum copiarum apertum, amicisq; pariter & hoſtibus expoſitum, fortunis plurimos euertiſſe. huc accedere maxima agriculturæ incommoda, exeſa paſſim à muribus ſata, aut aggeribus ruptis merſa: item pecoris mortalitatem. nunc ſi tributum intolerabile porrò flagitet, publicam paupertatem fore. olim regem Philippum, florentiſſimâ adhuc prouinciâ, cum centeſimam rebus ſoli, mercibus quinquageſimam indixiſſet, intellectâ territorij anguſtiâ, & tributi ordinarij grauitate, tantum XXVIII *florenorum* CIↃ *in proximũ octennium diſtributa imperaſſe. ac ſperare, tam laudabile indulgẽtiæ exemplum hoc quoq; tempore ſibi propoſiturum. quia tamen, adfectu in Belgium, eius trãquillitatem, ac religionẽ auitam, maximis impenſis conſeruaſſet, vt ingens beneficium agnoſcere viderentur,* LXXII *florenorum* CIↃ *in ſexennium proximũ offerre, eâ cõditione, vt* XII *iam expenſa ei ſummæ deducerentur; & intra id tempus tributi cæteri immunes forent. Præterea etiam, ſi aggeres alibi tempeſtas diſijceret, tum illius anni portio in ſequentẽm prorogaretur.* non contento his conditionibus Albano, iterum oratum ablegãt. *magno turbas proximas ſtetiſſe, & ad* C *florenorum* CIↃ *expenſa, vt obſequiũ fidemq; in regẽ tueri liceret: quam vt porrò teſtarentur, concedere paratos, quantũ nulli principum ſuorum vnquã feciſſent. ea propter,*

 præter

cIↄ.Iↄ. LXIX. *præter* XII *illa* CIↄ *quæ ſoluiſſent, alia adhuc* C *offerre, ſexennio proximo perſoluenda*. ſed cum vir propoſiti rigidus, ne ſic quidem placatus, *niſi parerent*, *datam à rege poteſtatem, & arma* non obſcurè minaretur, tertiùm deprecatores mittunt. *eam ſibi ſpem fuiſſe, vt honeſtam orationem obtinerent, præſertim tam ingenti pecuniâ, quam obſequij in regem proni, nunquam antea conceſſam, in ſummâ ærarij neceſſitate decreuiſſent. ſupra illam nihil poſſe.* ſeorſim etiam quinque collegiorum præſules repræſentabant, *ſuorum bona, ſine ſummi pontificis conſenſu, ſub laicorum commercio neutiquam comprehendi. & in cœnæ domini bullâ, eos qui tributa permittunt, non minus quàm ipſos exactores, vſu ſacrorum prohiberi. item proximo cum Carolo V tractatu, quando ius in illum rerum temporalium transferretur, à tributis grauioribus expreſſo pacto immunes habitos. nequaquam ignaros, à pontifice regi conceſſum, vt ſuarum ditionum eccleſiis dimidiam bonorum partem imperaret. quæ res cum grauius multò ipſos, quàm ſecularium quenquam premeret, manifeſtam iniuriam enixè deprecari.* ægerrimè exceptionem Albanus tulit, & bullæ eius allegationem, quam de oppreſſoribus loqui inquiebat, non de veris eccleſiæ patronis, inter quos locum ſibi minimè poſtremum deberi. inde accito Antuerpiâ typographo, cum Senatu permittente excuſam intelligeret, grauiter illi ſuccenſere. moxque certior, factum negligétiâ Torræi: prius eum aliquamdiu publico, deinde in annum munere ſemouit. Vt autem Vltraiectinos cogeret, quorum exemplo alij quoque

quoque iam recuſabant, legionem illuc Longobardicam mittit, in quâ x Hiſpanorum ſigna; quibus promiſcuè,nullo ordinis vllius reſpectu,hoſpitia ſua ciues præberent.neque excuſaretur quiſquam,præter epiſcopum, templi Martiniani Decanũ, & Wyckerſlotium. ad D.Mariam Canonicum, cuius frater regi à cubiculo erat. Eorum effrenis inſolẽtia eò grauior ciuibus incubuit, quia, ſi non Albani mandatum, certè deſtinatio fuerat; idque illis minimè ambiguum flagitiorum impunitas magis prodidit.ſed immite conſilium conſtanti patientiâ fregerunt;& extremo Nouembri, cum præſidij anguſtiam ipſe miles quereretur, ſigna II Amerſfortiam tranſlata. quia verò grauem omnibus decimam & viceſimam videret,vt inuiſa nomina mutaret,differre propoſitum velle oſtendit,ſi earum vicem vniuerſim in annos ſingulos VI ſequentes vicies centena CIↄ promitterent, initio facto à die x Kal. Septembris, quo decima ac viceſima conceſſæ fuiſſent. inſuper, quãdo tantilla pecunia vix ſumptibus ſuffectura videretur, elapſo ſexennio, alterâ centeſimâ ærario ſubuenirent. huic rei deliberandæ menſem dedit. & initio æquior quibuſdam viſa fuit, ſed expediendi tamen ratio,graui pridem ære alieno, difficilis cenſebatur. alij opinari, *temerè plenum conſenſum dici, quamdiu Vltraiectini detrectarent;cùm non aliter promiſiſſent,quàm ſi omnes pariter acquieſcerent.* erant etiam qui *leuiorem decimam & viceſimam* exiſtimarent, *per tot profugos, & diſſi-*

cIↄ. Iↄ. LXIX.

cIↃ.IↃ. LXIX. *dium Anglicanum, detritis vehementer commercijs.* nonnulli priuatim *amplius rato exigi abs ſe* querebantur. *nam olim inſtitutum, vt pecuniæ à principibus rogatæ Flandria trientem, Brabantia quadrantem ſolueret. Hollandia Flandrici tributi quadrantem; Arteſia, Hannonia, ac cæteræ prouinciæ ſextantem ſingulæ penderent. quibus temporibus bellũ contra Galliam geſtum, placuiſſe, vt limitaneæ tributi expertes haberẽtur: nunc pacatis valdè iniquũ, vt Flandriæ trientis neceſſitas, Brabãtiæ quadrantis maneat. rectius tributum omnibus legitimum diſtinctũ iri.* cõtra Arteſij, Hannonij, Inſulani, Duaceni, Orchienſes, ac Namurcenſes cõtendebant, *à vetere inſtituto non recedendũ.* His diſsidijs difficilior rerũ ſtatus, ac prouinciarũ diuerſa ſtudia nouas poſteà turbas dederũt. quin, augente indies Albani odio, plurimi mutationẽ optabant; etiam illi, quibus cordi religio maiorum. publica paſsim querela erat, & perpetuę ſeruitutis metus. ac perſuadere ſibi pleriq;, poſt decẽnium bonis omnibus euolutos, nondũ tamen à tributi grauiſsimi onere liberos fore. angebat magis, quod, ſuſpectâ cujuſq; conſcientiâ, curas, nuſquã profiteri auſsi, animo occultare cogebantur; quippe empti delatores, qui hominũ ſe colloquijs inſerentes, innoxia ſæpe verba proderẽt. In tam iuſtâ populi querelâ, aut occultâ indignatione, deploratas Belgij res ad Auriacũ defert quidã, qui alijs ab Hollandiæ Ordinibus Bruxellas legatis collega datus, cum domũ cęteri reuerterẽtur, ſimulato Antuerpię & alibi negotio, clam Dillemburgum diu noctuq;

iter

iter feſtinat; ibiq; Auriacū allocutus, iniquam Albani cIↄ.Iↄ.
pertinaciam, & Belgarum communē offenſam, multis LXIX.
exponit. inde biduo quàm venerat diſcedens, ſuoſque
quātocius ſubſecutus, non multò tardius in Hollandiā
redit. atq; ex eo tempore crebra illi cū Svvetano ac Cal-
ſlagio cōſilia, & occulta nonnunquā in Albinianis, vbi
ædes Calſlagius habebat, colloquia fuerunt. exorientis
diſsidij famâ ingēs profugis ſpes affulſit, breui fore, vt
mutatis rebus patriæ ac bonis redderētur. Auriacus ve-
rò noua de Belgio liberando cōſilia agitans, omnia re-
rum momenta expendit, prioris propoſiti fortunā cor-
recturus. & vt certior ſucceſſus eſſet, cunctandum ali-
quantiſper ratus, interim Lancelotum Brederodiū, Al-
bertum Egmōdum, Adrianum Menningū, Barthole-
mæum Enteſiū, Embiſium, Ruichaueriū, alioſq; naues
bellicas parare iubet; claſſemque vniuerſam Adrianus
Bergeſius Olhanus duceret. qui dum mare paſsim in-
feſtat, tēpeſtate in Fleuum actus, adueniētes è Daniâ ac
Sueciâ prius LX naues, mox alias XL aggreſſus expugna-
uit, mercibuſque direptis terrore ingenti commercia
cōcuſsit. eadem alijs quoq; mandata. inſuper ipſe, nul-
lius laboris parcus, paſsim omnes, quos cauſæ ſuæ fa-
uere crederet, orat atq; obſecrat, *oppreſſam grauiter liber-
tatem prouinciarū vti ne deſererent.* per literas quoq; vbiuis
locorū profugos hortatur, *vt tam egregiam voluntatem pe-
cunia adiuuarent, ſine qua fruſtra quicquā tentari, nec patriā li-
berari poſſe.* In hoc propoſito præclarā illi operam naua-
bant

cIↄ.Iↄ. LXIX. bāt Didericus Sonoius, Albertus Vchtenbroucquius, Adrianus Swetanus, Iacobus Weſenbecius, Ioannes Baſius, Reinerus Cantius, alijque. quin vt tutò literas mutarent, inuentæ arcanorum notæ, quæ neque interceptæ conſilia proderent. Elizabetha Angliæ regina *Henricus Philippi* dicebatur. Daniæ rex, *Petrus Petri*, Nauarræ, *Antonius Jacobi*. Ferdinandus Albanus, *Paulus Alblaſius*. Gulielmus Auriacus, *Martinus Gulielmi*. Megenſis, *Vultur*. Didericus Sonoius, *Daniel Santenus*; aut, *Nathanaël Calcarienſis*. Albertus Vchtenbroucquius, *Adolphus Sonnius*. Drunæus, *Gerardus Traiectinus*. Dein vrbibus quoque, ac prouincijs, nouata nomina; & appellata Hollandia, *Æs*. Enchuſa, *Triton*. Horna, *Pollux*. Medemlacum, *Caſtor*. Alcmaria, *Pluto*. Amſtelodamum, *Saturnus*. Edamum, *Hercules*. Monachodamum, *Rhadamanthus*. Brila, *Vulcanus*. Ager Vornenſis, *Æacus*. Delphi, *Apollo*. Haga, *Iupiter*. Leida, *Mercurius*. Woerda, *Satyrus*. Dordracum, *Ianus*. Gouda, *Mars*. Roterodamum, *Æolus*. Delfshauia, *Achelous*. Muda, *Phœbus*. Fleuus, *Titan*. Texela, *Boreas*. Vltraiectum, *Proſerpina*. Duroſtadium, *Thetis*. Gelria, *Chalybs*. Tranſiſelania, *Stannum*. Bommelia, *Ida*. Dauentria, *Venus*. Zutphania, *Ariadne*. Campi, *Iuno*. Zwolla, *Pallas*. Arnhemium, *Io*. Nouiomagum, *Ino*. Groninga, *Aſtræa*. Embda, *Brunſuicum*. Hamburgum, *Hedelburgum*. Dillemburgum, *Dantiſcum*. Weſalia, *Hafnia*. Ad hæc XII Zodiaci ſigna

totidem anni menſes erant; dies *gradus* nuncupaban- cIↄ. Iↄ. LXIX.
tur. Albanus intereà grauiter Vltraiectinis ſuccenſens, quorum pertinaciā prouincijs alijs exemplo eſſe ægerrimè ferebat, cum inſolenti valdè præſidio aſſenſum extorquere fruſtra ſperaſſet, medio Decembri ad cauſam dicēdam coram Senatu adeſſe iubet: id cum conſtanter aliquoties feciſſent, multorum precibus, qui gratiâ in aulâ, & auctoritate valebant, offenſam mitigare conati ſunt. inſuper ad c illa cIↄ quæ obtulerant, alia L adiecerunt. ſed ille neque ſic placatus, ſine exceptione parere iuſſos, *etiam ante actorum veniam ſupplices poſtulare* voluit, *ac ſuæ gratiæ arbitrium exſpectare. aliter non ius remiſſurum, aut præſidia deducturum.* quod vbi intellectum, etſi haud occultâ iudicum iniquitate, patientiæ obſtinati iure porrò experiri, nec integrâ conſcientiâ infamiam tantam in ſe ſuoſque admittere ſtatuerunt. In cæteris prouincijs id effecerat, vt è vicies centenis cIↄ, in biennium proximum tribuendis, ſingulæ partem ratam promitterent. paucis aliquot permiſſa redemptio, quæ pridem ſub Philippi dominatum venerant. ac Gelria quidem quingenta quinquaginta cIↄ, Friſij cxxviii. Tranſiſelani, & Tubantes, xciv. Groningenſes lx, in certos annos diſtincta penderent. Linganis decem cIↄ dalerorum imperata. per hæc annus exſpirauit. Indies verò cIↄ. Iↄ. LXX.
creſcente in Albanū odio, vix vltra obſcurus adfectus erat; & clam agitari plurima, mox per occaſionem pa-

CIↃ.IↃ.LXX. Iam tentanda. ſed Auriacus explorato, per ærarij inopiam pridem ſe conſilij fruſtra fuiſſe; nonnullos etiam parum fidei conſtantes, qui ſimul in Belgium cum exercitu aduenisſet, vrbes ſe aliquot tradituros, aut auxilio adfuturos promiſerant; incerta caſuum iterum experiri haud conſultum putans, ſymbolam prius vbiq; rogauit, menſibus ſingulis & ſeptimanis colligendam, etiam in ipſis Albani prouinciis, vbi terrore cuncta oppleta. A Sonoio iuſsi hanc operam concionatores quidam præſtare, qui per Hollandiam agrumque Traiectinum ignoti verſabantur, atque occultis apud religionis ſuæ ſocios domicilijs vſi, magnam pecuniæ vim corradebant. quippe in communi negotio, quod recuperandæ cōſcientiarum libertati inſtitutum, non alij magis efficaces: cum homines fortaſſe non indiſerti, ſi non eloquentiâ, tamen pietate facilè animos commouerent. & fuerunt, qui non pecuniam, ſed ſeipſos, ac ſanguinem ſuum Auriaco offerrēt. Idem mandatum Leidę acceperat Petrus Adrianus Weruius, & cum eo Georgius Epo, qui cum in ſuâ vrbe, tum Dordraci, Roterodami, Delphis, Hagæ, atq; alibi, non contemnendam ſymbolam impetrârunt. In Friſiâ è ſelectâ nobilitate, Petrus & Aſinga Ripperdæ, ac Pompeius Vſkenſius, ad diē Kal. Febr. Sonoio nuntiāt, *nulli ſe antea fœderi obnoxios, neq; vt eſſent quenquā petiiſſe: nihilominus tamen bonis exutos, ceu noxæ communes. itaq; patriæ & libertatis ergo, ad vim propulſandam, Auriaco deinceps auxilia ſerre*

ferre certos. quæ etſi nulla tunc ipſis in promptu, in proximam cIͻ.Iͻ.
tamen Pentecoſten ſclopos trecentos parare velle. Interim ad LXX.
remp. ordinandam Albanus fertur. ac Dordraci monetæ præfectum, aliumq; adulterandæ adminiſtrum, in carcerem conijcit. & illi quidem pœna capitalis indicta, huic ob imprudentiam ætatis, multorũ interuentu, gratia facta. vtq; porrò fraudẽ prohiberet, Id. Martijs edicto cauet, ne argenteæ monetæ cuiuſcunque vſus ſit, niſi quę Philippo auctore cuſa, aut ſignata. Res vtiliſsima publicè viſa, magis priuatim ipſi quæſtuoſa. Inde ad religionẽ animum aduertens, libris vetitis abſtinere iubet; & Theologis Academiæ Louanienſis dat negotiũ, vti notatis auctorũ locis, quę maiorũ pietatem læderent, indicẽ conficerent, editum poſtea hâc cautione, ne quis in eo quicquã, ſine præfecti, aut ſenatus auctoritate mutaret. Additur curę iſti Arias Montanus, vir egregiâ literarũ famâ, qui, mandatâ à Philippo Bibliorum editione, recẽs ex Hiſpania aduenerat. Tum typographis quoq;, & ludi literarij magiſtris, leges pſcribit. Cameraci & Machlinię ſynodos habet, in quibus epiſcopi multa decreuere, ſecundũ concilij Tridẽtini ſtatuta, à quibus diſcedere quenquã fas non eſſet. item de iudicijs criminalibus multa conſtituit, in ſpeciẽ non iniqua, quę nullo priuilegiorum, legũ, immunitatum, aut conſuetudinũ reſpectu, tantiſper obſeruarentur, donec de ijs ſcripto repræſentatis plenius cognouiſſet. formulam quoq; ſacramenti proponit, ijs ſequẽdam, qui ad

cIↄ.Iↄ.LXX. iudicum officium, aut aliud aliquod munus publicum promouerentur. Per hoc tempus cum Spiræ Nemetum comitia Maximilianus haberet, profugi Belgæ, communicato cum Auriaco cõſilio, de vi & oppreſſione Albani conquerentes, Cæſarem atque Imperij principes ſupplices orant, vt ſuo nomine apud Philippum intercederent. idem Culemburgenſis, Bergenſis, Hornana, & Batemburgicus fecerunt, debitum Imperij clientibus patrocinium implorantes. & fauentes ſanè è principibus multos habuerunt, qui cauſam adiutare, & orare Cæſarem, *quando pars Imperij Belgium eſſet, miſertus ærumnarum, pacem religionis, quâ Germania frueretur, ipſis quoque procuraret. iam ſemel apud Philippum egiſse, nec tam laudabile propoſitum deſereret. pergeret pacis ſtudium præ ſe ferre, ac regi perſuaderet, ne in fidei negotio vim conſcientijs vllam faceret, aut vitâ ac fortunis ſubditos ſupplices euerteret.* Et inclinabat in rem æquam Maximilianus, cum legati Albani, & reliqui Catholicæ religionis principes, optimum Cæſarem in contraria impellerent. *licere regi in rebelles pro arbitrio animaduertere, neque hanc curam ad Imperium pertinere.* In Vltraiectinos tunc lata ſententia, quâ ſuffragij ius in comitijs poſtea nullum clero permiſſum, aut nobilitati. magiſtratui vrbano, alijsq; ciuitatibus tertij ordinis, etiam priuilegia omnia adempta. ijque hoc quaſi fulmine percuſſi ad regem prouocant, quæ res Albani iram accendit. Igitur in Hiſpaniam deprecatum mittunt Gulielmum Veu-ſelium,

ſeſſum, ad D. Petri templum Decanum, antiquâ pieta- CIↃ. IↃ.
te, & præſtanti eruditione virum; quamuis periculoſa LXX.
legatio crederetur, tam recenti Montinij, Bergenſis, aliorumque exitio. isque cordatè iniuriam, ab Albano factam, regi ſupplex repræſentat. ſed Albanus, contemptâ prouocatione, per literas Vltraiectinis nuntiat, *etſi poſt ſententiam latam omnium illic munerum penes regem poteſtas eßet, tamen ſingulis magiſtratum prorogare, donec aliter facto opus videretur. interim prouiderent, ne quid in iure dicendo, aut ciuibus regendis, Reſp. detrimenti caperet.* tum prouinciæ quoque præſidem, ac ſenatum, comitia deinceps vlla habere, aut ordinum munere defungi vetat; Franciſcum Bothium, ærarij quæſtorem, rationes publicas Bruxellas tranſmittere, pecunias verò fiſci quæſtori tradere iubet. huius quoque rei certiorem regem faciunt, & quoſcunque fauentes ſibi in aulâ eius exiſtimabant. interim, quiâ intolerandâ Hiſpanici præſidij ferociâ vexabantur, omnibus modis ſatisfacere Albano, & iram viri placare ſtudent. ſed illi rei Florentius Thinnius ter ablegatus re infectâ domum redijt. & obtulerant, ſi comitia priſtina permitteret, ac præſidium euocaret, florenorum CLXXX M. Rex Philippus, pontificis conſenſu, & Albani ac ſenatus conſilio, anno ſuperiore Madriti diploma dederat XVI Kal. Decembres, quo turbarum veniam Belgis promittebat, ſed tam latâ exceptione, vt paucorum beneficiũ videretur. id hactenus dilatum nunc Antuerpię

CIↃ.IↃ.LXX. promulgat, XVI Kal. Sextileis. In foro maximo ante curiam theatrum ligneum erectum erat, aliquãto ſublimius, panno oppanſum. in ſummo ſolium magnificè inſtratum, quo regis locus repræſentabatur. in hoc conſedit, faſtu hactenus legatorum nulli vſitato. ad vtrumq; latus, depreſsiore paulo ſedili, fœminæ duæ Antuerpianæ, præſtãti formâ: quod populo indicium, placatũ iam eſſe regis animum, ipſumq; in poſterũ clemẽter habendum. prodeuntẽ ad gradus vſq; ſtipatores deducebant; forum miles obſidebat. ita cum magno armorum terrore pacẽ pronuntiat, & delictorum gratiam minus acceptam, quia paucis vtilẽ, omnibus dubiam. quamobrem rari cõfidere auſi domũ redierunt, homines nullius ferè loci, quos & fortunæ ſuæ tenuitas, & numeri infrequentia, illæſos præſtitit. Mẽſe Auguſto Anna Auſtriaca Philippi matrimonio deſtinata in Belgium venit. proficiſcentem fratrum minimi Albertus ac Wenceſlaus, & ſelecta nobilitas comitabatur. Deducendam Cæſar dederat Ioanni Hoio, epiſcopo Monaſterienſi, & Boruſsici ordinis præfecto. Sub aduentum profugi Belgæ Emericâ exacti, vbi tunc Arſcotanus ac Noircarmius erant, honoris ergo obuiam miſsi. & Auriaco per literas Sonoius ſignificabat, modò voluntatis ſuæ gnarum, facile iter in aggere Bergẽſi impediturum fuiſſe. cùm Nouiomagum regina appuliſſet, ſolenni ritu in Albani manum tradebatur. illic Gelriæ, Hollandiæ, Vltraiecti, Friſiæ, Tranſiſelaniæ, Gronin-

Groningæ, Ommelandiæ, ac Tubantum legatos obuios habet. qui matrimonium nouę nuptę gratulati, egregia quoq; munera obtulerunt. inde Albano deducente Antuerpiam abijt; vbi regio planè apparatu excepta, à cæteris Belgij ſui prouinciijs, vltra Moſam & Scaldim poſitis, vota itidem ac munera accepit. hinc in Zelandiam profecta claſſem Fliſſingæ conſcendit, ducente Maximiliano Boſſuuio, maris præfecto. In Hiſpaniam eunti comites ab Albano dati, Ferdinandus Toletanus filius, Rodericus Toletanus, & Chriſtophorus Mondragonius, cum legione ſuâ eam ob cauſam Dauentriam euocatus. Ipſe Albanus, cum & antea ſucceſſorem ſibi à Philippo dari poſtulaſſet, hoc maximè tempore illud agebat, vt nouam dominam ad regem maritum deducere liceret. ſed obtinere commeatum non potuit. Dum hæc fiunt, ſedulò Auriacus de reſtituendo Belgio agitare. pridem naues plurimæ eius iuſſu mare commercijs infeſtum reddebant. nunc de vrbibus quoque capiendis cura erat. itaque clanculum per Sonoium Enchuſam ad deditionē ſollicitat: isq; penè rem perfecerat, occupatis ciuiū plurimorū animis, cum tamen obortū aliquod ex improuiſo impedimentū, ſummo, quod admireris, cōſilij ſecreto, in ſeſquiannū differre coëgit. Interim in Hollādiâ Septentrionali, duorū maximè cōcionatorum operâ, per plurimos pagos ſymbolę inſtitutæ, & cōuenticula itē crebra, nullo Albani metu, habita. Illi ad populū cōmeare frequen-

cIↃ.IↃ.LXX.

cIↄ.Iↄ. LXX. frequenter, & periculi vices alternare: literas etiam ferre ac referre, quæ interceptæ ne conſiliorum arcana proderent, de frumento tantum, aut ſimili commercio, agere videbantur. id verò commercium vrbes erant, Horna, Enchuſa, aut Medemlacum. pariter in auſtrali Hollandiâ de Dordraco occupando, Brilâ, Roterodamo, ac Delphis agitatum. in Tranſiſelaniâ, de Dauentriâ, Campis, ac Swollâ. Sed hæc conſilia impedita, aut non tentata, irrito in hunc annum conatu fuere. Quia autem naues bellicæ inſolentius piraticam exercebant, vt belli ſui infamiæ occurreret, dato illis præfecto Lumbreſio, edictis pluribus licentiam adſtringit. inter cætera, laudabili virtutis exemplo, *procul ambitione & auaritiâ, boni tantùm publici curam habere* iubet; *nec militem legere, niſi famæ integrum, & crimini, aut lictori, non obnoxium*. tum concionatorem ſingulis item nauibus imponit, qui pietatem, & ſacras preces, exerceret. Non multò poſt, diuerſis temporibus, naues circiter L variè onuſtas inuaſerunt. Ductores dati, Lancelotus Brederodius, Adrianus Menningus, alijq;. Valentinianis III Germanorum cIↄ in præſidio agere, & ſtipendium diu debitum per ſeditionem flagitantes, Lodronio, ac ductorum nonnullis, vincula inijcere. eamque rem indignatus Albanus, ſtipendij parte per legatum, & veniâ datâ, in auctores clam inquirit. mox Antuerpiam in ſpem reliqui euocatos, cum haud longè ab vrbe abeſſent, immiſſis Hiſpanis, ſeparata ſeditionis

capita

capita ante arcem gladij aut laquei pœnâ affecit; reli- cIↄ.Iↄ.
quos omnes exauctoratos, ſine ſtipendio ac commea- LXX.
tu, Belgio excedere iuſſit. hoc geſtum menſe Septembri. Nouembri proximo, grauiſſimâ tempeſtate ruptis aggeribus, plurimum paſſim per Belgium aquarum exundauit, multiplici hominum ac pecoris ſtrage. merſa paſsim templa, domuſq;, & ager penè vniuerſæ Friſiæ, vix vrbibus ſaluis, quæ aquis vndique circumſeſſæ. triſtis rerum facies erat, & pluribus interceptis, nonnullos ædium quarundam tecta, aliaque faſtigia, aut trabes innatantes ſeruârunt. In tam magnâ calamitate egregium pietatis ſpecimen Caſpar Robleſius Billius dedit, prouinciæ præfectus, qui Groningę tunc erat. quippe præclaro in miſeros affectu, hic illic natantibus, aut excelſa quæque complexis, nauigia ſubmiſit, quibus à morte præſentiſsima triſtiſsimas fluctuum reliquias reduceret. inſuper reip. miſertus, quæ aggeribus aut cataractis reparandis ſatis premeretur, anni ſequentis tributum remiſit. & homo Luſitanus tam inſigni beneficio animos omnium ſibi obſtrinxit, anteà odio gentis inuiſus. Vix æſtimari clades poſſit, & periere in ſolâ Friſiâ hominum ferè xx cIↄ. nec immunis Flandria fuit. Greuelinga, Dunkerka, Neoportum, Oſtenda, Watervlietum, pagiq́ue alij plures experti. concuſſæ vehementer Brugæ. euerſa cataracta Gandenſis, quæ Saſſa vocatur; & Gandauum ipſum vſq;, ad Cæſaris portam, aqua excurrit. Minus periculi

CIↃ.IↃ. LXX. Brabantia habuit, ſi Antuerpiam excipias,& pagos aliquot Scaldi vicinos. In Zelandiâ, præter reliquam pecorum & aggerum cladem, hominum CIↃ CIↃ CIↃ abſumpta. Grauiſſimè verò Hollãdia quoq; laborauit. Dordraci,ac Roterodami, alijsq; in vrbibus, ad tertiũ pedem aqua plateas ſupergreſſa eſt. ad Papendrechtum,& in inſula Crimpenſi, ſeptem locis diſiectus agger incredibile quantum hominum pecorumque abripuerit. Pagos mari adiacentes eadem procella inuaſit, ac potiſsimum Sceuelingam, vbi euerſæ ædes CXXVIII. naues in littore ſtabulantes ſtatione eiectæ per vicos ceu Oceano vectæ ferebantur. & ingreſſa templum aqua, plus tertium pedem alta, in ipſo ſacrario grauem è ferro ciſtam ſubuertit. Immane damnum Amſtelodamum etiam accepit, & qui Mudam ducit agger tredecies perforatus. Partem cladis prouincia Vltraiectina ſenſit, & Hollandia Borealis, inſulæq; adiacentes. Zypæ è CIV ædibus vix quicquam ſuperfuit. Caninam ſiluam, miraculum loci, rupto exteriore aggere, periclitãtem vix immanis interior moles ſeruauit. Luctuoſus certè Belgio caſus, & qui, præter cæteram iacturam, hominum plus centum CIↃ abſumpſit. Hiſpani iuſtæ ſanctorum iræ rem imputare, quorum imagines Belgæ violaſſent. ipſi Belgæ ſimplicius iudicare, nec eos vindictæ cupidos arbitrari: nulli tamen dubium, irati ob peccata Dei iudicium fuiſſe. Multum ea res Auriaci conſilia perturbauit. quippe de

Enchu-

Enchuſâ, & alijs Hollandiæ vrbibus capiendis cogitabat; iamque in Amaſiâ flumine naues copiæque paratæ, & in Angliâ item Lumbreſius claſſem inſtruebat. ſed quia tempeſtas aliquot naues valdè afflixerat, & egreſſæ ripas aquæ incertum nautis alueum fecerant, dilatum neceſſariò propoſitum. mox aliud quoque impedimentum obiectum. Ioannes Baſius, qui literas ad ſenatum, & mandata allaturus exſpectabatur, vix IV Non. Decembris Embdam venit. quo tempore Euro flante obortum gelu intenſum fuit. & Lancelotus Brederodius, qui negotio in ſe recepto cum quibuſdam nauibus præceſſerat, Texelam inſulam occupaturus, eiectâ ex imo mari glacie, irritus profectionis ægrè redijt. Enteſius, Mentheda, & Ruichauerius, quo euaſiſſent, aliquamdiu ignoratum. ac Ruichauerius in Fleuum delatus, naues quinq; obuias inuadés, redemptioné vectoribus imperauit. Hinc Embdanus, ceu damno ſuæ ditioni illato, offenſam prætendés, naues XI detinuit, ac cũ ijs nobiles Friſios, Mepſiũ, & Ienſemam, abbatemq; Heumelium, qué è Friſiâ captum abduxerant. inſuper Theodoro Bremano vincula inijcit, & arctam nauibus cuſtodiam apponit. Hoc rei euentu, vt impenſæ minuerentur, retentis nauibus militem dimittere placuit; ſed non ſpem occupandæ Enchuſæ, quæ in occaſionem dilata. Adhuc arcana conſilia erant, nec ad Albanum quicquam emanauerat, eoque enixius occultata, ne ille aliquâ ſuſpicione intereà

CIↃ.IↃ.LXX.

cIↄ.Iↄ.
lxx.

præſidium imponeret, ac ſpem ſucceſſus omnem eriperet. Embdani factum Sonoius Auriaco per literas exponit; interimque ex Haio & Vnico Manningis fratribus, vno Embdæ, altero Nordæ præfectis, *rem à Cæſare mandatam* intelligit, *& dilaturum etiam Embdanum fuiſſe, niſi per Monaſterienſem epiſcopum certò comperiſset, eas Albanum inuaſurum, aut gelu impeditas exuſturum fuiſſe. ideò præuertendum putaſse, quùm primum ſaluâ nominis exiſtimatione poſſe videretur: maximè ſi proximo circulorum conuentu rata Auriaci mandata haberentur. grauiter conqueſtum Albanum, quod piratis fauiſſet. & ſeptem libellos accepiſſe, quibus parare reſponſum deberet. inſuper, non obſeruatam vſquequaque militiæ diſciplinam, & nullâ ductorum reuerentiâ in amicos pariter atque inimicos incurſatum. id autem Baſij potiſſimùm culpâ euenisſe, à quo auctorati promiſcuè, in paucas ſæpe ſeptimanas, homines per egeſtatem flagitioſi, quique arma in prædam verterent. cumque de illato damno ſacri Imperij ſubditi conquerentes reſtitui ſibi bona ſua poſtularent, hos feroci reſponſo dimiſſos; illos, ne reſponderet, latebrâ eluſos.* Menſe Decembri Hermannus Ruterus, pridem inſtitor boarius, inſigni vir audaciâ, ſolis tribus comitatus, Loueſtenium, ditionis Cliuienſis arcem, prope Gorcomium in inſulâ Bommelienſi ſitam, ad Moſæ & Vahalis confluentes, ſub veſperam habitu Franciſcano ingreſſus capit, ac præfecto cæſo aliquamdiu tenuit, dum ſperatum à Bergenſi auxilium adeſſet, quod gelu impeditum. interim cum XXIV commilitonibus

nibus locum munit. Ad rei nuntium miſſus à Roderico Toletano Siluâ Ducis Laurentius Perea cum ſclopetarijs c l, & haſtatis x. isque vbi ad arcem aduenisſet deditione poſtulatâ, cum negaret Ruterus, adductis tormentis vim tentare. Suorum virtutem egregiâ oratione Ruterus accenderat, certumque omnibus extrema pati; & honeſtam potius in armis mortem, quam infamem lictoris manum experiri. Primo aduentu, cum nullæ pro muro excubiæ agerentur, petitis è loco vicino ſcalis duplice, quæ interiacet, foſſâ clanculum ſuperatâ, præſidiarios intrà arcem Hiſpani compulerant. inde impetu facto comminus vtrinque pugnatum eſt. tandem ex alterâ parte per ſcalas appoſitas in arcem irrupere, obuium quemque obtruncantes. Ruterus ſe in conclaue recipere, ſparſo in aditu puluere tormentario, ac romphæâ diu multumq; pugnans irruentes ſuſtinere, vt viri fortitudinem ipſe hoſtis miraretur. ad extremum, editâ ingenti ſtrage, vulneribus obrutus, iniecto in puluerem igne ambuſtis oppugnatoribus, glorioſâ morte occumbit. mortui caput Siluam allatum patibulo affixum fuit. è ſocijs xvii capti Antuerpiam abducuntur; moxq; ex ijs xv ſuſpenſi, ii in rotâ excarnificati. Conſilium Rutero erat Gorcomium etiam, ac Worcomium, fluminaque occupare. & coniurarant ciuium nonnulli, qui valdè angi ne proderentur. ſed morte Ruteri, apud quem nulla chartarum indicia deprehenſa, res occultata. Adiuuerat ne- cIↃ. IↃ. LXIX.

cIↄ.Iↄ. LXX. gotium inter primos Hadrianus Houelius, vir conſularis, tunc in Cliuiam profugus, & Vchtenbroucquio, Weſenbecio, Sonoio, Cantio, alijſq;, arcanorum particeps. Circa id tempus res ridicula planè accidit, in quâ Albanus animi moderati ſignũ dedit. Louanij quidam declamator cum Albani laudes, ceu ob Belgas, Germanos, Italos, Gallos, atq; Mauros debellatos, putidè ſatis ad auditorum nauſeam diceret, ijq; hominem ingratę eloquentiæ incondito ſtrepitu interpellaſſent: quia res cum contumeliâ Albani coniuncta videbatur, Academiæ profeſſores anxij, vt offenſam atque iram declinarent, Elbertum Leoninum, & Ioannem Wameſium, primi loci ac nominis iureconſultos, ad eum mittunt. qui cum factum pluribus verbis anxiè excuſare niterentur, edito ab aſtantibus ſtrepitu viciſsim turbati, ab Albano dimiſsi fuerunt. nec vllâ vltra irâ contumeliam ille vindicauit. Anno ſequente, explorato

cIↄ.Iↄ. LXXI. quid Sonoius & Godefridus Haeſtrechtius molirentur, apud Cliuienſem eiuſque ſenatum per literas queritur, *homines noxios, & turbarum contra regem per Belgium irritamenta, in ſuâ ditione tolerari.* Megenſis quoq;, Gelriæ præſes, ſenatui nuntiat, *captiuos aliquot per tormẽta faſſos, Sonoium ac Drunium Herẽbergæ & Vlſtæ expugnationem adiutaſſe. illum verò etiam pecunias bello contra regem gerendo colligere. quamobrẽ rogare, vti pœnâ crimen compeſcerent; aut, ſi negligant, ſe quod facto opus curaturum.* Hâc de cauſâ veritus Cliuienſis, ne Emericæ, vbi agebat Sonoius,

noius, inuadendæ conſiliũ Albanus caperet, Stephanũ cIↃ. IↃ.
Stenium, vrbis prætorẽ, capere Sonoium ac Drunium LXX.
iubet. isq; noctu poſtrid. Eid. Febr. quinq; lictoribus comitatus rẽ aggreſſus, neutrum in ædibus cõprehendit. Sonoius à Mariâ Malſeniâ vxore monitus, vt periculũ euitaret, vrbe aliquantiſper emanſit: grauiter apud Cãcellarium, Gulielmum Leium, aulæ præfectum, & Ioannem Laurimannũ conqueſtus, *ſe indigenã, & equeſtri dignitate virũ, nulla principis ſui offenſâ, præter ius faſq́; temerè opprimi. permittendum omninò fuiſſe, vt beneficio anni iſto ſeculo decimi iuxta alios frueretur: hanc verò tam iuſtam querelã ad ordinem equeſtrem comitijs proximis deferre ſtatuiſſe.* Intercedere etiã Hermannus Nuenarius, & literas cum ad ſenatũ vniuerſum, tum ad Cancellariũ, & nonnullos ſenatorũ ſeorſim ſcribere; quibus effectum, ne quid ad tempus in Sonoium ſequius tẽtaretur. Menſe Martio naues grandiores xxx, quarum viii commeatum à Ludouico Naſſouio impetrauerant, piratę inuadunt. In Flandriâ Miegenus & Blommartus per Petrum Ryckium clam officia ſua deferũt, copijs in agro Aldenardenſi comparandis auctoramẽtum poſtulantes. *magnam in promptu prædam eſſe, tantâ opulentiſſimarum abbatiarum aut monaſteriorũ per agros circumiectos frequentiâ. Ronſæ S. Hermetis capulum C florenorũ CIↃ æſtimari. in propinquo ingens nemus, vbi occultari copiæ poſſent, tũ illic parari faciles, tum Schorſſæ, Marcæ, Meldæ, Edichouij, Quarmontij, & Sulſecæ, quibus locis conciones clandeſtinæ habebantur.*

CIↃ.IↃ. LXXI. *bantur. his acceſſuros quoque alios, qui Gandaui, Tornaci, & Aldenardæ clam patriæ libertatem agitarent.* ſed hic conatus, & ſi dato ab Auriaco auctoramento, ſine ſucceſſu poſteà euanuit. Petrus Arlerius itidem ſecretò, iuſſu Auriaci, de Camporum, Dauentriæ, Swollæ, Zutphaniç, aliarumque vrbium deditione cum ciuibus earum agere: quæ non ita difficilis foret, ipſo mox cum magno exercitu aduenturo. atque vt is conſilia eò dirigere poſſet certiore euentu, pecuniam, aut obſides darent. Sonoius & Vchtenbroucquius Vltraiectinorum animos tentant, admonentque. *conſiderarent grauiſſimas ærumnas ſuas, quas iugo excuſſo cum libertate commutarent. id præſtare, quàm tam duræ ſeruituti ſeſe ac poſteritatem obnoxiam habere. ab Albano nil aliud agi tam immani tributorum indictione, quàm vt omnibus in extremam egeſtatem deiectis, reſurgendi poſteà poteſtatem adimeret. in procinctu Auriacum eſſe, qui Hiſpanis vrbem arcemque eripere velit, & rationem pridem oſtenderit, libenter obſequuturus, ſi quid rectius aut facilius ipſi excogitaſſent.* Eiuſdem mandato Nicolaus Camerlinus in Hollandiam profectus Iacobum Duuenuordium Warmondanum, Othonem Egmondum Kenenburgium, Benthuſium, alioſque è nobilitate pariter ac ciues rogat, in ſuâ idem prouinciâ facerent, vbi cum exercitu Auriacus adeſſet. Hæc conſilia, non ſine ingenti periculo agitata, ita tamen clam Albanum fuerunt, vt poſteà egregio euentu imprudentem oppreſſerint. ſed Vltraiectinis, arce munitiſsimâ,

mâ, & præſidio valido inſeſſis, audacia defuit. omnia cIↄ.Iↄ.
extrema patiebantur, concuſſiones, contumelias, ſtu- LXXI.
pra, latrocinia. quoduis flagitium impune erat. ſæpius
apud Albanum queſti, cum nihil agerent, tum ad re-
gem eccleſiaſtici querelam deferunt, vtque ſemel tan-
tum liberentur ſupplicant. ſed ab eo ad Albanum re-
iecti, fruſtra ſe eſſe animaduertunt. iam XX totos men-
ſes quiduis paſsi, nec ſpes vlla miſeris reliqua, cum ec-
ce Deus è machinâ ſubito caſu oppreſſos liberat. Auge-
ri indies naues bellicæ Auriaci, & infeſto mari ingen-
tem ſæpe prædam abducere. eam ob cauſam metuens
Albanus, ne aliquem in littore locum occuparent, co-
hortes aliquot deſinente Martio Leidam & Alcma-
riam ire iubet. moxque reliquas poſtridiè Non. Maij
euocatas Delphis imponit. & quia nauibus bellum
incœptari, ipſe ſuas quoque opponit. Ex his vnam e-
gregiè armatam Sigebertus Frãciſcus Medemlacenus,
& Eligius Rudanus, Auriaco tradunt. qui explorato,
augeri quotidiè Belgarum in Albanum odia, iterum
cum illo experiri ſtatuit, poſtulato ab omnibus per
imperium amicis auxilio, & varijs nauibus auctoratis,
quarum claſſe ſatis inſtructâ laudabile quoddam faci-
nus edere potuiſſet, ſi, quod enixè operam dabat, impe-
ria eius valuiſſent. ſed homines odio & licentiâ effe-
rati, leges & ductores contemnere, ac veterem diſci-
plinam conculcare. eoq; effectum, vt quiuis dignior
corruptæ adeò militiæ præfecturam aſpernaretur.

ↀ.Ↄ.Iↄ. LXXI. Sperans autem, ſi beneficio cuiuſquam principis liberum alibi portum impetraret, in quo reſtaurare naues liceret, tunc rem naualem ſe ordinaturum, conniuere, & pœnam differre coactus fuit. Etiam à principibus quibuſdam per legatos aduerſus vim Albani auxilia petijt. in Galliâ fratre Ludouico Naſſouio vſus eſt. in Daniam & Sueciam Didericum Sonoium, Hermannum Merium, & Ioannem Cluſium miſit, vetitos tamen Daniæ regem quicquam rogare, niſi id legato Gallico, Carolo Danzæo, videretur. hique cum Hafniam VIII Kal. Iunias appuliſſent, vt iuſſi erant, Danzeum cõſulunt. isq; edocet, *nihil à Dano exſpectandum, qui Petro Oeckſio ab arcanis vteretur. nec ſpem eſſe, qui militi extraneo, iam intra regnũ agenti, commeatum negaret, cũ aliunde aduenienti conceſſurũ; maximè cum pridem, firmandæ veteri amicitiæ, ab Hiſpano legatus adfuiſſet. quin etiã armare naues, quæ aduerſus piratas ſuum mare, cuius fines quàm latiſſimè extenderet, tutarẽtur.* quamobrem auctor ipſis eſſe, vti diſceſſum maturarent. quẽ adiutãs naui Rupellanæ eos impoſuit. auectiq; in Sueciam, Stocholmium, vbi aula regis, poſtridiè Kal. Iunias venerũt. cumq; ab vrbe rex abeſſet, vnaque cum eo Pontus Gardius, cum quo conſilia cõmunicare iuſsi erant, Sonnebenum, Gardij pagum, quò vocatum ad epulum regem poſt biduum adfore intellexerãt, abierunt. vbi quid veniſſent effatos, ceu minus idoneo epuli tempore, Stocholmiũ rurſum, quo rex breui reuerſurus, diſcedere ſuadet. ſolũ Cluſiũ apud

apud ſe retinet. IV Eid. miſſus à Gardio Ioannes Moinius ipſis nunciat, *certum de legatione regem, ſed decernere nihil poſſe, niſi gnarum quo loco res Moſcouiæ eſſent: & bellũ illa, an pacem agitaret. ab eâ ſua conſilia pendere, nec militem aliâs neceſſarium dimitti integrum. Difficile inſuper, annonam nauibus procurare. cum fratre Carolo tamen conferre, eiusq; affectum clam explorare velle. & quando nuper ab Hiſpaniæ rege atq; Albano legatus amicitiam oraßet, tutius fratri perſuaſurum, vt Auriaci cauſa negotium totum in ſe reciperet.* Pro hoc beneficio prolixè Gardio gratias agere Moinium rogant; & nonnulla, vtiliter apud regem diſſerenda, ſuggerunt. ac ſi palam Auriacum iuuare anceps putaret, quod periculi minus haberet, fratre Carolo, aut alijs vteretur. ad hæc literas ad Gardium addunt. Interim cum Sonnebeno Gardius redijſſet, nec diligenter ſatis rem curaſſet, per Moinium conqueruntur. illudi ſibi, fruſtraque tempus eximi in negotio tanti momenti, & maturando. id poſtquam ei relatum, vt culpam amoueret, XV Kal. Iulias Swertzium eos ad regem abduxit. illic admiſſos rex interrogare, clam an palàm audiri vellent. cumque clam malle reſpondiſſent, iuſſo ſecedere comitatu, præter Mareſchallum & Gardium, literas ab Auriaco exhibent. quas cum legi orarent, rex reſpondit, *ſe legationis teſtimonium agnoſcere, iamque ante edoctum, ab Auriaco oratores aduenire.* tum Latinè allocutus, ſi quid vellent, paucis enunciare iubet. CIͻ.Iͻ.LXXI.

cIↃ.IↃ. LXXI. itaque datâ fandi poteſtate ſupplices exponunt; *Maieſtatis ſuæ virtutem effeciſſe, vt rem æquiſſimam, & orbi Chriſtiano vtilem, Auriaci mandato orare auderent. non dubium eſſe, quin de Albani, primi antea Maurorum inquiſitoris, in Belgas crudelitate audijſſet. adueniſſe cum magnis copijs Hiſpanorum, & militum exoticorum, quibus oppreſſas Belgij prouincias tam grauiter vexaret, vt nullum ſæuitiæ genus eßet, quod non paſſim intentaſſet, nullo populi aut procerum diſcrimine. tyrannidi autem, vt tantò licentius graſſaretur, violatæ religionis culpam prætexere. atque hoc crimine regi ſuo imponere. quin etiam, firmandæ tam iniquæ dominationi, in vrbium pleriſque præſidia aut arces poſuiſſe; contra Belgij iura ac priuilegia, quæ rex à maioribus tradita ſacramento confirmaſſet. Igitur coactum ſummâ neceſſitate optimum principem, quando tentatus ſæpius Philippi animus nullum rationi aut precibus locum faceret, occurrere Albano, & reſtaurandæ libertati, arma aduerſus tyrannum ſumere. quando autem M. ſuæ erga remp. Chriſtianam affectus & cura in aperto eſſent, eamque ob cauſam facilem afflictis ac benignum fore confiderent, ſupplicatum ipſi veniſſe, ne deſereret tam iuſtam piamq; cauſam, quæ ad omnes orbis Chriſtiani principes pertineret. quippe Albanum, ſubacto Belgio, cætera quoque, quamuis longè diſſita regna, eodem religionis prætextu, inuaſurum. idque ex fœdere Baionenſi anni* LXII *ſatis manifeſtum eſſe.* Ad hæc verba rex reſpondet, *& amare ſe Auriacum, & Belgij calamitatem deplorare. Exiſtimaſſe autem, Hiſpaniarum regem, principum aliorum monitu, clementius*

tius

tius acturum fuiße. quod quando aliter eueniſſet, cum Carolo cIↃ.IↃ.
fratre deliberaturum, ſine quo decernere nihil poſſet: ac re- LXXI.
ſponſum intrà octiduum Stocholmium miſſurum. Interim, ſi ita videretur, ipſi ad Carolum proficiſcerentur, & cum eo conſilia conferrent; nec id ſibi ingratum fore. Illis dicentibus, hoc quoque Auriaci mandatum eſſe, atque ad ipſum literas ferre, rex argumentum interrogare; cumq; reſponderent, commendatitias tantùm eſſe, honeſtè dimiſſos è familiâ ſuâ nobilem, arcisque præfectum, comitari iubet. iamque in procinctu erant, cum per aulæ præfectum mandat, *ſi quid vltra iuſſi eſſent, ipſi exponerent: aut, ſi mallent, per literas ſignificarent, quo rectiùs negotio animum aduerteret.* igitur ad regem ſcribunt, *cum antea legationem ſummatim tantùm narraſſent, id nunc pluribus facere certos. ac denuò ſubmiſſè regem orare, ſi palam ipſe auxilia mittere inconſultum putaret, Carolo fratri partes traderet, qui illuſtri virtutis exemplo egregiam famam in primâ ætate ad exteros tranſmitteret. idem proximis Galliæ bellis quoſdam Germaniæ principes feciſſe. quod ſi neque hoc expedire regni ſui rebus videretur, hominibus extraneis, quorum certa fides, conſilium permitteret, à quibus naues impetrarent. tum militem quoque peregrinum, & portum Elſburgenſem concederet.* x Kal. Iulij Nouicopium ad Carolum venerunt, ac poſtridiè ad eum admiſſi, eâdem, quâ apud regem fratrem, oratione vtuntur. *notam orbi Albani tyrannidem, cui obijcere ſe Auriacus pararet. ſed tam egregiæ voluntati impari poteſtate, auxilia ab ipſo oratum miſiſſe, quem*

 benè

cIↄ.Iↄ.LXXI. *benè ſibi velle, & reip. Chriſtianæ ex animo ſtudere confidebat.* Collaudabat orationem Carolus, &, *gratum ſibi eſſe Auriaci iudicium. iam diu Albani ſuperbiam ac ferociam famâ accepiſſe, & Belgij ærumnas commiſeratum. quas ſi quid leuare poſſet, cum rege fratre conſulturum, ad quem iter inſtituebat.* Cum receſsiſſent, eo ipſo die redire iuſsi, ac mãdata plenius referre, poſtridiè apud Carolum verbis pluribus legationem repetunt. ac ſeorſim plus horis duabus Sonoius cum eo colloquium habuit. Cum Stockholmium veniſſent, Carolum illic exſpectaturi, Gardium iterum, & Carolum Mornæum Varennium accedunt; quibus ante diſceſſum, datis ab Auriaco literis, negotium commendauerant. ibi cum Mornæus diceret, *conſtare ſibi voluntatem, nec bono publico quicquam anteferre*; Gardius interpellauit, *vidiſſe capita quæ miſiſſent, & multum de ijs cum rege ſermonem fuiſſe, cui naues concedere viſum non eſſet, ob Erici prædeceſſoris æs alienum, quod in regni perniciem contractum. Deinde &, ſi Scotis naues in ſolutum daret, è veſtigio alios quoque debitum flagitaturos. atq; hunc contrahendi modũ cum ſuæ M. contemptu eſſe coniunctum. tamen naues permiſſurum, ſi de pecuniâ in diẽ certum repræſentandâ mercatores cauerent. ad commeatum quod attineret, eum curare minimè poſſe. ita pridem, cum in Prutenos duæ mitterentur, penuriâ reuerti coactas. quod portum Elſburgenſem peterent, cum bonâ fide promittere.* poſtridiè reuerſis, *nõ ſe propoſitum mutare* Mornæus affirmat, & *adfuiſſe ductores Scotos, qui rogarent, efficeret apud regem, vt ſtipendij*

dij reliqua, LXXX *dalerorum* ꝗIↄ, *perſolucrentur. reſpondiſſe autem, percontaturum ipſos, ſi naues tres quatuor ve rex daret, an, quod Scotis placuiſſet, transferri in ſe illas vellent.* cIↄ. Iↄ. LXXI. Biduo poſt nuntiare Gardius, *nolle regem ipſis naues dare, velle Scotis. Igitur cum illis primùm agerent. ac niſi inter ſe conuenirent, ne eos quidem etiam accepturos.* dicente Sonoio, *in alieno territorio, ſine principis voluntate, legere militem non licere, eoq; prius veniam à rege impetrandam*; reſpondere ille, *hanc eius voluntatem eſſe, vt cum Scotis tranſigerent.* Itaque cum ijs actũ, vt ſi tres quatuorve naues bello inſtructæ in portu Elſburgenſi ſiſterentur, has acciperent eo pretio, quod Stocholmij à delectis vtrinque arbitris æſtimaretur, Auriaco deinceps militaturi. & equites Iↄ c, pedites cccc imponerent. ac illis quidem, qui plerique è nobilitate, etſi pedeſtri militiâ, equeſtre tamen IX in menſem dalerorum ſtipendium daretur: itidem peditum ductori, eiuſque optioni. quippe tale à Sueco habuiſſe. & ſingulis trimeſtribus exhiberetur, cum primùm vrbem aliquam, aut portum occupaſſent. ſed poſt colloquia pluſcula, cùm promiſsis multiplicibus variè res protracta fuiſſet, tandem Erbouillius, aulæ Caroli præfectus, & Lubbertus Couelius conſiliarius, XIII Kal. Auguſti, Caroli nomine denuntiant; *dolere ipſi, quod deſtinata Auriaco auxilia negare cogeretur. perturbatas res Liuoniæ, quibus ſuccurrendum. imminere etiam cum Poloniæ rege bellum. quibus de cauſis naues militemve auxiliarem dare*

n

cIↄ.Iↄ. LXXI. *non poſſe.* Ad verba ſua Caroli etiam literas adiungunt, quibus ſe ille apud Auriacum excuſare. Poſtero die ad Petrum Brahæum Wiſsinxburgium, & Nicolaum Guldenſternium cancellarium, vocati accedunt. ibiq;, ſegregato comitatu, Wiſsinxburgius illis exponit. *accepiſſe nuper regem de afflicto Belgij ſtatu, cui ſubleuando ſuppetiæ ab Auriaco petitæ. nec alienum ab his animum. ſed tam bonam voluntatem antiquum cum Hiſpaniarum rege fœdus impedire, quod necdum ſibi violandum putaret. huc accedere ingruens bellum, per quod iuſta excuſatio. cætera benignè erga Auriacum affectum eſſe.* Sic dimiſsi, de portu tamen Elſburgenſi cum ſeriò laborarent, eius vſus per tempeſtatem, aut aliam quamuis cauſam honeſtam, vix permiſſus. In diſceſſu Cluſium illic reliquerunt, cum thalaſsiarchi vicario acturum, qui per Iohannem Coloniam centurionem Auriaco fidem atq; obſidium obtulerat. ita irrita legatio fuit. Nec ceſſare tamen Auriacus, & auxilia vbique ſollicitare. ac ſanè nonnulli, Albani odio, ſi exercitum ad vrbes adduceret, vt facilior expugnatio ipſi eſſet, ædibus ſuis ignem ſe iniecturos promiſerant. Gulielmum Bloſium Treſlongum, qui poſt prælium ad Gemingam in Edſardi Embdani familiam ſe dederat, duas naues armare iuſsit. isque petito ab Edſardo commeatu, Embdam profectus, & ab Anglo quodam nauem inſtructam v cIↄ florenis mercatus, cum miſſo in Angliam Robollio, qui inde abduceret, ipſe Embdæ rebus ordinandis hæreret,

magiſtra-

magiſtratum vrbanum per literas Edſardus compre- cIↄ.Iↄ.
hendere hominem iubet. qui ocius obſequens in LXXI.
vincula coniectum Lerortium mittit. ibi XIV ſeptimanis arcto admodum carcere detentus, ſpondente Agathâ Beningâ Oplewertiâ, iniuſſu Edſardi Embdâ nō exiturum, vix dimiſſus, poſt alias totidem ſeptimanas, iniuriam & vim fieri teſtatus, quia cauſa non iudicaretur, clam diſceſsit. Ante vrbem aliquot Auriaci naues erant. has maris præfectus Boſhuſius inuadit: & vrbani Lumæum quoque eiecerunt. Vltraiectini, etſi euocato præſidio, metuebant tamen ne ſub hiemen, profligatis Auriaci nauibus, reduceretur; quod futurum rumor ferebat. hanc ob cauſam, vt periculum anteuerterent, quando occluſæ Albani aures, per Veuſelium nuper in Hiſpaniam profectum, id ne fieret ſupplices à rege petunt. *obſequio in ipſum, & patrem Carolum, gratiam faceret, cuius exſtarent præclara exempla. ac pridem Megenſem cum vniuerſâ legione tutelæ cauſâ vltro in vrbem recepiſſe. poſteà Albanum Longobardicam impoſuiſſe. cuius licentia ac ſuperbia omninò ſumma, quam flagitiorum impunitas etiam auxiſſet. impenſa in hanc* CC *florenorum* CIↃ; *adeoque ærarium attriuiſſe, vt cætero tributo par non eſſet. Præterea in vrbe longè à limite remotâ, & quam arx munita ſatis in officio contineret, præter præſidium ordinarium aliud nullum opus eſſe. itaque ne innoxiam ipſorum fidem grauius premeret.* Et rex iuſtis precibus motus Albano mandat, *ne ſubditos ſuos ſine iuſtâ cauſâ præſidio vexaret, maximè*

cIↃ.IↃ. LXXI. *Vltraiectinos, quibus ea res pernicioſa. id pergratum ſibi fore. ſi neceſſitas tamen exigeret, negotium omne præſentis ipſius arbitrio permittere.* Ante biennium pro imperatâ decimâ & viceſimâ vicies centena florenorum cIↃ in annos duos obtinuerat. id tempus cum nunc ferè elapſum, conſilia priora reuocare ad animum ſtatuit. Explorata quidem illi Belgarum odia, ſed vir rigidus, & offenſæ, dum metueretur, ſecurus, propoſitum vrget, recuſandi audaciam tot iam arcibus & præſidijs ſatis coërcitam arbitratus. Igitur pridiè Kal. Sextileis idem edictum, ſed in ſpeciem moderatius, denuò proponit. id cum ſummâ querelâ exceptum; quam annonæ rerumq; omnium maxima caritas exaggerabat. &, quo tempore vitam tolerare perdifficile erat, tributa intendi, iniquiſſimum videbatur. Exiſtimarant decimæ loco vicies illa centena cIↃ ſuffectura. ſed dicere Albanus, *id in Hiſpaniâ aliter acceptum; magisque regi conceſſam ſemel decimam placere.* Hic cum Viglius, Schetus, alijque reponerent, *non abſolutè ab Ordinibus conſenſum: inſuper periculum eſſe, ne hâc ratione ſecundæ centeſimæ quadragies centena cIↃ amitteret*, ſtomachatus *verum illos dicere* negauit; iterato aliquoties iuramento, *inuitis omnibus exacturum. conſiliarios, qui populum contra concitarent, aut defenderent, inſtar perduellium eſſe. intereſſe regis, ne, noxio principibus exemplo, illuſiſſe populus maieſtati ſuæ, & per ludibrium mutaſſe promiſſa cognoſceretur. daturum conſilio ſanguinis negotinm, vt ceu de perduellibus cognoſceret. magnam*

omnibus

omnibus, ac potiſſimùm Flandriæ Ordinibus, qui Auriaco aut Egmondano non minus peccauerant, factam gratiam. placando regi decimam fuiſſe, quam promiſiſſent. longè maiorem pecuniæ ſummam conquiſiturum, ſi, quod iure optimo poſſet, bona cuiuſque ſub haſtam miſiſset. Plurimum ea res Hollandiæ Ordines anxios habuit, & indictis Hagæ comitijs deliberarunt, quo pacto Albanum à propoſito diuertere poſſent. Amſtelodamenſes, admittere promulgationem primò dubios, tamen Albani metus impulit. nihilominus referri per apparitorem curant; *edictum publicè vniuerſis, ſibi priuatim maximè graue. ex quo in poſtremam indictionem conſenſiſſent, damna plurima terrâ mariq; à præmiatoribus & piratis, tū ab aquis anno ſuperiore menſe Nouembri accepiſſe. præterea extraneos quoq; principes naues merceſq; variè detinuiſse. ad has clades accedere rerū caritatem, & reliquū æris alieni, adhuc pendendum, vt ab arce & milite Hiſpano liberā commercijs vrbem præſtarēt. præter hæc ſi decimā & viceſimam etiam exigere pergat, ciuitatem ſuā ſaluam amplius eſſe nō poſſe. quamobrem promulgationem aliâ lege admittere non poſſe, quàm ante biennium cum cæteris Hollandiæ Ordinibus feciſsent.* Id Albanū offendit, & ad prouinciæ curiā in ius vocatos aliquot florenorū cIↄ mulctari voluit. Egerunt cauſam Ioannes Treſlongus, & Nicolaus Diertius, vterq; celebri tunc in foro facundiâ: ſed per iudices metu obnoxios ſecundum Albanum lis pronuntiata, & reis XXV florenorum cIↄ mulcta indicta. à quâ ſententiâ cum ad ſenatum cIↄ.Iↄ.LXXI.

cIↄ.Iↄ.LXXI. Machlinienſem prouocarent, isque ad Albanum eos reijceret, conſultum non rati, eundem actorem & iudicem experiri, negotium intermiſere. ſed tam rigidam Albani voluntatem obortæ ſtatim turbæ mutarunt, aut impedierunt. Cæterarum prouinciarum eadem querela erat. & per legatos deprecari ſingulæ, *ne propoſitum exequeretur. quod ſi faceret, breui remp. nullam habiturum. potius aliud tributum imperaret, minus publicè pernicioſum.* & exceptione vti nonnulli, *non aliter ſe indictioni acquieuiſſe, quàm ſi communis conſenſus foret. nunc quando Vltraiectini recuſarent, nec ſe teneri.* Vrgere nihilominus edictum Albanus, & ſuccenſere vehementer Vltraiectinis, cum quod nouo tributo ſe oppoſuiſſent, tum quod de ſententiâ latâ ad regem prouocaſſent; & de ipſo, pariter ac præſidio Hiſpanico, conqueri apud eum auſi fuiſſent. Prætereà ſoli etiam legatos ad hæc comitia mittere neglexerant; quod grauiter interpretari, ceu exemplo audaciam aliorum excitaſſent: cùm tamen illi conſilia nuſquam contuliſſent, & aliam prouinciæ ſuæ rationem crederent, quæ nuper ſponte in Caroli V poteſtatem certis conditionibus veniſſet. itaque ſine regiarum literarum reſpectu, quibus parcere illis iubebatur, quamuis nullo circa vrbem hoſte, & infeſto per Auriaci naues littore Hollandico, Harlemo, Delphis, Leidâ, Brilâque euocatos Hiſpanos Vltraiectum commeare iubet. Erant vniuerſim ſigna VIII. ſex priora è legione Ferdinandi Toletani, ſeptimum

mum Conſalui Braccamontij, octauum Roderici To- cIɔ. Iɔ. LXXI.
letani. Hæc per literas ad diem v Kal. Nouembris recipere in vrbem, & ciues profugos reuocare præcipit. itaque redit antiquum præſidium XIV Kal. Decembreis. Binis literis deprecati, reſponſum accipiunt; *imperatam militi modeſtiam, quam ſi migret, in promptu pœnam fore.* etſi tamen ille non minori licentiâ poſtea graſſatus. Queri Vltraiectini, *& ærarij publici, & ciuium ſuorum egeſtatem, neque exhauſtos ſuppeditare neceſſaria poſſe. Deinde periniquum, quatuor pridem vrbium præſidia, quarum aliquæ magnitudine pares opibus ſuperarent, vni ſuæ per vim imponi.* Sed obſtinato conſilij Albano, cum nihil niſi perniciem manifeſtam exſpectarent, iterum fruſtra apud regem conqueruntur. manſitque ad III Non. Aprileis anni ſequentis, cum Brilæ recuperandæ emitteretur. Auriacus vbique ſuppetias rogare, & firmatâ in Galliâ pace, Colinium maris præfectum, cum proceribus religioni reformatæ addictis, fratris Ludouici operâ, in ſuas partes pertrahere. quin eò ventum eſt, vt ad regis quoque conſcientiam res deferretur, non inuiti, vt præ ſe ferebat. iamque, ceu vetere gentis odio, honeſtus belli prætextus quærebatur; & iuſta ſatis cauſa videbatur, vel recuperatio vrbium Belgicarum, quas olim Galli tenuiſſent: vel contumelia nuper facta in morte ſororis, quam Philippus veneno procuraſſe certis teſtibus ferebatur. Ludouicus Naſſouius, vt rem promoueret, quæ, parum tutâ literarum fide, niſi coram

cIↄ.Iↄ.LXXI. rege agi non poterat, quaſi in Belgium iter adornaret, mutatâ veſte, cum Franciſco Lanouio, Carolo Telinio, Ioanne Hangeſto, in aulam venit. Erat tunc rex Luminij in Briâ, venationibus intentus. hîc cum eo de bello Belgico totos VI dies priuatim occultis colloquijs diſſerit. eius gerendi vtilitatem, ac neceſsitatem, deinde etiam rationem oſtendit. ac placere oratio regi; ſed quando inconſulto Colinio, quem belli ducem deſtinabat, ſtatuere nihil poſſet, *maturare reditum* iubet, *ac Colinio ſuadere, vt ad ſe accederet.* tum Auriaco literis valdè benignis mandat: *legeret militem quemcumq; in Germaniâ poſſet, nec quicquam Belgio liberando neceſſarium omitteret.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

IOANNIS

IOANNIS MEVRSI RERVM BELGICARVM

LIBER III.

BIBLIOTECA NAZ.

INEVNTE anno à Daniæ rege ad Edſardum Embdanum legatus venit Pontus Gardius, cuius ſupra mentionem fecimus, XVI equitum & III rhedarum comitatu. Is Edſardus Sueciæ regis ſororem duxerat; & ſponſale pactum erat, vt Embdanus comitatus ipſi cederet. ſed id compoſitum inter fratres videbatur, quo facilius regalium nuptiarum honore alter potiretur: quandoquidem illis celebratis ius ſuum Ioannes in fratrem transferre nollet. Hæc initio legationis cauſa putabatur. cùm verò tres amplius ſeptimanas apud Epiſcopum Monaſterienſem moraretur, & Saxoniæ Electorem, quem vnum opinio erat impedijſſe, ne Auriaco ab rege Sueciæ, ac fratre Carolo, auxilia vlla ſubmitterentur, graui ſuſpicione aduentus hominis laborauit, cuius verſutum valdè ingenium compertum haberent. tum etiã, quando per Belgium in Galliam iturus ferebatur, cIↄ.Iↄ. LXXII.

ↀ Iↄ. Iↄ. LXXII. ipſo rem hanc adiuuante, metus erat, ne in tranſitu Auriaci conſilia, & legationem nuperam, nimis maturè Albano aperiret. Igitur diu, quidnam agitaret, anxiè exploratū; ſed cognoſci nihil aliud potuit, quam quod palam fama ferret. Vltraiectinos præſidium reuocatum nihilò, quàm pridem, inſolentius affligebat; & nec magiſtratui parcebat. Ioannis Tatij Amerongij conſulis filius in ipſâ excubiarum ſtatione grauiter vulneratus: ipſe domi ſuæ penè occiſus, cum vbique periculum timeret, apud cæterum magiſtratum cauſam teſtatus, vt ſaluti conſuleret, vrbe exiuit. Hæc incommoda cum minuere Albanus deberet, augere inſuper, & tot iniurijs nouam aliam grauiſſimam addere, priuilegia vrbis & ſtatuta poſtulando, archetypa omnia per præſidem exhibere iuſſis. id, quia iniquiſſimum foret, cum negaſſent, iterum iuſsi deſcripta offerunt. quæ cum præſes recuſaret, literas ad Albanum mittunt, per quas factum excuſarent. His Albanus irritatior, omninò mandata exequi iubet: & niſi parerent, militem præſidiarium adhiberet. tribuno etiam Hiſpanico mandat, adiuuaret præſidem, ſi vſu veniret. cumque etiam ſic obluctarentur, ad terrorem congregari miles cæpit. iamque vim tentaſſet, niſi delinito præſide in diem poſterum res dilata fuiſſet. tunc cum vincula cunctis parata, & inuitis extorquenda omnia intelligerent; metuentesq; ne inſolens miles, cui iam ferè XIX menſium ſtipendium deberetur,

tur, vrbis diripiendæ occaſionem inuaderet, ægrè tan- cIↄ.Iↄ.
dem minis armiſq; coacti ceſſerunt. Tam egregia ta- LXXII.
men nonnullorum conſtantia fuit, vt extrema omnia
pati, quam iniquiſſimo imperio obſequi mallent. in-
ter plures Henricus Valckenarius fuit, cuius ea ſæpe
vox audita; *vitam potius, ſi obnoxiam regi putarent, quàm
priuilegia ſua amitterent.* Inſtrumenta omnia in arce Vre-
denburgo repoſita, in Ludouici Requeſenſij aduētum,
qui Albano datus ſucceſſor, aſſeruata. isque regis iuſſu
reddidit. Per cæteras prouincias decima ac viceſima
non minore ſeueritate exigebantur: & quanquam va-
riè Ordines deprecari; difficultatem publicam quiritã-
tes, ac vicies centena cIↄ annua continuanda offerre,
nihilque tamen obtinerent, nonnulli ad regem ipſum
oratores mittere; quos Albanus, ne auderent profi-
ciſci, capitis ſupplicio deterrere conatus fuit. cumque
in vrbe Bruxellenſi, quam ipſe cum tot Hiſpanis inſi-
deret, promptiſsimum per arma obſequium ſperaret,
præſentiſsimo tamen periculo odium eius, amorque
libertatis, præualuere. Igitur quicunque panem aut
cereuiſiam coquerent, clauſis officinis, ab opere ceſſa-
re: lanij quoque macello abſtinere, nec alij inſtitores
merces vllas venum dare. quamobrem coërcēdis vim
adhibere ſtatuit, ac noctu præcipuos tumultus aucto-
res è foribus ædium, aut feneſtris, quemque ſuſpende-
re. iuſſúsq; lictor cum laqueis XVII, & ſcalis decem-
pedalibus, præſto eſſe. Et iam in armis miles erat, ac

cIↄ.Iↄ. LXXII. Fridericus Toletanus Viglium acceſſerat, pronunciatam in reos mortis ſententiam relaturus; cum ecce de Brilâ captâ nuntius admodum inexſpectatus, eoque magis animum percellens, cruentum conſilium mutare coëgit. Vt increbuit rei fama, inuiſus antehac Albanus, nunc contemni etiam cæpit. iamque verba paſſim libera magis palàm audiri. Id Auriaco non ignarum, qui clam copijs contractis inopinatò inuadere moliebatur. neque armorum apparatus Albanum latuit, ſed ille ſecurus negligere hoſtem, tanquam ſemel debellatum; &, ſi reſurgeret, opprimi facilem. Ac paratæ Auriaco quidem copiæ idoneæ, ſed adhuc ſtipendium deerat. nam pecuniæ quas collegerat, etſi magnæ, ægrè recenſendo militi, & auctorando, ſufficiebant. nec reliquum quicquam futurum erat ad cæteram militiam. huic difficultati à rege Galliarum ſubuentum, à quo, bello Belgico maturando, CC aureorum CIↄ mutuo primùm, mox dono accepit. Gulielmus Treſlongus iuſſu Auriaci nauem vnam ſibi inſtruxerat, quam Fleuo egreſſus IV Eid. Febr. in inſulam Texelam ducere ſtatuerat: ſed gelu obortum ad Wieringam in Martium proximum ſtare coëgit. id vbi Boſſuuius reſciuit, Auriaci loco ab Albano Hollandiæ præſes datus, Ioannem Rollium cum ſignis IV nauem expugnare miſit. iſque adeò improuiſus ſuperuenit, vt Treſlongum, qui cum maiore militum parte in inſulam exſcenderat, ferè interciperet.

ſed

ſed euaſere tamen omnes, præter vnum, qui ſuâ ↄIↄ.Iↄ.
ſponte ad hoſtem dilapſus. inde nauem aggreſſus de- LXXII.
di poſtulat. ſed Treſlongus, vir animi militaris, impetum facientes fortiter reppulit. longè hoſtis numero ſuperabat, & obſeſſa glacie nauis tantum non captiua tenebatur. ſed illo acri tormentorum exploſione reiecto, hâc apertâ, vno tantum ſuorum amiſſo, integram iſtam in mare, ac vicinam Angliam, eduxit. quo tempore collecta ibi ſociorum multitudo in Albani gratiam à reginâ Elizabethâ inſulâ prohibetur. Inde maior illi ſpiritus, itaque ad euertendam Belgij libertatem animum firmat, ne vlla deinceps priuilegia aut iura obtendere poſſet. & egregiè pacem munijſſe arbitrabatur, cum ecce arma ſumuntur, totos XXXIV annos continuanda. quippe bellum, hactenus vix anxijs miſerorum votis, & conſilijs metu occultis duntaxat agitatum, robuſtâ audaciâ palam cœptum eſt. ac cæteris prouincijs libertatis vindicandæ, excuſſo iugo, prima ſignum Hollandia ſuſtulit. cauſa rei maturius tentandæ Elizabethæ edictum. nam vbi perfugium denegatum eſt, in virtutem deſperatio vertit. Primi libertatis patriæ vindices ſub Lumæo fuerunt; is, quem dixi, Gulielmus Treſlongus, Bartholemæus Enteſius Mentheda, Iacobus Cabeliauius, Gulielmus Grauius, Nicolaus Ruichauerius, Marinus Brantius, Omius Heddingus, alijque. hi in nauibus XL interdicto littore

P ij ſoluen-

CIↄ.Iↄ. ſoluẽtes in Texelam iter dirigebant, XIV aut XV Alba-
LXXII. ni liburnicas illic profligaturæ. Et in viâ II ex Hiſpaniâ aduentantes intercipiunt. alij Hollandiam borealem, & Enchuſam cogitabant; aut vbicunque exſcendere commodum. ſed vento aduerſo in Moſam acti, vbi iunctis Rheni aquis Oceano incidit, in ipſo oſtio Kal. Aprilibus contra Brilam claſſem applicant. Mirati primo aſpectu oppidani mercatores eſſe credebant, contrario vento illuc compulſos. nulla cogitatio erat bellum aduehi. Maſelantſluſâ, qui pagus Brilæ oppoſitus flumine interluitur, Ioannes Petrus Coppeſtocus in vrbem aduerſam mercatores aliquot ducens, conſpectâ nauium multitudine, id quod erat ratus, ſocijs deſertis, rectà in claſſem nauigium vertit; ibique de Treſlongo ſciſcitatus, in aſpectum adductus, aduentum gratulatur. is Lumæo hominem ſiſtit, commendatque, ceu rebus ſuis perquàm vtilem. itaque ad Brilanos mittitur; annulumque Treſlongus addit, ſatis notum à patre Caſparo, qui præturam oppidi & inſulæ pridem geſſerat. Aduenienti porta recluditur, & ad curiam contendentem circumfuſus populus comitatur, cupidus ſcire quid nuntiaret. inter eundum variè habent; pro ingenio quiſque ſuo. pars benignè alloquuntur, pars conuitia homini dicunt. in curiam, & cæterum magiſtratum cum veniſſet, à Lumęo & Treſlongo nuntiat, *binos extra vrbem ad colloquium deſtinarent, idque innoxium ipſis fore. nam ideò veniſſe, vt grauiter*

ter oppreſſos à decimâ pendendâ liberarent. ſimul, vt fides verbis eſſet, notum omnibus annulum oſtendit. ac rogantibus copiarum modum, inconſultâ libertate in immenſum extollens, eſſe plus minus v c I ɔ dicit. eâ re conſternatis cunctis, vix inuenti, qui in colloquium prodire auderent. quos Lumæus in Auriaci manus, regij per prouinciam pręſidis, vrbem ſeq; dedere iubet. tum deliberando duarum horarum tempus concedit, atq; ita illæſos, vti promiſſum erat, remittit. Tãtus autẽ omnes metus inuaſerat, vt properè cõuaſatis rebus per portam auſtralem tumultuariâ fugâ erumperent. interim è nauibus exſcendere miles, & vrbem accedere; quoſq; in muris oppidanos conſpicerent interrogare, vtrũ portas aperire, an vim exſpectare mallẽt. Cunctãter reſpondere magiſtratus. quippe cũ ciuium potiores dilaberentur, alijque recipere liberatores aduenas vellent, illorum metu, horum ſtudio, ipſe quoque impulſus diffugit; adeò vt vix vniuerſim L remanerent. elapſo deliberandi tempore cum adhuc tardarent, veritus Lumæus ne ſe communirent, nihil morandum arbitratus, copias bifariam diuidit. ac Treſlongus ad portam auſtralem partem ducit, ibique Ioannem Duuenuordium, ærarij quæſtorem, è fugâ comprehenſum retrahit, virumque à vi militum defendit. borealem Robollius exurit, & effringit. ac per hanc Lumæus ingreditur. Qui vrbem occupauerãt CCL erant, cæteri claſſem ſeruabant. ciuium nulli vis illata, tantumque

c I ɔ. I ɔ. LXXII.

cIɔ.Iɔ. LXXII. ſacrum ordinem inuadũt, odio quod calamitas temporis in animos hominũ profugorũ iniecerat. Poſtridiè in templis comminutæ, aut direptæ, imagines ſanctorum, reliquaq; ornamenta. prædam omnẽ in naues imponunt, ceu diſceſſuri. & viſus Lumæus nihil aliud cõſilij habuiſſe, quàm vt vrbe inſulaq; direptis iterum abiret; nam Hiſpani impetum, mox adfuturi, tantillis copijs ſuſtineri à ſe non poſſe. ſed Treſlongo, ac centurionum nonnullis, quibus cognitum, locum bello inchoando opportunum, alia mens fuit. Igitur ſuadent, dandas ad Auriacum literas, & ſuppetias poſtulandas. tum de oppido defendẽdo fœdus ineunt; & tormenta bellica è nauibus inferunt. Nullum loco præſidiũ erat. duo anteà Hiſpanorũ ſigna fuerant, quæ æſtate ſuperiore cum alijs aliquot euocata Albanus Vltraiecto impoſuerat, nullâ quidem neceſsitate, ſed vt vrbem contra decimam magno animo nitẽtem grauius vexaret. Gratus rei nuntius Bruxellanis, apud quos ſummâ tũc vi Albanus decimam exigere conabatur. iamq; turbantibus ſupplicia parabat, cum hic caſus viri præcipitis impetum tardauit. itaque præſentem pœnam, dum differre cogitur, illi euadunt. Igitur Albanus, etſi oppiduli vnius iacturâ haud valdè moueri, gnarus tamen exigua quamuis principia, ſi neglexeris, incrementum, & robur ſæpe magnum morâ accipere, Maximilianum Henninum Boſſuuium, qui tunc præſidium Vltraiecti habebat, cum cohortibus Hiſpanicis x, quibus Ferdi-

Ferdinandus Toletanus præerat, belli initia profli- cIↃ.IↃ.
gare iubet. Sic vna Brila, tenue per id tempus oppidu- LXXII.
lum, duas Belgij maximas vrbes, Bruxellas & Vltraiectum, illas decimâ, hoc grauiſſimo Hiſpanorum præſidio liberat. ac Bruxellæ, vbi ipſa principis aula, & terroris domicilium, tam egregio libertatis præludio concuſſæ, fauſtum patriæ vindicandæ omen fuerunt. Vltraiectinis, quod variæ ac diuturnæ preces, item CLXXX M florenorũm pollicitatiõ obtinere nequaquam potuerat, caſus inexſpectatus dedit. idque valdè opportunè. nam miles, qui XVIII menſium ſtipendium flagitabat, clam creato nouo Electó, (ita vocant, quem in eiuſmodi turbis ipſi ſibi præficiunt.) tribuno ac centurionibus captis diripere vrbem conſtituerant. id conſilium eo ipſo die detectum, quo Albani literæ, quæ migrare iuberent, afferuntur. quamobrem, vbi res comperta, nocte proximâ Electum futurum comprehendunt, moxque crimen confeſſum ſtrangulant. inde ſub diei auroram ante curiam corpus collocant, & Hiſpanicâ linguâ elogium addunt, quod mortis cauſam pronuntiaret. Mos verò Hiſpanis illâ nocte, quæ feriam quintam maioris hebdomadæ ſubſequitur, vicatim diſcurſantes, multis ad cereos deducentibus, nuda terga pietatis ergo flagellare; adeò vt perforata cute largus ſæpe ſanguis emanet. illud tempus ad incœptandum facinus deſignatum.

ſed

cIↄ. Iↄ. LXXII. ſed meridie, qui hanc noctem antecederet, exire ad Brilam recuperandam iuſsi, etſi coniuratione detectâ nihil amplius auſuri viderentur, magno vrbem metu liberârunt. x vniuerſim cohortes erant. eæ cum Maſelantſluſam ac Schiedamum perueniſſent, flumẽ tranſgreſſæ, nauibusq; in Berniſſâ relictis, in inſulam Vornenſem, vbi Brila ſita, nullo reſiſtente exſcendunt. Lumæani numero longè inferiores, cum aditum in inſulam prohibere non poſſunt, vrbem tueri ſtatuerunt. quod vt facilius ipſis eſſet, ad portam auſtralem igne iniecto ſuburbium exuſſerunt. Hiſpani rectâ Brilam petiere, ſed oppido appropinquãtes diſpoſitus per arbuſta ſuburbana miles ſclopetis excepit: ac ciuiũ quidam in profluentem inſiliens, noui agri emiſſario effracto, tantum aquarum intromiſit, vt planitie deſertâ in aggerem editiorẽ recipere ſeſe cogerentur. cumq; nihilo ſegnius ad portam auſtralem oppido incumberent, exploſis intus crebris tormentis fortiter repulſi diſceſſerunt. Dum hæc geruntur, Treſlongus & Robollius clanculum egreſſi, naues Berniſſę relictas, quibus in inſulam Hiſpani tranſmiſerant, partim incendunt, partim perforatas ſubmergunt, alias in flumen propellunt. quod vbi Hiſpani reſciuere, cum immenſum aquæ creſcerent, veriti, ſi manerent, ne per eas pereundum ipſis foret, temerè ſe in fugam dedere. ac pars nauibus adhuc reliquis in vlteriorem Beierlandiam euaſere; pars amotas, atque in aquis fluctuantes,

nando

nando conſectati. alios gurges lutumve hauſere. Ac ſtragem ſanè magnam nullo negotio Lumæani edidiſſent, niſi ciuium, & profugorum ex agris hominũ, incertâ fide, egredi oppido inconſultum putaſſent. Hâc victoriâ, vti aſſolet, animi illis, ex copiæ creuere. itaque poſtridiè Paſchatis, habito inſulanorum cenſu, fidem inter ſe obſtringunt, atque Auriaco, regio per Hollandiam præſidi, ſacramento dicunt, in eius fide atque obſequio oppidum inſulamq; ſtrenuè propugnaturi. & prior quidem iurare Lumæus, quem mox omnes ſunt ſecuti. tum lembos ad prædandum inſtruere, quibus flumen percurſarent, inſigni quotidie prædâ. campanas etiam totâ inſulâ turribus detrahũt. nec multo poſt aliquot monachos, ad IX vſque miliaria euagati, iuxta Worcomium comprehendunt. ac ſtatim viris innocentiſſimis, homines arma & ſanguinem ſpirantes, impotenti Albani odio, indignâ contumeliâ ad mortem protractis, gulam frangũt. Vbi Brilam captam Auriacus intellexit, etſi rem quàm maximè optaret, Lumæum tamen eo tempore iniuſſu ſuo tentaſſe nolebat. namque bello necdum inſtructus verebatur, ne prodita intempeſtiuè conſilia ſua Albani ſocordiam excitarent. quia tamen loci ſumma vtilitas erat, auxilia promittit, & alicunde etiam ab amicis procurat. ac Lumæo, vndequaque profugâ nobilitate corrogatâ, copiæ indies augebantur; quibus Delfshauiam, portu opportunam, in aduerſâ Moſæ ripâ capit,

CIↃ. IↃ. LXXII.

CIↄ.Iↄ. LXXII. nullo in habitatores delicto. Hiſpani autem, poſtquam turpi adeò fugâ Brilam & inſulam circumiectam deſeruiſſent, feſtinato itinere confecti, dein ab aquis, per quas euaſerant, madidi, lutoque obruti, Dordracum venere. ſed negato in vrbem introitu, Boſſuuius veritus, ſi è tractu illo diſcederet, ne vrbes vicinæ, Albani odio, itidem deditionem facerent, Roterodamum contendit. ſed illic quoque vix admiſſus, circumuento per fraudem magiſtratu, præter fidem per vim ingreſſus vrbem occupauit. nam metuentes oppidani, ne quid præter voluntatem paterentur, arma ſumpſerant, vt copias aduentantes excluderent. id gnarus Boſſuuius, quia vi admitti poſſe deſperabat, ingenium ad dolum conuertit. itaque cum nobilibus paucis intromiſſus petijt à magiſtratu, vt militibus ſuis tantùm tranſitum permitterent, aliò enim ducere velle. at oppidani, rectè dolum ſuſpicati, præter vrbem tranſire poſſe reſpondebant. tandem, vbi deliberatum, id videtur, vt manipulatim tranſmitterentur. itaque ingreſſo primo manipulo, cum occludi porta deberet, reliqui omnes impetu facto irrupere. erant ad portam exiguæ excubiæ, nec reſiſtere ſatis validæ. in his faber ferrarius quidam, vir manu promptus, quem præ cæteris repugnantem ſtricto pugione Boſſuuius occidit. id quaſi audendi ſignum eſſet, nobiles, qui circa eum, ac milites alij, in excubitores verſi portam inuadunt; ac partem cædunt, partem extra vibem

vrbem propellunt. deinde in obuios quoſque graſſati, ciuium penè cccc interficiunt. ſexum ſequiorem pro libidine habent, tam nefariâ ſanè licentiâ, quamdiu vrbem tenuerunt, vt felices ij putarentur, qui primo impetu interfecti, nec ærumnas patriæ videre, nec ſeruitutem viris grauiſsimam experiri cogerentur. Hoc facinore Boſſuuius, vir primariæ inter Belgas nobilitatis, ſatis hactenus populo gratus, omnium odia irritauit. Roterodamo ſic potiti, paucis poſt diebus Delfshauiam, paullò ante à Lumæanis captam, noctu inuadunt, ſummâ in victos ſæuitiâ. loco capto præſidium imponunt, & Caſparum Vream præfectum; circumiectos quoque pagos depopulati. Exeunte Februario, cum Vltraiectini de inexorabili Albani rigore diu regem interpellaſſent, ad eundem reijciuntur, ex æquo & bono ius dicturum. quod niſi fieret, tum de ſingulis iterũ monerent; operamq; daturum, ne quicquã à ratione alienũ paterentur. Sed diſplicuit reſponſum, nullâ ſpe iuris obtinendi apud præfectũ adeò offenſum, vt nemo cauſam oppreſſorũ agere auderet. Tamẽ anxij ſupra modum iterum in aulam mittunt, qui negotiũ cum quibuſdam communicarent. in his Viglius, vir multæ prudẽtiæ, ac moderationis, indicat datum Albano ſucceſſorem, Ludouicum Requeſenſium, breuiq; adfuturum. quamobrem tantiſper rem differrent. Brilâ captâ, Fliſsingam Zelandiæ vrbem arce communire ſtatuit. itaque euocatas è Brabantiâ ↄIↄ.Iↄ. LXXII.

cIↄ.Iↄ. VIII Hiſpanorum cohortes ſub Oſorio Angelo mittit.
LXXII. Iam fundamenta iacta erant, eâque re magis in ſe ciuium animos concitauit. ſed ille odia & querelas pariter ſpernens, maiore præſidio rem geſturus, cum tantum pauci illic Belgæ eſſent, metatorem miſit, qui Hiſpanis mox venturis hoſpitia curaret. id valde indignati ciues; & palam nonnulli dicere: *ſeruitutem longè peſſimam ſibi parari. nec vlli Belgij vrbi magis arcem, aut militem, grauem fore.* Aduenerat paucis ante diebus Ioannes Cuyckiùs Herptenus; qui ſe paſsim ciuibus immiſcens, ſi qui rebus nouis ſtuderent, eorum audaciam clam accendere, & ad libertatem vindicandam inſtigare; hortarique, *palàm edicerent, non ſe vltra Hiſpanum militem recepturos. præſto eſſe vindicem Auriacum, cum magnis copijs, qui aduerſus Albani tyrannidem Belgium aſſereret.* nec ingrata multis oratio, qui periculo exaggerato viri conatum adiuuare. adeò vt tandem poſtridiè Non. Aprileis Belgæ præſidio expellerentur. cumque in portum eo ipſo die Hiſpani adnauigarent, orto tumultu, idem Cuyckius omnes hortari, *nunc virtutis ſuæ meminiſsent. quod ſi Hiſpanos admitterent, de vitâ & bonis omnibus actum cuncti ſcirent. eieciſſe ſemel præſidium, ac læſam hoc crimine maieſtatem regis, nec gratiam ſperari in poſterum poſſe. Egmondanum Hornanumque ob oculos ponerent, vt dignitatis ita meritorum claros: quorum quando ratio nulla habita fuiſſet, ne quid temerè ſibi promitterent.* Inter hæc verba quidam è turbâ potu largiore audacior, ſi quis

quis duos cereuiſiæ cantharos præmium daret, in ad- cIↄ. Iↄ.
uentantes machinam aliquam è muris vrbis exploſu- LXXII.
rum ſe pollicitus, tribus à Cuyckio florenis acceptis, rem perfecit. idque ita Hiſpanos perturbauit, vt abruptis retinaculis vela dantes Middelburgum protinus naues dirigerent. Antonius Burgundus Capellus, prouinciæ preſes, vbi rem geſtam intellexiſſet, Middelburgo illuc profectus, quâ erat auctoritate, comprimere initia turbarum ſtatuit. itaque conuocato ad curiam populo, vir non indiſertus, blandâ oratione demulcere conabatur. *nihil ita præter ſpem ipſi accidiſſe, quàm hũc motum; cuius culpam pœnitentiâ eluere poſſent. quamobrem ad obſequium redirent, facili adhuc apud benignum regem veniâ. promittere etiam, id ſe effecturum, vt delictum Albanus diſſimulet.* Et fortaſſe ſuadis verbis nonnullorum animos impulerat, quos poſt tumultus temeritatem regię poteſtatis aſpectus percellebat. ſed immixtus turbæ Cuyckius, ad aſtantes; *egregium,* inquit, *oratorem, qui iſto verborum lenocinio hoc vnum agit, vt ſimplicitatem veſtram fallat.* ita irritati cum interturbarent, impetrato iterum ſilentio, proſequi orationem cæpit. *conſiderarent rem præſentem. ingens nimium facinus eſſe, vrbe expellere miſſum præſidium, & excludere. ignorare potentiam regis, cui, ſi animos obſtinarent, reſiſtere nullo modo poßent. neque enim impune laturos. deinde vires ſuas expenderent. nulla belli inſtrumenta, nullum militem, aut ſtipendia in promptu eße. ac, ſi eßent, incertam tamen belli aleam vrbes ſæpe potentiſſimas,*

 & pro-

cIↄ.Iↄ. LXXII. *& prouincias euertiſſe.* Plura conãtem, iram vultu oſtentantes, & verbis etiam interminati, illicò vrbe faceſſere iubent. Inde eiectis, qui nouam arcem moliebantur, initia inuiſi operis, quod quartum iam pedem ſupra terram exſtabat, protinus diruunt. Mox in vrbem Paciottus venit, ratus Hiſpanos, qui præmiſſi ab Albano, ab oppidanis receptos eſſe. ſimul in terram egreſſus eſſet, nauem quâ vehebatur inuadunt, ac diripiunt. id inopinatum hominem perculit, nam de rebus anteactis nil famâ acceperat. inquirenti de Hiſpanis, nemo reſpondet. Dederat in mandatis Albanus, vt præſidio atque arci pręeſſet. dum autem priuatum eius inſtrumentum ſcrutantur, fertur inter ſchedarum occulta repertus index, qui deſignatas adhuc per Belgium cædes proderet. Eo rerum ſtatu Cuyckium ad ſe magiſtratus vocat, &, quis modus aſſerendæ libertatis, conſilium rogat. isq; auxilium à Lumæo petere auctor, ad ipſum miſſus cum Dordracum applicuiſſet, è veſtigio per fidum quendam tabellariũ, primò Weſaliam, inde Dillemburgum, deferẽda ad Auriacum tam læta rerum principia curat. tum Brilam pergẽs à Fliſſinganis literas Lumæo tradit. qui initio difficilior cauſabatur, *exiguas ſibi copias eſſe: nouitium militem, qui indies afflueret, parum adhuc armis inſtructum.* ſed cum Cuyckius reſpõderet; *viros daret, ipſos arma curatoros;* ſubmiſſurum, ſi vſus foret, auxilia promiſit. nec multo poſt Treſlongũ mittit, qui tribus nauibus cc aliquot ſubuehebat, homines

homines templorum ſpolia indutos, & quibus caſiolæ pro loricis; aut ſimilis ſacrorum ornatus. quippe illa temporis iſtius fortuna erat, vt homines magna pars profani, impetu magis quã conſilio, religionis libertatisq; reſtaurationem per ſacrilegia ac rapinas, conarentur. ſed diuinæ prouidentiæ vſitatum, in illis rebus, quas ſine conſilio homines gerunt, ſua ſæpè conſilia oſtendere. Cum ad vrbem acceſsiſſent, datis armis, habitoq; delectu, in præſidiũ recipiuntur. ac ſtatim Treſlõgus Paciottum in furcã agit, & ſupplicij ſocios duos Hiſpanos addit. Ægrè mortem Paciottus accipere, & vitæ pretium ingens offerre. ſed Treſlongus, morte fratris aſperior, quem Albanus anno CIↃ IↃ LXVIII capitis ſupplicio affecerat, vt iniuriam vlciſceretur, nullum gratiæ locum reliquit. & maximè ſe Albanũ lædere exiſtimabat, ſi ſummũ munitionum artificẽ, egregium belli miniſtrum, etiã propinquo ſanguinis nexu, tempore tam alieno eriperet. Is ad mortem cum duceretur, furcæ ignominiam ſuppliciter deprecari *nobili ſe proſapiâ natum, itaq; gladij ſaltem honorẽ morituro permitterent*. Claudius quidam, è ciuium numero, capti gladio latus cinxerat: & cum è ſcalis tam anxiè ſupplicẽ eminus audiret, rãtus hunc ab ipſo repeti, homo facetus; *at tu, domine*, (ita cõtemptim Hiſpanos Belgæ appellabãt) *ſecure*, inquit, *crucem aſcende: ego illũ rectè ſeruabo*. Suſpẽſo cum detraheretur veſtis, torques aureus ſubter occultatus decidit, quem Treſlongus à Roberto Coco CIↃ. IↃ. LXXII.

cIↄ. Iↄ. LXXII. Coco Nerinio quæſitore redemit. Iam alea iacta quiduis audendi pro libertate recuperandâ. itaque gnari non impune facinus fore, cuncta hoſti excipiendo neceſſaria parant. ociuſque in Germaniam ad Auriacum, in Galliam ad Ludouicum Naſſouium rerum geſtarum nunciū mittunt, & auxilia ſimul poſcunt. interim feſtinatis operibus, quantum pote, ſeſe muniunt. Mox Hieronymus Tſerartſius, è familiâ Auriaci, eiuſq; ſtabuli præfectus, à Naſſouio è Galliâ cum aliquot Gallorum copijs, Walacriæ præfuturus, ſubmittitur. & ab Angliâ miles aderat. Per hæc itaque adeò illis animus creuit, vt bellum exſpectare iſtis viribus non contenti, plus auderent; ac vicinis, qui Albani partes ſequerentur, ipſi inferrent. Ceperant Brilani piſcatores quoſdam Verianos; hisque per literas libertatem ſine pretio Cuyckius obtinuit; ac prȩterea commeatum Lumȩus dedit liberè exercendæ capturæ. & beneficium id cæteris etiam piſcatoribus indultum adeò omnium animos flexit, vt exuto Albani obſequio in Auriaci fidem recipi optarent. quod vbi Tſerartſio & Cuyckio compertum, ambo Veriam, inſulæ totius armamētarium, cum militibus LX poſtridiè Kal. Maij abeūt; ac, relicto ad portam comitatu, oppidum ingreſſi, à magiſtratu petunt, vti ſe vindici libertatis Auriaco dederent, & prȩſidium aliquod admitterent. illoq; negante cùm Tſerartſius diſceſsiſſet, Cuyckius in hoſpitio remanens, & conuocatis, quibus pridem libertatem impetrauerat,

eâdem

eâdem veſperâ id effecit, vt horum operâ piſcatores alij persuaſi oppidum promitterēt. nec res differtur. Poſtero die, adductâ ad terrorem cohorte, ipſi quoque armati, nequicquam reſiſtente magiſtratu, deditionem faciunt. rebuſq; ex tempore ordinatis, cum præſidium non ſufficeret, petitum ex Angliâ ſupplementum virorum CXXV, quos eccleſiæ illic Belgicæ ſtipendio Cuyckius legit. Fama rei Albanum perculit, etſi vir prudens, atque animi ingentis, metum diſſimularet. quippe domi odia prouincialium nouerat; foris in Germaniâ Auriacus, in Galliâ Naſſouius fœdera quotidie noua tractabant. vbique præludia magni motus. Itaque copias ſedulò parare, quas conatibus tantis opponeret: & ſollicitè explorare, quid Naſſouius moliretur. Amſtelodami, & Enchuſæ, per Boſhuſium naues aliquot bello inſtruit, vt Moſâ flumine occupato & Lumæum coërceret, & nutantem Enchuſam aſſereret. id oppidum in auſtralis freti faucibus poſitum, vbi obiectam Friſiam habet, & in eâ Staueram, olim commercijs florentiſsimam, quâ naues Daniâ, & toto illo tractu aduectæ, tranſire debent; aditumque in fretum ſubiectum aperit; quia maximum belli momentum videretur, vario conatu, ac valdè obluctante magiſtratu, ægrè tandem pronis ciuium ſtudijs Auriaco deditur, cuius iuſſu tradita Sonoio præfectura. isq; Bremâ Embdam profectus, feſtinatis diu noctuque itineribus Enchuſam ingreſſus, magno per viâ prope

CIↃ. IↃ. LXXII.

R Medem-

cIↃ.IↃ.LXXII. Medemlacum diſcrimine, ne à Gallis auxiliaribus interciperetur, ſtatim rebus ordinādis animum appellit; & oppido quadrifariam tributo excubias diſponit. tum ad Auriacum nuntium mittit, & ſuppetias poſcit, quibus reliquum borealis Hollandiæ tractum, facili adhuc per initia ſucceſſu, in tantâ animorum aut conſternatione, aut fauore, ad partes traduceret. Inde rumor, hoſtem molas extra vrbem incendere velle, ac proditionem agitari. idcirco Ioannes Colteimannus, rem exploraturus, noctu emittitur; dumque inquirit quid geratur, ab excubijs in brachio vulneratur. mox vbi tuta ſatis omnia, ad vrbes vicinas animum applicat, ac centuriones Cabeliauium, Ruichauerium, Robolliumq;, & ciues aliquot Medemlacum mittit, qui magiſtratui perſuaderent, vti ſe Auriaco adiungeret. ſed arcis præfectus, Cornelius Riſwvicus, rem impediuit. paucis tamē poſt diebus vrbem capiunt. cumq; in arcem ciues fugerent, illinc vim facturi, eam quoque oppugnaturi victores, vxores eorum liberosque in fronte contra collocant. quod vbi obſeſſis cōſpectum, vt pignorū ſuorū periculo occurrerent, facta deditio. Deinde III Eid. Iunias, etſi ſucceſſu perdifficili, armatis contra ſe oppidanis, Hornam quoq; Sonoius capit: ac mox reliquas illic vrbes, Alcmariam, Edamū, Monachodamum, Purmerēdam. Tum præfecturas ordinare inſtituit; & Medemlacum Cabeliauio, Hornam Ioſuæ Alueringo Hoffwegio, Alcmariam Gulielmo Moſtardo,

Edamum

Edamũ Gulielmo Grauio decernit. ipſe à Lazaro Mul- CIↃ. IↃ:
lero tribuno adiutus, qui cũ inſtructâ legione aduene- LXXII.
rat, quotidie cũ hoſte manum cõſerere. quippe Boſhuſius cum claſſe vrbẽ infeſtabat, quamuis irrito conatu; cum III cohortes in Auriaci partes tranſirent. Per hoc tempus Auriacus cũ rege Carolo, & reformatę religionis proceribus, per fratrẽ Naſſouium fœdera inierat, de propulſandâ Hiſpanorũ tyrannide. idq; Albanus non ignarus, qui cætera cõtemneret, magnoperè verebatur. & ſedulò per exploratores cõſiliorum arcana captabat. ac quamuis de milite conſcribẽdo nulla publicè fama eſſet, illud tamen vnũ Naſſouius agebat, vt Albani potentiam frangeret, tanto quidem rei ſecreto, vt Montes in Hannoniâ prius cepiſſe, quàm Lutetiâ diſceſsiſſe nuntiaretur. Impulerat Carolum, vt vulgo iactatum, quod eâ ratione in Belgium arma transferret, regnumque ſuum in pace tranquillum à belli incommodis liberaret. tum etiam animum commouiſſe putabatur iniuria ſorori Elizabethæ facta, quæ à Philippo, cui nupſerat, diu contumelioſè habita, tandem etiam violentâ morte ſublata eſſet. augere offenſam, quod qui Gallos ſub ductore Ribaldo militantes in terrâ Floridâ, Americæ regione, interfeciſſent, facinus ſuum impune haberent. Id verò actum erat, vt, ſi benè conſilia euenirent, victor Carolus armorum pretium maximam Belgij partem acciperet, quà ſe id cis Rhenum extenderet: Hollandia, Zelandia,

cIↄ.Iↄ. Friſia, Vltraiectum, Auriaco cederent. in eam rem ipſe
LXXII. militem in Germaniâ legeret; Alenconius, regis Caroli fratrum minimus, cum Colinio archithalaſſo, ac delectâ ſuorum manu, è Galliâ impreſſionem faceret. hunc conatum claſsis quoque Broagij inſtructa ſub Philippo Stroſſâ, & Polinio Gardâ, adiutura putabatur. item Florentiam in Hetruriam miſſus Ioannes Galeacius Fulgoſius ad Coſmum Medicem, qui Senæ ſuæ ab Hiſpano metuens, per hanc occaſionem diſtractis eius armis ſecurior futurus, c c aureorum c I ↄ mutua daret. in Germaniâ profectus Caſpar Schombergius, cum Imperij principibus ad vim pariter inferendam repellendamque fœdus icerat, eâ lege, vt Germanicas copias Friderici Palatini Septemuiri filius, Ioannes Caſimirus, duceret: &, Chriſtophorus natu minor honorarium, ordine ſuo & familiâ dignum, acciperet. idem negotium tribunus equitum Momorantius in Angliâ apud reginam Elizabetham egerat; & decreta vtrinque auxilia, vel ſi religionis cauſâ arma ſumerentur. Per hæc Naſſouius confidentior, cum Lanouio & Ienliſio de Montibus opprimendis deliberat. ea vrbs Hannoniæ prima, auguſtis ædibus, curiâ prouinciæ, & antiquâ arce inſignis. mœnia ſolida è lapide quadrato, atque in illis turres crebræ, & propugnacula. circum foſſa triplex ambit. ab hâc initium audendi factum, vt quantum animi ad vindicandam libertatem adferret, illuſtri exemplo in ipſo ſtatim prin-

cipio

cipio oſtenderet; & de reliquo conatus egregij ſucceſ- cIↄ. Iↄ.
ſu prouincialibus ſpem, aut coniecturam, daret. Et LXXII.
acceſſerat pridem Antonius quidam Oliuarius, fecialis, pictorq;, qui impetratâ ab Albano veniâ, ceu res Gallicas exploraturus, animum eius ſollicitauerat; aſſeuerans, ſi cum copijs ſaltem exiguis ad vrbem accederet, fore oppidanorum plus I ↄ C C, qui ſe adiungerent. Igitur cum equitibus leuis armaturæ I ↄ, ſclopetarijs cIↄ, clam ſub veſperam ad vrbem venit, copijsque in ſiluâ vicinâ occultatis, duodecim aliquot ſelectos milites, caſum tentaturos, emittit: qui diſsimulato habitu, ceu vinarij mercatores, idem diuerſorium ingreſsi, inter cœnam hoſpitem rogant, quæ portæ aperiendæ hora. eſſe ipſis vini plurimum, ob ſolis æſtum noctu aduehendum. atque is, ignarus doli, quartam dicit. attamen, ſi maturius vellent, aliquid cuſtodi promitterent, qui tempus non grauatè pręuerteret ita ſummo mane hunc accedētes, cum ad ſpem pretij portam maturius aperuiſſet, hominem obtruncant, clauesque eripiunt. inde vrbem è veſtigio cum equitibus L Naſſouius inuadens, eos per vicos diſponit, ac, ſicubi oſtia aut feneſtras aperiri conſpicerent, illuc ſclopos explodere iubet. & vociferari interim, *ne timerent, aut hoſtile quicquam tentarent. adeſſe libertatis auctores, & Auriacum in propinquo, qui decimæ tributum, grauiſſimasque Albani exactiones auerteret.* Id aliquot horis tam incondito clamore actum, vt vel milleni in armis eſſe viderentur.

cIↄ.Iↄ. LXXII. Vrbe captâ, dum ſic domus obſidentur, neque reliquæ copiæ procederent, ocius ſe Naſſouius proripit, cogniturus quid morarentur. itaque per ſiluam oberrantes equites Iↄ, qui ſingulos à tergo pedites veherent, in vrbem ducit. inde curiâ occupatâ portas claudit, ac per vallum excubias ſtatuit. tum magiſtratum conuocatum blandè affatur. *non hoſtem, ſed amicum veniſſe: proinde illæſam vrbem habituros. aduentare Auriacum fratrem, cuius nomine rem tam magnam incæptaſſet. nihil aliud animo agitare, quàm vt florentiſſimum pridem Belgium contra vim Albani adiuuaret.* eâ oratione deliniti, ſe ſuaque omnes illi vltro permiſere. Deinde incertis obſequij ciuibus arma adimit; alios conſueta artificia, aut commercia, exercere per tubicinem iubet: ſuos proteruè agere vetat. Inuenta ibi arma multa, & cætera belli inſtrumenta; ærarium ingens. ſed, vt in vrbe limitaneâ, commeatus exiguus. gaza plurima, plurimum ſacræ ſupellectilis, & ex āuro argentove imagines ſanctorum. quas vicinæ abbatiæ, & monaſteria, famâ captæ per Lumæum Brilæ territa, ceu in loco maximè tuto aſſeruandas depoſuerant. triduo poſt ſclopetarij cIↄ cIↄ acceſſere, feſtinantem Naſſouium ſubſecuti. mox Iunio menſe, ſub Lorgio Mongomerio, equites cIↄ cc. pedites cIↄ ccc. Eodē tempore capta à Lanouio & Famarſio Valentiniana. ſed quod in arce præſidium erat, validè repugnare. eique ſuppetias ferre iuſſus Ioannes Mendoſa, leuis armaturæ præfectus, duas

duas equitum turmas, Aldenardâ euocatas, & quas Cheuereauxius colligebat copias, eò ducit. ac armato propemodum tirone pridem conſcripto, ſumptis ex armamentario Tornacenſi armis, in arcem II Belgarum ſigna introducit. reliquos in aduerſo colle ponit. vtque maior oppidanis, qui aſpicere inde poterant, numerus videretur, lixas ac calones miſcet. tum, ceu Hiſpanicæ copiæ eſſent, more gentis tympana pulſare iubet. eaq; res terrorem obſeſſis iniecit. quamobrem Famarſius, digreſſo pridem Montes Lanouio, cum iuſtæ illi vires deeſſent, & oppidanorum ſtudia deficerent, irruẽtibus præſidiarijs, deſerere vrbem, & vi erumpere coactus fuit. ac fugam eius plebs conſternata tam frequens ſequebatur, vt in exitu, anguſtiâ portæ, plurimi obtererentur. Albano grauis Montium iactura viſa, propter ingens loci momentũ. & magis turbabat tam inexſpectata clades. quippe Naſſouium non ita pridem Lutetiæ viſum, ac pilæ luſu ſe oblectantem, per exploratores intellexerat. & nuntium cladis tam impatienter accepit, vt detractum capiti pileum, iræ immodicus, conculcaret. Culpam rei in reginam matrem, Catharinam Mediceam, conferebat; ſtomachatus, *ab Etruſcâ muliere ſe deluſum, cuius lilia Florentina Hiſpanicis ſentibus breui mutaret*. Sed hâc offenſam laniena Pariſienſis mox placauit. Colinius hoc initium valdè rebus gerendis opportunum ratus, vrgere vehementer regem, *inuaderet tam bonam occaſionẽ, & bellum Hiſpano denun-* CIↃ. IↃ. LXXII.

cIↄ.Iↄ. LXXII. *denuntiaret. quod, quam diu occultum, minus ſtrenuè gereretur; timentibus è nobilitate pleriſque, ne per prœliorum incerta comprehenſi pro latronibus transfugiſque punirentur.* His rationibus in ſpeciem victus, cum rei ſpem ab initio feciſſet, & ad occultanda conſiliorum ſecreta planè neceſſariam putaret; nec indicere tamen bellum, aut Philippum regem laceſſere, animus eſſet: ne recuſatione ſuſpectus affectum alienum proderet, quod inter offenſam & ſuſpicionem medium, eximere callidè tempus ſtatuit. ac præ ſe ferre; *nihil iſto bello gratius. tamen, declinandæ inuidiæ, cupere vt ſenatui probetur. quamobrem rogare, vt ſententiam ſcripto complexus inquirendam ei proponeret, ne quid in tam graui negotio nimis præcipitanter actum homines maligni ſuggillarent.* Ille igitur prolixas ad regem literas ſcribit, quibus conſilij ſui rationes exponit. easque rex collaudatas, vt nullâ fraudis ſuſpicione cunctaretur, Ioanni Moruillerio, viro auguſti collegij principi, quem Colinio aduerſum ſciret, ſeriò expendendas tradit. isque acceptas menſe Iunio, cum ad caſtrum Bononienſe rex veniſſet, tertio ab vrbe lapide, accuratâ oratione refutat. quâ diſceptatione dum res protrahitur, commeantibus ad Colinium internuntijs, qui Caſtellione ad Loniam erat, de deletis Ienliſij copijs nuntius fertur. Id ſibi acerbum rex egregiè ſimulare; & ad Claudium Mondulcetum, qui tunc res eius apud Albanum procurabat, ſtatim ſcribere; *daret operam, vt capta eo prœlio nobilitas Gallica dimitteretur:*

Colinium

Colinium autem, qui interim, etſi præter amicorum CIↃ.IↃ.
conſilium, fiduciæ plenus in aulam venerat, in limite LXXII.
copias, quantas vellet, conſcribere iubet. Nihil vltra bellum Belgicum Carolus iuuit, pernicioſâ Galliæ ſuæ ſimulatione, magno antea ſtudio incitatum. Albanus, quamuis manifeſto iam ſatis plerorumque in Auriacum fauore, rebus omnibus relictis, quamprimùm Montes recuperare, & Naſſouium opprimere ſtatuit; tam egregium belli ducem coërcere ſibi maximè glorioſum, cæteris omnibus terribile ratus. Ac dum hæc in Hannoniâ fiunt, in Hollandiâ multæ indies vrbes deſciſcunt; & tantum nō ſponte apertis portis Auriaci nomine præſidia recipiunt. tam graui enim odio Albanus laborabat, etiam apud eos, quibus certum à maiorum religione non diſcedere, vt decimæ cauſâ rerum nouarum occaſionem optarent. Iam Hollandia borealis, præter Amſtelodamum, tota defecerat. in auſtrali prima Audewatra, vrbs ad Iſelam flumen ſita, ad Auriaci partes acceſſit. quam XIII Kal. Iulias Adrianus Switenus cum exiguâ manu cepit. dieſque paucos commoratus, cùm nouas ſibi copias paraſſet, relicto illic exiguo præſidio, cum L aut LX aliquot militibus Goudam petit. ac per fautores portâ apertâ vrbem ingreſſus, forum occupauit. oppidani excubias in curiâ agebant; ex quibus cum vim tentandam quidam putans explodere in illos ſclopum vellet, inhibentibus alijs, ſtatim citra vllum ſanguinem facta deditio. Switenus

ↀ.Ↄ.Ↄ. tenus ductor in primâ ſuorum acie verſari, eumq; ſe-
LXXII. qui Vtenengius, è nobilitate Vltraiectinâ iuuenis, & Wenceſilaus T'zerclaſius Hagienſis. Ducto circum curiam agmine, cum initio vix ſexageni eſſent, pronis in patriæ cauſam ciuibus, adeò ſtatim auxit numerus, vt mox ferè IↃCC eſſent. Conuocato magiſtratu, in Philippi regis, & Auriaci præſidis verba ſingulos iurare iubet. inde ad præfectum arcis, Cornelium Mylium, Gerardum Franciſcũ Kegelingum, & Cornelium Reinegomium, intimos viri amicos, mittit poſtulatum, vti ad vrbis ſecuritatem ad XXV præſidiarios, quos Albani mandato habebat, totidem alios à ſe acciperet; niſi faceret, alia neceſſariò auſurum. Is autem vbi captam vrbem acceperat, famulum clam ex arce dimiſſum Vltraiectum properare iuſſerat, qui rem illic nuntiaret, & ſuppetias ſimul poſceret. ſed hunc oppidani retraxerunt. Igitur initio difficilior cunctando protrahere tempus nitebatur. at cum famulum interceptum, & vim parari intelligeret, quamquam inuitus, cõditionem accepit; placuitq;, vt liber omnibus acceſſus eſſet. mox cùm plebs tumultuaretur, nec vltra ei præfecturam credi permitteret, ex arce in vrbem commigrauit. inde per ædes ſingulorum inueſtigatum, quantum quiſque annonæ haberet. cumque vix in octiduum ſuffectura inueniretur, miſsi illicò mercatores, qui neceſſariam à Dordracenis pretio obtinerent. & illi, etſi adhuc Albani partes ſequerentur, vicinę

vrbi

vrbi non grauatè ſubuenerunt. cumque Hiſpani, qui CIↃ. IↃ.
Roterodami præſidium agere, Iſelæ oſtium obſtruxiſ- LXXIII.
ſent, appoſitis ad ſecuritatem liburnicis ſuis, Crimpenum vſq; frumenti plurimũ nauigio deuexerunt. vnde Goudani curribus impoſitũ porrò in vrbem adduxerunt. Interim neceſſaria omnia Switenus curare, & ſacramento fidem oppidanorum obſtringere, ac præſidium loco ordinare. tum ductis Leidam copijs, cùm non ita pridem, miſſo à Sonoio Gulielmo Grauio Gaudauenſi, hominem extraneum recipere magiſtratus noluiſſet, operâ Pauli Buſij ſyndici, aliorumque ciuium, ſtatim admiſſus Ioannem Eiloſium Groningenſem cum cohorte vrbi imponit. Dordraceni, iam dudum affectus in Auriacum proni, quia impetu quorundam præcipitata conſilia infeliciter cecidiſſent, palàm eius partes amplecti hactenus diſtulerant. ſed hoc rerum ſtatu non vltra deferendam remp. rati, aduocato Bartholemæo Entcſio, qui in propinquo ſub Lumæi auſpicijs cum bellicis aliquot nauibus agebat, VIII Kal. Iulias Albanum hoſtem renuntiant. ſtatimque ijs ab Auriaco Maximilianus Hornanus Boxtelius, cui etiam comitatus Burani, Leerdami, Bredæ, & Iſelſteinij cura commiſſa, præfectus deſtinatur. paullò poſt Harlemum quoque ad partes venit, Gerardi Berkerodij, Ioannis Coltermanni, & Petri Kieſij inſigni operâ. illi enim cùm mandata Auriaci oſtendiſſent, reſtare

cIↄ.Iↄ. LXXII. initio magiſtratus, & deliberationem petere; quâ negatâ, cum ciuium ſtudia animaduerterent, hiſce legibus vrbem dedunt, *vt ſacramentum, Philippo olim & Auriaco præſidi datum, ne mutarent; magiſtratu, ſaltem ad Auriaci aduentum, nemo amoueretur. Albanus verò hoſtis publicus haberetur. cunctis vita ac facultates ſaluæ eſſent. clero, aut monaſterijs, nulla vis fieret. milesque nullus, extra Ruichauerij cohortem, niſi arbitrio magiſtratus, vrbi imponeretur.* Iam fauſta fœderatorum initia Gorcomium auxit, & ſe quoq; VI Kal. Iulias dedidit. atque arce per vim expugnatâ, eius præfectum cum vxore ac filiâ captum Brilam abduxerunt. inde, dilapſo per metum præſidio, caſtrum Loueſteinium capitur; & per noctẽ oppreſſa Lieſueltia. tandem Schonhouia, & Woerda quoque armis Lumæi cedunt. iamque Hollandia tota in Auriaci partes tranſierat, nec præter vnum Amſtelodamun quicquam reſtabat. id in Albani obſequio perſtitit, ægrè auulſum anno demum LXXVIII. Dum hæc in Hollandiâ a Lumæo geruntur, Gulielmus Bergenſis, Auriaci affinis, in proximâ Geliâ ſumptis armis comitatum Zutphanienſem inuadit. & cum paſſim ſine præſidio oppida eſſent, plurima cepit. inter hæc Zutphaniam ipſam, Dotecomium, & Duſburgum. in Velauiâ eius legatus, Zacharias Gliſenbergius, Harderwicum VII Eid. Iulias cepit. moxq; etiam Herenbergam, Hattemum, Elburgum. in Tubantibus Oldenſaliam, Goriamque. Per hæc Bergenſis, vbi

lætum

læturn conſiliorum euentum, & propenſa populi ſtu- cIↃ.IↃ.
dia comperiſſet, occaſione vtendum ratus, in ditione LXXII.
Tranſiſelanâ Campos obſedit. eam in rem miſſa à Sonoio auxilia, & triremes VII. ciues nonnulli cum Andrea Arlerio pacti erant, vrbem ſeſe dedituros, ſimul cum copijs Auriacus adeſſet: & effectum horum operâ, vt deditio promiſſa fieret. Swolla, Haſſeltum, & Stenwica, exemplum ſecutæ. etiam Gelmuda, ac Vollenhouia. arx Tautenburgum per centurionem à Sonoio miſſum capitur. mox, tranſlatis in Vltraiectinam diœceſin armis, Amersfortia occupatur; vnde excurſionibus crebris totam ditionem infeſtârunt, ſæpe ante ipſas Vltraiectinæ vrbis portas abductâ prædâ. Poſtquam autem pars magna Gelriæ etiam defecit, odio Albani, aut fœderatorum armis; in Friſiam quoque occidentalem tranſitum eſt. ibi Doco Martina cum nobilitate profugâ de occupandâ Leouardiâ, prouinciæ metropoli, conſilium ceperat. & mandatum id ab Auriaco acceptum exequi hactenus non potuerat. nunc autem opportunum ratus, à Sonoio, Hollandiæ borealis præfecto, cohortes IV aut V poſcit. ſed is, quia miſsis Bergenſi auxilijs, & varijs præſidijs, copias diſtraxerat, vnicam tantum Friſiorum cohortem Holzone Buma ductore ſubmiſit. Bergenſis autem Nederwormterium, Friſiæ agrique Groningenſis præfectum, ſupplere defectum iuſsit. iſque centurionibus aliquot conſtitutis breui cohortes tres quatuorve com-

 parauit;

cIↄ.Iↄ. LXXII. parauit; ac cum ijs Cundertam aggreſſus, diffugientibus Belgis, qui in præſidio, ſine negotio occupauit. quo ſucceſſu auctis animis in Friſiam perrexerunt. Hiergius, quem in Friſiæ præfecturâ Megenſi ſucceſſorem Albanus dederat, Arnhemij in Gelriâ morabatur. & ab Auriaco, qui cum magno tunc exercitu aduenerat, ac plurimas illic vrbes ceperat, obſeſſis vijs, præfecturâ excludebatur. quamobrem Caſparum Robleſium Billium Luſitanum, qui Groningam cum legione Belgicâ tenebat, Leouardienſes, vt prouinciæ laboranti ſuccurreret, per literas euocârunt. isque cum adueniſſet, inprimis vrbem communiuit, & mutato arcis præſidio, pro Germanis Gallos impoſuit. in Harlingæ ac Staueræ arces è legione ſuâ lectos miſit. Wilhuſium venerat Adolphus Holſatus, qui Albani iuſſu militem auxiliarem collegerat; & ſtipendij inopiâ cum vlterius progredi non poſſet, deſtinatam ſibi ab Albano pecuniam ſubmitti poſtulabat. & quando, longo loci interuallo, conſuli abſens Albanus non poſſet, moraque longior periculum allatura videretur, è Megenſis theſauro, qui in arce aſſeruabatur, mutua ſumere I X florenorum cIↄ placuit, ex pecuniâ ab Albano aſsignatâ mox refundenda. ſed cum illic vix V cIↄ reperirentur, quod reliquum, aliunde ſuffectum eſt. Iam animi alieni ſignum Sneca dederat, atque timeri cœpit, ne in nouas partes inclinaret. placuit ergo vt animos Billius exploraret,

aliquid

aliquid fortaſſe auctoritate viri valiturâ. isque cum Petro Fritemâ, curiæ ſenatore, eò profectus intromitti poſtulauit, hâc ex re de oppidanorum affectu coniecturam facturus.* Et præmiſſus Fritema, vt euentum tentaret. ex quo cum adfuturum mox Billium intelligerent, clauſis portis armati omnes in mœnia prorumpentes, ſaltem cum domeſticis recipi poſtulãtem reiecerunt. quin auditæ voces quorundam, qui ſclopeta minarentur. Fritema vix blanditijs obtinuit vt dimitteretur. Per id tempus ambiguâ etiam Bolſvverdiæ fide, vt experiretur Billius, literis benignè ſcriptis quærit, *an non in tutelam vrbis aliquod præſidium cuperent.* ſed illi eâdem humanitate viro reſpondent; *gratam ſibi pro ſalute publicâ curam, cæterùm præſidio opus non eſſe. daturos operam, ne quid detrimenti caperent.* hoc reſponſo ſatis manifeſtus affectus. tum de Franekerâ etiam laboratum; ſed neq; quemquam eò mittere, aut literas dare viſum fuit, antequam ipſorum Leouardienſium ſtudia cognoſcerent. iccircò decretum, vt exquirerent, an in antiquâ erga regem fide oppidani perſeuerarent. inde in vrbem annona plurima, & commeatus belli illatus: edictúmque, vt quicquid in ſubiectis agris, aut monaſterijs, abbatijsve, eſculentum, id in vrbem comportarent. & conſulibus mandatum, vt ſi quos ciuium minus certâ fide exiſtimarent, eorum nomina in indicem relata exhiberent. tum repetito ſacramento arma omnibus imperata, additæque cohortes v Germanorum.

CIↃ. IↃ. LXXII.

cIↄ.Iↄ. LXXII. norum. quibus vt ſtipendium eſſet, ſenatorum collegio, & ditiſsimis aliquot prouinciæ nobilibus, VI florenorum CIↄ indicta: eique continuando conſcripti prouinciæ delegati indictiônem recuſârunt. *nimium hactenus impenſæ fuiſſe; ac ſupra tributum ordinarium, pro quo obſtricta regis ad prouinciam tutandam fides. extra ordinem* V *prius, mox* VI *etiam* CIↄ *dediſſe. inde honorarij vicem* CXXVIII CIↄ. cumque publica neceſsitas allegaretur, nihil minus pernegârunt. *neque enim in ſuâ poteſtate rem eſſe, plenis comitijs pertractandam. hoc tamen anniti velle, vt conſtitutâ prouinciæ quiete, in cohortium* V *ſtipendium, quas nunc paraſſent,* XXIV CIↄ *curarentur.* Porrò ciues L obſequij inuitos, aut incertos, eiecerunt; vltimum ſupplicium comminati, ſi poſtea prȩter curiæ voluntatem redire auderent. Snecani, legato excluſo, certi offenſæ, ne annona deeſſet laborârunt. itaque è vicinis abbatijs ac monaſterijs vi abreptam in vrbem tranſtulerunt. nec multò poſt à fœderatis præſidium admiſerunt. & exemplum mox ſecuti Bolſwerdiani Nederwormterium aduocârunt. tum Doccomium, auctis per hæc copijs, inuaſerunt. Erant in præſidio vrbis Belgæ aliquot, & hoſtibus facilè ſuperiores, niſi ciues conſpiraſſent. ij fortiter repugnantes, è feneſtris ædium ſuarum ſclopis terga ferire aggreſsi, incuſſo metu, in fugam propulerunt. atq; ita in victoris poteſtatem vrbs venit. ſed homines militiæ ignari, & qui per tumultum arma ſumpſerant, nec timere

hoſtem

hoſtem didicerant, neglectis excubijs, mox iterum à CIƆ. IƆ.
victis per noctẽ oppreſſi, nullo adhuc victoriæ fructu, LXXII.
vrbem amiſerunt. ac interfecti ferè L. cæteros tenebræ eripuerunt. Victores irati recentem contumeliam rapinâ & incendio vindicârunt. &, quia munitionem adiuuare ruſtici pridem negaſſent, in pagos quoque pròximos ſæuierunt. Adiunxerant ſe fœderatis nobiles eius prouinciæ plurimi inter eos, Doco Martina, Sidius Botnia, Titius Hottinga, Siffridus Galama, Petrus Camminga, Auguſtinus Oetſma, alijque, quibus cognita locorum regio, & occulta ciuium multorum in nonnullis vrbibus ſtudia. Eorum operâ ad auſtrale fretum Stauera, Enchuſam aduerſam ſpectans, occupatur. ſed arcem è legione Billij Belgæ tenuerunt. hanc obſidentes tormenta admouêre, Snecâ, Bolſvverdiâ, & Franekerâ aduecta. & auxilia à Sonoio miſſa. Dum ita arctè obſidentur, afflictâ valetudine Billius, conuocato ad ſe ſenatu, *momentum loci, & neceſſitatem obſeſſorum* repræſentat; ſimulque hortatur, *ne tam egregiam militum fortiſſimorum fidem, ac virtutem, deſererent. ſibi auxilia præſto eſſe. ſed, educto per hanc rerum neceſſitatem præſidio, abſente ipſo operam darent, ne quod vrbi incommodum eueniret. tum etiam docerent, quâ viâ tutiſſimè militem duceret.* Igitur placuit, *vt copiæ per legatum quidem Coudomam aut Bolcam nauigio ſubueherentur, ipſe autem vrbe ne exiret. id neque morbum eius ferre, nec ciuilis prudentiæ legem. per belli incerta, ſi quid accidat aduerſum, grauius*

 multo

ɔIɔ.Iɔ. LXXII. *multo periculum fore. in eius capite ſalutis publicæ ſummam verti.* quamobrem miſſæ v cohortes Belgarum, II Germanorum, aduentu inexſpectato adeò obſeſſores terruerunt, vt metu longè maiores copias aduentaſſe exiſtimantes, turpi fugâ arcem ſimul vrbemque deſererent. Poſtea cum ſe iuxta Galedanum collegiſſent, iterum irruentes hoſtes cæſis CL reliquos diſſipârunt. Coudomam autem, quò confugerant, populati, idem Staueræ mox fecerunt; ac deinde igne iniecto exuſſerunt. machinas captiuas in arcem liberatam tranſtulerunt. atque ita cum ingenti prædâ Leouardiam læti redierunt. Interim Leouardienſes maxima annonæ caritas premere, coactis ruſticis circumiectis frumentum omne in fœderatorum vrbes conuehere. quamobrem Billius Franekeram inopinatò inuadere ſtatuit; aut, ſi conſilium non ſucceſsiſſet, Berlicomium, opportunum ſitu pagum, opere & præſidio communire. inde Biltam copias ducere, & quicquid illic frumenti eſſet, Leouardiam deuehendum curare. Igitur noctu cum cohortibus v egreſſus, alias Harlingâ accedere iubet, ſtatutâ horâ ab vnâ vrbis parte arma concitaturus, vt, ſeductis illuc præſidiarijs, ab alterâ facilior irruptio eſſet. ſed, obſeptis itineribus, cum conatu excidiſſent, ad Angumam, Berlicomium, & Lidſumam caſtra metati, loca opere feſtinato munierunt. vtque incommodum aliquod Franekeranis Billius daret, opplere foſſam Snecanam iuſsit.

iuſsit. Circa id tempus cum cohortibus VIII Germanicis in Friſiam Iuſtus Schouvvenburgicus venit, ab Auriaco præſes prouinciæ, ac Groningæ, agrique Groningani deſtinatus. Poſito verò Franekeræ domicilio, multa à Nedervvormterio ſtatuta immutauit. Deinde curiam iuri dicendo nouam inſtituit, ad quam Sneca, Bolſvverdia, aliaque loca, quæ fœderatorum partes amplexa, pertinerent. Variè vtrinque velitatum eſt, & pagi aliquot, monaſteriaque prædæ obnoxia, armis & flammâ deleta. Albano autem vndique nuntij minus grati perferuntur; quibus etſi angeretur, egregiè tamen curas diſsimulat. Vexabat animum ſucceſſoris cogitatio, cui ſe, vt pridem iactauerat, tranquillam prouinciam tradere poſſe deſperabat. inſuper de Galliarum rege, ac reginâ matre querebatur, à quibus Naſſouio clam auxilia deſtinata, aut permiſſa. neque aliunde magis ſibi metuebat. itaque inprimis obſidere Montes ſtatuit, antequàm plures copiæ accederent, aut Auriacus cum exercitu aduenirer. tunc enim vires adhuc integras variè diſtractum iri. quamobrem conſcriptis III legionibus Belgicis Fridericum Filium cum IV C I Ↄ peditum, CCCC equitibus, obſidioni inchoandæ præmittit; ipſe, ſimul res alias ordinaſſet, cum copijs maioribus ſecuturus. & is Iulio deſinente profectus, proximum vrbi monaſterium Bethlehemum ſtatim occupat, atq; aduerſus vim communit. oppidani nihil territi vrbem ſeque hoſti CIↃ. IↃ. LXXII.

cIↄ.Iↄ. excipiendo parant. Premebat Albanum ærarij angu-
LXXII. ſtia. nam & plurimum Hiſpanis debebat, quorum iam militiâ vti cogebatur. & copijs inſuper nouis opus: neque decimæ aut viceſimæ ſpes ſupererat. quamobrem, quod temporis ratio poſceret, inuidioſum tributum differre ſtatuit, dum qui in Hiſpaniam miſsi à prouinciarum Ordinibus in impetrandâ indulgentiâ laborarent. vtque animos adeò alienos demulceret, remittere decimam ac viceſimam velle edixit, dum modò alias pecuniæ colligédæ rationes oſtenderent. idq; etiam Hollandiæ Ordinibus Boſſuuium præſidem proponere iuſsit. & ſeorſim ad eos quoque literas dedit, quibus in XVIII Kal. Sext. comitia Hagæ habenda indiceret. Sed eo iam illic loco res erant, vt mandatum contemneretur. tamen in præſcriptum diem Dordraci, in primariâ Hollandiæ vrbe, conuentum ordinant; vbi de rep. deinceps adminiſtrandâ decernerent. eius rei Auriacum certiorem faciunt; & legatum, qui interſit, mitti poſtulant. vbi præſcriptus dies illuxit, conuenêre ad libertatem vindicandã ex equeſtri ordine Iacobus Wingardus, & Arnoldus Duuenuordius, Lumæi legatus. ex vrbibus delegatos miſerunt Dordracum, Harlemum, Leida, Gouda, Gorcomium, Alcmaria, Oudewatera, Horna, Enchuſa, Medemlacum, Edamum, & Monachodamum. reliquis voluntas, vel audacia, defuit. Interim in Hiſpania res decreta. & poſt longam ſupplicationem facta tandem indul-

indulgentia. Hopperusq́ue conuocatis regis nomine ↄIↄ.Iↄ.LXXII.
hæc denuntiat; *ita eum erga Belgium affectum, vt nihil priuati commodi cauſâ vnquam tentauerit. ſed hoc tantum voluiſſe, vt reſp. illis quieta, ac religio ſalua maneret. id ſibi omninò perſuadere, ſemper Ordines, fidei atque obſequij præclaros, in rebus omnibus, & conſilijs, Dei gloriã, publicamq́; vtilitatem ſpectaſſe. quamquam autem in reſponſo decimæ ac viceſimæ indulgentia claris verbis non exprimeretur, haud aliam tamen ſententiam eſſe. inuolucro ideò vſum, vt apud ſubditos ipſi maieſtas, legato auctoritas integra eſſet.* Poſt hæc verba, qui curandæ rei miſsi, pro affectu tam benigno magnas ſeſe regi gratias agere dicunt; idque reduces apud Ordines teſtaturos. Iam Auriacus iuſtas ſibi copias parauerat, in tres menſes auctoratas, aut quam diu vſus foret; eâ militiæ conditione, vt, quia pecunia in ſtipendium non ſufficeret, pignoris vicem vrbes acciperent, quibus ſoluenda aſſignaretur. Collegerat equites benè inſtructos VII CIↄ, pedites XV. cum his adiungere ſe Naſſouio fratri animus erat. ac quandoquidem Hollandiæ Ordines ad deſtinata in medium Iulium comitia legatum poſtulaſſent, Philippum Marnixium Sancto-Aldegondium mittit, multâ rerum peritiâ virum, qui conſilia adiuuaret. is cum XV Kal. Sext. adueniſſet, poſtridiè mandatis exhibitis, ita Ordines alloquutus eſt. *Satis Auriaco, à quo miſſus, cognitum pridem ipſorum affectum, & nunc re manifeſtum eſſe, quando tantâ animi conſtantiâ*

cIↄ.Iↄ. LXXII. *cum ipſo, legitimo prouinciæ præſide, ſe Albano opponerent, ad vindicandam patriæ libertatem, quæ ab Hiſpanis aliquot iam annos oppreſſa; quorum libidini, aut ſæuitiæ, necdum adhuc factum ſatis. orare verò, vt tam præclaram voluntatem ne mutarent. egregiâ ſemper erga Belgium fide fuiſſe, ac Hollandiam potiſſimum, & cæteras curæ ſuæ prouincias. Idcircò doluiſſe vehementer, tam immania dudum paſſas. neque maius votum habuiſſe, quàm vt antiquam felicitatem reſtaurare aliquando poſſet. ideò non labori, aut impenſæ peperciſſe. quin triennium nunc eſſe, cùm exercitu collecto, meliore animo quàm fortunâ, vindicare libertatem publicam tentaſſet. ex eâque clade quicquid facultatum reliquum, id nunc poſtremum patriæ impendere. neque per ſucceſſuum aduerſa quicquam de libertatis ſtudio deceſſiſſe. eundem illi animum manſiſſe, qui diu noctuque per hæc conſilia hactenus inquies continere ſe non potuerit, quin paratis denuò copijs virtute inuictâ iterum euentum tentaret. quando autem tam diu oppreſſi antiquum animi robur reuocaſſent, hoſtemque Albanum pronuntiaſſent, nihil ſanè prius habuiſſe, quàm vt ſpiritus tam generoſos porrò incitaret, & auxilium poſtulantibus præſtaret. cumque exhauſto patrimonio tam bonæ voluntati vires non reſponderent, promiſſumq; ab ipſis eſſet, ſi exercitum modò adduceret, ſe ſtipendia curaturos, id nunc tempus eſſe ſcirent. in promptu militem, ſed eâ conditione lectum, vt priuſquàm moueret, prioris trimeſtris pecuniam præſentem acciperet. aut ſi fieri id non poſſet, repræſentato ſaltem vnius menſis ſtipendio, de cætero vel nonnulli principes,*

vel quædam Belgij vrbes cauerent. Horum prius impoſſibile; alterum difficile omninò, neque vtile. namque ſi ad Galliæ Angliæve regem aut reginam irent, periculum eſſe, ne obnoxias hâc ratione prouincias ſibi ſubijcerent: quippe, niſi datis pignori vrbibus, ne teruntium expenſuros. itaque apertum aditum iri, ægrè poſteà poſſeſſa dudum loca relicturis. quod exemplis manifeſtum. quamobrem nihil aliud reſtare, quàm vt ductoribus ac turmarchis vrbes aliquot fidem obſtringant. inſuper C *aureorum* CIↃ *ſtatim expediant. hæc ab Auriaco exponere iuſſum; & ſperare, pro affectu in remp. quam inprimis ſaluam cuperent, non grauatè conceſſuros.* quamobrem, quia vrgeret neceſsitas, & maturato opus foret, illicò decretum, *vt* C *illa aureorum* CIↃ *à locupletioribus reliquiſq; prouincialibus mutua peterentur: & corrogaretur quicquid auri, argentive, aut cæteri mundi quiſque haberet. tum tributa ordinaria tradere quæſtores iuberentur, etiam deinceps continuanda, & inuitis imperanda. item reditus templorũ, monaſteriorum, aut collegiorũ; & quæ præterea ornamẽto magis quàm vſui, occuparẽtur.* deinde, *vt pro ſtipendio cætero vrbes cauerent,* conuenerunt. Poſthæc Aldegondius alia quoque mandata exhibet; ad quæ Ordines reſpondent: *Auriacum ſe Hollandiæ, Zelandiæ, Weſtfriſiæ, & Vltraiectinæ ditionis præſidem agnoſcere, qualem olim rex ſtatuiſſet. & apud aliarum prouinciarum Ordines operam daturos, vt, rege abſente, præſidem ac patronum acciperent, ceu præcipuum Belgij principem, quique ad tutelam eius iure & ſacramento teneretur. vt autem belli naualis ratio corrigeretur,* CIↃ. IↃ. LXXII.

omnis

cIↄ.Iↄ. *omnis ei poteſtas traderetur, iisque exauctoratis omnibus Tha-*
LXXII. *laſſiarchum ſummum ſtatueret, qui de vrbium maritimarum conſilio centuriones nouos legeret. cumque in prædam hactenus miles arma habuiſſet, nunc ſtipendium poneretur. ac conſtituerentur homines certi, qui de rebus maritimis cognoſcerent.* Tum ad Lumæum magiſtratus Dordracenus, Leidenſis, & Enchuſanus ablegantur, qui terreſtrem militiam ordinarent, & licentiam lege adſtringerent, ne deinceps prouinciales vexarentur. Placuit etiam archiua aperiri, quæ in arce Goudanâ, & priuilegia inſpici, reliquaq; libertatis inſtrumenta ad Hollandiam pertinentia, & in indicem relata deſcribi, moxque magiſtratibus diſtribui, vt ſecundum ea deinceps reſpublica ex æquo adminiſtraretur. Hoc negotium, ſed Auriaco prius conſulto, & permittẽte, ex ordine equeſtri, Ianus Douſa Nordouicus, vir ingenio & litteris excellens, ex vrbibus ſinguli deſtinati ſuſcipere iubentur. Viſum etiam à Lumæo petere, *daret ante omnia operam, ne quid cameræ ordinum, rationum, commentariorum, aut curiæ actuarij perturbarentur, inſtrumentaque omnia, reip. maximè neceſſaria, ſtudiosè aſſeruarentur.* Inde fœdus mutuâ fide vtrinque initum: *neque Auriaco inconſulto, aut inuito, Ordines quicquam; aut Auriacum præter Ordinum voluntatem cum ipſo rege, eiusve legatis, de rep. pacandâ acturum.* Eam in rem fidei ſymbolum datæ dextræ; & Aldegondius pro Auriaco, à quo legatus, iuramento ſe obſtrinxit. Decretum prætereà, vt alias

quoque

quoque vrbes ſcriptis literis ad commune patriæ liberandæ fœdus inuitarent; quod quia vicini Delphi recuſarent, mandatum Leidenſibus, vrbis ſitu opportunis, vt nauigationem in Waterlandiam impedirent. ad Amſtelodamum quod attineret, Auriacus ad Daniæ regem vrbesque maritimas literas daret, Ordinumque Hollandiæ nomine peteret, *quando publicæ libertati aduerſa eſſet, ne quæ ei in poſterum merces ſubueherentur: ac Hornam potius, aut Enchuſam, vrbesque proximas; vel Dordracum per Moſam flumen transferrentur, vbi par commoditas foret.* Porrò tunc quoque Aldegondius exponit, *eam Auriaco mentem eſſe, vt religio libera haberetur, & publicè in ijs locis, quæ decerneret magiſtratus, ſine turbis exerceretur. clericis autem nemo vim aut iniuriam faceret, niſi contra remp. niterentur.* Inter hæc Lumæus etiam venit, & prouinciæ præfecturam ab Auriaco ſibi mandatam in comitijs exponit. cumque literas protuliſſet, lectis ijs, ex præſcripto geſturum admittere placuit. Sic arma ſub Auriaco præſide pro libertate Hollandia ſumpſit. Et Zelandiæ quoque bona pars Albanum pro hoſte habere. iamque audendi initium Fliſſingani fecerant, quibus miſſo in auxilium Tſerartſio aucta virtus, adeò vt infeſtis ſignis Middelburgum profecti hoſtem vltrò prouocarent. at cum is prælium detrectaret, neque tuta obſidio putaretur, retrogreſſi ſe per vicos diſtribuerunt, arcemque Souburgum, non procul Fliſsingâ, occupârunt. mox Middelburgen-

cIↄ.Iↄ.
LXXII.

ᴄIↄ.Iↄ. LXXII. burgenſes, ne timuiſſe viderentur, Souburgum verſus nocte intempeſtâ copias machinasque ducunt. In præſidio Galli erant, qui in hoſtem animosè erumpentes, fortiterque repulſi, cum fruſtra ſuppetias Fliſſingani duplici velitatione tentaſſent, arcem deſerunt. eam Hiſpanus occupatam, imminentibus rurſum Fliſsinganis, cum defendi poſſe deſperaret, iterũ dedit. Creſcere illis indies copiæ, & per eas animi robur. itaq; mari bellum inſtruunt. & Antuerpiam profectus Theobaldus Worſtius, puluerem tormentarium, quæque præterea bello neceſſaria, clanculum emit. nec multo poſt, cum inſignis è Luſitaniâ claſſis adueheretur, mercibus plurimis pretioſis auroque onuſta, turbarum ignara, & mutationis, vi aggreſſi naues exonerant, mercibuſque diſtractis ingentem inde pecuniam contrahunt, atque in ſuos vſus applicant. tum vt Middelburgum ſubigerent, vrbem inſulæ Walacriæ primariam, liburnicis exſtructis commeatum prohibere conantur. iamque bello CL naues armauerant, quibus mare obſidebant. & infeſtis valdè animis pugnabant. namq; vt Albanus, nullo perſonarum diſcrimine, milites, ciues, mercatores, ceu perduelles, ſupplicio extremo afficiebat: ita illi, quemcumque Hiſpanum capiebant, ſtatim in crucem ſublimem agebant, neq; vllum vitæ pretium erat. cumq; plures captiui eſſent, colligatis brachijs, binos ex vrbis propugnaculo in ſubiectũ mare præcipitabant. indigna quidem illa ſæuitia, ſed quam

quam exemplum irritauerat. Veriæ cùm poſtridie Non. Iun. epulum magiſtratus haberet, in templum irruentes præſidiarij, imagines ſacras, & altaria, hactenus illæſa, ſubito animi impetu confregerunt. deinde in templi chorum progreſſi, in equitum aurei velleris inſignia illic ſuſpenſa idem auſi, cum res ad Tſerartſium deferretur, ille, vt epulo intererat, vino iram accendente, ſtatim ſe ad templum proripiens, ſtricto gladio duos improuiſus occidit, porrò alios occiſurus, niſi interuenientes quidam impetum viri cohibuiſſent. Id vbi cætero præſidio gnarum, adeò omnium animos offendit, vt cum armis ante ædes conuenirent, pontificium, ac latronem appellantes; & paria illi facturi, ni Rollæus prætor, Herptiusque, motum ſedaſſent. ac profectò ex eo tempore inuiſus militibus, tandem quoque per tumultum interficitur. Fliſsingani, diſtractis claſsis Luſitanæ mercibus, Anglicanos ad ſe mercatores plures militesque pertraxerunt, qui luculentâ ſpe ſtipendij militiam quærere. itaque auctis valdè copijs vicinæ Flandriæ arma inferre ſtatuerunt; Oſtburgoque & Ardemburgo occupatis, dedere ſe Brugenſes iubent. ſed oppidani, quia res ipſorum ſatis adhuc inordinatas, & in militiâ tumultuariâ parum momenti exiſtimarent, etſi inclinarent aliqui, necdum motum vllum audebant. quamobrem fruſtra hic conati, in templa, & monaſteria proxima, arma vertunt. inde Gandauum cIↃ.IↃ.LXXII.

cIↃ.IↃ. progreſsi, cùm nihilo illic felicior ſucceſſus, veriti ne
LXXII. interciperentur, in Walacriam reuertuntur. Ioannes Cerda Medinacælius, Albano à rege ſucceſſor datus, cum nouis cIↃ cIↃ Hiſpanorum copijs in Belgium aduentabat. id vbi Fliſsinganis cognitum, Balduïnus Eobaldus, Ioannes Morus, alijque, circa Flandriæ oram inuadunt. Necdum Cerda intellexerat tantam Auriaco claſſem eſſe, eoque negligentior hoſti ſe obnoxium fecerat. Ducebat naues LIV. ex ijs XXVI maiores Belgis ereptæ: minores reliquæ, quas Aſſabres Cantabri dicunt. Has magno impetu adorti ſuperant, fugantque. & ex XXVI maioribus vix III ſaluæ. Cerda cum mïnoribus aliquot, copijsq;, elapſus Sluſam appulit. alij Rammekenum, & inde Middelburgum euaſêrunt. victoribus ingens præda obtigit, in auro argentove ſignato CC aureorum cIↃ. in mercibus IↃ cIↃ æſtimabantur. Sluſâ Cerda Brugas ſe contulit, inde Bruxellas ad Albanum, infauſto per principia augurio minus auidus deſtinatæ præfecturæ; quam mox etiam deprecatus in Hiſpaniam receſsit. quippe vir Albano diſsimilis, & prudens rerum æſtimator, qui turbatis bello prouincijs non ſine opprobrio deceſſurum animaduertebat, alienæ culpæ, quam corrigere non poſſet, ſuam exiſtimationem inuoluere inconſultum ducebat. Nihilominus naues Cantabricas XX bello parat, & Machliniâ tormenta ænea XXIII, curruſque aliquot cum pilis ac puluere nitrato mittit:

mittit: quæ vniuerſa Fliſsingani in Flandriâ occupata cIↃ. IↃ
in ſuum armamentarium transferunt. inde alijs ſub- LXXII.
miſsis inſtructæ naues ferente vento Sluſâ Rammeke-
num deuehuntur, tribus in itinere interceptis. illic cum
eſſent, arcis præſidio, vt putabatur, ſatis tutæ; Theobal-
dus Worſtius, vir promptæ audaciæ, vi aggreſſus, ne-
quicquam adiuuantibus arcis præſidiarijs, omnes ca-
pit, inceditque. milites plurimi trucidati, pauci nan-
tes euaſere. ac tã egregio pugnæ naualis ſucceſſu, vt in
rebus lætis ſolet, creuit animus Fliſsinganis, placuitq;
porrò fortunam experiri. Eſt in propinquo Zuitbe-
uelãdia, & Tergoeſa, inſulę metropolis; inq; eâ aliquot
clam amici. Igitur, cum pridem fruſtra Flandriam
tentaſſent, ad hanc occupandam militem mittunt.
Hieronymus Tſerartſius aliquot cohortes cum II
machinis bellicis nauibus imponit. cumque in inſu-
lam applicuiſſet, præmiſsis in proximũ pagum Gallis,
oppreſsisq; excubijs, reliquum militem obtrũcare de-
creuerat. ſed illi, cognito adeſſe hoſtem, per tenebras
in vrbem euaſerunt. ad quam Tſerartſius adductis
copijs cum deditionem poſceret, ab oppidanis reie-
ctus, vt portam conuelleret, tormenta admouit. ſed
laboris irritus, neque ad obſidionem inſtructus, ſaucijs
paucis, retrò ceſsit. diſcedentem erumpentes præſi-
diarij ſunt ſecuti, vt poſtremum agmen carperent; at
verò ordinatè incedentem nihil lædere potuerunt. Ani-
mus Tſerartſio erat, donec neceſſaria ſubmitterentur,

CIↃ.IↃ. LXXII. eminus obſidionem facere. ſed falſo rumore de Friderici Toletani aduentu, qui magnas Antuerpiâ copias ducere ferebatur, metu potius quàm periculo, inſulâ exceſsit. Id verò adeò ingratum Fliſsinganis, vt redeunti portam occluderent, & rei infectæ culpam imponerent. Inde per vicos circumpoſitos palans miles licentius agere, donec re compoſitâ, & ſtipẽdio numerato, in vrbem admiſsi, iterum ad tentandam obſidionem emittuntur. tunc vt certius conſilium eſſet, petitis à Lumæo auxilijs, cum IX machinis, alijſque obſidionis inſtrumentis, inſulam repetunt. cùm exſcendiſſent, atq; ad vrbem aduenïſſent, ducto circum caſtra vallo, tormenta collocat. Erat vrbs ſitu magis quàm opere munita; & in eâ præſidiarij Galli Hiſpaniq́ue IↃ CCC, ſub præfecto Iſidoro Pacieco. qui virtutis egregius animum ad defenſionem obfirmabat, & Albanum rerum ſuarum certum fecerat. Obſeſſor hoſtis verberatis aliquamdiu muris, mediâque nocte facto in ruinam impetu, ab obſeſſis fortiter repellitur. dum ab vnâ parte impetus fieret, & præſidium diſtraheretur, ab alterâ conſcenſo muro obruere pugnantes decreuerat. ſed ſcalis breuioribus fruſtra hoc conſiliũ fuit. ſic hoſtium virtutem caſus adiuuit. Iam ſeptima hebdomas agebatur, & obſeſsis deerant multa, cùm de vrbe liberandâ Antuerpiæ conſultatur. idque per aquas, ſi maturarent, obſeſſâ nauibus bellicis inſulâ, perdifficile cenſebatur: ſi differrent, periculum erat, ne fractis animis, aut vir-

tute oppreſſâ, præſidiarij ſeſe dederent. Mondrago- cIↃ. IↃ. LXXIII.
nius, vir animi ingentis, aquâ recedente tentare libe-
rationem ſtatuit. nam olim iuncta continenti inſula,
cum inundatione dirempta eſſet, vadum reliquerat.
idq́ue exploratum, etſi aliquot horarum interuallo,
& trium amnium profundo alueo, laborioſum ſatis
tranſitum habere iudicaretur, diſcrimen tamen virtus
cõtempſit. Igitur gnarus, quantum apud militum ani-
mos exemplum ductoris poſſet, ne quid re inſolitâ cæ-
teri trepidarent, omnium primus vadum ingreditur. &
tranſgreſſus, IX tantum deſideratis, quos deuios inter-
iecti amnes hauſerant, excitatis ignibus Auilæ felicem
tranſitum, & obſeſſo Pacieco aduentum indicat. tum
madido & defeſſo militi reficiendô tempus datũ; quo
ſi eos obſeſſores adorti fuiſſent, in procliui victoria
erat; & poſt eam vrbis deditio. ſed id neglectum tan-
tâ ſecuritate, vt initio ad famam rei ludos facerent.
mox autem cognito hoſtem tranſmiſiſſe, & IV tantum
miliaribus abeſſe, ſolutâ obſidione in fugã effuſi tam
trepidè naues petierunt, vt vix tormenta bellica abdu-
cerent. quin plurimi, impedimentis deſertis, dum in-
conſideratè properant, fluctibus merſi interciderunt.
inſecutusq; fugiẽtes Paciecus cum CCCC à Mondrago-
nio ſubmiſsis, Porreſio, Balleio, & Saluaterrâ ducibus,
in extremo agmine ſtragem edidit. & deleti ex fœdera-
tis IↃ CCC. Huius cladis tanta omnium offenſa fuit,
vt paſsim Tſerartſius proditionis inſimularetur,
cuius

cIɔ.Iɔ. LXXII. cuius rei pertæſus, abdicatâ præfecturâ, ad Auriacum conceſsit. & culpam excuſans, iure, aut duello, decus ſuum tueri velle præ ſe tulit. tum libello quoque edito quoſcunque accuſatores prouocans ſiſtere ſe intra menſem iubet, coram Auriaco cauſam dicturus. ac quamuis nemo compareret, non tamen odium publicum, aut calumnia ceſſauit. In Hollandiâ Hiſpani Roterodamum adhuc tenebant. cumque vrbes vicinæ, Auriaci partes amplexæ, annonam interciperent, penuriâ preſsi, Amſtelodamo petere ſtatuunt. Igitur Rodericus Sapata, Hagâ à Ferdinando Toletano miſſus, aſſumpto ſecum Ioanne Cepedâ, cum delectâ CCC manu, & magno carrorum numero, Delphos Hagamque prætergreſsi, Sceuelingam, pagum Oceano adiacentem, acie inſtructâ contendit. inde quà littus duceret progreſſus, iuxta Harlemum tranſiens occupato Sparnodamo, vbi Robollium ductorem capit, Amſtelodamum peruenit. ibique frumento conquiſito, eâdem quâ venerat viâ regreſſus, Roterodamum illæſus redijt. In reditu pauci, milites pariter atque agricolæ, tumultuaria turba, & armorum imperita, prope Catwicum tormẽtis minoribus duobus adductis, & loricâ tenui in littore excitatâ, temerè ſe obijcere auſi, mox hoſte conſpecto turpiter ſanè diffugerunt. Albanus, qui rerum ſuarum omne momentum in Montibus ponebat, vrgere obſidionem; & ex Hollandiâ reliquas copias aduocare. Itaque Roterodamo etiam,

& Delfs-

& Delfshauiâ, menſe Iulio deducta præſidia. quod cIↃ.IↃ.
Switeno, vrbis Goudanæ præfecto, Ienninus Riuius, LXXII.
vrbi à ſecretis, ſtatim per literas indicauit; ſimul obteſtans, *daret operam, vt boni ciues, grauia multa ab Hiſpanis paſſi, clementer haberentur.* Is porrò ad Lumæum ſcripſit, qui non multo poſt vrbem vacuam occupauit. Sub hoc tempus parum abfuit, quin Harlemum Hiſpanis proderetur, obnoxium inſidijs propter vicinum Amſtelodamum, quod in Albani fide permanſerat. Prætor vrbis epulum inſtituerat, eoque magiſtratum vocauerat. huic etiam, etſi inuitus, Ioannes Coltermannus interfuit. dum conuiuantur, horâ decimâ veſpertinâ accéſus quidam eſſe ad portam Grauium nuntiat, qui intromitti in vrbem vellet. conſul Theodorus Rampius ire in curiam hominem iubet, ſub puluillo, quem deſignabat, claues inuenturum, quibus portam aperiret. id Coltermannus, niſi ſe præſente, cum futurum negaret, ægrè dimiſſus Grauium intrà vrbem admiſſum in diuerſorium deducit. inde excubias luſtraturus, in portis Sparwoudanâ & Schalcouicanâ, qui excubaret, vnum tantum deprehendit. & hæc quidem aperta erat; aduentabantque cohortes v à Boſſuuio miſſæ, vt vrbem occuparent. ac feciſſent, ſi horâ præſtitutâ adfuiſſent. quâ neglectâ, caſus eam, & Coltermanni virtus ſeruauit. quippe is excitatis ciuium proximis portam occluſit, & cohortem Ruichauerij in armis eſſe iuſſit. itaq; excluſi Hiſpani Sparno-

cIɔ.Iɔ. LXXII. danum receſſerunt. Poſtridiè verò cõuocato magiſtratu Coltermannus cum Berckenrodio & Kieſio collegis interuenit, reſtaurandis ciuium animis, eò magis perculſis, quod eodẽ tempore Rodericus Sapata, qui cum cohorte Hiſpanicâ Hagâ aduenerat, prope vrbem ad portam auſtralem in ſiluâ eſſet. Viſum autem, vt Coltermannus ad Sonoium auxilij petẽdi proficiſceretur; & Berckenrodius literis ad Switenum datis cohortem vnam ſubmitti rogatet. Ac Coltermannus quidem, vbi Enchuſam ad Sonoium venit, auxilia obtinuit: miſsique ſuppetias milites Iɔ c, ſub ductoribus Lazaro Mullero, ac Cornelio Euerdingo. hiſque ſe, præclaro in patriam affectu, ciues multi Hornani, & Alcmariani, vltro iunxere. Cum Beuerwicum perueniſſent, ad ſecundum Harlemo lapidem, Hiſpanos Hagâ cum curiæ Hollandicæ ſenatoribus, & magiſtris rationum, commentarijs, inſtrumentisque omnibus, ac ſupellectile, ad vrbem acceſsiſſe nuntiatur. quamobrem ocius à Sonoio copias maiores poſtulant. isque, quas recenter è Tranſiſelaniâ accepiſſet, à Zacharia Gliſenbergio collectas, illicò ſubmiſit, dato ruſticis vicinis mandato, vt annonã illuc comportarent. Poſtridie Mullerus ſub auroram ad portam arenariam ſuos ducit, miſſo prius oppidanis nuntio, vt ipſi quoque ſe coniungerent. vix aduenerat, cum cohortes v ab arce Cliuienſi rectà in eum tendunt, quas aggreſſus nullâ ferè ſuorũ ſtrage profligauit, ac Sparnodanum fugere

gere compulit. ſed hanc victoriam clades excepit. cIↃ. IↃ.
quippe qui in ſiluâ Hiſpani iam prælio feſſos inua- LXXII.
dẽtes,etſi fortiter pugnante Mullero,vincunt,fugantq;.
eoq; conflictu cæſi inſtar IↃ c c. victores Vltraiectum
profecti,vbi cohortes aliquot Germanicæ in præſidio.
ſed oppidani, acerba pridem ab ijs paſſi, recipere in vr-
bem noluerunt. id ægerrimè ferentes in ſuburbia, pa-
gosq; adiectos, irã vertunt; igne & ferro omnia vaſtan-
tes. ſed ab Albano in Hannoniã reuocati poſt dies ali-
quot diſceſſerunt. Tum ſenatores curiæ Hollandiæ,&
magiſtri rationum,qui cum ijs venerant,in vrbem im-
migrant, ibi domicilium habituri. quanquã illis penè
ſine functione munus,cum pręter Amſtelodamũ,Mu-
dam,Weſopum, & in Brabantico limite Heuſdã, tota
prouincia defeciſſet : his verò plus occupationum reli-
quum fuit,cum ad ipſos etiam Vltraiectinæ ditionis,
Friſiæ,Groningæ,& Trãſiſelaniæ rationes pertinerent.
Interim Auriacus acceptâ è Galliâ exiguâ pecuniâ , ſed
maiore ab Haſsiæ Landgrauio ,,oppignerato patrimo-
nio,in Germaniâ exercitum conſcripſerat equitum VII
cIↃ,peditum XV.inſuper Belgarum III cIↃ. Duces pri-
marij Burchardus Barbius, Erneſtus Mandeſloos, &
Henricus frater,erãt. hunc tranſmiſſo in Gelriâ Rheno
prope Duſburgũ ad Aldekercam & Eſſenam luſtrauit.
In Galliâ Ienliſius,de Naſſouij,& cæterorũ ducum ſen-
tentiâ miſſus, à rege auxilia & promiſſa obtinuit. Co-
linius copias in limite parauerat, quas ipſe duceret.

CIↃ.IↃ.LXXII. erant peditum IV CIↃ, ſub Rentio, Iumellio, & Bellingeruillio. equites CC cataphracti, & leuis armaturæ turmæ II. præcurſoribus Petrobuſerius Geniſſacus præerat. reliquum equitatum Philippus Lanoius Bellouacus ducebat. Monitus erat, cum diſcederet, iterumque mox per literas, à Noſſouio Ienliſius, *vt facto per agrum Cameracenſem itinere ad fratris Auriaci copias ſe adiungeret: nam vt rectà Montes duceret, periculoſum valdè eſſe, nec ſibi expedire.* Sed ille animi ferocior, cùm ſuis ſe copijs liberare obſeſſos poſſe confideret, ne in iſtius gloriæ partem quiſquam veniret, ceu contrario Colinij imperio, vtile admodum conſilium neglexit. Intereà temporis leuibus ad vrbem prælijs certatur; & cum V Eid. Sext. ad meſſem colligẽdam præſidiarij exijſſent, cum magnâ ruſticorum manu, pugna ſatis atrox oborta eſt, in quâ profligati obſeſſi, incumbente Bernardino Mendoſâ, amiſsis plurimis retrò cedere in vrbem coguntur. ex obſeſſoribus cæſi pauci leuis armaturæ equites. Chiapinus Vitellius, & Rodericus Toletanus, leuiter vulnerati. Iam augmentum caſtris acceſſerat, turmæ equitum Arſcotani, Mansfeldij, Boſſuuij, Barlamontij, Noircarmij, & Altabrugij: ac è legione Rutianâ cohortes VII. tum exſpectari quoque legio Nicolai Poluillerij; & è Neapolitanâ, quæ Traiecti, ſigna V. Didacus Zunica, Philippi apud Carolum Galliæ regem orator, qui eius conſilia ignoraret, ſæpius egerat, *ne auxilia perduellibus Belgis mitteret*; & acrius

etiam

etiam expoſtulauerat, *fœdus* obteſtans, *quod violatum ſupremi numinis vindictam irritaret. nec ita meritum Philippum, qui diſtractum bellis ciuilibus contra ſubditos perduelles adiutaſſet.* Carolus contra factum excuſare, &, *inuito ſe admiſſum: idque haud obſcurum, proſcriptis nuper, qui in Belgium ſuppetias irent. ſed in regno necdum à turbis ciuilibus quieto, labefactatâ maieſtate, non omnia poſſe. multa neceſſariò diſſimulare, quæ mox, potentiæ iterum firmus, prohiberet.* Ita ambiguo reſponſo, gratiæ & offenſæ medius, Zunicam dimittit. Sed eodem tempore nobilis quidam ex aulâ ad Albanum Bruxellas miſſus, per viam ad Fridericum Toletanum deflectens, eum de Ienliſij conſilio, copiarum numero, & itinere toto inſtruit. quamobrem ille triduo poſt cccc equites, & ſclopetarios Iↄ ccc, Cameracum verſus mittit, qui, viam inter vrbem & Landrecium inſidentes, hoſtium res explorarent. Ienliſius, cùm rectà Montes ire inſtituiſſet, per Boſſuuium iter habuerat, & inde Quieuregium, ſeſquimilliari ab vrbe, non ſine fraude, cum viarum imperiti à ducibus proderentur. In eo itinere magna paſsim iniuria facta ruſticis Hannonijs: vnde animi, antiquis odijs ſatis infeſti, longè magis exacerbati. Delatum ad Toletanum erat, Ienliſium ſecum equitum IV, peditum X C Iↄ ducere. id, ſiue rumor finxerat, in talibus validus; ſiue aſtu ducis divulgatum, vt hoſtem terreret; intrepidus tamen Toletanus, qui & optimè numerum copiarum Gallicarum

cIↄ.Iↄ.LXXII.

cIↃ.IↃ. LXXII. teneret; &, ne ſine prælio in prouinciam hoſtem admitteret, famæ intereſſe putabat, aggredi aduenientem ſtatuit. & verebatur, ſi detrectaret, ne metus aut deſperationis manifeſtus, collapſam valdè patris Albani auctoritatem porrò deſtrueret; Auriaco ſine dubio, qui cum exercitu copioſo imminebat, nutantes paſſim Belgarum animos impulſuro. itaq; vt periclitantem Bruxellis patrem aſſereret, & factu optimum, ac planè neceſſarium duxit, vel cũ periculo belli aleam tentare. Hoc conſilio præmiſsis Bingium impedimentis, cum nuntiaretur intra Galliæ limitem auxiliares receſsiſſe, ad XVI vſque Kal. Sext. ſubſiſtit. dein vbi compertum vix IV milliarium ſpatio ſeparatos, poſitis propè Hanam caſtris, pontem moliri; legatum Bernardini Mendoſæ, Antonium Figueroam, cum XX equitibus mittit, & Franciſcum Ferdinandũ Auilam, arcis Groninganæ præfectum, cum Garciæ Valdeſij equitum ſclopetariorum turmâ, qui ſeorſim copias hoſtium & conſilia explorantes è veſtigio ad ipſum referrent. ipſe eos ſubſecutus eſt. Belgarum & Hiſpanorum peditatus omnis promiſcuè incedebat, duce Iuliano Romero; cui Licquius, & Cheuereauxius, additi erant. Vitellius, etſi ex vulnere imbecillis, a foſſoribus in lecticâ portabatur. pars equitatus tripartita ad dextram ire: reliquum tribus item agminibus diſtinctum in extremâ acie eſſe. quam claudebant ſclopetarij Hiſpani CCCC, & ala Bernardini Mendoſæ, qui

qui præſidiarios, tergum fortè inuaſuros, ſuſtinerent. ita ad vrbem vſque promotum. tum ordine mutato, qui in vltimâ acie eques erat, in primam vocatur. ſicitum ad Giſelini fanum. vbi cognito, nondum Gallos Hanam tranſmiſiſſe, confeſtim in eos equitatum Toletanus mittit, peditatum ſubſequi iubet. Primam aciem Romerus ducebat; qui ſimul hoſtem conſpicatur, Ioannem Salazarium Sarmientum cum ſclopetarijs grauioribus LX inter ſępem & ſalicetum collocat; qui, dum vtrinque veles concurrit, latus infeſtaret. Primo impetu ceſſere Hiſpani. quibus ſubmiſsi è legione Cheuereauxij Belgæ CC, quos ipſe Cheuereauxius, & cum eo Delualius, duceret: & mox totidem duce Licquio, cui comites Mota, Bergius, & Fremenantius. hos leuis armatura ſubſequi, cum peditibus Hiſpanis CC ſub Franciſco Bouadillâ, Ferrandino Agnaſco, & Didaco Caruaiali. poſt eos cum reliquo peditatu ipſe Toletanus agmen claudere. Galli à tergo Alterragium vicum habebant, cui planities non magna ſubiecta, ſiluâ vndique & riuo cincta. quos à fronte adortæ Hiſpanorum cohortes II Alfonſi Monteri & Garciæ Valdeſij, leui pugnâ prȩludebant. in primâ acie cum VIII cohortibus Rentius erat, totidē medius Iumellius ducebat. poſtremum agmen, quia magis hoſti apertum, cum Rhingrauio, & Geniſſaco, Ienliſius ducebat. interq; dumeta itinere valdè anguſto incedens, equites C duce Rentio CIↃ.IↃ.LXXII.

de

CIↃ.IↃ. de hoſte cognituros præmiſit. in hos, ſimul ſiluâ egreſ-
LXXII. ſi, decliui iam ſole, cum alâ ſuâ Lupus Sapata impetum facit, & poſt eũ Philippus Noircarmius Sancto-Aldegondius cedentibus fortiter incumbens in fugam propellit. itaque in ſuos verſi pedites, vnde minus periculi Ienliſius putauerat, turbatis ordinibus exercitum ſoluunt, pontem verſus, quo Hanam tranſmiſerant, fugientes. ſed ne per hunc euadere poſſent, occupatâ vlteriore ripâ, Antonius Figueroa prohibuit. itaque tranſitu non permiſſo, per Tornacum, Condatum, & Athum, Valentiniana vſque effuſi, dum abiectis armis per ſiluas huc illuc paſsim palantur, infeſtis ruſticis, plurimi ſpoliati cæſique miſerrimè perierunt. Eo conflictu cecidere amplius CIↃ CC. in quibus Rentius, & Rhingrauius. Ienliſius, Iumellius, & Schonewallius, capti in cuſtodiam abducuntur, ille Antuerpiam, iſte Tornacum, hic Aldenardam. ac Ienliſius non multo poſt repente exanimis repertus in lecto, nullo morbo præcedente, etiam in funere ignominiam paſſus eſt. Iumellius autem, ac Schonewallius, diuerſâ ſorte liberati. Olhanius ſaucius cum C circiter in vrbem venit, nec multo poſt è vulnere moritur. Bellouacus noctis beneficio elapſus, in cœnobio Spineleuienſi à Poieto præfecto excipitur. Ex Hiſpanis cæſi tantum Alfonſus Lombralis, & Antonius Zero, cum VI peditibus, equitibus XII. Lupus Sapata graui accepto vulnere euaſit. Duabus horis depugnatum eſt.

tum eſt. in cōflictu gregarius quidam miles egregium virtutis ſpecimen dedit. nam lanceâ transfixus, aliâ è terrâ arreptâ, quæ forte obuia, irruentem equitem intrepidus excepit, ſtrenuè pugnans, donec eiecto per vulnus ſanguine, adhuc animi integrum, vires deficerent. Toletanus, reuocatis ab hoſte copijs, ſub veſperam ad Giſelini fanum redijt. è pugnâ x Gallicæ cohortes ad proximam ſiluam ſe contraxerant, contra quas poſtridiè multo mane Cheuereauxium mittit; ſed mox relatis xxx ſignis ſuos cohibuit. Hâc ſuorum clade deiectos oppidanorum animos fore arbitratus, per tubicinem dedi ſibi vrbem poſtulat; ſed reiectus, mandatâ Philippo Lalanio obſidione, Bruxellas ad patrem Albanum contendit; cum ſtatim poſt prælium in caſtra veniſſet Nicolaus Poluillerius, adducens peditum ſigna xiii, & Hiſpanos Iↄ Vltraiecto euocatos, cohortibus iv ex Eberſteinij legione ſuffectis. inſuper iii equitum turmæ, quas Nicolaus Baſta, Aurelius Panormitanus, & Georgius Macuca pridem in Italiâ legerant. Albanus iii Non. Sext. indictis Bruxellis comitijs pecuniam ab Ordinibus poſcit. *ex Hiſpaniâ miſiſſe regem* cccc *aureorum* cIↄ, *nec præter iſta exſpectari quicquam poſſe. quâ cum ſummâ ſi militiæ ſuæ onera compararent, nullo modo ſuffecturam deprehenderent. hinc ſtipendium ordinandum* xv *equitum* cIↄ. *peditum autem Germanicorum* xii *legionibus, & cohortibus Hiſpanorum Belgarumve* ccl. *huc accedere cæterum belli apparatum,* cIↄ.Iↄ. LXXII.

cIↄ.Iↄ. LXXII. *naues plurimas, ac tormenta. Igitur annua vicies centena* cIↄ *& centeſimam expedirẽt. ſe ita inſtructũ intrà bimeſtre Belgio toto hoſtem profligaturũ eſſe.* Mox cum Medinacælio profectus Montes petit, ipſe vrbẽ expugnaturus. & ad cõuellenda mœnia tormẽta maiora XXIV, minora VIII ſecum trahit. Bruxellas Arſcotano mandat. Ante vrbem cœnobiũ Spineleuienſe erat, quod cũ CC defenſoribus Poietus tenebat. id tentatũ acri pugnâ. atq; egreſſæ ex vrbe cohortes à Franciſco Salazario fortiter repulſæ. egregiè tamen defenſus à Poieto locus capi non potuit. itaq; rurſum mox adorti Rodericus Sapata, & Alfonſus à Sotomaiore, tormenta admouent. editâque ruinâ, cum impetum facturi eſſent, præſidiarij, non vltra vires periclitari à Naſſouio iuſſi, in vrbem ſe recipiunt. loco capto Molemius imponitur, cum Belgarum IV ſignis è Cheuereauxij legione. Eodem die, Eſpernio duce, XIII peditum ſigna venere. ac poſtridie Albanus ipſe cum Medinacælio. moxq; Salentinus Iſemburgicus Archiepiſcopus Colonienſis cum equitibus cIↄ Iↄ. Ioannes Roda cum CCC. & ab Archiepiſcopo Treuirenſi Iↄ C miſsi. Vt primùm aduenit, Valẽtinianis Aueniſq; tormẽta aduehi, Cheuereauxium Rutiumq; cum ſuis legionibus vicũ Menium inſidere iubet. ipſe verò caſtra vndiq; cõmuniri curat, vt aduerſus obſeſſorum & auxiliatorũ vim tuta eſſent. Dum vallum vrgetur, leuiter pugnatum eſt: vulneratiq; Alfonſus Meſsia, Chriſtophorus Coruerus, & Frãciſcus Valdeſius. nocte

proximâ xxvi torméta admota. Intereà Auriacus trãſmiſſo Rheno Moſam petit, poſitis ad Hellenradiũ prope Ruremundam caſtris. vbi petito cõmeatu cum oppidani recuſarẽt, incẽſis portis pridie Non. Sext. vrbem expugnat; in quâ, indignâ militum ſæuitiâ, plurimi trucidati. inter illos œconomus & hierophanta Carthuſianorum, cum preſbyteris alijs duobus, ætate ſenectâ venerandis. Paulus Waelwicenus, qui epiſcopo ſacrorum miniſter, in cœnobio crudeliter occiſus. adeoq; in ipſo templo, nullâ loci ſacri reuerentiâ, diaconus quidã confoſſus; & ante ſacrarium Reinerus Linterius. Ibi dum paucos dies ſubſiſtit, venere ad eũ Hollandiæ Ordines, c c florenorum c I ɔ adferentes, & de alijs item c c c cauêre. Cumque nuntiatum eſſet, in eâ prouinciâ indecorè militem graſſari, maximè in monaſticũ ordinem, edicto publico vim repreſsit. ſimul ad remp. totam illic cõſtituendam animũ aduertit, præſcripto edito ad diẽ viii Kal. Septembris. inde aperto in Brabantiam aditu, ineunte Septembri Louanium verſus copias ducit. portaque incenſâ obuiam ab vrbe legati venere, pecuniâ oblatâ vim & præſidium redimentes. inter eos, vir patriæ diligens, Elbertus Leoninus, tunc iuris in Academiâ illâ anteceſſor, & poſteà Gelriæ Cancellarius; cuius etiam ante meminimus. Machlinia neutram partẽ amplexa, odium inter & obſequiũ, miſſum ab Albano præſidium recuſauerat; nec Auriacum admittere audebat. hanc Arnoldus Dorpius cIɔ. Iɔ. LXXII.

cIↄ.Iↄ. LXXII. capit; & Bernardus Merodius Rumenus cum VI peditum ſignis, equitibusque I ↄ, præſidio imponitur. moxque aliæ vrbes, affectu aut metu, ſeſe dedunt. In Hornani ditione ſuffoſſis muris Weertium occupant; cuius arcem Ioannes Montelius Caias, & Franciſcus Mendoſa, ſeruabant. inde in Flandriâ Teneramunda, mox Aldenarda, Iacobi Blommartij aſtu, in poteſtatem redigitur. & Teneramunda Dorpio mandata. Aldenardæ grauiter ſæuitum eſt. prætor, Iuſtus Corteuillius, capta vrbe in arcem fugerat; quâ expugnata, hominem multis vulneribus cõfectum per feneſtram in flumen ſubiectum crudeliter præcipitãt. tum quæſiti ad cædem ſacrifici, & paſsim viri nullâ iniuriâ obnoxij, auitæ religionis odio, indignè interfecti. Ioannes Apoſtolus, Pamelæ curio, qui periculo euitando huc confugerat, & eodem ex ordine XV alij, manibus pedibuſque colligatis, in flumen proiecti, ſubmerſique; præter vnum, ætate debilem, Iacobum Ambaïnum, qui fortè in ripam aduerſam delatus mortem euaſit. nec templis parcitum eſt, aut cœnobijs. & vim paſſæ imagines ſanctorum. etiam in ſepulcra ſæuitum, nec quiſcere mortuis permiſſum. Hæc res infamem militiam reddidit; quique prius Albani ſæuitiam deteſtati, nunc etiam Auriacum odiſſe cœperunt. & quidem vrbes multæ in fidem eius ſe tradidiſſent, ſi id ei conſilium fuiſſet. ſed ille, relictis rebus omnibus, hoc vnum præcipuè agitabat, vt diſsipato Albani exercitu,

Naſſo-

Naſſouium fratrem liberaret. quamobrem iter ſuſcep- cIↄ.Iↄ.
tum vrgens, dum in eo eſt, Dieſtam quoque & Tiel- LXXII.
montium capit. Niuellæ, quia ſpe ſuppetiarum tranſi-
tum negauerat, commeatum, & annonam imperat.
Cheuereauxius cum legione ſuâ, & ſclopetarijs Hiſpa-
nis Iↄ CC, Menium procedere iuſſus erat, vt illic adi-
tum intercluderet. ſed cùm Peronam veniſſe hoſtem
accepiſſet, qui vicus duorum milliarium interuallo
Montibus abeſt, & vereretur, ne inde traiecto Hanâ
per Genapum in vrbem auxilia intromitterentur, Che-
uereauxium reuocat, contractiſque propius copijs
magis obſidioni incumbens, vallum ad marginem
foſſæ perducit. & vndique caſtra anxiè munit, certus
prælio abſtinere, ſolâque morâ hoſtem debellare. Po-
ſitis in colle VI tormentis ad portam Bertemontiam
vrbem ſubiectam grauiter verberat. reliqua binis lo-
cis diſtribuit, quæ & portam Bertemontiam, & exte-
rius propugnaculum infeſtarent. eaque biduum to-
tum exploſa proximas turres, etſi oppidò perforatas,
nondum tamen deijcere potuerunt. dein in ripâ col-
locatis VIII tormentis murorum minas dextra læua-
que verſum deijcit. cætera exterius propugnaculum
quatiebant. cuius parte anteriori tandem dirutâ, in
poſteriori, ductâ foſſâ, aliquot præſidiarij manſere.
etiam turris S. Andreæ crebris ictibus perterebrata
defenſores occultare non vltra poterat. contra vrbani
editam interdiu ruinam noctu rurſum communie-

cIↄ.Iↄ. bant. & Lanouius ante murum in munitione CC col-
LXXII. locat; tum L alios deſignat, qui reliquam propugnaculi diruti partem tuerentur; ipſe cum C è nobilitate, & delectâ haſtatorum ſclopetariorumque manu, ruinam defendendam capit. dein foſſam interiorem ducunt, & excitatis vtrinque tumulis tormenta V, ac colubrinas II ſtatuunt; quæ ſine intermiſsione in hoſtium tentoria exploſa plurimum ijs incommodi afferrent. inſuper ſæpe erumpentes opera quoque interturbabant. Cùm verò Albanus fruſtra aquam è foſſâ deriuare tentaſſet, tandem obductas pluteis ſcaphas, quæ contra ſclopeta tutæ eſſent, parari iubet. tum dolijs plurimis aſſeres colligatos inſternit, per quæ pontis inſtar miles è ſcaphis in ruinam exſcenderet. &, ne quem aditum auxiliares haberent, validis ſtationibus vallum firmat; collibuſque geminis, in viâ quæ Genapum ducit, militem imponit. in altero etiam munitionem quadrangularem, ad ſtellæ inſtar, ex conſilio Bartholemæi Campocaſsij Medinacælius excitat: in quâ poſita ſigna II Germanorum, & machinæ totidem: datumque prætereà Romero negotium, ſi vſus foret, vt cum II itidem Hiſpanorum ſignis, & cohorte Salazarij, præſto ad ſuppetias eſſet. in ſubiectis vallibus equitatum collocat, iuſſo Cheuereauxio foſſam Menio circumducere. Poluillerio, Licquioque, vt ſtationem tuerentur imperat. Eſpernio, cum cohortibus Eberſteinij, tormenta cuſtodienda aſsignat.

tum

tum diſpoſitis ita agminibus, Hiſpanos pedites ſele- cIↃ. IↃ.
ctos IↃ c, qui laborantibus opem ferrent, ante ea pro- LXXII.
currere iubet. Auriacus Peronâ progreſſus vi Eid. Sep-
tembris cũ toto exercitu ſub meridiem in conſpectum
vrbis venit. ſed res tormẽtis è longinquo tantum geſta,
læſo maximè ab vrbanis Albani equitatu. Hoc præ-
ludio extractus dies. inſequenti eodem ordine iterum
progreſsi prælium tentant. Albanus porrò, qui Gena-
pi muniturum caſtra Auriacum crediderat, occupan-
do loco Fridericum filium cum Hiſpanis IↃ c miſe-
rat. quod Auriaco inſperatum. cumque grauiter inde
turbaretur, nec ſatis tuta copijs ſuis ſtatio eſſet; pedi-
tem Gallicum, qui potiſsimum exercitus robur, in
duo agmina diſtributum præcedere iubet; & Gena-
pum iter capit; quo tunc etiam Sanchius Auila ab Al-
bano miſſus venerat. ibi oborta acris pugna. Prodi-
bant è vico Hiſpani. Duceſque erant Franciſcus &
Marcus Toletani, Rodericus Sapata, Ioannes Ayala,
cum delectis c. hos cum cohortibus alijs Texeda ſe-
quebatur, & cum eo Iulianus Romerus, ac Ferdi-
nandus Toletanus. ſubmiſsi deinde Petrus Taxis, &
Salazarius, cum equitibus cataphractis LX, ac Ioan-
nis Croij Rutij alâ. Initio Auila Gallos propulſa-
re; mox victoriâ alternante, incumbente cum e-
quitatu Henrico Naſſouio, victi Hiſpani, amiſſo
ſigno alæ Taxianæ. inde reſtaurato prælio adeò an-
ceps fortuna fuit, vt ipſe Albanus, quique aderat
Medi-

cIↄ.Iↄ. LXXII. Medinacælius, ſequeſtratâ dignitate, ceu gregarij depugnarent. tandem datum receptui ſignum. & Auriacus, cui infeſta valdè munitio, rurſus Genapum ire pergit; ſi fortè Albanum ad certamen protrahere poſſet. ſed is auxilia arcere cōtentus, incertam belli aleam iacere non ſibi conſultum putabat. quamobrem Auriacus fruſtra eſſe hunc conatum animaduertens, eodem die caſtra mouens Fermeriam abijt, tribus inde milliaribus diſſitam. ibique poſtridie commoratus, quia fanum Floriani Poluillerius tenebat, inde in vrbem auxilia mitti poſſe ſperabat, verum eò ſtatim Albanus Bernardinum Mendoſam miſit, cum III equitum alis, & cohorte I ſclopetariorum; quos mox ſecuti Marcus Toletanus, & Rodericus Sapata, cum ſclopetarijs alijs Iↄ c. & alis Hiſpanorum v. Auriacus iam à Floriani fano ſeſquimilliare abierat, cumq; occupare Ariminium vellet, vbi Mendoſam conſpexit, quoſdam præmiſit velitaturos, dum tentoria ponerentur. & paullo poſt Albanus adfuit cum Medinacælio, Philippo Noirkarmio, & Iuliano Romero. ac Mendoſâ admonente, opportunum inſidijs locum, de inuadendo per noctem hoſte conſilium capit. Igitur negotium filio Friderico mandat; qui cIↄ Hiſpanos, vt ſe dignoſcerent, interulas albas armis ſuperinducere iuſſos, eò ducit. Cheuerauxius cum ſignis VII, Licquius cum peditibus CC, in itinere vicum occuparent, quò ſe ſui reciperent, ſi conſilia hoſti explora-

explorata eſſent. ipſe vt cum Noirkermio locum ac- cIↄ.Iↄ.
ceſsit, hortatur milites, *meminiſſent priſcæ virtutis,* LXXII.
nec occaſionem tam egregiam deſtituerent. tum non longo interuallo collocato Friderico Toletano, & Garcia Suareſio, cum CL ſclopetarijs, Iulianum Romerum, Marcum Toletanum, Ioannem Salazarium, Antonium Moxicam, & Rodericum Sapatam cũ CCCC, in hoſtium tentoria impetum facere iubet. à Friderico Toletano, & Suareſio ad Iↄ circiter paſſus cum alijs CL Chriſtophorus Quixada & Caſparus Vrea conſtituti. paullò propius Franciſcus Toletanus, & Martinus Eraſtus, cum CC. ante hos Rodericus Pereſius cum haſtatis L. Romerus, alijque, impetum primum facere iuſsi, hoſtem adorti ſtationarios trucidant. inde exorto tumultu, antequam armati adeſſe ad ſigna poſſent, intrà horam plus CCC occiduntur. iniectus quoque tentorijs ignis, & inde datum receptui ſignum. Antonius Moxica cum LX longius progreſſus, quàm vt ſe recipere poſſet, interceptus obtruncatur. Exiſtimauerat Fridericus Toletanus non temerè egreſſuros hoſtes, ratos omnem Hiſpanorum equitatum in ſe duci. eoque conſilio à Bernardino Mendoſâ plures tubicines ſimul canere iuſsi erant. Verùm vbi per incendium excitatum colluxiſſet, deprehenſo aſtu, audentius in recedentes irruerunt. inde, cum noctem reliquam in armis egiſſent, poſtridie vaſis conclamatis Auriacus ſuos Machliniam reducit. moxque ad Rhe-

cIↄ.Iↄ. num exauctoratis, cum præſenti vitæ periculo ob ſti-
LXXII. pendia non ſoluta, Campos venit, vnde Enchuſam in Hollandiam tranſmiſit. Interim fratrem Naſſouium monet, quando vrbi tam arctè obſeſſæ auxilia nulla inferri poſſent, vti rebus ſuis conſuleret. Is tum æger lecto tenebatur. Igitur Lanouius, cæterique Gallorum duces, conſilia cum illo conferunt. viſumque cunctis, vti honeſtis conditionibus vrbem dederent. idq; factũ XIII Kal. Septembris. nec tam aut diſceſſus Auriaci, aut rerum anguſtia, virtutem hominum fortiſsimorum impulit, quam allatus è Galliâ nuntius de latrocinio Pariſienſi. is Gallorum, quorum potiſsimum in præſidio robur erat, animos deiecit. Intereà autem, dum Montes obſidentur, Hollandiæ Ordines Harlemi congregati, de prouinciâ contra vim Albani defendendâ ſeriò deliberant. tum etiam de belli medijs, & Amſtelodami obſidione, quam magnopere Lumæus vrgebat, pronis illic multorum animis, qui ſe proderent, ſimul ea tentata foret. Petebat inſuper, promouendæ rei, XL florenorum cIↄ. & promiſſum ab Ordinibus, quantum ſuffecturum putarent. Placuit autem vt obſidio terreſtris eſſet; cum Sonoius, alijque, profligandas freto auſtrali naues putarent. quod etſi vtile, tamen ob ærarij anguſtiam, ceu ſumptuoſum nimis, omiſſum. quamobrem Lumæus cum legione Lazari Mulleri, alijſque copijs, ad vrbem accedens, capto Carthuſianorum cœnobio, caſtra munit. Id

Boſſu-

Boſſuuio, qui tunc Vltraiecti agere, obſeſsi nuntiant, CIↃ.IↃ.LXXII. & auxilia etiam petunt. Lumæus literis perbenignis ad deditionem oppidanos ſollicitabat; ſed illi nec accipere eas dignati, inſolenter in tubicinem ſclopum explodunt. tunc Lumæo tormenta maiora XII miſſa. At Boſſuuius, ſuppetias obſeſsis laturus, Vltraiecto cum cohortibus IV venit; Nardeno vnam, tres reſiduas Amſtelodami impoſiturus. ſed Nardeno iam propinquus, cùm intromitti poſtularet, LX ſclopetarij, è Bergenſis legione, qui paullò ante aduenerant, excluſerunt. idque eum grauiſsimè offendit. cumque vim tentare non poſſet, ſine bellico inſtrumento, ne cunctando tempus perderet, porrò copias Mudam ducit, vnde nauibus Amſtelodamum mox deuectæ. His ſubnixi oppidani portâ Vltraiectinâ erumpunt; ſed repulſi, ac capti XVI. At verò Lumæus, cum de vrbe expugnandâ deſperaret, mox obſidionem ſoluit; de Ordinibus multum queſtus, qui pecuniam, & promiſſum commeatum, non miſiſſent: nec ſoluendæ obſidionis aliam ipſi cauſam eſſe. ſed in ipſum, & negligentiam diſciplinæ militaris, alij culpam referebant; animis omnium per ſæuitiam alienis, quâ in clerum toties vſus, & priſcæ religionis cultores. Eo ipſo menſe Auguſto, quo hæc geſta, Hadrianus Duyckius, Woerdæ præfectus, quæ vrbs in Hollandiæ limite agro Vltraiectino obiacet, cum vrbano magiſtratu in Auriaci partes

cIↄ.Iↄ. LXXII. tranſit. Montibus captis Vaulxius ab Albano imponitur, cum Belgarum ſignis IV. cæteræ copiæ Rutio ſe coniungere iuſſæ; qui cum ijs Aldenardam, Flandriæ vrbem, obſideret. & præmiſſus Teneramōdam Mondragonius. Cum Bruxellas redux paullum modò diuertiſſet, eductis IV è legione Siculâ cohortibus, Machliniam contendit. & præmiſſo filio Friderico in itinere Tilmontium ac Louanium recepit. Machliniæ IV ſigna peditum, equites CC erant, quos Auriacus diſcedens præſidio reliquerat. primo impetu capta ſuburbia, eoq; conflictu vulneratus Ferdinandus Toletanus, quod Albani iram acuit. & tormentis aduehi iuſsis vim parabat; cùm dilapſum metu præſidium, nullâ liberationis ſpe, vrbe deſertâ noctu euadit. Poſtridie Kal. Octobr. clerus vrbis ſacro ornatu crucem vexillumque præferens extra muros proceſsit, vt miſeræ plebi ſuis precibus veniam impetraret. ſed Hiſpani ſpretis precibus infuliſq; ſacerdotum, pars per portas, pars mœnia tranſcendentes, irrumpunt; tantâ rabie, vt immania quæque perpetrarent. In introitu cæſi plurimi; imminutæ virgines, etiam ſacræ. nec matrimonijs parcitum fuit. ſub parentum etiam aſpectu, & maritorum, expleta libido. nullus ordo immunis habitus. inſuper direpta omnia; aurum, argentum, monilia, veſtes; denique quælibet ſupellex. nec quicquam miſeris reliquum fuit. eaque præda quadragies centum cIↄ florenorum æſtimata. vtque pœna, non flagitium

gitium putaretur, pridiè Nonas publicato Muſæ edicto cauſam Albanus proponit. & biduo poſt *eorum bona deferri intrà triduum* iubet, *quicunque ſe prætentis turbis implicuiſſent*. tum Swevegemio præfecturam vrbis dedit. Deinde Liram Ioannes Mendoſa cum leui armaturâ; Germanici equites Louanium in præſidium miſsi. At Mendoſa, vbi Arſcotum venit, cognito fugiſſe hoſtem, veſtigia premens, in ſiluæ introitu vltimum adhuc agmen carpſit: & Dieſtam dilapſo præſidio vacuam recuperauit; vrbi aduerſus vim inualidæ mulctam imperaſſe contentus. Teneramunda VIII CIↃ florenorum ſe redemit. Aldenarda Rutium accepit; quique in pręſidio fuerant Oſtendam digreſſi, inde in vicinam Zelandiam, aut oppoſitam Angliam euaſerunt. Embiſius, naui in vadum impactâ, cum in eo eſſet vt caperetur, in mare deſiliens ſuffocatus eſt. Blommartus, Grauius, Riuius, alij, meliore viâ Zelandiam petentes, noctuque in hoſpitio oppreſsi, cum ſe in vincula dedere nollent, igne iniecto periere. plures paſsim ſtrangulati, aut gladio percuſsi. Antonius Vtenhouius, quia maiorum religionem mutaſſet, ad palum viuus igne circumpoſito exuſtus. ſed Blommartus, ſæuitiæ immanis, in vrbe captâ pridem crudeliſsimè graſſatus; Grauiusque, auaritiæ inexplebilis, nec templorum ſacra reueritus, & ob flagitia carcerem in Hollandiâ paſſus, non indignum vitę exitum habuiſſe videri poſſunt. aliorum nulla, niſi aduerſæ cIↃ.IↃ. LXXII.

 militiæ,

cIↄ.Iↄ. LXXII. militiæ, culpa. His peractis, Albanus Moſæ Traiectum abijt, ibique Germanici equitatus maximam partem, ceu vrbibus obſidendis inutilem, quod tunc agitabat, exauctorauit. tum tormenta Licquius cũ cohortibus v̇ Moſâ deuehit; moxq; ipſe ſubſecutus, cum Vahalim attigiſſet, reflexo contra Rhenum itinere, aduerſo flumine ad Moſam venit. vbi Grauiæ præfectus, Caſpar Gomeſius, pontonibus magnis apparatis, pontem ſtruxit. ibique exercitu tranſmiſſo, & tormentis, terreſtri itinere Nouiomagum petit, Friderico filio in Auriacum ducere iuſſo, tormentisque aduerſo Vahali Arnhemium miſsis. Illic dum eſt, à varijs vrbibus legati ſupplicatum veniunt; *ignoſceret crimini, cui neceſſitas, non voluntas, obnoxios feciſſet. quippe Auriacum vel recipere, vel pecuniâ commeatuque adiuuare, per vim coactos: omnia amiſſuros, ſi cum armis imperanti pauca negaſſent. nunquam animo deſciuiſſe, & nunc fortunæ meliori gratulari.* Is autem, necdum tempus pœnæ opportunum ratus, diſsimulatâ in præſens offenſâ, delicti veniam omnibus dedit. In Hollandiâ Franciſcus Boſhuſius cum nauibus ſuis valdè Enchuſam infeſtabat, & extra portam ſeptentrionalem domos incenderat. eratq; animus oppidanis infeſtam claſſem ſemel inuadere. ſed impetum hunc conſilium repreſſit, cum prudentiores timerent, ne relicti intrà vrbem, qui Albano benè vellent, egreſſos excluderent. quin operam etiam piſcatores obtulere. ſed Sonoio periculum diſplicuit,

qui

qui Lazarum Mullerum miſit Sanredanum, vt occupato emiſſario id muniret. Deinde aggeribus Waterlandiæ, Amſtelodamo oppoſitis, milites cuſtodes impoſuit, nouumque emiſſarium firmauit; Hornâ, Edamo, ac Monachodamo, miſſis triremibus, quæ munitionem tuerentur. contra eas naues XVI ab Amſtelodamenſibus miſſæ, maiores X, minores VI. & ab vrbe effuſi multi, ceu certâ victoriâ prælium ſpectaturi. ſed euentus ſpem fefellit. ſemelque victi cum pugnam poſtridie reſtaurarent, nauesque IV incenſas triremibus exurendis immitterent, peiore exitu, conatus irriti diſceſſere; ac nauium aliquæ perforatæ periere; quædam ancoris tormentisque abiectis difficulter euaſere. Hinc creuere victoribus animi; & bello naues inſtrui cæptæ, quibus, occupato freto Auſtrali, Amſtelodamenſium commercia turbarent. Non multo poſt res fœderatorum retro labi, Albani victorijs, & licentiâ militari, quam Lumæus non compeſcere. iamq; multis ſub Hiſpanis pridem ſeruitus nō iniquior videbatur; & tædebat dominum mutaſſe. hanc ob cauſam rogatus Auriacus vt aduentum maturaret, ac remp. corrigeret. tum vrbani magiſtratus per ſubiectos ſibi vicos ſinguli inquirunt, quid quiſque proximis à Maio menſibus tribuiſſet; quidve à ducibus, aut militibus, exactum fuiſſet. porrò de templorum theſauris percontantur, quibus eos tradidiſſent. VI Eid. Octobris noua repente ſtella

CIↃ.IↃ.LXXII.

cIↃ. IↃ. LXXII. ſtella exorta eſt ſub Caſsiopéæ aſteriſmo: quæ nec fixa, nec erratica, creſcere & decreſcere viſa, totos IↃ XXXII dies apparuit. id phænomenon terruit omnes. euocatusque ab Albano Nouiomagum Gemma Friſius, vir tunc aſtronomiæ clariſsimus, à Chriſto nato nihil tale illuxiſſe dicebat. alij ei ſtellæ comparabant, quæ ex oriente magos Bethlehemum duxerat. nec minus mira in Hiſpaniâ Hieronymus Nunius, linguæ Hebrææ & matheſeos Valentiæ profeſſor; & in Auſtriâ Fabricius Polus, Thaddæuſque Hageſius, Viennæ prodiderunt. Eo tempore Auriacus etſi in Hollandiam feſtinaret, variè tamen impeditus, minus voto iter promouet. itaque Sonoio XVII Kal. Nouembris ſcribit, *breui affore; & per Campos Enchuſam venturum. interim vrbibus animum firmaret; ac benè de rep. ſperare iuberet.* etiam ad Ordines literas mittit, *vt, cùm primùm prouinciam attigiſſet, ocius ad ipſum conuenirent, de re ſummâ maturè conſulturi.* paullo poſt cum famulitio, & exiguo equitatu, Campos venit. vnde eum Enchuſani cum triremibus accerſitum magnâ animorum lætitiâ acceperunt. ibique paullùm commoratus naues fabricandas ordinat, quibus claſſem hoſtilem freto auſtrali expellerent. tum ad portam item auſtralem propugnaculum nouum excitare iubet; quod à ciuibus tantâ alacritate actum, vt intrà diem XVII, rigidâ hieme, totum abſoluerent. Inde luſtratis proximis vrbibus, rebuſq; illic conſtitutis, Harlemum abijt. vbi congregati ex

præſcripto

præſcripto Ordines aduenientem ſummâ cum gratu- cIɔ.Iɔ.
latione excipiunt. Dein *ſtudia* ei *& fidem* commemo- LXXII.
rant, *quoque animorum affectu, cum ſummo rerum ſuarum diſcrimine, patriæ libertati vitam, ipſi obſequium deuouiſſent. vix eſſe, vt hoſtem tam potentem, tunc etiam victorem, excipere poſſint: itaque adflictis admodum rebus ſolamen, & conſilium, daret.* isque adeò animos omnium confirmauit, vt *cum ipſo extrema pati velle* diceret. Et profectò opportunus aduentus fuit, cum fracta penè cunctorum virtus; quique hactenus pro libertate quiduis auſi, deſerere patriam deſtinauerant. quapropter ſtatim ad remp. animum vertit; & militiam, Lumæi negligentiâ valdè corruptam, inprimis corrigit. Dein literas cum Hiſpanis mutare, & commeatum efferre vetat. tum prouinciæ quoque curiam, dilapſis Vltraiectum conſiliarijs, iterum ordinat: iuriíque dicendo conſtituti, Adrianus Houffius, qui ſolus prouinciam munusque priſtinum non deſeruerat; Nicolaus Valckeſteinius, Petrus Meranus, Theodorus Nieuburgius, Gerardus Wingardus, Cornelius Bronckhorſtius. curia ipſa, quia Hagæ minus tuta foret, propter ingruentia Hiſpanorum arma, Delphos vrbem proximam tranſlata. dicique illic ius cœptum anno ſequente IV Eid. Febr. inde aucta quoque, additique Arcturus Brederodius, Hieronymus Borrhæus, Leonartus Caſembrotius. Iuſtus Menenius, fiſci aduocatus: Paulus Houius, cognitor publicus conſtituti. Tum rationibus quoque de-

ↃI Ↄ.IↃ. LXXII. ſertis alij præfecti. & in Zelandiam, ordinādæ ibi prouinciæ, Batenburgicus ablegatur. Interim in Gelriâ Fridericus Toletanus ſtrenuè rem gerere. Ad primum aduentum Lochemum capit, & Duſburgum. inde Zutphaniam arma promouet. ea vrbs ad Iſelam ſita, opere ſatis munita erat. nec præſidium iuſtum deerat, ſed diſcordiâ inter ciues minus firmum. negatâ initio deditione, tormenta XIII muris admouet. editâque ruinâ, præſidiarij parsque ciuium noctu diffugiunt. ideò cùm poſtridiè dedere vrbem cæteri vellent, obſeſſores rati egregiam prædæ occaſionem, hi per portas irruentes, illi per ruinam eniſi, cæſis obuijs, iniectoque octo locis igne, captiuam vrbem miſerè diripiunt. ciues crudeliſſimè habitos alios ex arboribus ſuſpendunt, alios in profluentem præcipitant. milites è fugâ retractos prono capite in furcam agunt. trucidati plus IↃ. reliquis graue tributum imperant, tantâ crudelitate exactum, vt felices illi deniq; viderentur, quibus occidi contigiſſet. etiam variâ libidine virgines violatæ, ac matronæ. Chriſtophorus Vaſquius cū præſidio imponitur. Eâ re territus Bergenſis, cum vxore, liberis, ſupellectile, ac præſidio, Campis profugit in Weſtphaliam. pari terrore vicinarum vrbium munitionumq; præſidia correpta. itaque homines non ſuâ virtute, ſed hoſtium abſentiâ, anteà audaces, abiectis armis animiſq; Gelriâ totâ & Trāſiſelaniâ profugere. victorq; Fridericus Toletanus, vt priorem infamiam deleret,

deleret, vrbes dediticiaſ clementer habuit; nec præter cIↄ.Iↄ.LXXII.
mulctam quicquã indixit. Campisq; quidem III. ſigna
Germanorum; Swollæ, ac Dauentriæ, cum ſuis cohortibus Poluillerium imponit. Vicina Gelriæ Amersfortia, in terræ Vltraiectinæ finibus, etiam ſe Boſſuuio dedidit. cui Vltraiecti agenti per tumultum claues vrbis præſidiarij detulere. Erant præter equites L, peditum II ſigna Andreæ Putmanni, & Giſberti Brouckhuſij: pro quibus alia II Boſſuuius repoſuit. vrbe egreſsi, facto Nardenum verſus itinere, illic intromitti poſtulabant, ſed reiecti à magiſtratu Vltraiectum diſceſſerunt. Idem in Friſiâ occidentali terror fuit, quam Iuſtus Schouwenburgicus tenebat. is nunciato aduentare Albani copias; cum ſignis aliquot XIV Kal. Decembris Franekeram deſerens Maccumam abijt, vicum in littore freti auſtralis; quem opere feſtinato munire ſtatuerat, vt tutus inde in Hollandiam aduerſam receſſus eſſet. ſed imperfectâ adhuc munitione à Billio oppreſſus, in vicinos Tencteros fugit. mox quoque Bolſwerdia & Sneca deſertæ; captusque præfectus Nederwormterius Leouardiam in arcem cuſtodiendus abducitur. earumque vrbium magiſtratus Leouardiam profecti claues Billio obtulere. qui cùm ſingulas mox intraret, ciues vtriuſque ſexus in genua prouoluti, iunctis manibus, veniam ante actorum petiere; quam vir animi benignus conceſsit, militemque Gallicum impoſuit, Germanis vicatim diſtri-

cIↄ.Iↄ. butis.ſed Albanus mœnia deijci,foſſasque impleri,per
LXXII. literas iuſsit. Ita Friſia ,Gelriaque, quaſi Panico metu actæ,ſeſe Albano reddidere. Sed Hollandiæ, ac Zelandiæ,pro defendendâ libertate,plus virtutis, ac conſtantiæ. Inuitauerant Enchuſanos, aliasque in eo tractu vrbes, Campenſes literis valdè blandis, vt ad Albani obſequiũ redirent. at illi latoribus,ſi redirent,laqueum minati. Medemlaci leuiter turbatum, hâc de cauſâ. Iuuenis quidam mœnia tranſſcenderat; idque in vrbe limitaneâ capitale interpretatus Iacobus Cabeliauius centurio,vincula i nijcit; etiam intercedenti patruo, ac dimitti poſtulanti. quod atrocius ciues rati, in arcem captiuos abducere cupienti ſe opponunt. inde concitati milites arma ſumunt: item ciues. qui ſuperiores facti, partim vrbe milites expellunt, partim arma ponere iubent. Cabeliauium in curiam elapſum, arce præſidium deducere cogunt. Et diſcrimen habitura res videbatur. ſed Auriacus,miſsis eò Hermanno Merio,& Nicolao Ruichauerio, priuſquã ingraueſceret, in principio tumultum compoſuit. Zutphaniâ ſubactâ, & cætero illo Gelriæ tractu, Fridericus Toletanus, iam Amersfortiâ quoq; traditâ, in Hollandiam copias ducere. in cuius limite Nardenum erat,iuxta freti auſtralis littus, oppidulum nec ſitu nec munitione firmum. Kal. Decembris equites c regis nomine deditionem fieri iubent, & Boſſuuij militem admitti. reſponſumque ab oppidanis; *hactenus à ſe regi ſuo ſeruatum oppidum, & ſeruan-*

& ſeruandum etiam deinceps. Aderat in mœnibus præmiator; vt alij ferunt, homo mentis parum ſanæ, qui tormentum illic poſitum ſuâ ſponte, non oppidanorum iuſſu, in eos exploſit. illud crimen tot mox cædibus vindicatum. Poſtquam equites iſti digreſsi, illicò loci magiſtrâtus quoſdam emittere, qui puluerem tormentarium emerent; item alios ad Sonoium, qui cum claſſe in propinquo freto auſtrali, vt auxilia implorarent. à Bartholemæo Enteſio, Lumæi legato, qui haud longè cum copijs aberat, cohortes II ſubmitti petunt, & Auriaco Lumęoque rerum ſuarum neceſsitatem indicari. nam, ſiquidem longæ obſidioni impares eſſent, maturari auxilia debere. commodè verò liberari ſe poſſe, ſi Mudam Sonoius, Enteſius Weſopum occuparet. miſſus quoque ad Mullerum nuntius, qui Schellinewoudam tunc tenebat. ſed promiſſa vbique auxilia, nuſquam prompta. ideò deiectis ânimis, vbi aduentare cum omnibus copijs hoſtem intelligerēt, cuius vim ſuſtinere non poſſent, ad Toletanum mittere viſum, qui vrbem dederent, & gratiam præteritorum peterent. Id negotium conſuli, & ſenatori datum; qui Amersfortiam profecti, vbi tum Toletanus agere, colloquio prohibiti Buſſemum ire, proximum Nardeno pagum, iuſsi ſunt; illic reſponſum accepturi. ſed conſul, dum redit, apparatu viſo territus, rhedâ deſcendēs, ceu onus alui poſiturus, periculo ſe inſtanti ſubduxit. Id vbi ſenator vidit, valdè indoluit. veruntamen vir ↄIↄ.Iↄ. LXXII.

cIↄ.Iↄ. LXXII. animi præſtans, qui vxorem, & pignora liberorum, ciueſque cariſsimos deſerere nollet, optimus ciuis, maritus, pater, triſtis rei nuntius perrexit. & Buſſemum, vt iuſſus erat, Toletanum ſecutus, cum interroganti Boſſuuio, an milites oppido exceſsiſſent, affirmaret; alios poſtridie oratóres adducere iubetur, atque ita dimittitur. Igitur ipſis Kal. Decembris venere in caſtra Lambertus Hortenſius, rector ſcholæ, vir doctrinæ famâ clarus; alijque è ſenatu, & populo. qui cum Toletanum alloqui vellent, ad Romerum reijciuntur, cui is omnem poteſtatem dediſſet. cum illo igitur paciſcuntur, oppidum ſe Toletano tradituros, eâ lege, vt ciuibus vita facultateſque ſaluæ eſſent; tantum denuò fidem iuramento obſtringerent, ſoliq́ue ex Hiſpanis c, quantum ſemel ſumere poſſent, oppido efferrent. vltra nulla præda eſſet. Hæc ter porrectâ Hortenſio dextrâ rata fore pollicitus Romerus, cum eo, aliquot xx Hiſpanis comitatus, oppidum ingreditur. è veſtigio ad tympani ſonum ciues iuſiurandum daturi in templo hoſpitalis conuocantur. & conuenerunt penè omnes; cum homines antiquæ ſimplicitatis, innocentiâ ſuâ, & fide ab hoſte datâ, ſecuri, nihil ſibi mali metuerent. pauci quidam, quod euenit præuidentes, inter templi laquearia, locisq́ue abditis, ſe occultauerant. Interim Hiſpani, deſertis mœnibus, &, conſtrictâ glacie foſſâ, tranſcenſo etiam vallo frequentes intrauerant. dumq; miſeri ciues conueniunt, futuræ

futuræ laniænæ ignari, vxores eorum militibus adue- cIↄ.Iↄ.
nis conuiuia curabant. Aliquamdiu ante templum LXXII.
cum Hiſpano ſacerdos quidam inambulabat; qui mox ad ciues conuerſus, moriendum illis edicit. illicoque apertis foribus irruentes milites inermes homines pecudum inſtar miſerrimè trucidant. Toletanus ipſe, vt ſuo exemplo plus miles auderet, conſulem cædit. Dein igne iniecto reliquias comburunt; & vicatim diſcurrentes obuios mactant, totumque oppidum tantum nō in ſanguinem & cineres vertunt. Quidam, olim oppidi prætor, conſulq;, homo annos LXXII duos natus, qui diu è morbo decubuerat; alterque, textor lintearius, ex hydrope æger, in lecto confoſsi. in Xenodochio, præter duos, ſenes omnes annorum erant LXXX, aut XC. nonnulli ſeculum ſuperabant. nec ætatis habita ratio: ſine diſcrimine interfecti omnes. in mendicum quendam ſtultum, & mutos duos etiam ſæuitum. ægrè Hortenſium Boſſuuius ſeruauit: qui tamen filium Auguſtinum, organiſtam, crudeliſsime obtruncari, & occiſo cor euelli, ante oculos vidit. Qui inter templi laquearia ſe abſconderant, illinc quoque ad cædem protracti. quamuis facile illi quidem euaſiſſent; ſi modò ianuam, per quam aditus, obſerare auſi fuiſſent: ſat tuti futuri tenebris loci, & anguſtiâ; quam vnus aliquis contra plures nullo negotio, aut periculo, defendere potuiſſet. ſed homines triſti ſuorū ſpectaculo cōſternati, omnem ſalutis ſpem amiſerant.

ↀIↀ.Iↀ. ſerant; parsque nolle tot charis nominibus ſupereſſe.
LXXII. Poſtquam viri latrocinio defuere, iram, & libidinem, in fœminas vertunt; quarum plures vario cruciatu enecant. quandam grauidam ſtrangulatam mox in puteum præcipitem agunt. aliam, quæ pepererat pridie, cum partu ſuo oppido expellunt. puellæ XII aut XIII annorum conſtupratæ. & in mortuos quoque ſæuitum. nudaque occiſorum cadauera, paſsim per plateas diſiecta, ne humare quiſquam auderet, pœna indicta. itaque per XX dies inſepulta iacuere. inſuper omnia miſerorum bona direpta: nec relictæ ſegetes quidem nōdum excuſſæ, quas Mudam auexere. Narratur etiam aliud quiddam valdè crudele, & miraculo ſanè affine. ex oppidanis quidam locupletior putatus, vt celatas opes proderet, crudeliſsimè diuexatus, cum ſe occultaſſe quicquam pernegaret; quod cruciatu omni maius, vxor eius ante oculos violatur. quam iniuriam multo maximam vbi conuitijs, quæ ſola miſero arma ſupererant, vindicaret; in conſpectu vxoris occiditur. eamque tunc aggreſsi, ingenio ſexus molliorem, ideoque tormentis minus parem, vt quod ſcire vellent, extorquerent, manibus in tergo vinctis, pronoque capite, ex pede altero ad palum alligant, coram filio admodum puero. qui cædis paullò ante paternæ, & maternæ iniuriæ ſpectator, etiam vinctus, nec ſuccurrere illi poterat. ſed cum neque ſic proficerent, & in fœminâ ſupra ſexum conſtantiam experirentur, tormen-

tormentorum feſsi, ceu mox fame morituram, ita cIↃ.IↃ.LXXII.
ſuſpenſam relinquunt. iamque biduum totũ pependerat, & cruciatu, ac inediâ, tantum non enecta erat. Puer quoq; deficiebat; nec ſpes vitæ vlla reſtabat. cùm ecce egregiâ formâ iuuenis nihil tale exſpectantes ſolatus vinculis liberat, & exhibito pane refectos in Deo cõfidere iubet: breui ipſis melius fore. Atque hæc talia Toletano nondum ſatis ſupplicij viſa. Boſſuuio imperat mœnia demoliri, & præfecto arcis Mudanæ, Paulo Löo, negotium dare, qui ruſticorum ad hoc operâ vteretur. cumque initio differretur, repetitis ter quater literis, tandem extremo Decembri ſcribit; *niſi fieret, cohortes aliquot immiſſurum, quæ pagos circumiectos exurerent.* Itaque, nullo vltra moræ prætextu, diſiecta mœnia, & ſolo æquata. Hoc crudelitatis exemplo, contra quam Albanus putauerat, nihilo magis timeri cœpit. quin effectum, vt Hollandi Zelandique, obſtinatis deſperatione animis, quod grauiſsimum inter oppreſſos vindictæ genus, iuſta contra eum odia, nec vnquam deponenda, ſumerent. tantâ quidem omnium offenſâ, vt Turcis quidem, ſi fors ferret, quàm Hiſpanis ſeruire mallent. ipſe clerus, quique maiorum ſacra colerent, cum religionis, aut innocentiæ, nullum fuiſſe diſcrimen acciperent, pari adfectu ſæuitiam tantam execrari. Per hoc tempus naues bellicæ, quas Hollandiæ borealis vrbes inſtruxerãt, necdum in ſtationes reductæ impediebant, ne quæ Amſtelodamenſium egredi poſſent.

cIɔ.Iɔ. LXXII. idque vt magis etiam facerent, quaſdam longo vſu inutiles ante vrbem in Yâ amne ſaburratas demerſerunt. mox exortum acre gelu ingens ijs periculum attulit. nam & glacie quaſi captiuæ inuaſioni obnoxiæ eſſe, & annonæ egeſtate fremere miles, ac deſerere eas velle. ſed mox ſubmiſſus commeatus, & vocati vndiq; ruſtici, qui, quod factu vix poſſibile, diffiſſâ glacie educere eas niterentur. Tentatum variè, vanâ operâ. aliquando conſilium erat, tormenta educta in aquis mergere, ne in hoſtis poteſtatem ea venirent. iamque ferè humanæ opis nulla amplius ſpes reſtabat, cùm è machinâ Deus iuuit. ortus repentè vehemens boreas, auctis ſupra modum aquis, alias certè defecturis, glaciem diremit, viamque aperuit, per quam naues educerentur. quodq; magis mirari omnes, è veſtigio reflante vento, vt præſentem Deum agnoſcerēt, iterum ſubſidentibus aquis glacies coijt. Circa hoc tempus res longè indigniſſima accidit. Cornelius Muſius, cœnobio D. Agathæ apud Delphenſes præpoſitus, vir optimus, innocentiſsimusque, & literarum laude egregius, annos LXXII natus, dum Hagam proficiſcitur, à militibus Lumæanis interceptus, Leidam abducitur in Cornelij Venij ædes, quas Gulielmus Oldevlietius, tabellio publicus, inhabitabat. eoque duo à Lumæo miſsi, cum ipſius concionatore, quæſitore, & carnifice, torquendo viro locum poſcunt. cumque ſe Oldevlietij vxor opponeret, & huic rei publicum vrbis carcerem eſſe dictitaret, homines

mines ebrij, incitante vino proteruiam, per vim faci- cIↄ.Iↄ.
nori locum capiunt. & tormentis plurimis penè ene- LXXII.
ctum, nullâ iuris obſeruantiâ, cauſaque indictâ, ad horam quintam veſpertinam introductum ante nonam properè ſtrangulant. inde furcâ ſtatim deducunt in Lochorſtianas ædes. tum pudendis amputatis ventrem diſſecant, &, vt corpore erat obeſo, abdomen eripiunt, ne ad ſæuitiam quicquam deeſſet. id Lumæus, cùm iſti ordini maximè infeſtus, tum graui priuatim in eum odio, imperaſſe ferebatur. vtque flagitio culpa aliqua prætenderetur, vulgo iactatum, veneno Auriacum tollere voluiſſe. quod crimen tamẽ inter tormenta exquiſitiſsima conſtanter ipſe pernegauit, neque bonus quiſquam credidit. & ipſe Auriacus, ſimul captum intellexit, Leidamque ad Lumæum abductum, quod euenit veritus, confeſtim ablegat, qui dimittere virum iuberet. at verò ille, vbi adeſſe ad portam ab Auriaco nuntiũ accepit, vt mandatum anteuerteret, aperiri eam, niſi facinore perpetrato, non permiſit. quod Auriacus, Ordinesq;, grauiter ferre. cumque poſteà id captiuo inter cætera obijceretur, *iure factum videri* reſpõdit; *hominemq;, qui iureiurando ſe obſtrinxerat nunquam vrbe egreſſurum, nec minus tamen cum theſauro ingenti ad hoſtem tranſire auſus eſſet, ceu periùrum & perduellem, delicto proprio, non ſuo odio, pœnas dediſſe.*

 Ioannis

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

IOANNIS MEVRSI RERVM BELGICARVM

LIBER IV.

BIBLIOTECA ...

FRidericus Toletanus, Nardeno capto, Amſtelodami interquieſcẽs, de Harlemo obſidendo conſilia capit. Ea Caninefatum metropolis, magnitudine nulli cæterarum inferior; templo, curiâ, foroque inſignis; ſtructurâque ædium ſatis decora. mediam Sparnus amnis perluit, qui ex Yâ profluens, haud lõgè infra vrbem in lacum vicinum ſe effundit. boream verſus ad primum lapidem Oceanus adiacet; vnde abundans piſcium captura magnum ciuibus commodum affert. ad meridiem lacus ingens, qui ab vrbe vulgo Harlemenſis dicitur. in propinquo elegans ſilua. circum ager fertilis pariter & amœnus. Igitur illam Toletanus, vt dixi, obſidere voluit. priuſquam tamen aggrederetur, animos experiri placuit. quocirca quidam ab Amſtelodamenſibus miſſi cum literis, qui pro viciniâ, & vetere ſuâ amicitiâ, officij eos cIↃ. IↃ. LXXII.

 admone-

cIↃ.IↃ.LXXII. admonerent; redirent ad obſequium regis. cumq; animi magiſtratus angeretur, res ampliſsimo ſenatu III Non. Decembreis acta. & conſilia varia erant, prout ſtudia. Pars *auxilia ab Auriaco aduocanda*; pars *petendam ab Albano veniam* cenſebant, *quando gratiæ ſpem haberent. neque enim Auriaco vires eſſe, quas potentiæ Hiſpanicæ opponeret.* & peruicit hæc ſententia; placuitque. *vt ad Toletanum ablegarentur qui deliberando quatuor quinque dies peterent: interim rerum ſuarum ſtatum Auriaco exponendum curarent.* Legati ergo Chriſtophorus Scagius, vir primariæ nobilitatis; Theodorus Friſius, conſularis; & Adrianus Aſſendelfius, vrbis ſyndicus: qui clam profecti. id vbi Ripperdæ præfecto gnarum, eo ipſo die à meridie in hortum ſagittariorum ciues cõuocat; quibus adfuere Lãcelotus Brederodius, Adrianus Ianſenius, prætor vrbis; Gerardus Stuuerius: alijq; ciuium ductores. Tum, manu imperato ſilentio, omnes cõpellare. *veniſſe Amſtelodamum Fridericum Toletanum, obſidionemq; agitare. ac literas ad magiſtratũ dediſſe, quibus, ſi illicò ſeſe dederent, veniæ ſpem ſupereſſe nuntiaret. atque illum quidem, etſi iuratum, nihil quicquam ſe, ac* VII *primis ductoribus, ipſiſque omnibus inconſultis tentaturum, Theodorum Friſium aliosque clam ablegaſſe, qui de vrbe tradendâ agitarent, ac veniam ſupplices impetrarent. quæ quidem qualis futura eſſet, facilè ſanè conſiderarent, ſi Machliniam ſibi proponerent, aut Zutphaniam, vel vicinum denique Nardenum, adhuc fumans; perq; triſtes viduarum ac pupillorum eiulatus*

cælo

cœlo Deum vltorem inuocans. Hortari igitur, ne ſe decipi paterentur. nihil aliud agere hoſtem, quàm, quorum virtutem armis vincere deſperaret, eorum antiquam ſimplicitatem vt verbis compoſitis circumueniret. adhæc memores ſacramenti eſſent, quo Auriaco pridem dixerant. id migrare, ſemper inhoneſtũ: ſæpè etiam pernicioſum. ad ſe quidẽ quod attineret, pro ipſis, publicâq; libertate, guttã ſanguinis vltimam impẽdere paratum eſſe. hoc ſuum ſtudium, ſeq; ipſos, ne deſererent. cum finijſſet, pleriq; altâ voce acclamare; *extrema omnia pati malle, quàm perfidi hoſtis incertæ clementiæ ſe permittere.* Ita virtute oppidanorum excitatâ, Auriacq per literas præſentem rerum ſtatum indicat. dein à Mullero petita auxilia; qui pridiè Non. è ſuâ legione cohortes IV Iacobi Steinbachij, Chriſtophori Vaderi, Lamberti Wirtembergenſis, & Martini Pruſij in vrbem mittit: cum VI reliquis Leidam profectus. Hoc præſidio oppidani egregiè animati, quicquid vrbi defendendæ neceſſarium, apparare. quod vbi Amſtelodamenſibus cognitum, deſerta hâc occaſione caſtra, & Sanredamum quoque, recuperant. tum apertum maius templum, & amotæ diuorum imagines, religionemq; reformatam amplecti cœperunt. Ipſis Nonis Chriſtophorus Sçagius, Adrianuſque Aſſendelfius, è legatione rediere. Theodorus Friſius, ſiue reſponſum à collegis exſpectaturus, ſiue futurorum metu, apud Toletanum manſit. ac reduces quidem comprehenſos Ripperdæ iuſſu, Gulielmus Bardeſius, alijq;, Leidam primùm, inde Delphos ad CIↃ.IↃ. LXXII.

cIↄ.Iↄ. ad Auriacum abducunt. & Leidæ Scagius, negligen-
LXXII. tiore cuſtodiâ habitus, facilè euadere potuiſſet; ſed vir animi innoxius, quique negotium à ſenatu demandatum non ſe detrectare debuiſſe exiſtimabat, eoque ſecurus, effugere noluit. at verò aliter Auriaco viſum; qui clanculum id, Ripperdâ primisque VII ductoribus ignaris, & præter iuſiurandum factum, vehementer indignari. moxque Aſſendelfius IX Kal. Ianuarias gladio percuſſus, ſpiculoque impactum caput per horas II populo ſpectare datum. Scagius, vti ferebatur, per tormenta expreſſam animam in carcere reddidit. Auriacum, Ordinesque, res Harlemenſium ſollicitos habere. quippe vrbem, quâ non alia totâ Hollandiâ magis contra vim inualida, ſuſtinendis Albani copijs, niſi cum ingenti præſidio, imparem nôrant: & à magni præſidij onere alienos oppidanorum animos fore metuebant. ergo per literas exhortantur, *fortiter hoſti ſe opponerent, ac iuriſiurandi meminiſſent, quo ſeſe cum ſocijs vrbibus pridem Dordraci obſtrinxiſſent: ipſos viciſſim auxilia omnia, & quod liberandis neceſſe, curaturos. tum impenſæ quicquid ex illo tempore feciſſent, aut facturi porrò eſſent, id omne ex ærario publico reddituros.* Poſtridie Nonas Sparewoudam hoſtis venit. Non longè ab vrbe ad Yæ oſtium, vbi Sparnus ſeſe eripit, pagus iacet, inde Sparnodamum dictus; quod aggere obiecto, & emiſſarijs, obruituram aliâs aquam depreſſioribus campis arceat. is locus adeò opportunus, vt, niſi eo expugnato, vix

vrbem

vrbem obſidere poſſent. quamobrem arduo opere mu- ciↄ.iↄ.
nierant, & quia præſidium minus firmum, Martinum lxxii.
Pruſium cum ccc properè imponunt. Deinde alios quoque mittunt, qui, vt obſidio difficilior hoſti eſſet, perfoſſo aggere aquam in campos circumiectos immitterent. ſed eum non ſatis perforatum Hiſpani ſtatim reparârunt. vi Eid. venit legatus ab Auriaco Philippus Marnixius Aldegondius; qui poſtridie magiſtratum mutare aggreſſus eſt, primò teſtatus, *nõ ſe quicquam contra priuilegia niti; atque hoc tantùm propoſitum eſſe, vt præſenti reip. neceſſitati occurreret.* Idcircò datis in cuſtodiam, qui implorandæ veniæ auctores ad Toletanum mittendum cenſuerant, magiſtratum vrbis ordinat. Quæ nox ſecuta eſt, eâ tam rigidum gelu fuit, vt conſtrictæ aquæ omnes grauiſsima etiam pondera ferrent. itaque Hiſpani occaſionem optimam nacti, tentatum pluries Sparnodamum, anni hieme cæloq; adiuti, iterum animosè oppugnant. Fecerat glacies, vt inuadere vndique poſſent; quæ res pręſidium vbique occupatum tanto magis fatigabat. Videbant eminus oppidani, & laborantibus grauiter ſocijs cohortes ii ſubmittebant. ſed antequam ſubuenire illæ poſſent, iam munitionem hoſtis ceperat. In eo certamine Martinus Pruſius, vir belli egregius, fortiter occubuit: & cum eo milites plurimi. multos quoque fugientes aut inſequens hoſtis, aut hians alibi glacies intercepit. cæterī Beuerwicum, aut Aſſendelfium, alióve

Cc euaſere.

cIↄ.Iↄ. LXXIII. euaſere. auxilia ſubmiſſa in vrbem illæſa receſſere. ex Hiſpanis, quando acriter præſidiarij repugnarent, cæſi non pauci. Rodericus Sapata, cuius ductu captus locus, ſiniſtrum brachium ictu tormenti amiſit. III Eid. vrbem Hiſpani circumſedere; & à Didaco Caruaiali cum Iↄ ſclopetarijs valetudinarium Lazaro ſacrum occupatum eſt. Tum deditio poſtulata. ſed oppidani, dubiâ Hiſpanorum fide, cõſenſu vnanimi obſtinati, *potius pugnando pro aris focisq; glorioſè cadere, quàm in turpem lanienam pecudum inſtar ſeſe dedere.* Ergo propius copias mouet, ac caſtra diſponit, tutiore per nebulam opere. Erant in exercitu toto ſigna peditum LXXV. Hiſpanorum XXXVII, Belgarum XXII. Germanorum XVI, quæ ductore Eberſteinio Hemſtedam ac ſiluam tenebãt. Toletanus Cliuiam arcem occupauerat. equites Teutonici tantum CC, & ſclopetarij alij totidem. euocatę inſuper alæ Ioannis Paceci, & Antonij Toletani, quæ Alcmarienſem viam, ac proximum littus, inſiderent. Ad capti Sparnodami nuntium Leidâ egreſſus Lumęus copias aliquot in vrbem ducere, ac ſiluam occupare voluit, ignarus hoſtem præuertiſſe. qui aduentu eius cognito, peditum aliquot III cIↄ, equites Iↄc obuiam mittere. ijque incautum derepentè adorti in fugam vertunt, & Iↄc amplius cædunt. Munitis caſtris tormenta adducta XIV, quæ quâ parte diſponi deberent, & vbi pulſanda vrbis mœnia, aliquamdiu conſultatum. ac peritioribus viſum, *vt ab*

eâ

eâ parte quà ſilua adiacet, decuſſatim illud fieret; quia & mu- cIↃ.IƆ.
rus ibi infirmior, & facilior multo aſcenſus. ſed incommo- LXXIII.
dum, quod tormenta transferri, & mutari hoſpitia deberent. nec enim tam aſperâ hieme ſub dio, aut tentorijs, militem haberi poſſe. Vtile conſilium Toletanus non tam rei difficultate, quàm contemptu hoſtium, omiſit. quippe ſic exiſtimabat, homines militiæ rudes, per mollitiem impares fore obſidioni, & labori militari: præſidium verò, aliorum exemplo, ſimul tormenta admouiſſet, dilapſurum. ſed vir Hiſpanus, qui gentem ſuam nimis æſtimaret, pérque tot victorias ferox, quàm malè de Batauorum animo ac virtute iudicaret, euentus docuit; cùm obſidio, quam dierum non multorum fore arbitrabatur, in VIII menſem protracta eſt. Igitur nullâ ductâ foſſâ XIV tormentis ad S. Crucis portam, & munitionem obuerſam verberare mœnia incipit. totóque triduo continuati ictus cIↃ IↃ XV. Deinde editâ ruinâ, ſedulò eam oppidani repletis lanâ ſaccis, lectis, lignis, ſaxiſque aggeſtis reparare. Ante omnes operæ egregius conſul Vlietius, qui cum famulo laborare ipſe maximè., & ciuibus ſuis animum addere. Poſt concuſſa triduo mœnia impetum in illa facere placuit: &, quamuis diſſuadente Romero, nec pilis ferreis, nec puluere tormentario inſtructi, XIII Kal. Ianuarias Hiſpani ac Belgæ, ducente Franciſco Vargâ, bis animosè irruentes, egregiâ oppidanorum virtute repelluntur. Bartholemæus Campocaſsius pontem

CIƆ.IƆ. LXXII. artificioſum ſtruxerat, per quem in murum eniſi plures cum Steinbachio depugnabant, interque eos Alfonſus Galeacius. ex obſeſſoribus cæſi plurimi foſſam vrbis, & pomeria proxima, implebant. & diſperſa paſſim arma, caſsides, gladij, ſclopeta, ſariſſæ, magnam partem in oppidanorum poteſtatem peruenere. interfectus Lucas Soinagus cum ſignifero Andrea Brotio. Romerus, Varga, Lama, Touilla, Benauides, Galeacius, vulnerati. ac Varga quidem in foſſâ relictus vix poſtridie educi potuit. ex obſeſsis vix XII cecidere. plures ſaucij. & Steinbachius in manu accepto vulnere, nihilominus ſuos excitare; *vrgerent prælium, ac viri eſſent: ſe quidem, niſi corde perfoſſo, nunquam ipſos deſerturum.* Hic ſucceſſus, vt proſpera initia plurimum valent, obſeſsis animos incitauit; & Hiſpani per tres proximas ſeptimanas nullam amplius vim tentârunt, tum recolligentes ſeſe, tum vallo ac cuniculis intenti. Sub finem menſis Hieronymus Tſerartſius ſclopetarios auxiliares IↃL introduxit, quos Cognatus, Michaëlius, Vimiusque ducebant. Per hoc tempus legati in Angliam abiere, Ianus Douſa Nordouicus, Gulielmus Niueldius Arentſbergius, alijque: qui reginæ Eliſabethæ patriæ ærumnas repræſentarent. *Albanum præter ius omne fasque Belgium oppreſſum ire, ideoque arma ſumpſiſſe, vt ſe, vxores, liberosque, contra vim ac libidinem tutarentur. ac ſupplicatum aduenisſe, vti ſortem tam iniquam commiſerata milite afflictos, & ſtipendio, adiuuaret.*

uaret. Anno proximo turbæ à Lumæo, & Bartholemęo Enteſio, datæ. qui annonæ ab eo pręfectus, Delphis conqueri; *militibus non ſtipendia ſolui, neque annonam procurari:* dein ad querelam conuitium addere, & *proditores* Ordines appellare. cuius rei quia Enteſius cauſa fuiſſe cognóſceretur, ne quod grauius malum accideret, placuit Auriaco, vt Lumęum, Enteſiumque, ad ſe vocarent, & modeſtiam vtrique imperarent. idque factum. ſed Enteſius maiore verborum licentiâ vſus, nullâ Ordinum reuerentiâ, attineri in vrbe iuſſus eſt. quod Lumęus ad ſe reuocans, vi educere eum voluit. Benignè Auriacus rem compoſitam maluiſſet, pręſentis temporis, & futuri, prudens arbiter. At verò Lumęus nil rationi conſentaneum velle; nec auctoritatem, vti par erat, Ordines amittere. ergo Non. Ianuarijs mandato publico armati ciues manum vtrique iniecere. moxque, variâ Ordinum accuſatione, in ordinem redactus, dignitate ac munere ſuo Lumæus amouetur; & mandata eius omnia edicto publico reuocantur. Menſe Maio, poſtquàm è cuſtodiâ emiſſus, per milites aliquid iterum machinari aduerſus Ordines exploratum eſt; igitur denuò comprehenſus in arcem Honingam, Roterodamo vicinam, compingitur. è quâ elapſus Roterodamum ſeſe contulit, remq; Ordines diſsimularunt. IX Kal. Sext. de iniuriâ ille quiritari. *eum ſe nimirum eſſe, qui ſuis impenſis copias, naues, & reliquum belli apparatum, in Hollandiam intuliſſet. qui Brilam* CIↃ. IↃ. LXXIII.

cIↄ. Iↄ. LXXIII. *etiam occupaſſet; & , poſt Deum , primus libertatis publicæ auctor fuiſſet. cuius exemplo aliæ quoque in Hollandiâ & Zelandiâ vrbes Albano ſeſe ſubtraxiſſent. quamobrem etſi gratiæ ei immenſæ deberentur, contra tamen euenire; ac turpiſſimâ ingratitudine contumeliam, carcerem, infamiam denique pro tantis beneficijs reddi: nec legitimo tamẽ iudicio crimen vllum pronuntiatum.* Hanc querelam ſcripto cõſignatam propter curiam in frequentiſsimâ ciuium coronâ per tabellionem publicum recitari iubet; inde magiſtratui offert; qui reſpõdens, nihil ad ſe negotium pertinere, rei geſtæ Auriacum certiorem facit. isq; ſeditionem veritus accedere ad illũ iubet, vtq; armis poſitis, & amoto famulitio, quibuſdam ciuibus in cuſtodiam ſe permitteret, imperare: quod tamẽ ille recuſauit. *Vix enim credere, tam alieno à ſe animo Auriacum eſſe, qui id mãdaret. at verò quando eleuare magiſtratus fidem nõ omninò poſſet, meritò indignari. ſatis hactenus contumeliarum fuiſſe; præterito Ianuario, incognitâ cauſâ, munere, quod gerebat, exutum, & mutato aliquoties carcere, ceu nullius loci hominem, ac nefarij criminis reum, in cuſtodiâ indignè habitum; & nunc etiam in vrbe agere, quæ imperio eius pareret: vbi, ſi quis criminis cuiuſcunq; reũ ageret, iure ſecum experiretur. quamuis quidem, adempto iam legati munere, ceu Romani Imperij comes, non vltra vlli obnoxius eſſet.* Sed Ordinibus iure agere neutiquam viſum. non quod necdum nocentem ſatis arbitrarentur; ſed quod tali rerum ſtatu meritas de eo pœnas ſumere non conſultum exiſtimarent. Culpæ variæ ferebantur. inprimis

primis contemptus Ordinum, & verborum magna cIↄ.Iↄ.
ſuperbia. nam iactauerat, *eſſe militum* cIↄ cIↄ cIↄ, *& li-* LXXIII.
burnicas LXXX, *quibus cogere in voluntatem ſuam Ordines poſſet.* tum eoſdem, quia iniqua petentem reiecerant, proditores appellauerat. etiam crudeliſsimè prouinciales diuexauerat; & ſacerdotes, hominesq; alios innocētes, nullâ cauſæ cognitione, morte mulctauerat; inter quos Corneliũ Muſium, & Iuſtum Tolliũm, vtrunque virtutis, & fidei in pătriă, præclariſsimos. adhæc nefaria militũ flagitia nullâ pœnâ coercuerat. Ob hæc talia etſi grauia quæq; meritum, Ordines tamen diſcedere impunè permiſerunt, interceſſu maximè Auriaci, qui illuſtri viri familiæ parcendum ratus, ac cuſtodiam diuturnam pro ſupplicio imputandam. Itaq; abijt, & ſuffectus in locũ eius Gulielmus Bronchorſtius Batēburgicus. Dum Lumæus remp. turbat, intētus in occaſionem Boſſuuius ad Delphenſem conſulem ſcribit, *gratum nuntium de Lumæo capto accidiſſe; quamobrem petere etiam atque etiam, vti in fide erga regem perſeueraret; daretq́; operam, quo pacto Auriacum comprehenſum ſub certâ cuſtodiâ in caſtra ad Harlemum mitteret. præmium ipſi, adiuturisq́; magnũ fore; & delictorũ omnium gratiam.* Literas has captiuo militi curădas tradit, qui eas Batenburgico defert. isq; apertas, atq; lectas, rectà illicò Delphos ad Auriacum mittit. at ille confeſtim hominem vocat, literisque à Boſſuuio lectis; *atqui,* inquit, *non ego te talem, conſul, putâram, qui hoſtem ante patriam poneres.* reſpondenti,

non

cIↃ. IↃ. LXXIII. *non in ſuâ manu eſſe,quid Boſſuuius,aut cui ſcriberet.ſibi quidem fidem in ipſum,& remp.ſemper certam.* igitur,ait,*id operam dato, vt Boſſuuium per inſidias capiamus.* quod vbi negaret conſcientiam ſuam permittere;iterum Auriacus. *nec Judithbam tamen, vt Holofernem, hoſteſque Dei, perdere poſſet, extremum diſcrimen detrectaſſe.* cum pernegaret,domi manere captiuum iubet. Interim cœptam Harlemi obſidionem vrgere hoſtis,cui quo pacto ſuccurrere poſſet, ſeriò Auriacus deliberare. vtque obſeſſoribus commeatum prohiberet,miſſas Saxenhemum copias caſtra ibi ponere, & Sonoium ab alterâ parte cum iuſtâ manu inſidere viam iubet : ne quid tamen temerè tentet, interdicit. Hiſpani primo impetu fortiter ab obſeſsis repulſi, cum ſpes dedendæ vrbis fefelliſſet, vt operæ pariter ac tempori conſulerent, ſuaſu Campocaſsij architecti foſſam rectam ducere inſtituunt, & defixis vtrinque palis tranſuerſa tigna, & refertos lanâ ſaccos, ſuperimponunt; duplici artificij vſu,vt contra tela defenſorum tutam latebram miles haberet;&,ſi opus,pontis inſtar aliquando eſſet. ex eâdem foſſâ aliæ duæ producebantur,è quibus machinę continuatis ictibus exploſæ. Vallo iam ad vrbis vſque foſſam ducto, cum adeò in propinquo obſeſſores obſeſſique eſſent,vt comminus inter ſe manu rem gererent, adiectum S. Crucis portæ propugnaculum de induſtriâ oppidani deſeruere. Vt autem commeatum Auriacus adiuuaret, primis XV diebus rhedas frumento

& pulue-

& puluere tormentario onuſtas cvii ſubmiſit, & auxiliaria ſigna ii, ſub ductoribus Mandareſio & Caſparo. Vltraiectini Toletano pilas ferreas aliquot ccc & vaſa tormētarij pulueris xxxvi viâ Amſtelodamenſi mittebant, ſed Woerdani præſidiarij intercepere, & maximam partem Auriaco miſere. Ringi verò Toletanus, victorem ſe hactenus hic ſuſpendi; & ſuccenſere Theodoro Friſio, qui deditionem, aut expugnationem longè facillimam pollicitus eſſet. atque ille iram eius veritus, vt periculo ſe ſubduceret, clanculum conſcenſâ naui Hamburgum abijt. xvi Eid. oppidani, vt annonæ ſubuenirent, leges frumentarias condunt, pretiumque pani & pondus ponunt, vetantes emi plus quam quiſque opus haberet. qui migraret, ei mors ſupplicium eſſet. Nocte proximâ valde obſcurâ miſsi auxiliares cIↄ cIↄ, cum denſæ nimium tenebrę eſſent, nec viam tenerent, aberrârunt. parsque ad arcem Cliuiam venêre, pars in propinqua ſabuleta deflexere; pleriqne ad caſtra retrogreſsi: pauci admodum, igne in turri animaduerſo, auditoque campanæ ſonitu, in vrbem ægrè peruenere. tum per portam Scalcouicanam erumpentes, multos cædunt, vulnerantque. & complures fugientes Sparno merſi. xvii Kal. Febr. caput quoddam â corpore abſciſſum in vrbem Hiſpani inſolenter iaciunt, cum elogio; *id Philippi Regij eſſe, qui cum* cIↄ cIↄ *auxiliaribus liberator aduenisſet.* Hoc facinoris alio longè immaniore mox obſeſsi vindicârunt; captiuis xii in cIↄ. Iↄ. LXXIII.

 furcam

cIↄ.Iↄ. LXXIII. furcam actis, XI capita, barbâ comâque ad mendicorum modum raſâ, (quando ita vulgò fœderatos per conuitium appellabant.) in vas compacta, è propugnaculo in Hiſpanorum caſtra deijciunt, cum hâc inſcriptione. *Siquidem ob decimam non ſolutam bellum hoc Albanus gereret, ipſosq;, oppugnaret, iſtud illi vaſculum ferrent, in quo* X *capita haberet; & pro vſurâ, ne de morâ quereretur, additum vndecimum.* Tum de rebus ſuis literas, & obſeſſæ vrbis typum, Auriaco mittunt. ac poſtridiè aduenere cum frumento rhedæ LXV. quas cum auxilio Schramus Brunſuicenſis ducebat. quamobrem inſtauratis animis, factâ per portam Scalcouicanam eruptione, Ruſtemburgũ, quæ munitio Germanorũ, inuaſere. ac primùm moletrinâ aquatili occupatâ incenſâq;, reliquam quoq; caſtrorum partem diripuere; cæſis omnibus, aut fugatis. ex obſeſsis ſignifer quidam alteri hoſti ſignum prius de manu extorſit, inde etiã hominem cõfodit. mox deſerto propugnaculo, quod ad portam S. Crucis, maiorẽ molem formâ ſemilunari excitãt, cuius cornua vetere vrbis muro hærerent. id q; opus valdè arduũ ſummo ſtudio ocius promotũ. quippe promiſcuè adiuuare conſules, ordinumque ductores; ciues, milites; viri, fœminæ; ſenes, iuuenes; opulẽti, egeni. vniuerſim nemo laborem detrectare; nec ætas, ſexus, dignitasve quemquam abſtinere. Inde ex ædilium ordine ablegatur ad Auriacum Adrianus Berckenrodius, qui annonam, resque alias procuraret. additi comites, qui

qui deducerent, equites aliquot, & Iↄ c ſclopetarij; qui cIↄ.Iↄ
per viam vicis quibuſdam iniecto igne excubias illic LXXIII.
poſitas diſturbarunt. & diuerſâ parte egreſsi alij in crepidine lacus domos amplius c c exuſſere. inde in vrbem pluribus diebus ad menſem extremum c c i x circiter rhedæ commeatum intulere; quibus additæ cohortes i v Simandi, Balfurij, Margotini, & Verdurij. Magiſtratus vrbanus veritus ne per longam anni hiemem annona deficeret, auenam ordeumque ſecalæ miſcere conſtituerat, ſed id indignante populo intermiſſum. deinde pretium bouillæ carni conſtitutum. mox vicinæ vrbes, Delphi, Leida, Gouda, aliæq; egregio humanitatis exemplo, per literas petunt, ſi qui illis ætate, ſexu, aut morbo ad bellum inutiles eſſent, eos vt ad ſe tranſmitterent, paratos alere, ac curare. Pridiè Kal. ductis cuneis iterum impetum facere viſum eſt. atque ita quidem inſtructa acies. Ferdinandus & Rodericus Toletani, ſinguli cum cohortibus v, ad dextram læuamque muri verberati partem inuaderent; eosque cæteræ legionum ſuarum cohortes ſequerentur, ac ſupra foſſam, pontis inſtar conſtratam, tranſirent. Dein Braccamontius & Romerus ſuas etiam legiones ducere iuſsi. ad S. Ioannis propugnaculum Caſpar Billius ordinatur. Eberſteinius cum Germanis atque Belgis ad ſiluam ſtaret. peractis precibus ſignum datum eſt. & Rodericus Toletanus, ac Laurentius Perea, primi irruunt. iamque in propugna-

cIↄ. Iↄ. LXXIII. culum euaſerant, cum id cuneis ſubter ductis oppidani igne iniecto euertêre. quâ ruinâ plurimi periere. pari ſucceſſu Billius fuit. eoque conflictu cecidere Didacus Pereſius, Alfonſus Magius, Laurentius Perea, Stephanus Illauius, militesque delecti CCC. Rodericus Toletanus grauiter vulneratus. ex obſeſsis ſauciatus Lambertus Wirtembergenſis mox è vulnere diem obijt. Et obſeſsis duplex quidem victoria obtigit. nam eo ipſo pugnæ tempore aliâ parte CLXX rhedæ in vrbem illæſæ peruenere; quas CCC ſclopetarij, equitesque LXX deducebant. quæ iuxta ſiluam copię Germanorum erant ad prælium instructæ, oppugnare commeatum; ſed conatus fruſtra fuit. In Brabantiâ hoc ipſo menſe triſte diluuium Louanio accidit. Dilia fluuius auctis aquis alueum egreſſus ſupra muros vrbis excreuit; & perrupto tandem aggere ſtragem ſanè immenſam edidit. quippe magnum ædium numerum planè euertit: aliæ ad XII vlnas exſtantes aquas difficulter ſuſtinuere. ingens paſsim pauor erat, omnesq; in ſumma ædium eniti; murosque ac tabulata perfringere. & ſcalas nauesque incondito clamore ſibi poſcere. fœminæ ac pueri triſtibus lamentis cuncta implere. vbique tectorum arborumque ruentium horrendi fragores audiri. domorum contignationes totæ, capſæ, menſæ, lecti, culcitæ aquis ferri. & imagines templis erutæ, ſepulcrisque effuſa mortuorum oſſa. ac ſanè periculum ingens erat, ne vrbs tota abſorberetur; cùm effractâ alterâ

portâ

portâ magno cum ſtrepitu ſe exonerat. portenti inſtar cIↄ.Iↄ.
res hæc habita, vt & micans exhalatio, quæ ceu chaſma LXXIII.
in cœlo apparuit. Februario toto nihil ab Hiſpanis ferè geſtum ad vrbem obſeſſam; & toties repulſi non vltra vim tentare ſtatuunt, melius arctâ obſidione oppidanos ad deditionem compulſuri. & pleriſque videbatur diſcedendum. ſed Toletanus patris monitu, qui famæ intereſſe cenſebat, perſeuerauit. Idcircò, vt naues vrbe arcerent, ad VII moletrinas munito loco Sparnum occupant, & tormenta campeſtria II cum excubijs ponunt. oppidanique iterum tunc annonam ordinant, ac panibus è ſecale & ordeo pretium minus triente ponunt. dein incendio reſtinguendo ſcalas, hamas, cæteraque inſtrumenta apparare, lumenque pernox habere iubent. & cum rumor percrebuiſſet, ad cœnobium S. Bernardi in crepidine lacus poſitum ab Hiſpanis pontem parari, quo commeatum aduehendum prohiberent; egreſsi vrbe XXXVI equites cum IↄC ſclopetarijs, comperto nullum illic hoſtem eſſe, captiuis duobus, ædibuſque aliquot incenſis, receſſere. mox in cuneos iniecto igne grauiter obſeſſores affecere; ipſi autem commeatum CXIII rhedis accepere. Nec multò poſt vbi gelu remitteret, ſolutis aquis, præmiſſâ pridiè naui ſingulari, XL duplicarij cIↄcIↄCCXL frumenti modios deduxere. iterumque nauis I maior, & minores XXVIII annonam aliam aduexere, deducente Chriſtophoro Gunthero cum duplicarijs mi-

multum incommodi; quos & aëris inclementia, & labores continuati fatigare. at Toletanum nil hæc talia permouere, non diſcedere, niſi captâ vrbe, certum. & vir animi elatioris, hactenus victor, indignari multo magis; vrbem inualidam, quam vno octiduo expugnaturum ſe iactauerat, iam tres menſes reſtitiſſe. quapropter nauibus, quod iam dixi, rem etiam gerere inſtituit. & Auriacus contra niti, ac Sonoio dare negotium, quando incertus belli exitus, ſine morâ Alcmariam muniret, in quam hoſtis, ſi Harlemum caperetur, ducturus copias videbatur. tum naues quoque inſtruere iubet, quibus commeatum arceret. ipſique obſeſsi triremes binas emiſere. & Sonoius exiſtimabat, perfoſſo aggere, quà Ya amnis per emiſſaria interiecta in lacum illabitur, munimentum aliquod ab Auriaco excitatum iri, ad vrbem liberandam multum momenti habiturum. ſed id factu impoſſibile euentus docuit. Sonoius caſtra Egmondæ habebat, & vicinis aliquot pagis, ſed ſuorum immenſam licentiam vix compeſcere ſatis poterat. quamobrem ipſi, & ductoribus quoque cæteris, mandare Auriacus, ne diſciplinam militarem profligari paterentur. Inter omnes Michaël Crocus ferociâ alios antecellere. quem ſæpe monitum, cum præter verba nil præſtaret, & Scagenſem curionem inſuper occidiſſet, accuſantibus cohortalibus, & ductorem vltra indignantibus, comprehen-

cIↃ.IↃ. LXXIII.

cIↄ.Iↄ. LXXIII. dere ocius iubet; inde capitis ſupplicio afficit. Per hoc tempus pertæſus moræ & impenſæ Albanus, quando vi res non procederet, aliam viam tentare ſtatuit, an blanditijs vrbes quaſdam ad obſequium reducere poſſet. Igitur ad S. P. Q. Amſtelodamenſem literas mittit. *clementiſſimum regem eſſe, quem calumniâ impudenti perduelles traduxiſſent; idque perſuaſas vrbes plurimas fidei ſe eius ſubduxiſſe. contrarium tamen ſatis clarè apparuiſſe in proximo agro Vltraiectino, tum Friſiâ, Gelriâ, & Tranſiſelaniâ; quæ benignitatem expertæ. idem illis, ſi exemplum ſequantur, certò promittere. falli autem, ſi eas ſibi vires putarent, quibus regi, omniũ principum potentiſſimo, reſiſtere poſſent. ac peſſimè ſibi conſultum ire, ſi, iniuriæ pertinaces, vltima exſpectare vellent.* Harum literarum exempla ad vicinas vrbes tranſmiſſa; ijsque publico ſcripto reſponſum. *nunquam malè de rege ſenſiſſe: ideoque nec vim legibus factam, aut priuilegijs, imputaſſe. immò contra exiſtimaſſe, optimum principem, iuriſque & æqui obſeruantiſſimum, nunquam permiſſurum fuiſſe, multò minus imperaturum, vt homines peregrini Belgij ſui felicitatem conculcarent; cuius populum, ſupra cæteros ſubiectos, fidum eſſe exploraſſet; & maximè nupero bello Gallico, quod quadringenties centum millibus florenorum adiuuiſſet. idcircò credere, regis nomen falsò ab Albano prætendi. nec verum eſſe, per calumniam eum peti. quippe in vrbibus vniuerſis, quæ deſciuerint, neminem ſanè reperiri, quin pro dignitate eius defendendâ facultates omnes ſuas, ac vitam denique impendere ſit paratus. tantùm hoc propoſitum fuiſſe,*

ſuiſſe, vt Albani & Hiſpanorum crudelitati ſe opponerent. cIↄ.Iↄ.
idque facturos ad extremam vſque ſanguinis guttam. tum ex- LXXIII.
empla multa allegant, quæ deterreant. *quod verò certiſ-
ſimò promittere videri velit, ludum eſſe, & fraudem meram.
neque ipſos adeò fatuos, vt fidem omninò vllam habeant. po-
tentiam regis quod proponeret, eam longè maximam ſcire, nec
ſe profectò pares putare: at nec illum tam iniquum, vt clien-
tes ſubditosque obſequij deuotos perditum ire inclementer ve-
lit.* porrò ciues exhortantur, *ne remp. ſuam deſerant, immò
contra annitantur, vt acceptam à maioribus libertatem poſte-
ris tradant.* Dum hæc ad Harlemum geruntur, ſæpius
in Zelandiâ pugnatum; gensque ad patriæ libertatem
aſſerendam animoſa, naualibus prælijs multa fortiter
cum felici exitu auſa eſt. Quâdam nocte Antuerpiam
deuecti, naues aliquot ad crepidinem fluminis alliga-
tas, catenis diruptis, abduxere. dein Middelburgum,
& Rammekenum, obſedere. cumque Albanus libe-
randis Sanchium Auilam claſſem adornare iuſſiſſet,
isque imperata exequens cum LVI nauibus deſinente
Februario oram ſoluiſſet, aduentantem ingenti præ-
lio fuderunt. eâque pugnâ naues minores ferè omnes
periere; quæ maiores, ægrè Antuerpiam refugêre. Tam
inſignis victoriæ nuntium, datis VII Kal. Mart. literis,
Auriacus Hollandię vrbibus mittit, gratum omnibus,
& Harlemenſibus opportunum, quibus animus per
hæc firmior. & ab ijs ineunte Martio res tormentis agi
cœpta. Ante vrbem magnam molem obſeſſores ex-

promittere aliam Lopeſij Figueroæ, & xxv ſigna cIↄ.Iↄ.
Hiſpanorum. id enim regem Ducatus Mediolanen- LXXIII.
ſis præſidi, Ludouico Requeſenſio, imperaſſe. neç
multò pòſt Lopeſius Acuna venit cum legionis Longobardicæ ſignis XII, & alijs XIII Figueroæ. tum etiam Bernardinus Mendoſa adfuit, ab Albano miſſus, qui eius iuſſu in plenâ militum coronâ Toletanum ad cœptam ſemel obſidionem forti animo exequendam concitaret. *nam ſi deſereret, ipſum ſe, quantumuis ægrum, mox in caſtris adfuturum. &, ſi valetudo vetaret, vxorem ſuam, eius matrem, ex Hiſpaniâ euocaturum; potius quam expugnandæ vrbis gloriam amitteret. igitur virtutis memor patrem cogitaret, & tot trophæa, quæ ne per ignauiam nunc corruptum iret.* Exin crebræ eruptiones, & euerſi cunei plurimi, cum multâ obſidentium ſtrage. ac ſic occiſi Ioannes Verga, primus centurio legionis Neapolitanæ, Sanchius Lodonius Braccamontianæ, Stephanus Quixada, & Bartholemæus Campocaſsius, ingenij clarus, & caſtrorum muniendorum inſignis. vulnerati Goïgnius, Noircarmius, & Ioannes Ayala. IV. Kal. ab Amſtelodamenſibus inſtructæ naues XLIV lacū occupant, perfoſſo aggere, vbi in eum Ya influit. præterea ad Fucam, vt ſtatio illis tuta eſſet, locū muniunt, ac Guletę nomen faciunt. quamobrē obſeſsi, vt viam aliquam vi aperirēt, triremem tertiam, ducibus Binchorſtio & Maureginaldo, Cagam mittunt. vnde poſtea V. Eid. Aprileis Auriaci naues C numero Fucam venere.

cIↃ. IↃ. LXXIII. cumque oppidani XII ſuas emiſiſſent, aduerſo conatu, ægrè milite reducto, eas hoſtibus permiſere. Nec magis tamen conſternati quartam mox triremem inſtruunt, CVIII pedes longam, eamque XVII Kal. Maias produxere. Interim Auriaci claſſis Hemſtedam venit, vbi cum militem exponendum oppidani rati eſſent, miſere, qui ſuppetias ferrent, IↃ CCCL. ſed hoſte fortiter repellente, cum accedere propius non liceret, receſſere. quo certamine Steinbachius ac Vaderus à ſuis vulnerati. nec multo poſt alio loco cIↃ cIↃ expoſiti; ſed cùm tardius oppidani erupiſſent, re infectâ iterum diſceſſum eſt. ſed hoc egregio Balfurij facinore mox penſatum. is noctu egreſſus cum Scotis ſuis, ciuiumq; nonnullis, camiſijs ſupra arma indutis, Ruſtemburgum expugnat, victorque ſigna captiua IV in vrbem refert. & poſtridie anniſi locum recipere Hiſpani maiore etiam ſuorum ſtrage repelluntur. nec ſucceſſu meliore iterum biduo poſt conantur. Extremo menſe, cum cuneus incenſus obſeſſores aliquot ſuſtuliſſet, exploſis viciſsim tormentis, interfecti Hadrianus Ianſenius, ordinum ductor, nobilitatiſque vir primariæ, Chriſtophorus Scagius. ac poſtridiè, factâ eruptione, ſtipatorum Auriaci ductor, Margotinus. Per hoc tempus nummos argenteos obſeſsi cudunt, & inſignia vrbis ſuæ, gladium binis vtrinque ſtellis interſtinctum, in anticâ parte exprimũt; in poſticâ ſymbolum ſuum, VINCIT VIM VIRTVS. In peruigilio Pentecoſtes

rurſum

rurſum obſeſſores caput à corpore ſeparatum trans ↄIↄ.Iↄ. moenia iaciunt, & inſcribunt: *Antonij Oliuarij eſſe, qui* LXXIII. *ad Montes inuadendos Ludouicum Naßouium ſollicitaſſet.* is ab Amſtelodamenſibus interceptus, dum aggerem, qui Nardenum ducit, ne ſubuehi inde commeatus poſſet, perfodere cum delectis aliquot moliretur. & pretium necis ab Albano poſitum fuerat, idque Toletanus ſoluit. Iam anguſta annona erat, intercluſo commeatu. igitur oſtiatim inquirunt, quid quiſque domi occultaret. Deinde verò etiam ordinant, ac diëtim viris quidem libram panis; fœminis, puerisq;, ſelibram decernunt: ſcortilla, ac lixas, placentas è bunâ edere iubent; quibus reliquam quoque famem alij ſaturarent. dein cereuiſiæ pretium ponunt, & floreno meliorem coqui vetāt. Nec tamen propterea illis animus fatiſcere, donec poſteà Auriaci claſsis profligata, captæque naues XXI. huc accedere, quod in Angliâ pax firmata inter Philippum & Elizabetham, ſpem auxilij in eâ inſulâ impetrandi perturbaret. Tum in Fucam verſa arma; quam egregiè diu defenſam, ter repulſis obſeſſoribus, cum commeatus puluisque tormentarius deficeret, nec ſuppetiarum ſpes reſtaret, ægrè tandem dediderunt. Auriacum valdè res angebat, & cura aſsidua de ſoluendâ obſidione. Hanc ob rem Ioannem Cluſium ad Sonoium cum literis mittit, omnemque operam nauare iubet. atque is, vt in remp. erat egregius, parere promptus, cum copijs aliquot, & foſſoribus, Diemenum

cuiuſque ferè ab euentu perperàm æſtimantur, petitus cIↄ.Iↄ. LXXIII.
graui calumniâ, ceu parum prudẽter, alijsq; inconſultis, rem geſsiſſet. & iuuare profugus miles, qui querelâ publicâ pro ſe vſus, ſuæ ignauiæ culpam ducis prætexebat. quamobrem ille rem vniuerſam Auriaco indicat, idem Cluſio faciente, quem conſilij conſcium habebat. nec officio Bardeſius defuit. ac petere Sonoius, mitteret Philippum Marnixium Aldegõdium, aut aliquẽ eius notæ virum, qui inquireret. Huic verò minus gratum iſto quidem tempore diſsidiũ, quo remp. per ſe imbecillam ſatis, concordiâ firmare opus. & iniuriam Sonoio factam, meritorũ hactenus præclaro, perdolebat. Igitur ſcriptis ad eum literis, *benè deinceps ſperare* iubet; *gnarum ſibi, quo affectu remp. amplexus eſſet, ac libertatem eius iuuiſſet. idcircò tam manifeſto diſcrimine, pro egregio affectu ſuo, priuatam offenſam illi condonaret, nec tam alieno tempore laborantem deſertum iret. quod ſi aliqui temerè, per inuidiam iniurij, innocenti culpam imponerent; ſibi tamen plus cordis eſſe, nec iudicijs aliorum ferri.* Iſtis verbis confirmatior paullùm Sonoius; ſed non odium tamen eius, aut inuidia, intermittere. ac falsò vulgatum, vincula ei iniecta fuiſſe. hâc de cauſâ Carolus Boiſotus miſſus, qui de totâ re cognoſceret, ac compoſitâ ſimultate in commune conſultaret. isque mox de expeditione in Diemenum aggerem factâ anxiè inquirere, & clàm Sonoio de rep. conſilia habere. tum inuito quoq; eo captiuum dimittere, quem

Edami

& verò, ſi ſic diſcedat, quam Veriæ dignitatem fore? id iudicare in procliui. quamobrem valdè ipſum rogare, nuntiaret rerum ſtatum, & intercederet, vt exiſtimationis ſuæ rationem habere velit. quod ſi præfecturâ cedere porrò iuberet, paratum obſequi, ſed deinceps aliam nullam admiſſurum. idque animi honeſti, fideiq;, apud æquos rerum arbitros, clarum ſatis indicium fore. Ita Ryckius diſcedens rem Auriaco omnem exponit; isque redire eum iubet, & Sonoio poteſtatem prorogare: tum collegas tres adiungere, qui cum vrbium Hollandiæ borealis delegatis remp. adminiſtrandam iuuarent. Carolo Boiſoto ſeorſim munus ordinatum. etſi nec ſic tranquilla omnia, cùm maneret inter vtrumque æmulatio, quam diuerſus populi affectus irritabat. Iam autem indies magis premi obſeſsi, & Auriacum Ordinesque liberandæ vrbis cura angebat. ac maturandum ſanè erat, oppidanis extrema quæque patientibus. ſed tam arcta obſidio erat, vt vix ſperare quicquam liceret. & caſtra hoſtis validè contra vim munierat. intus magna rerum omnium penuria erat, &, quæ illam ſequitur, fames. ac frumento deficiente cibus eſſe equorum vaccarumque pelles, carnes felinæ, eque cannabis ſemine panes. his delicijs vitam miſeri tolerare. Igitur vnum hoc reſtabat, obſidere obſeſſores, ac commeatum intercludere. hanc in rem quando ingens momentum haberet Diemenus agger, Sonoium iubet iterum eum occupare, ac communire. dein parte ab aliâ Batenburgicum quoque CIↃ.IↃ. LXXIII.

 mittit,

cIↄ. Iↄ LXXIII. mittit, qui cum iuſtis copijs Ouderkercam, pagum in viâ Vltraiectinâ ad primum Amſtelodamo lapidem, ſtatim inuaderet, ac commeatum prohiberet. isq; poſt leuia aliquot prælia partem vnam occupatam properè munit. ſed quia templum Fráciſcus Valdeſius tenebat, & cœmeterium, locumq; ante communierat, irritus hic conatus fuit. & delecti item Iↄ Schonhouiâ miſsi, quos cohortes peditum v nauibus vectæ ſequebātur; in quibus etiam commeatus, & torméta. hi cum Breukelam veniſſent, in Vectæ ripâ poſitum pagum, munire ocius locum incipiunt, arciq; oppoſitę Gunterſteiniæ XL delectos imponunt. ſed conatum anteuertit Ioannes Baptiſta Taxis, qui tum Vltraiecti forte frumentariam rem curabat. is enim, ſimul nuntius venit, vt inualida adhuc initia perturbaret, aſſumptâ Maximiliani Melodunij equitum alâ, & II peditum ſignis, arcisque aliquot præſidiarijs, quos Ioannes Deça addebat, è veſtigio illuc profectus, nullo negotio hoſtem fudit, opera inchoata deſtruxit, & liberam commeatui ſubuehendo viam fecit. inde in propinquo munitione ad nouum emiſſarium tentatâ, mediâ inter Amſtelodamum & Vltraiectum viâ, ortâ ſeditio militaris, quamuis ſtatim mox compoſita, hoc conſilium impediuit. Sonoius verò, vt iuſſus erat, poſtridiè Kal. Iunias mediâ nocte, paucis ſuorum deſideratis, aggerem Diemenum iterum inuaſit; & occupatum, ac caſtellis VI munitum, vſque ad deditionem vrbis tenuit. ſed quia

ſubmiſſæ ab Amſtelodamenſibus triremes v, magnusque aliarum nauium numerus, ſuorum ignauiâ, lacum tamen proximum tenebant, inutilis quoque tam arduus hic conatus fuit. Interim obſeſsis allatæ per columbas literæ ſæpe animos iam paullatim labaſcentes confirmârunt; dum breui liberationem, & conſtantiæ quoque præmia pollicentur. ac promiſsis recreati, interdũ morâ deſperabant, inter ſpem metumque medij. cuncta quidem Auriacus tentare, ac mentem animi in quamcunq; rem intendere; ſed conſilio, quàm euẽtu, melior. & iam paſsim prouinciales quoque ipſi commiſerari, plurimique, vt obſeſsis ſubuenirent, vltro ſeſe offerebant, nullo ſtipendio, ſed in ciues patriamq; affectu. Ab oppidanis nihilo ſegnius excurſionibus factis ſæpius pugnatum; ſæpe etiam cunei incenſi multos ſubuertêre. & accidit, vt aliquando Vemius Cognatuſq; in extremum periculum adducerentur; quippe ruinâ inuoluti, ac tantùm non obruti, vix ſuis adiutantibus, terramq; iniectam deducẽtibus, euaſere. Per hoc tempus obſeſſores nouum machinæ genus ſtruunt. ligneum caſtellum ſtatuunt, malis iv ſubnixum, quod rudentibus attractis eleuatum ſupra mœnia militem attolleret, commodè inde cum obſeſſis pugnaturum. id dum parant, Marcus Toletanus, parum cautè murum inſpectans, ſclopeti ictu interficitur. inde iii Non. Iun. Petrus Velaſcus cũ ccc aliquot imponitur. ſed vix bis ſclopeta exploſerãt, cùm obſeſsi

cIↃ. IↃ. LXXIII.

cIↄ.Iↄ. LXXIII. contrario ictu funes diſſecant; inde nutans ſtatim machina Hiſpanos oppugnantes euertit. Poſtridiè emiſſæ columbæ, quæ mox literas referrent; & in ſummâ inopiâ rurſum ordinata annona, ac, continuato militibus pane, ciues bunâ veſci iuſſi. cumque Hiſpani inſultarent; nec panem ipſis, nec cereuiſiam reſtare, ceu abundè omnia eſſent, ientaculum illis extra portam Ziliam miſere. tum duplices etiam nummos cuſere, denis aſsibus, & vicenis, æſtimatos. dein, cum populus quereretur literarum, quas columbæ afferrent, argumenta occultari, vt animos vanâ ſpe lactatos in longiores ærumnas differrent; permiſſum illis VI viros eligere, qui allatas etiam inſpicerent. XVII Kal. Iulias obſeſſores cuneum incendunt, quâ ruinâ ex obſeſsis XL periere. biduo poſt, deducentibus ſclopetarijs, Tſerartſius & Gotinus Fucam emiſsi, qui Auriaco ſtatum vrbis nuntiarent. ac vterque mox reſcribunt, *ne vllo modo deſperarent; commigraſſe Leidam Auriacum, vt liberationem accuraret.* Eo ipſo tempore vallum nouum à Margaritæ vſque ad Ioannis portam inſtituitur. V Kal. aliquot Iↄ c camiſiâ armis ſuperinductâ, Fucam progreſſi, cum auxilium ab Auriaci claſſe exſpectaſſent, conatu irrito receſſere. ac poſtridiè allatis literis excitatiore animo c I ↄ viri itidem inſtructi denuò exiere. ſed neque tunc adiuti quicquam, ſpem in poſterum amiſere. Inde colloquia inſtituta Kal. Iulijs; & auſpicati Pelecanus ac Cornelius Mathæus, ductores. cumque prodire

prodire præfectus vrbis iuberetur, ſub horam quintam ciↄ.Iↄ.
veſpertinam negotium incœpere, pro Toletano Eber- LXXIII.
ſteinius cum I v alijs; ex oppidanis miſsi conſul Ioannes Vlietius, & ductores Steinbachius, Roſonius, & Pelecanus. ſed re infectâ, vtrinque diſceſſum. v. Non. exerto è turri vexillo nigro anguſtias ſuas claſsiarijs indicarunt. ac poſtridiè tormentis omnibus verberatâ grauiter vrbe, ſub veſperam iterum de dedendâ colloquuntur, nullo ſucceſſu. Pridie Non. rurſum è turri ſignum nigrum oſtenderunt, & tunc literæ aduenere, quæ tentandam eâ nocte liberationem nuntiarent. itaque frequentes etiam egreſsi, vt auxilia adiuuarent, cum diu multumque exſpectaſſent, ſpe deiecti rediere. tum ad colloquium tertiò ventum eſt, rem acturis Eberſteinio, & Boſſuuio, cum IV alijs; quibus oppoſiti ex obſeſsis Vlietius, Steinbachius, Roſonius, Soheus, Pelecanus, & Cornelius Mathæus. ſed neutiquam melior euentus fuit, cum præſidiarios ſine armis non exituros affirmarent. Ipſis Nonis auxiliares vrbem verſus claſſem ducunt, & egreſsi oppidani ſuppetias ſuas promoturi. quod vbi Hiſpani conſpexere, concitato ad arma milite, impetum eorum reuocârunt. VII Eid. vexillum è turri album ſuſpendunt, & ductorem Nicolaum Bernardum emittunt, qui oraret; *in ſequentem Martij diem commeatum ad ſpeculam in faucibus Sparni poſitam, vulgò Tonnam Bataui dicunt, vt deducerent; nec enim famem tolerare vltra poſſe.* ac poſtridiè miſſæ literæ,

 ab ipſo

ↀ.Iↄ. LXXIII. ab ipſo quoque Bernardo ſubſcriptæ, quibus hortari eos Auriacus, *virtutis hactenus tam inſignes, ſaltem in biduum ſpem proferrent. omnem ſe daturum operam, quâ liberare eos poſſet.* itaque recreatis animis, etſi de vrbe deſerendâ iam plerique cogitaſſent, pauliſper tamen ſuſtinuere. Biduo pòſt promiſſa iterat, & nocte proximâ, ſimulatâ ad Fucam impreſsione, aliò mox tranſlatis armis, impetum in ſiluam facturum. quamobrem egreſsi c I ↄ c I ↄ oppidani ac præſidiarij, vt à tergo hoſtem inuaderent. ſed hìc quoque fruſtra habiti, animum planè deſponderunt. Certè Auriaco animus erat extrema tentare; & copias ipſe ducere velle, ſi permittere Ordines voluiſſent. ſed illi gnari, vt fortunâ princeps vtitur, ita ferè populi virtutem eſſe; metuebant ne, ſi quid aduerſi accidiſſet, reſp. tota in diſcrimen adduceretur. ideoque negotium omne Batenburgico commiſſum. Is collectis circiter cIↄ cIↄ cIↄcIↄ armatorum, in quibus ciues Leidenſes, Delphenſes, Roterodamenſes, alijsque ex vrbibus plurimi, qui in militiam hanc vltro venerant, v i Eid. motis Saxenhemo caſtris in hoſtem tendit. ac in primâ quidem acie c equites antecedere; dein magnum agmen Batauorum ac Zelandorum cum vii minoribus tormentis ſubſequi: tum Galli, Angli, Scoti, alijque. inde carri inſtar c c c cum annonâ, & reliquo belli inſtrumento. poſthæc Germanorum equitum ala incedens agmen claudere. Vbi ad ſiluam acceſsiſſent,

ſent, primâ munitione vacuâ, cùm fugiſſe hoſtem rati CIↃ.IↃ.
porrò ducerent, minus cautos ex inſidijs ille ador- LXXIII.
tus, præmiſſum equitem ocius fudit. isque per pedites ſubſequentes, belli magnam partem inſolentes, actis equis, aciem ſuorum ipſe turbans, facilem Hiſpanis victoriam præbuit. qui fugientibus incumbentes, quoſcunque comprehendere poſſent, obtruncare. eâque pugnâ cecidere IↃ CC, atque in ijs è Delphenſi ciuitate CXIII. cæſi item Batemburgicus, Cloetingus, & Carlous. Tſerartſius ſaucius Leidam euaſit. pluribus beneficium noctis profuit. capti currus cum annonâ vniuerſi, ac tormenta campeſtria VII, in arcem Cliuiam comportata. tum ſigna IX, quæ poſtridiè oppidanis obſeſſores oſtentare. Pauci mortem Batemburgici deplorare, qui temulentum, & cladis huius auctorem appellare: alij contra excuſare, & *fortiter ſatis feciſſe ipſum, ſed conſilia hoſti prodita.* Reliquiæ cladis in præſidia diſtributæ, & deſertum Saxenhemum, vbi poſita fuerant caſtra. nec liberandæ vrbis poſthac ſpes ſuperfuit, etſi Auriacus tentandam iterum fortunam eſſe exiſtimaret; qui poſtridiè rei huius obſeſſos certiores fecit. Eo nuntio ſeriò tandem de dedendâ vrbe actum, cùm ablata ſpes ſalutis omnis eſſet; & fames maxima, quâ enecti longè plurimi, Saguntinam planè conſtantiam oppidanorum impugnaret. Ac initio deſerere vrbem, & obſeſſorum caſtra perrumpere, viſum erat; fœminis, puerisque

relictis:

cIↄ.Iↄ. LXXIII. relictis: quibus hoſtem, etſi crudelem, parciturum tamen ſperabant. ſed conſilij huius famam imbellis ſexus tanto eiulatu excepit, vt ſpectaculum triſte viros à ſententiâ dimoueret. inde aliud mox decretum; vt in fronte collocatis VII ſclopetariorum ſignis, viam vi facturis, magiſtratus & oppidani, qui ſe hoſti credere nollent, cum vxoribus liberisque ſequerentur. poſt hos nouem ſigna incederent, agmen clauſura. & in procinctu omnes eſſe, cùm de gratiâ faciendâ allatus nuntius cohortes Germanicas aliorſum impellit. ac poſtridiè rurſum Gallorum V ſigna, quibus mixti oppidani, tentare eruptionem parata, pontis defectu deſtitere. idemque irrito conatu poſthac adhuc ſemel tentatum. Ergo aduerſa omnia experti, IV Eid. Toletani arbitrio vrbem dedunt. eaque ne diriperetur, promiſſa CCXL florenorum cIↄ. è quibus C quidem cIↄ intrà diem duodecimum, reliqua CXL intrà proximum trimeſtre ſoluerentur. Res tranſacta à binis conſulibus, item Steinbachio, Roſonio, ac Vadero. & Roſonius, futuri prudens, cum conditio diſpliceret, militibus ſuis rem exponit. ijque indignati, clauſis portis, ingredi obſeſſores vetant. qui tamen aliâ parte admiſsi, vt impetum ſedarent, benè ſperare omnes iubent: *maiore clementiâ vſurum Toletanum, quàm promittere ſibi auderent.* Id vbi Bordetus intellexit, homo Gallus, ductor militum, animo pariter & manu ſtrenuus, qui in Montibus militauerat, ne ludibrium hoſti daret, ad famulum conuer-

conuerſus; *hactenus*, inquit, *fidei in herum tam præclarus, extremum infelici obſequere.* ſimul porrecto ſclopeto pectus offert, & tranſuerberare iubet. cumque attonitus triſte imperium deprecari conaretur, porrò vrget, *ne ſe hoſti inclementi trucidandum prodere vellet.* Igitur ægrè tandem obtemperat. alij ferunt, illo obſequium pernegante, ſuâ manu verſo in ſemet ſclopeto cecidiſſe. laudando ſanè virtutis exemplo, ſi priſcis ſeculis obtigiſſet. Ergo III Eid. vrbem dedunt; ilicoque ciues pariter militeſque arma in curiâ ponere iuſſi: & illi quidem in Ziliæ monaſterium ire, hi in templum Bakeniſſæ. fœminis templum maius aſsignatum. Germani ac Scoti in mœnibus manere, vnde poſtridie, in vrbem ingreſſo Toletano, ad Catharinæ & Vrſulæ fana ſeuocati. quo ipſo die ad ciues in monaſterio Ziliæ ſepoſitos Romerus accedens, bono eſſe animo hortatur; vitam omnibus ſaluam fore. Eid. menſis venit Amſtelodamo Albanus, ſed circum luſtratâ vrbe, è veſtigio retrogreſſus, intrare noluit. Ac tunc initium carnificinæ factum fuit, CCC Belgis gladio aut laqueo interfectis. tum præfectus vrbis Ripperda, cũ legato, & qui Steinbachio à concionibus, gladio percuſsi. inde CCXLVII merſi. XVI Kal. Sext. redimendæ ciuium vitæ prima C florenorum CIƆ exhibita, vrgente maximè Philippo Martinio, olim eiuſdem vrbis conſule. & tunc extra portam Scalcouicanam iterum in nonnullos ſæuitum. ac poſtridie CCC percuſsi, in quibus oppidani plures, CIƆ. IƆ. LXXIII.

cIↄ.Iↄ. LXXIII. & concionator, Simon Simonius. dein Lancelotus Brederodius, Roſonius, & Brilani ærarij quæſtor, Scotæ ad ſupplicium producti. capti item, qui religionis cauſâ ſolum verterant; & in ijs Kieſius conſul, Iacobus Gerardus theſaurarius, Arnoldus Coemannus, Florentius Gulielmius, alijque. nec adhuc finis laniena. VI Kal. comprehenſi prætor Hadrianus Ianſenius: Ioannes Vlietius, & Gerardus Stuuerius, Coſſ. tum ſenatores, & ductores ciuitatis. qui Fucam tenuerant præſidiarij, ac vitam ſaluam fore pacti, per ludibrium fame enecti. Exortæ quoque inter Hiſpanos ipſos turbæ, dum de prædâ & ſtipendio altercantur, quæ menſe proximo à Vitellio vix compoſitæ. Interim pluries in captiuos milites ſæuitum; occiſiq; vario ſupplicio plus Iↄ CCCC. at Hiſpani, ceu egregio aliquo facinore, augent numerum; & interfecta inſtar CIↄ CIↄ narrant. Hic exitus obſidionis fuit, pro libertate tam præclarè toleratæ; in quâ fortiter extrema omnia paſsi obſeſsi, & tormentorum CCIↄↄ CCLVI ictus excepere. qui anteà circiter cIↄ cIↄ cIↄ cIↄ, ferro ac fame ad cIↄ Iↄ redacti. Sed obſeſſoribus hæc victoria nullo modo incruenta. quippe cæſi præſtantiſsimi belli duces numero multi, & gregariæ militię ccIↄↄ cIↄcIↄ. Lazari Mulleri legio VII Eid. Sext. eieratâ Auriaci militiâ, cum vitæ gratiam impetraſſet, à CLX equitibus in Gelriam deducitur. quod vbi Sonoio exploratum, qui Diemenum aggerẽ tenebat, duce Gualtero Hegemanno

no III triremibus ſclopetarios aliquot imponit. isque cIↄ.Iↄ.
ſtatim nil opinantes noctu adortus, antequam ſumere LXXIII.
arma poſſent, Hiſpanis omnibus profligatis, liberatos
cuſtodiâ Germanos ad Sonoium protinus duxit; qui armaturus illos erat, valdè pronos, & vlciſcendæ, vt pre ſe ferebant, iniuriæ auidos. ſed captiuis adhuc ductoribus, cum acceptâ rei famâ, extremum ſupplicium Toletanus minaretur, exorato ægrè temporis ſpatio, Iacobus Steinbachius, Chriſtophorus Vaderus, Schramus Brunſuicenſis, & Chriſtophorus Guntherus, ocius ad illos Ioannem Bebecotum, & Alexandrum Murdianum, cum literis mittunt, orantque; *vellent fidei datæ meminiſſe, nec innocentes in periculum vitæ adducerent. cogitarent periurij infamiam, & vltorem noxæ Deum.* his impulſi, à militiâ diſceſſere. Pridiè Eid. ſolẽni pompâ Toletanus vrbem intrat, & dedicato Bauonis templo, coram ipſo Godefridus Merleus, primus eius loci epiſcopus, ſacrum peragit, certisque capitibus ad ſeruandas eccleſiæ immunitates ſacramento obſtringit. Tunc intermiſſa menſem vnum carnificina inſtauratur; ciuesq; multi, cum ductoribus Belgarum, magno oppidanorum dolore, Scotam abducti. dein protracti è valetudinario milites vulnere aut morbo imbelles, in areâ ſubiectâ capitis ſupplicio afficiuntur. mox diplomate promulgato reliquis omnibus præteritorum gratia facta pronuntiatur. tantùm LVII excepti, eorumq; nomina edita, atq; ex illis VI occiſi. III in cuſto-

cIↃ.IↃ. diâ exſpirarunt. I cum II Sebaſtiani Craenhalſij filia-
LXXIII. bus permutatus, Ioannes Vlietius, molitoris veſte occultatus, deceptis cuſtodibus clam euaſit. reliqui in carcere habiti, indies mortem exſpectantes, menſe Nouembri Amſtelodamum ſunt deuecti, illic iuſſu Albani occidendi, niſi Boſſuuij conſanguinei, qui tunc Hornæ in vinculis haberi, liberationem impetraſſent. Vibi captæ cum præſidio Germanorum Licquius imponitur. Sed hanc cladem mox Gertrudiſberga penſauit. quam Poietus, cōſcenſo ad portam Bredanam muro, excubiarum raritate, ſine negotio occupauit. In præſidio ſigna II Belgarum erant; eaque ferè obtruncata. ciuem neminem victor læſit, ac data Tzerartſio præfectura. Harlemo capto, caſtra Hiſpanus Alcmariam tranſtulit. Monuerat pridem omnes in eo tractu vrbes Auriacus, ſedulò ſeſe communirent; ac maximè illa, quæ tunc prima hoſtem ſuſtinere deberet. muniendarum vrbium curam Philippo Vander-Ano dederat, Iacobo Cabeliauio Alcmariæ præfecturam. ſed is cum intromitti vellet, cum vnâ ſaltem cohorte ſuâ, reſtitit pauliſper magiſtratus, ægreque tandem Auriaci ſuaſu intromiſit. ac vix id factum, cum ecce Hiſpani pedites cIↃ cIↃ, equites CCC vrbem cingunt. contra quos erumpentes præſidiarij leui prælio mox decertāt, & ſuburbio iam occupato expellentes id incendunt. Biduo poſt motis caſtris, exuſtâ Egmundâ, & pecore copioſo abacto, rurſum ſe Harlemum recipiunt, ac

cæteris

cæteris copijs, illic tumultuantibus, ſe adiungunt. Albanus tam longa Harlemi obſidione attrito vehementer ærario ſtipendia ſoluere militi non poterat, cui XXVIII menſes debebantur. ex Hiſpaniâ à multo tempore nil allatum; & exiguum, quod prouinciæ tribuebant: quas ſi paullò magis premeret, periculum erat, ne etiam ad Auriacum deficerent. deinde, vt breui poteſtatem depoſiturus, ne tentare quidem voluit. Igitur publicato Vltraiecti diplomate, iterum regis clementiam prædicat, & *paratam cunctis veniam, ſi ad antiquum obſequium redirent. quod ſi rebellare pergerent, extrema omnia exſpectarent.* Et quamquam blanditijs iſtis, aut minis, nihil effectum; afflictus tamen tunc Hollandiæ, & potiſsimum borealis, ſtatus erat. tantusque paſsim metus inuaſerat, vt rebus ſuis conuaſatis plurimi fugerent. hoc cum Auriaco Sonoius, reip. cauſâ anxius, indicaret, is reſcribit; *nollet animum deſpondere; ac virtutis ſuæ retinens porrò omnia accuraret. obnoxias caſibus res humanas, nec ideò tamen cuiuſquam conſtantiam impelli debere. multum quidem in Harlemo liberando momenti fuiſſe, eamque in rem quiduis tentaſſe; ſed eo iam capto de rep. deſperare, nec viri illud, nec periti rerum eſſe. reſtare vrbes adhuc plurimas, longè ſanè munitiores, & extrema pati certas. quamobrem confideret cœlo; ac, ſi ſpes omnes profligatæ planè eſſent, affuturum è machinâ Deum, periurij, & ſæuitiæ, vltorem. quod ſtipendia in menſem quemque curanda putaret, id profectò demirari. quem enim regum, aut imperatorum, vnquam feciſſe?* CIↃ.IↃ.LXXIII.

 eſ, nec

beneficij ingens, & veniam præteritorum fore. id verò maturandum eſſe. nam Leidam iam obſideri; & decretum, magnis copijs borealem Hollandiam inuadere. igitur ocius, quid facturus, reſponderet. Et ille tunc Enchuſæ aberat; quique literas has attulerat, ſe ſubduxerat. inde redux, conuocato magiſtratu eas legit. tum, remouendæ ſuſpicionis, rei geſtæ Sonoium certiorem facit. Interim Zelandi Middelburgum, Arnemudam, & Rammekenum, magnis animis obſidebant. & Albanus, claſſe inſtructâ liberare, commeatumque inferre niſus, vario conatu ſemper tamen fruſtra fuit. Bellouacus, mari in illis inſulis præfectus, cum Mondragonio, paratis LXXX nauibus, menſe Auguſto iterum tentans, à Carolo & Ludouico Boiſotis, fratribus fortiſsimis, impeditus, mutato itinere ad Weſtcapellam militem exponit, & annonam properè importat: ac Chriſtophorum Mondragonium, inſignem militiæ virum, cum Belgarum XV cohortibus præſidio addit. nihilominus tamen Rammekenum, cum Arnemudam petijſſet præfectus, illic vim hoſtilem metuens, intercipiunt. ita feruere vbique bellum. nam Albanus, ſucceſſorem indies exſpectans, priuſquam decederet, inſigni aliquo facinore claram poteſtatem deponere cupiebat. itaque extremum contra Hollandiam ac Zelandiam omnes vndique copias vertere. deinde ad vim fraudem etiam, ac promiſſa, adhibere; quibus CIↃ.IↃ. LXXIII.

non

cIↄ.Iↄ.LXXIII. non minore curâ vbique ſe Auriacus opponere, clericorum ac profugorum pariter bonis, ac multiplici tributo populi adiutus. tum IX viri ordinati, qui illi à conſilijs eſſent, Iacobus Douſa, Paulus Buſius, Petrus Waſtelius, Iacobus Muſius, Henricus Duiſtius, Gulielmus Ioannes Reinerius, Ioannes Iacobus, Sebaſtianus Loſenius, & Læuinus Kerſmaeckerus. hisque actuarij additi, Antonius Genitſius, & Henricus Perſinius. Per hæc Boſſuuius claſſem armare, & in Friſiâ quoq; Billius IV triremes. idque Auriacus exploratum Sonoio indicat, vt ſe contra ipſe inſtrueret, & anteuerteret. ideoque Doco Martina, Friſico mari ab Auriaco præfectus, cum IV liburnicis Amaſiam flumen occupare, vt triremes, Groningâ aut Delffſiliâ prodituras, prohiberet. ſed excitata mox tempeſtas, flante Coro, præter cæteram hominum, pecorum, ſegetumque ingentem cladem, omnes totâ Friſiâ naues diſſipauit, ac ſubmerſit. Dum Boſſuuius bello ſe nauali parat, deſtinato Toletano, qui terrâ copias alias duceret, legatus eius Tambergius in Waterlandiâ Brouckam occupat; inde Lanſmeram, Sanderdorpam, & Zuderwoudam. ac ſeparati inter ſe prouinciales, intercluſo terreſtri itinere, niſi freto auſtrali aduehere commeatum non poterant. iamque Harlemi, Chiapini Vitellij operâ, compoſitus militaris tumultus. quamobrem ad obſidendam Alcmariam denuò copias reducere placuit. & XIII Kal. Septembr. miſſi à Toletano equites, qui

vrbem

vrbem cingerent. primoque appulſu impoſitas canali domos II, vbi rhus coriaria parari, vt commeatum interciperet, Mediuilla expugnat. ſed erumpentes oppidani vnam ex ijs recuperatam cum II moletrinis igne exurunt; alteram fortiter propugnante Hiſpano, & auxilia ſubmittente, coacti relinquere. In eâ pugnâ Mediuilla cecidit. Milites, qui ad Scermeram poſiti, eo loco, quo ſpecula exſtat, metu omnes diffugere. quâ munitione potitus hoſtis, ad extremum canalis clauſtrum merſâ naue, commeatui importando aditum obſepſit. Ad rei famam Sonoius Ruichauerium cum ſuâ cohorte in vrbem proficiſci iuſſerat; ſed, quia deſertum ad ſpeculam locum Hiſpanus inuaſerat, excluſus fuit. nec multo poſt vniuerſis copijs vrbs obſeſſa quàm arctiſſimè. & Toletanus ipſe cum Philippo Noircarmio, Iuliano Romero, Conſaluo Braccamontio, Petro Velaſco, Petro Toletano, Goignio, Stephano Ibarrâ, & Valentino Pardæo Motâ, Outdorpij erat; ac circũ XLII cohortes, quibus additæ VIII aliæ ex Italiâ nuper in ſupplementũ miſſæ. tum IↃ L equites. Ferdinandus frater cum VIII cohortibus Huiſwertum tenebat; Poluillerius cum XI cohortibus pagum Pancratij. ad Koedicam Cheuereaulxius Licquiusque cum XX. Bergæ X ſub Capreſio, vna cum reliquo equitatu. Neoporti XXII ſub Eberſteinio, ac Fronſbergio. vniuerſim CXXI erant, in quibus militum XVI CIↃ. In vrbe autem, qui tam multis reſiſterent, valdè pauci; & CIↃ. IↃ. LXXIII.

cIↃ.IↃ. LXXIII. vix vnus contra octonos: oppidani cIↃ ccc. præſidiarij IↃ ccc. ad hæc inquilini numero exigui, & ruſtici aliquot, homines belli imperiti, qui ex agris huc confugerant. Statim obſeſsi ad Sonoium literas mittunt, nuntiantque; *etſi vndique aditu penè intercluſo, & munitione ad ſpeculam amiſſâ, hoſtem tamen ſuſtinere, & extrema quæque paratos. quando autem maiore præſidio, ac puluere nitrato, reliquoque inſtrumento indigerent, vt quàm primùm ſuppeditaret. tum conſultum arbitrari, ne vlterius hoſtis irrumperet, vt oppoſitum mari aggerem perforarent.* Ad has literas ille reſpondet. *indolere ipſorum caſu, atque ad primum rei nuntium Ruichauerium deſtinaſſe, qui præſidium vrbis firmaret. ſed hunc, relictâ ſuorum metu ſpeculâ, introitu prohibitum fuiſſe. nihilominus non labori, aut ſanguini quoque ſuo, parciturum, vt liberare obſeſſos poſſet: ac iam Auriaco perſcripſiſſe, & conſilium, ac ſuppetias, poſtulaſſe. confiderent autem, & viri eſſent. quodque de maris aggeribus ſcripſiſſent, ſi res exigeret, factum iri; & iam ante, vt emiſſaria panderentur, vltrò mandaſſe.* dein ad præfectum Cabeliauium eiuſdem argumenti literas addit. Etiam vicinæ vrbes hortari, *ne capto Harlemo conſternati animum abijcerent; quin cauſam publicam cogitarent, & pro patriæ libertate fortiter pugnarent. omninò fore, vt iugum Hiſpanicæ ſeruitutis breui excuterent: nam cum copijs longè maximis è Germaniâ Ludouicum Naſſouium aduentare.* ea res animum oppidanis confirmauit. Interim Sonoius nil.

nil prætermittere, quod ad Remp. pertineret; & omnibus modis creditam ſibi borealem Hollandiam communire ſatagebat. vtque arcere hoſtem poſſet, quatuor locis prouinciam munit; & caſtellis Ruſtemburgi, Broucæ, Schoreldami, ac Crabbendami excitatis, qui diu noctuque excubarent, cc aut ccc ſingulis impoſuit. dein Oterlicum, ob nauatam Hiſpanis operam, cum primùm ad vrbem obſidendam veniſſent, exuri iuſsit. & Auriacus duce Gardio auxilia miſit, Germanorum Gallorumque cohortes VIII. Hiſpani ſedulò vallum promouent, &, cum foſſores deeſſent, ciues Harlemo euocatos circiter ccc, inclementi per ipſa initia imperio, cum benignè haberi miſeros æquum eſſet, triſti miniſterio deputant. At oppidani, quàm nil timerent, crebris eruptionibus ſunt teſtati. inter cætera XVII Kal. Octobr. proximam vrbi munitionem validè turbant, & regreſsi Ioannem Hieronymum captum abducunt; qui cōſilia Toletani obſeſsis prodidit. *monitum eſſe à patre Albano, ſi vrbem tertiâ oppugnatione capere non poſſet, maturè diſcederet, & in Brabantiam copias reduceret. ideoque ſtatuiſſe, quatuor ſimul locis impetum facere. eamque in rem pontes omnes, & apparatum pugnæ reliquum, præſto eſſe. priuſquàm autem oppugnationem incipiat, murum vrbis ad portam Friſicam, & turrim rubram, multis tormentorum ictibus deruturum. ad partem Auſtralem pontem foſſæ iniecturum; atque ad ſalinas nauibus rem geſturum. ac quidem,* ℄ ℄ ℄

CIↃ.IↃ.LXXIII.

Hh. ij *ſi vi*

cIɔ.Iɔ. *ſi vi expugnet , omnes ad internecionem cæſum iri.* &
LXXIII. poſtridie viſa initia. poſita contra portam Friſicam
tormenta ix. contra turrim rubram VII. ſed terrâ eâ
darte argilloſâ, & depreſſâ, crebriſque pluuijs, ac per
emiſſaria aperta immiſſis aquis penè ſubmerſâ, multum
hîc impedimenti habuere. mox pontes quoque,
& cætera oppugnationis inſtrumenta, oſtentari. XIV
Kal.Octobr. poſt cIɔ cIɔ XXXVI ictus tormentorum
editâ ingenti ruinâ ad portam Friſicam, & turrim rubram,
III horis poſt poſt meridiem ingens ſanè certamen
cœpit; vtrinque animis pro victoriâ, aut libertate,
obſtinatis. vtque maiorem oppidanis metum obſeſſores
incuterent, & vires diſtraherent, ad portam quoque
Caninefatum, & ſalinas, inſtaurare pugnam velle
ſimulabant. oppugnare vrbem iuſſæ legiones II, quibus
Lopeſius Acuna, tunc Harlemi fato functus, pridem
præerat. quicunque in ruinam euaſerant, interfecti.
IV ferè horis pugnatum eſt; cùm pauci, multò
plurimis oppoſiti, vrbem ſuam intrepidè defenderent.
nec loco cedere quiſquam viſus, niſi cæſus, aut grauiter
ſaucius. in partem pugnæ fœminæ, virgines, pueri
denique, pari affectu acceſſere; & arma alacres miniſtrâre,
ſaxa, vncos, circulos candentes, oleum, picemque
ardentem, liquidum plumbum, feruentem
aquam, & calcem viuam. bis Hiſpani pugnam renouarunt,
& fortiſsimè toties deiecti. ad turrim rubram
maiore incommodo ab defenſoribus pugnabatur.
nam

nam ad ſalinas tormenta II conſtituta terga illorum feriebant. nec quicquam tamen ideò territi, hoſtem à fronte magnâ virtute oppugnantem conſtantiſsimè repulerunt. cecidere ex obſeſſoribus CIↃ CCC. interq́; eos Didacus Felix, & Franciſcus Bobadilla. Blaſcus Nonius Caruaialis, cùm ſtrenuè aliquamdiu pugnaſſet, tandem ſclopeti ictu deiectus, non multo poſt ex vulnere obijt. tanta autem ſtrages erat, vt Manuel Cabeca Iaca, inſtaurare oppugnationem iuſſus, eniti per cadauerum aceruos non potuerit. ex obſeſsis, quod vix quis credat, tam feruente & longo conflictu, XXXVII tantum deſiderati. XIII præſidiarij, & oppidani XXIV. plures, vt ex hoſte quoque, vulnerati. Exinde vrbe capiendâ obſeſſores deſperare; inuito vltra pugnæ milite. cuius virtus neque præmio, neque minis, excitari deinceps potuit. quin nonnulli, quia ad vrbem oppugnandam iterum perduci non poſſent, à ductoribus interfecti. Sonoius, vt obſeſsis ſuccurreret, emiſſaria aperire Fridericum Seuenderium iuſſerat. isq́; id Zipæ, Crabbendami, & Ertſwoudæ, etſi obnitentibus ruſticis, procurauerat. tum allatæ quoque literæ ab Auriaco, quibus virtutis ergo collaudatos porrò ad conſtantiam hortatur, & auxilia certa promittit; aggeresq́;, ſi neceſsitas ita poſtulet, quod nocturnis ignibus indicarent, perfoſſurum. atque id Sonoio quoque nuntiat. ſed qui has ferret, cum ad vrbem acceſsiſſet, ab excubijs deprehenſus, territusq́ue, vt ſe eriperet, eas abiecit.

CIↃ.IↃ. LXXIII.

cIↄ. Iↄ. LXXIII. abiecit. itaque in manus Toletani peruenere. & in bonum caſus vertit. nam e ſi literas inter eptas ægrè ſanè obſeſsis acciderẹt; tamen hoſtis, qui conſilij pœnitentiâ iam de diſceſſu cogitare, eò magis, immiſsis aquis mergi veritus, cedere compulſus. ideóque tormenta maturè deduci cœpta, ac nauibus impoſita. deinde ineunte Octobri ſoluta obſidio; cum Toletanus, tributis in hiberna copijs, Amſtelodamum ad Albanum patrem conceſsit. Oppidani eâ ærarij inopiâ erant, vt pecuniam è ſtanno cuderent, quàm liberatâ vrbe permutarent. Eo ipſo tempore Ioannes Cerda Medinacælius, qui, ſucceſſor Albano datus, poteſtatem detrectauerat, rurſum in Hiſpaniam conceſsit. deſtinatuſque Ludouicus Requeſenſius, ordinis Alcantarenſis princeps, Mediolanenſiumque præſes. Dum autem Alcmaria adhuc obſidetur, vt vndiq; Hollandiam borealem premeret, claſſe inſtructâ rem Boſſuuius gerere ſtatuit. & quamuis demerſis aliquot nauibus fœderati ſatis obſeptum exitum putarent; ac pridiè quidem Eid. Sept. fruſtra conatus fuiſſet, ipſis tamen Eid. feliciter ceſsit, Yamque ingreſſus eſt. Ducebat liburnicas magnas XIII. in quibus cohortes Hiſpanorum VI impoſitæ, ducibus Garſia Suare, Antonio Auila, Corcuera, Texeda, Alfonſo Aiala, & Martino Oarce. adhæc Germanorum Belgarumque aliæ plures; quibus præfectus Franciſcus Verdugus. Primam aciem Ioannes Simon Rollius

ducebat

ducebat cum cohorte Corcueræ. cum his copijs Scellincwoudam acriter oppugnatam capit, & pleraque in illo tractu caſtella; ac Hiſpanos Germanosque præſidio imponit. ac Scellincwoudam Henricus Brouchuſius ſatis ſtrenuè propugnabat; ſed cum naues dèſeruiſſent, nudamque ita munitionem hoſtis vndequaque inuaderet, ad deditionem adactus, Monachodamum ſe recepit. Ea clades fœderatos valdè anxit; nec tamen, ſaluâ adhuc claſſe, deſperatum. Igitur quàm feſtinè poſſent naues XXIV armant, ſed tormentis parum inſtructas, quæ in caſtellis expugnatis nuper hoſtis interceperat. quamobrem ad Auriacum ſcribunt, & maturari auxilia rogant. Boſſuuius tot locis potitus, ea poſtridiè colluſtrauit, inde Verdugum ad Albanum miſit, qui regionis ſitum ei narraret. nec multò poſt ipſe quoque ſubſecutus iterum Amſtelodamum abijt, collecturus plures naues, vt claſſem fœderatorum ſternere, & fretum auſtrale eripere poſſet. Boſſuuij claſſem Billius adiuuare iuſſus, X naues iam parauerat; ſed conantem Doco Martina, Fleuo antea occupato, impediuit. itaque III Non. Octobr. cum XXX circiter nauibus oram ſoluit. Prætoria eius munitiſsima, & vi nullâ, vt videbatur, expuggnabilis. tormenta impoſita grandiora XXXII. & præter frequentem nobilium comitatum, item nautas, milites CC. nomen illi omninò inuiſum pariter, ciↄ.iↄ. LXXIII.

pariter,

cIↄ.Iↄ.LXXIII. pariter, & infelix, Inquiſitio; quam per vim inuectum ibant. itaque contra fœderatos profectus, quatriduum totum leuibus tantum prælijs laceſsiuit. & applicare quidem naues, vt comminus pugnarent, fœderati cupiebant. ſed ſubterfugere Boſſuuiani, & pugnam protrahere; tormentiſque inſtructiores, plurimis ictibus eminus debellare malebant. ac quanquam id ſollicitè agebant, vnus tamẽ è fœderatis, Iacobus Tilius, Schulemburgij Boſſuuiani nauem applicans, poſt acrem conflictum expugnauit; cæſiſque vectoribus L ipſum Schulemburgium captum cum VII alijs Hornam ſub cuſtodiâ miſit. è ſuis vix II deſiderauit. tandem III Eid. menſis eiuſdem vtrinque atrox prælium fuit. & prætoria fœderatorum in Boſſuuianam inuecta, telis omnibus, & calce viuâ è corbe mali in oculos Hiſpanorum deiectâ; vehementer oppugnauit. in principio ad Boſſuuium inclinare victoria viſa; ſed mox reſtauratis animis, vbi fortius fœderati incubuere, naues eius diſsipatæ; in fugam ſeſe coniecere. vna, quâ Texeda vectus, perforata, cum vectoribus cunctis perijt. V quæ vadis obhæſere, interceptæ. ipſe noctem inſecutam, diemque proximum, fortiter pugnans, cum propugnatores XV vix reſtarent, ægrè ſe hoſti permiſit. itaque captus Hornam abducitur, & cum eo primarij viri, Cruningus, Weldamus, Pinſenius, Hardenbroucquius, Numanus, Corcuera, Lopeſius, Weruius, Queſnoius, alij. capti item gregarij milites ad CCC.

è quibus

è quibus c Hornam quoque, cc vicinam Enchuſam auecti. vexillum prætoriæ in templo ab Hornanis ſuſpenſum; & Deo publicè per prouinciam grates dictæ. Boſſuuius cum in vrbem adduceretur, per contumeliam acclamare oppidani; *Roterodamenſis laniena auctorem eſſe, eodem animo contra ipſos nunc profectum, meritis paria accepturum.* illic in carcere per triennium aſſeruatus, tandem conſtitutâ Gandaui pace liberatur. Qui fugâ euaſerāt, huic cladem imputare, & apud Albanum accuſare. idque cum ægrè admodum ferret, à Sonoio & prouinciæ Ordinibus petijt, vti, refutandæ calumniæ, ad Albanum mittere liceret. & orationem non iniquam facilè obtinuit, iſtâ lege, ne quas literas, niſi prius inſpectas, daret. Sub hoc ferè tempus Albanus in Germaniâ emi puluerem nitratum iuſſerat; isque ad quinquaginta cIↃ pondo curribus impoſitus, cum in Palatinatū deuectus, à Ioanne Caſimiro, & fratre Chriſtophoro deprehenſus in viâ eſſet, illi ignem ſuâ manu iniecere. dein ſcripto publico factum profeſsi, cauſam quoque addidere: *ne Albanus, etiam Germaniæ hoſtis, ad Belgarum cædem vteretur.* is autem, vt bello proſequendo neceſſaria curaret, Ordines Belgij conuocauerat. quod vbi Hollandis, ac Zelandis, intellectum, literas ſuas eò deſtinant; hortanturque, *ne Tyrannum contra ſe, amicos & fratres, adiuuarent. quin laboranti reip. potius ſuccurrerent, & libertatem Belgij vniuerſi, tam fœdè oppreſſam, vindicare fortiter auderent; nec vltra viris, & bonis ciuibus,* cIↃ. IↃ. LXXIII.

cIↄ.Iↄ.LXXIII. *uibus, indigna paterentur.* tum Philippum quoque regem longâ epiſtolâ ſupplices orant; *miſertus populi fideliſſimi, & obſequentiſſimi, vim Albani, ac tyrannidem intolerandam, vnicam belli huius cauſam, ſemel compeſceret. dein conſcientiæ libertatem, & Belgij ſui priuilegia, ne euerteret. militem quoque omnem extraneum, ad ſecuritatem publicam, reuocaret.* tum principes etiam orbis Chriſtiani implorant, *fidei ſuæ, & obſequij, teſtimonium vt perhibeant: ac dent operam, ne, quod ſæpe per fraudem factum, huius epiſtolæ lectione rex prohiberetur.* Extremo Octobri, cùm deſerta Alcmaria eſſet, obſideri Leida cœpta. idque Franciſco Valdeſio mandatum; qui cum legionibus II & IV Germanorum cohortibus, equitumque alis VII, viâ Harlemenſi ire iuſſus. inſuper Iulianus Romerus cum alijs legionibus II, & Germanorum Belgarumque ſignis aliquot, littus legens Hagam contendit; quam munire fœderati properabant, ſed opere inchoato oppreſſi diffugere. tum occupatis circum pagis, Maſelantſluſam etiam capit, & in eâ Philippum Marnixium Aldegondium, primariæ nobilitatis virum, ac ſummi in rep. loci; quemq; tanti Auriacus æſtimare, vt Sonoium illicò iuberet eadem omnia Boſſuuio facere, quæcunque ab hoſte ille pateretur. cum eo Ioannes Pettinus captus. & Vltraiectum vterque abductus, vt in arce aſſeruaretur; annoque proximo, Middelburgo expugnato, pro captiuo illic Mondragonio permutatur. In Hollandiâ boreali, poſt tam inſignem victo-

victoriam, hoſti incumbendum rati, varia agitabant. cIɔ.Iɔ.
& inprimis, portum Harlingenſem obſtruere; ne in- LXXIII.
de naues ſuas Billius in fretum auſtrale educere poſſet. ſed orta claſſiariorum ſeditio conſilia omnia perturbauit. huc accedere Sonoij morbus, adeò grauis, vt medici quoque deſperarent. ac claſsiarijs ſemeſtre deberi. inde turbæ. ad quas componendas miſsi Henricus Meiſterus, Iacobus Taiardus, & Fridericus Otho, vix tandem id effecere. tunc etiam à Gerbrando Verdunio ad Theodorum Elbertum, conſulem Hornanum, literæ Vltraiecto datæ; quibus nuntiat, *à Noircarmio, qui illic ageret, monitum eſſe, vt bonâ fide pacis conditiones offerret. deceſſurum breui Albanum, nec vltra ab eo metum fore. agerent cum proceribus Belgij, ſubſcripturo pactis rege.* Has ille literas, prius collegis ſuis oſtenſas, inde ad Auriacum mittit; & captiuo illic Boſſuuio etiam exhibet. isque mox, cum ad Noircarmium ſcriberet, *literas ſe has vidiſſe* refert, *& ad Auriacum miſſas eſſe. neque enim illo inconſulto quicquam omninò factum iri. gratum quidem pacis nomen vniuerſis; & fortaſſe, ſi conuentus aliquis daretur, non difficilem. diffidere tantùm, cum Hiſpanis certam ac ſecuram fore. recentem Gallicanam pacem ob oculos eſſe, cuius etſi longè alia ratio exiſtat, vix quiſquam tamen perſuadere contrà poſſit.* Dum hæc geruntur, Ludouicus Requeſenſius, qui Albano ſucceſſor datus, XV Kal. Decembres Bruxellas venit; cui prouinciam, & exercitus, ille tradidit poſt ſexennij ac

cIↄ.Iↄ. trimeſtris præfecturam. ac poſtridiè Kal. filio Toleta-
LXXIII. no, equitumq; aliſ quinq, comitatus, facto per Lotharingiam, Sequanos, & Allobroges itinere, in Liguriam abijt. & inde, conſcenſis Genuæ triremibus, in Hiſpaniam porrò profectus. vbi à rege, contra quàm multi exiſtimauerant, perbenignè ſanè acceptus. Ita cum anno Albani in Belgio imperium deſijt. quod Parmēſis moderatione cum tranquillatum accepiſſet, abrupto rigore valdè turbauit. Erat certè vir præclaris animi dotibus, & armorum laude inter magnos belli duces collocandus, niſi ſuperbiâ, auaritiâ, ac ſæuitiâ, gloriam omnem corrupiſſet. Belgium pridem florentiſſimum, eiuſque opes, & libertatem peſſum dedit; eq; bonis prouincialium publicatis florenorum milliones annuos VIII in fiſcum redegit. tum bello ad prouincias opprimendas excitato, & exactionibus varijs longè iniquiſſimis, vt nonnulli computârunt, milliones LII perdidit. Vt verò fortunas hominum pro libidine, ſic & capita eorum habuit. adeoq; ipſe ſub diſceſſum, tanquam administratâ egregiè prouinciâ, gloriatus alibi dicitur: *vno illo ſexennio ſuo, lictoris manu*, XVIII cIↄ ac Iↄc *mori iuſſiſſe; præter eos, quos bella, aut præſidia hauſiſſent.* & Vergas tamen, ſæuitiæ inſignis administer è Belgio cum eo diſcedens, dicere auſus; *nimiâ id miſericordiâ perditum iſſe.*

BENIG-

BENIGNE LECTOR.

Edi nuper Librum Vnam DE INDVCIIS, *cuius cum iam exemplaria paſſim deſiderari intelligerem, viſum fuit ad prelum reuocare. Et facturum ſatis commodè me putaui, ſi eodem hoc volumine belli Belgici celeberrimi principium ac finem ſimul tibi repræſentarem. Itaque hîc addere ad finem placuit iteratâ editione. Hoc conſilium meum non te improbaturum arbitror.*

BIBLIOT[illegible] NAZ.
RO[illegible]
VITTORI[illegible] EMA[illegible]

IOANNIS MEVRSI
RERVM BELGICARVM
LIBER QVINTVS.

In quo

INDVCIARVM

Hiſtoria.

Illuſtriſſimis ac Potentiſſimis Dominis,

D. D. ORDINIBVS

GENERALIBVS FOEDERATARVM BELGII PROVINCIARVM,

Patriæ Patribus,

IOANNES MEVRSIVS

Dedico, Conſecroque.

Illuſtriſsimi, Potentiſsimique Domini,

E*N vobis Hiſtoriæ meæ ſpecimen, aut potius veſtræ, quam de rebus veſtris ſcripſi. Liber quidem mole non magnus, neque inde eum æſtimari par eſt; ſed argumento, quo commendare ſe vobis nõ erubeſcit. Certè propter illud, ſine inuidiâ dixero, legetur Poſteritati, & placebit. Legetur, & in admirationem lectorem abripiet, cùm tam præcla-*

rum hunc tanti belli colophonem videbit. Obſtupeſcet, qui quadraginta retrò annos, eorumque procellas ac tempeſtatem cognouerit, in hanc felicitatem enauigaſſe Remp. veſtrâ virtute atque conſtantiâ. Et profectò, quidnam in rebus veſtris non admirandum? Non palpum obtrudam, & ab aſſentationis crimine me veritas liberabit. Pro libertate publicâ, quæ grauiſſimè præter ius faſque omne oppreſſa, arma cum laude magnâ ſumpſiſtis, maiore geſſiſtis, maximâ poſuiſtis. Nam quid accidere vobis glorioſius poterat, quam vt bellum animo maiore quàm ſpe inchoatum, tam ancipite aleâ tam diu continuatum, ſaluâ libertate, pro quâ pugnabatur, finiretis, idque præter exſpectationem. Videte ordinem occultum rerum! bellum illud atrociſſimum, cui ſe amiſſâ iam ſpe irritata patrum virtus accinxerat, præter ſpem omnem compoſitum habetis. A miraculo calamitas publica incœpit, in miraculo deſijt, & ſe cum felicitate nunc item mutauit. Nimirum vbique animaduertitis præſentem Deum. Iterum dico, hanc Rempublicam veſtram quis non admirabitur? immò quis ſatis? cum in illa admiranda ſint omnia, initia, progreſ-

ſus,

ſus, finis. Vos & feciſtis fortia, & paßi eſtis; & præclariſsima virtutis exempla, quæ ſæcula ventura acciperent, edidiſtis. Repræſentemus parumper præteriti temporis interuallum, & quoduis momentum palæſtram dabit, in quâ conſtantia ſe veſtra exercuit, illa magna, illa inuicta, quæ

--- per damna, per cædes, ab ipſo
Duxit opes animumque ferro.

Foris ſemper grauiſsimus hoſtis, domi ſæpe etiam aduocata auxilia eripere Remp. minabantur: & cum ad opprimendos coniuraſſe vndique omnia viderentur, animum tamen ſemper ſeruaſtis, libertatem vindicaſtis, & per tam varias, tam ingentes turbas, tranquillitatem reduxiſtis, lætam rerum faciem repoſuiſtis, iſtis inducijs, quas exiguo hoc libello deſcriptas vobis exhibeo. Agnoſcite hìc præſtantiſsimum virtutis veſtræ fructum; agnoſcite beneficium, quo patriam obſtrinxiſtis; quod pretium non habet, quod nulla laus æquabit, nulla ætas obliterabit. Agnoſcite coronam magnanimæ patientiæ; quæ lauros omnes antecellit. Ego libellum hunc teſtem Memoriæ conſecro, &

 Poſte-

Poſteritati. vos illum oculo benigno aſpicite; item me, clientem ac ſubditum, ex vetere formulâ, deuotum. Ita vobis,

Illuſtriſſimi, Potentiſſimique Domini,

Deus Opt. Max. libertatem, potentiam, gloriam augeat, ac conſeruet, ad nominis ſui ſanctiſſimi honorem, & Reipublicæ veſtræ ſalutem.
Lugduni Bat. Kal. Septembr.
CIↃ. IↃ.C. XII.

LECTOR

LECTOR CANDIDE,

HAbes ecce Rerum Belgicarum librum vnum, & in eo Induciarum hiſtoriam, preſſim pertractatam. Nam vt diffunderem me, viſum non fuit. Iudicio abſtinui, & naturâ quoque, quâ magis placet illa adſtricta breuitas, Saluſtio ac Tacito vſitata, quam Aſiaticâ quadam luxuriâ diffluens dicendi ſcribendique genus. Et notum eſt elogium Perſij:

Sæpius in libro memoratur Perſius vno,
Quàm leuis in totâ Marſus Amazonide.

Curæ autem mihi inprimis duæ fuerunt; & ne quid dicendum non dicerem, & ne quid dicerem, non dicendum. Vtrunque ſi præſtare non potui, bonâ voluntate excidi; & poſtremium ſi caui, operæ me pretium feciſſe exiſtimo. Quippe in hiſtoriâ ſcribendâ, planè vt in vitâ agendâ, ſumma circumſpectio requiritur. Multa enim ſæpenumerò interueniunt, cùm in Rep. adminiſtrandâ, tum in bello gerendo, aut pace componendâ, quæ hiſtoriæ dignitatem non attingunt, neque poſterorum memoriæ mandari debent. Sic in hac Induciarum tractatione plurima acciderunt, quæ poſteritas ſcire non laborabit, & ad hiſtoriam quoque non pertinent. Itaque ſatius duxi, circumſpectè breuis eſſe, quam parum prudenter in magnam molem

opus diffundere; quod garrire hiſtoriam eſt, non narrare. De cætero, hoc etiam operam dedi, vt quemadmodum ſimpliciter, ita verè rem geſtam ſcriberem; & feci, idque liberè alibi, ſed ex hiſtoriæ lege, non animi adfectu. Nam mens recta, vbi res exigit, cum offensâ quamuis, verum dicere audet. hanc ingenuam libertatem qui ferre non poteſt, is ſe accuſet. Pluribus non te morabor: hoc vnum peto, vti iudicium ſine adfectu mihi præſtes. Vale, &, quisquis es,

ÆTERNITATEM COGITA.

IOANNIS

IOANNIS MEVRSI
RERVM BELGICARVM
LIBER V.

BElgico bello finiendo tentata aliquoties pax fuit, ſed quam ſemper fraus Hiſpani inſtabilem fecit; cui decretum, virtute an dolo, euertere populum, vt interpretari ipſe, maieſtatis reum. Et effecit ea res, vt pacem poſteà ſæpe oblatam, adnitente nequicquam Cæſare, ceu damnoſam Fœderati aſpernarentur. Tandem tamen, ſed vindicatâ libertate, animum inclinant, & inducias paciſcuntur annorum XII. ingenti quidem illas molimine, & dubio aliquamdiu euentu; verum enimuerò tam graue ac diuturnum bellum, tantis hinc inde animis geſtum, niſi difficulter componi non poterat. Ac initio inter Ordines ipſos diſſenſus; & bellum hi præſtare publicè, iſti pacem contendebant: bono vtrique in Remp. affectu. tum in populo quoque partes, prout ſtudia, aut conſilia. Negotij autem vniuerſi principia,

cipia, progreſſus, finisque ad hunc ſe modum habuerunt.

Pertæſus iam bellandi Hiſpanus, aduerſus populum pro libertate agere quiduis & pati certum, cum arma ponere in animo haberet; gnarus, vti vetus verbum eſt, melius pacem ſub clypeo procedere, vt cum dignitate faceret, vltimas poſtremum vires tentare ſtatuit. idque cum fortiter pariter & feliciter feciſſet, iamque vlterius perrecturus putaretur, prudenter fortunâ vtendum ratus, pacem obtulit. Venit primò eam in rem
cIↃ.IↃ. C.VI. Hagam Comitis anno cIↃ IↃ c vi. Walrauius Wittenhorſtius, toparcha Horſtij; ſed re infectâ dimiſſus, rediJt definẽte Decembri cum Ioanne Geuarto, I.V.L. & indicauit; *mandatum ſibi, de pace vt ageret, ad quam Archiduces, feſſi bellorum cladiumque, totis animis inclinarent, idque æquiſſimis conditionibus, & quas reijcere Fœderati neutiquam poſſent. nihil ipſos poſtulare, niſi quod iure optimo liceret. proinde peterent, quæ ad ſecuritatem ſuam pertinere arbitrarentur; ipſos omnia, ſi æqua vellent, rata cupere. Igitur, ſiue pax placeret, ſiue induciæ, locum tempusque conueniendi deſtinarent, idque gratum ipſis fore. Quod ſi clam quoq;, & per paucos, quàm propalam agere mallent, itidem paratos eſſe, acturos que optimâ fide.* Sed ne ſic quidem aliquid effectum eſt. Nam cum literas ad Fœderatos nullas haberent, vlterius progredi non conſultum videbatur.
cIↃ.IↃ. C.VII. Quamobrem confeſtim Bruxellas profectus Geuartus literas petijt, quæ de Archiducum voluntate ad pacem propenſâ

propenſâ fidem facerent. his allatis, dari ſibi ſenatum cIↄ.Iↄ. rogarunt. eoque conceſſo, Fœderatis iuſſa exponunt, c.vii. adhortantes; *conſiderarent aleam belli valdè incertam, ac pacem tandem, aut inducias, amplecterentur: & priſtinam Belgio tranquillitatem felicitatemque reſtituerent.* Ad quæ reſpondere illi; *quandiu in fœderatas prouincias Archiduces aliquod ius prætenderent, nihil ſanè effectum iri. quippe de libertate ſuâ orbi vniuerſo conſtare, neque in eam aliud quicquam ipſis competere, quàm quod vis atque arma dediſſent. quin ſibi potius recuperanda ea eſſe, quæ per vim fraudemque erepta, violato ſolenni edicto, quo grauiſſimis iuſtiſſimisque de cauſis in libertatem aſſertum eſſet Belgium; quodque res plurimæ, annis* XXV *proximis publicâ auctoritate geſtæ, contractusque cum Europæ aliquot regibus ac principibus potentiſſimis, confirmaſſent. Quamobrem in præſens nullum illis reſponſum dare aliud poſſe, quàm quod Cæſari, alijsque principibus, ante id temporis dediſſent. nimirum, neque piè ſeſe, neque honeſtè, neque tutò agere quicquam cum ijs poſſe, qui contra edictum hoc in prouincias ſuas prætendere aliquid non deſiſterent. teſtari porrò, non ſibi imputari debere, ſi quæ incommoda deinceps ingruant, dum ad cauſæ longè iuſtiſſimæ defenſionem arma retinent.* Ita dimiſſi diſceſſerunt, mox reſponſum relaturi. Poſteà per literas Wittenhorſtius ijs nuntiat; *non hanc Archiducibus mentem, vt meliorem conditionem ſuam faciant, aut aliquod denique in prouincias fœderatas ius prætendant; ſed ſaluam libertatem fore. itaque, ſi vellent, agere hoc pacto paratos eſſe.* Extremo Februario

Ll in

cIↄ.Iↄ. c.VII. in Hollandiam venit Ioannes Neius, ſummus ordinis Minorum prefectus; & Riſwici, qui pagus Hagâ dimidio milliari diſtat, clanculum commoratus, ideò ſe miſſum indicauit, vt exploraret, quæ cauſa inutilem Wittenhorſtij operã reddidiſſet. priuatimq; cum Mauritio collocutus, Hagam accedere iuſſus eſt. vbi, ſermone cum quibuſdam cõmunicato, iterum admiſſus declarauit: *non Archiduces ius ſuum hic auctum velle, non Fœderatis derogatum.* Cumq; ſignificatum eſſet; *neceſſarium planè fore, vt ſtatum hunc illi liberũ agnoſcant, pronuntientq;, ſi effectũ quicquam vellet*; vt cædibus porrò ac rapinis parceretur, operã daturum ſe promiſit, quî id ipſis perſuaderet. Iuit itaq;, redijtque; cũ hoc reſponſo: *Archiducibus nihil magis in votis eſſe, quàm pacatũ ſemel tandem Belgiũ videre, ea propter fœderatarũ prouinciarum libertatem omninò agnoſcere, neq; quicquã in illas iuris ſibi aſſcribere. eoq; nomine agere quoq; cum ipſis velle, ſiue de perpetuâ pace, ſiue de inducijs, ad* XII, XV, *aut* XX *annos, ex arbitrio Fœderatorum. & negotio pertractato* VTRINQVE VTI POSSIDERENT, ITA POSSESSVRI ESSENT: *niſi cõmuni conſenſu vrbiũ locorumve quædam permutatio inſtituenda videretur. Delecturos huic rei indigenas eſſe, quibus parem quoq; numerũ ipſi opponerẽt, tempusq; ac locum ſuo arbitratu caperẽt. Vtq; melius negotiũ procederet, armiſtitium ad proximũ octimeſtre indictum velle, quo vtrinq; obſidio nulla tentaretur; neq; inuadere locũ quenquã, aut excurrere prædæ cauſâ milesquoquã permitteretur: munitiones etiã nouæ nullæ fierẽt. quin porrò itẽ effecturos, vt intra trime-*

ſtre

ſtre conſenſum Hiſpaniarum regis,eumq; ſcripto conſignatum, ſint habituri.eâ tamen lege, vt intrà octiduum Fœderati armiſtium ratum habeant:ante ineuntem verò Septembrem de negotio vniuerſo,eiuſq; tractandi loco ac tempore, decernant,idque etiã ſcripto teſtentur. Fœderati cõditionibus his auditis, re cũ Mauritio & Senatu cõmunicatâ, libertatis agnitionem,& armiſtitium,cæteraq;,placere ſibi reſponderunt. Inde vrbiũ munitionumq; ſuarũ præfectos certiores ſtatim faciũt, & arma ponere in proximos octo menſes iubent.tum,vt inchoato negotio daret euentũ, ſacroſancto nomini ſuo glorioſum, reiq; publicæ ſalutarem,ſupremũ Numen veneraturi,ſolennem precibus ac ieiunijs per prouincias diem indicunt. Circa xxiv verò Aprilis mittunt Theodorũ Verdoeſium vnà cum literis, quibus armiſtitiũ octimeſtre probari ſibi teſtarentur; & ibidẽ in rem eandem literas Archiducũ accipere iubẽt;quas Neius mox attulit.ſed ſolennibus neglectis ſcriptas cum recipere grauaretur, Bruxellas ille confeſtim miſit,qui alias conuenienter ſcriptas procuraret. Id vbi factum, domum redijt comite Neio, cui commiſſa interpretatio; eique cum ſenatus ægrè datus eſſet, de finibus armiſtitij actum, enuntiatumque, *per Oceanum ad Heſperidas vſque inſulas ſe id porrigere. & initium quidem futurum à* xiv *menſis Iunij; poſt quod tempus prædas omnes, præter inſtructas bello naues, reddendas eſſe. tum claſſem quoque, Hiſpaniæ littus infeſtare iuſſam, ſimul literæ, quæ rem geſtam approbarent, inde afferrentur,* cIↄ.Iↄ: c.vii.

cIↄ. Iↄ. c. VII. *illicò reuocatum iri.* porrò vt mari, ita terrâ diſtincti etiam vtrinque limites, quibus miles contineretur. His ita actis, Neius abijt; magnumque toto Belgio gaudium, cum votis omnium, precibusque, daret Deus ſemel tandem finem bello tam diuturno, & cruento. Quin & in vicina regna delatus rumor admirationem non exiguam excitauit, cum tam ſubitæ mutationis cauſa neſciretur, crediquenon poſſet, adeò vel Archiduces debellatos eſſe, vel tam incautos Fœderatos, vt aut illi tam magna offerre, aut hi bonâ fide oblata credere animum inducerent. augere admirationem iſtam ſecretum rei, quæ nec per legatos explorari poſſet. tam paucorum vtrobique negotium erat. Itaque à Galliarum rege miſsi, præter Paulum Buzenuallium, ordinarium tunc legatum, Petrus Ianinus, & Elias Placæus Ruſsius, qui voluntatem erga Fœderatos propenſam commemorarent, &, conſtantiæ teſtandæ, vel proferendo deinceps bello iuſta auxilia, vel paci contra componendæ conſilia promitteret. cuius fructum vt integrum caperent, auctoritate illos ſuâ ſe adiuturum. peterent item, vt aliqui ex ipſis deligerentur, cum quibus conferre ſermones, & prouidere pariter poſſent, ne quid Reſp. detrimenti caperet. Ac placuit ſanè hæc legatio, & decretum, vti manerent promouendo negotio, deputatique cum quibus agerent. Simile auxilium etiam à magnæ Britanniæ rege orare viſum eſt; miſsique eò Ioannes Berckius, vrbis Dordracenæ

ſyndicus,

ſyndicus, & Iacobus Maleræus, Heieſius, cum ordinario illic legato, Natali Caronio Schonewallio; qui honorificentiſsimè excepti cum mandata expoſuiſſent, reſponſum à rege retulerunt: *collaturum libenter, ſi quid profuturum ipſis videretur. eamque in rem Richardum Spenſerum, & Rudolphum Winwodum, equeſtri vtrunque dignitate, deſtinaſſe.* Per id tempus laboratum ab Archiducibus, vt quæcunque hactenus egiſſent, quæque porrò acturi eſſent, rex Hiſpanus rata haberet: ideoque allatæ à Birago, qui Spinolæ ab epiſtolis, litteræ eius; quibus & rata habere ſe omnia, & regiâ fide obſeruaturum, aſſeueraret. Eas literas, commeatu impetrato, detulit exhibuitque Verreickius, rogans inſuper, vti claſſem, quæ Hiſpaniæ oram infeſtaret, reuocarent. Vbi apertæ hæ, lectæque, fraus deprehenſa eſt, *quam incuriâ ſcribæ factam* Verreickius dicere; *Bruxellis quoque animaduerſam ab Archiducibus. qui tamen, teſtandæ fidei, quando ijs approbatio vniuerſalis contineretur, vel iſtâ formâ mittendas arbitrati eſſent. nihilominus, ſi id vrgerent, mox alias ad ipſorum arbitrium proferendas. darent ſex dierum moram, mandatis alijs exſpectandis.* Cum obtinuiſſet, perſuadere poſteà conatus eſt, *ita ſcriptas illas eſſe, vt ſatisfacere bono iure ipſis deberent. nihilominus miſiſſe denuo in Hiſpaniam Archiduces, qui rem Regi rectè exponerent.* inſtabat etiam vehementer, *vti claſſem reuocarent; & hanc Archiducibus gratiam facerent.* Deliberatum hic aliquamdiu, reſponſumque; *omnibus modis fraudem in literis factam videri.*

CIↄ.Iↄ.C.VII.

 pecca-

cIↄ. Iↄ. c. VII. *peccatum in earum formâ, qualitate, & ſubſtantiâ. omiſſa etiam aliquot verba, neque Gallicè ſcriptas eſſe, nec ſubſcriptum Regis nomen. porrò nec ſigillo magno obſignatas, nec vniuerſalem denique totius negotij approbationem complecti; neglectamque libertatis mentionem, quam Archiduces feciſſent: ideoque ſtatui abs ſe nihil poſſe ante diem Kal. Septembreis.* Formulam item exhibebant, Germanicâ, Gallicâ, & Latinâ linguâ, ad quam Regi approbatio ſcribenda eſſet, antequam agere vltra quicquam vellent. prætereà item decernendo tantum temporis poſtulabant, quantum inter IX Kal. Sextiles, & Kal. ipſas Septembres intereſſet. placere tamen in gratiam Archiducum, vt claſſis ab Hiſpaniæ orâ reuocetur; prædæque poſt ſex ſeptimanas proximas factæ reſtituantur. Cum hoc reſponſo Verreickius diſceſſit, animis omnium ſpei plenis, poſt inhibita ſemel arma, vel pace negotium, vel inducijs terminatum iri. quamuis nonnulli, rerum magis periti, aliter iudicarent; *rem arduam & intricatam eſſe, animis vtrinque in ſua commoda nimium intentis.* nonnulli autem, quibus potentiæ Hiſpanicæ magnitudo ob oculos verſabatur, *credendum non putabant, fore, vt pactus Hiſpanus aſſentiretur, verùm fraudem aliquam ſubeſſe:* alij contrà, *tam multi ſanguinis, & CXX millionum impenſam, tot motus militares, æris alieni magnitudinem, pecuniæ inopiam, continuam Hiſpaniæ infeſtationem, imminentem Indicorum commerciorum ereptionem, aut perturbationem, impellere*

pellere animum. tanti regis potuiſſe; maximè cum apud Fœderatos potentiſſima XXXVI *annorum Societas aduerſus Indias occidentales inſtitueretur, quæ res Hiſpanicam magnitudinem fractura omnino videbatur. Eâ de cauſâ ſapienter Regem & Archiduces facere, qui ſectari amiſſa deſinerent, cum non aliâ ratione ad pacem tractandam induci poſſent; metuendumque inſuper eſſet, ne aut ſuâ imbecillitate, aut vi aliquâ maiore compulſi, ad Gallum confugerent: cuius protectio periculum haberet, & cæteris aliquando Belgij prouincijs Hiſpanum expulſura timebatur. Longè igitur ſatius eſſe, in pace partem meliorem poſſidere, quàm tam locupleti acceſſione Galliam firmare; quæ Hiſpanici nominis auctoritatem ac terrorem non leuiter imminutura videbatur.* In prouincijs fœderatis multi prudentes ſeriò rem agi perſuadere ſibi non poterant; itaque diſplicere ijs tota tractatio, & exiſtimare: *nullum alium finem fore, quam vt ſub Hiſpani dominatum relaberentur; idque iam à multo tempore clam agitatum: & inducias, ſiue pacem, reſtaurandis viribus fieri. non facilè ſaluum eſſe ſtatum publicum poſſe, aut regimen prouinciarum firmum; non ingruentes difficultates cum auctoritate expediri; non tributa prorogari, ſi in ſuis ea prouincijs Archiduces minutum irent; non conſeruari imperium maris, ſi commeatus, ac vectigalia, tollerentur. Iis verò continuatis periculum eſſe, ne commercia mox rareſcant, quæ plerunque eò tranſeunt, vbi exigi minimum ſolet. non facile etiam armari Reip. miniſtros aduerſus corruptelas Hiſpani, quæ iam tum ſe proderent. & perituram militiæ diſciplinam;* cIↃ.IↃ.C.VII.

nec,

cIↃ.IↃ.
C.VII. *nec, ſi fidem Hiſpanus frangat, libentem armorum populum ſore, pacis interuallo euiratum.* Interim Hiſpaniæ imminebat claſsis Belgica, de quâ reuocandâ ſedulò laboratum erat, vt nauibus Hiſpanicis, in Indiam vtramque vltrò citroque commeantibus, ſecura omninò profectio eſſet; quæ res Iunio præterito obtineri non potuerat, vnum hoc tantùm indulgentibus Fœderatis, reuocatum ſtatim iri, ſimul Philippus inchoatum negotium per literas ratum ſe habere teſtatus eſſet: quæ dum exſpectarentur, nulla illi vel auxilia vel commeatus ſubueherentur; & hoc reuocationis inſtar eſſe. nam ijs ſubductis, redeundi neceſsitatem tacitè imponi. Et hæc quidem etſi lege iſtâ conceſſa, approbaturum tamen Regem, quæ acta erant, multi ſanè dubitabant; potiſſimum vbi in Hiſpaniâ atque Belgio, in fano Luciferi, Gadibusque, Vliſsipponæ, Gerundæ, ac Dunkercæ, bello inſtrui naues viderent. Dum hæc geruntur, Archiduces motus militares componere ſatagebant, allatis pridem ex Hiſpaniâ IↃ c aureorum cIↃ. tum militem quoque ſuperuacaneum exauctorabant, Hiſpanicum tantùm Italicumque retinentes, per præſidia diſtributum, quæ vrbes opulentiores redimebāt. Idem factum à Fœderatis in Britannis, cæterisq; extraneis, quorum infrequentia ſigna; item in Liburnicis, quarum mox partem, continuandæ in Indiam Orientalem nauigationi, iterum armarunt. Embdâ hoc anno naues plures Occidentem verſus ſoluerāt, quæ pleræq; in

in Hiſpaniâ & Luſitaniâ detentæ, tanquam quæ ad Hollandos pertinerent, aut Ennoni Comiti ſuo rebellarent, à quo tamen commeatum fruſtra oſtendebant. & earum nonnullæ rurſum dimiſſæ, nonnullæ grauiter vexatæ, vectoribus partim ad remos abductis, partim ad operã Regi in bello ac nauigatione Indicâ aut Braſilianâ nauandam. Perculit huius cladis nuntius Embdanos, & populum aduerſus magiſtratum concitauit, præſente maximè illic Ennone, qui eo nomine in tumultus excitandi ſuſpicionem venit, cum præſto haberet vtrumq; fratrem, & in propinquo præſidium Linganum. Hâc de cauſâ Fœderati milites vrbi auxiliares cIↄ cIↄ, Ennoni æneatorem mittunt vnà cum literis, quibus teſtarentur: *ignarum nemini, quantâ cum fide ad concordiam inter ipſum, & parentem olim eius, Friſiosque Orientales conſtituendam laboraſſent; cui aſſerendæ primùm Delfziliæ anno* cIↄ Iↄ xcv, *deinde iterum Hagæ Comitis* cIↄ Iↄ c iii, *& mox in poſtremis comitijs* iv *Eid. Nouembris ſeſe obſtrinxiſſent. Nunc autem compertum habere, Embdanorum præſidiariorum ſtipendia ipſius operâ interuerſa, vt motum aliquem concitaret; &, quod conſequens, ſtatum vrbis perturbaret. inſuper prohibuiſſe, ne publicæ pecuniæ, huic rei aßignatæ, quæſtori ſuo ſoluerentur: tributa quoque & indixiſſe ſine Ordinum conſenſu, & exegiſſe: tum naues plurimas, Embdâ in Hiſpaniam profectas, de ipſius conſilio illic detentas, merces omnes fiſco addictas, nautas crudeliſſimè habitos. dein ipſo conniuente factum, vt Lingarum* cIↄ.Iↄ. c.vii.

cIↃ.IↃ.C.VII. *norum aliorumque excurſionibus Friſiæ Orientalis incolæ, ciueſque Embdani, miſerè vexati in vinculis abducerentur. Quæ omnia quando palam contra pacta fierent, ſtatuiſſe ipſos, ſiquidem contractu ſolenni toties obſtricti eſſent, prouidere, ne quid tale in poſterum moliri poſſit. Quamobrem monitum ſanè velle, vti, incommodis auertendis, ad* XIV *à receptis literis diem* XL cIↃ *florenos, præſidio Embdano perſoluendos, numerari iubeat, cæteram pecuniam quæſtori ſuo reddi curet. tum præterea indictiones præter Ordinum conſenſum factas, & quæ iniuſtè exegiſſet, reſtitueret. porrò ad nauium nautarumque liberationem operam daret, & præſidia quoque Lingana Friſiâ Orientali arceret. niſi faceret, teſtari ſeriò, non ſe malis imminentibus obnoxios fore; qui nihil aliud propoſitum habeant, quam concordiam inter ipſum ſubditoſq; inuiolatam conſeruare.* Hiſce literis hoc effectum, vt in Britanniam Henricum Stamlerum Enno mitteret, qui Regẽ oraret, *vti pro ipſo intercederet, ne quid ſeuerius ſtatuere Fœderati vellẽt;* Hagam verò primò quidẽ Dothiam Wiardam, mox Gulielmũ Kniphuſium quoq;, & Thomam Frantzium Cancellariũ, qui Fœderatis affirmarẽt, *extra culpam Ennonem eſſe, & paratũ pactis ſtare; Embdanos autem vano à malâ conſcientiâ metu percelli.* à quibus miſſi Vbbo Remetzius, Samuel Wingenius, & Daniel Altingus, qui decreti executionẽ vrgerent; nam *ſat perſpecta Ennonis conſilia, qui vnũ hoc ageret, vt perpetuò illos vexaret, magniſq; impenſis in æs alienum inuoluere quæreret, vt eâ ratione ciuium ſtudia in ſe deriuaret.* tum non vnæ cõmeatus maritimi

ritimi literæ, inter ſe contrariæ, ab ijs prolatæ, quibus fraudis manifeſtum Ennonem facerent. Re intellectâ, comiter vtroſque Fœderati dimiſere, commonentes; *pacem mutuò, & concordiam, deinceps colerent.* De cætero Embdanis promiſere, *curaturos ſeſe, ne qua ipſis iniuria fieret.* Medio Octobri Fœderatis Spinula ſcribit; *allatas ex Hiſpania literas, quibus rata ſe habere, quæ in hoc negotio agerentur, Rex nuntiaret.* tum commeatum Neio & Verreickio petit, qui has tradituri eſſent. Eo dato, Hagam illi cum veniſſent, poſtridie admiſſi, pleniores, quæ exſpectabantur, literas, Mantuæ Carpetanorum datas XIV Kal. Octobres, exhibuerunt. His Philippus teſtabatur, *quando Archiduces in negotio inchoato huiuſmodi literas ab ipſo promiſiſſent, quibus certò credere poſſent, omnia ſine exceptione à ſe probari; maturo conſilio, & plenâ poteſtate regiâ, ad promiſſi ſatisfactionem, & totius negotij confirmationem, declarare ſe in præſens, ſiue pace componendâ, ſiue inducijs, cum Fœderatis agere ceu omninò liberis, in quos iuris nihil ſibi vindicaret. cuncta etiam, quæ in Archiducum declaratione propoſita, rata velle; ac promittere verbis regijs, pleniſſimè ea obſeruaturum, neque quicquam contra facturum, aut fieri vnquam permiſſurum. quin immò daturum operam, ſi quid contra factum fuerit, id vti bonâ fide reparetur. curaturum porrò, re pertractatâ, vt ex ipſorum arbitratu omnia obſeruatu neceſſaria quàm ampliſſimè expediantur. Si tamen de religionis negotio, aut quibuſdam alijs rebus, conuenire inter ſe non poſſent, atque ita vel pax vel* ꝍ.ꝍ. C. VII.

 indu-

cIↄ.Iↄ. c.vii. *induciæ non procederent, tum ius ſuum integrum velle, neque has literas ratas habere.* Harum literarum geminum quoque exemplar exhibebant, Gallicâ vnum, alterum Germanicâ linguâ. Ad hæc Neius magnopere Regis in hoc negotio ſincerum affectum commendare, qui de illis ipſis literis, quo magis ratæ eæ eſſent, & à ſuſpicione fraudis alienæ, cum Senatu deliberaſſet: laudandum iſto nomine dictitans, quod interpres ipſe ſui non fucatam animi mentem clarè expreſsiſſet, nihil promittens, quam quod præſtare re ipſâ cuperet. non facturus, ſi fraudem aliquam cogitaret. Neij verba Verreickius excepit, de Archiducum quoque fide in re præſenti, & inclinato ad pacem animo, multa referens. ac cognoſci abundè poſſe, cùm tam ſedulo ſatisfactum Fœderatis per omnia cuperent. Fœderati, ſimul apographa accepiſſent, legiſſentque, negligentiam deprehenderunt, & verba paſsim prætermiſſa, aut interpolata; neglectam item ſolennem formam, & neque in pergamenâ ſcripta, nec ſubſcriptum Regis nomen. Itaque re cum Galliæ & magnę Britannię legatis communicatâ, indictoque in VI Kal. Nouembres conuentu, interrogârunt, ecquid literæ aliæ pleniores exſpectari poſſent. cùm negaretur, interque tractandum ambigua hæc omnia explicari, & difficultates tolli poſſe, reſponderetur, ampliandum cenſuere. Itaque libratis diu conſilijs, poſtridie Kal. Nouembres reſponſum decernunt; *literas, vt iam antè oſtenderant, omninò delinquere,*

& in

& inſcriptione pariter atque ſubſcriptione peccatum: tum verba paſſim temerè omiſſa, aut interpolata, adeoque extremam clauſulam promiſſorum abolitionem præ ſe ferre; cum tamen Regi, & Archiducibus, atque omnibus eorum conſiliarijs exploratum ſatis eſſet, ipſos, veluti rerum ſuarum ſupremos arbitros, qui neque Regis, neque Archiducum leges agnoſcerent, Dei Opt. Max. gratiâ, & fœderatorum Principum auxilio, prouidere facilè poſſe, vti benè Reſp. ordinetur; nec proponi hanc in rem ab ipſis quicquam oportere, niſi contra fidem datam agere vellent. Et quanquam expendendum eſſet, tam dubijs literarum verbis, an negotium inchoatum proſequi conſultum foret, promouendo tamen tranquillandi Belgij inſtituto, & oſtendendæ animorum ad honeſtam tutamque pacem inclinationi, viſum vti literas haſce examinandas per prouincias omnes mitterent, & legatis poſt VI *proximas ſeptimanas ſignificarent, an operi incœpto porrò manum admouere è rep. putaretur. nunquam verò admiſſuros, quicquid aliquatenus contra has approbationis literas, aut Archiducum promiſſa, obliquâ aliquâ interpretatione proferri poſſet. & ſi pergendum fortè videretur, tum planiſſimè ſe confidere, neque Regis, neque Archiducum nomine, ita vti promiſſum erat, quicquam vnquam propoſitum iri, quod aut ſtatum publicum læderet, aut cum ciuium ſuorum ſalute coniunctum non eſſet. Ab Archiducibus item decimo poſt denuntiationem hanc die legatos deſtinandos idoneos, plenâ poteſtate inſtructos; & facturos eadem ipſos, vt quàm citiſſimè imponi negotio finis poſſit.* cIↃ. IↃ. C. VII.

Hoc reſponſum Neio & Verreickio datum poſtridie

cIↄ. Iↄ. c.vii. Kal. Nouembres; quæſitumque, an ipſas approbationis literas tradere vellent. ſed hoc illi facere poſſe ſe negabant, & nec Bruxellas referre; in quo nullum tamen diſcrimen Fœderati arbitrari. itaque rem differri volebant, & mandatis amplioribus tempus dari. id vbi conceſſum eſſet, profectus Bruxellas Neius, nonoque poſt die reuerſus, mandatum ſibi ſignificauit, *vt literas traderet, & acceptilationis ſyngrapham reciperet, quâ declararent Fœderati, ſat Archiduces promiſſis feciſſe, & reſtituendas literas fore, ſi fortè poſteà re infectâ diſcederetur.* Hoc diſplicere Fœderatis, qui *neque impleta promiſſa* cenſebant, *& fraudem in literis manifeſtam, nec chirographi reſtitutionem neceſſariam eſſe, quod negotio non perfecto per ſe irritum.* Cum hîc Neius & Verreickius tergiuerſarentur, Fœderatique à ſententiâ non deſiſterent, petitâ iterum ampliatione, & conceſſâ, rurſum Bruxellas abijt Neius, mandatumque attulit; *vti ſimpliciter, & ſine vllâ acceptilatione, aut reſtitutionis promiſſo, literæ illæ traderentur.* quod vbi factum, receſſere. Et tunc Fœderatis viſum, vt per ſuam quique prouinciam, an pergendum in negotio inſtituto arbitrarentur, indictis comitijs deliberarent, mox rurſum ad VI Eid. Decembres conuenturi, & mandata de re præſenti allaturi. Cum in eo eſſent, literæ ab Imperatore allatæ, VII Eid. Octobres ſcriptæ, quibus ille commemorare; *nec ſumptui ſe, aut operæ vlli peperciſſe, nec patrem etiam Maximilianum, ad componendas Belgij tur-*

bas.

bas. ideo mirari, inchoatum hoc negotium, neglecto ipſo, & inconſulto; eoque rem præſentem dirigi, vt ex prouinciis hiſce vnitis Reſp. aliqua libera conſtituatur: cum tamen nemo ignoraret, Belgium totum Romani Imperij feudum eſſe. quamobrem cogitandum ipſis, in re tam graui nihil omnino decerni poſſe, de quo non cognoſcere ipſe prius deberet. quod ſi quicquam molirentur, ad naturam & legem feudi immutandam, id ratum eſſe minimè poſſe: itaque ſcire ſe ex ipſis velle, quo res tota loco eſſet, & quid animi porrò haberent; vt tam ſuum, quam Imperij ſui, ius tueri poſſit. petere item, ne ignaro, aut non permittente ipſo, porrò aliquid conſtituerent; neu quid etiam inceptarent, quod, ne fiat, ipſius, aut Romani Imperij intereſſet. Hiſce literis hoc reſpondent. *Admirari ſe magnopere, nec vel à Philippo Rege, aut Archiduce, certiorem factum eſſe; quod ſi ſciſſent, non in hãc rem commiſſuros quicquã fuiſſe. Porrò meminiſſe ſatis, quoties & ante & poſt adminiſtratam à Mathiâ fratre Remp. fruſtra ab Imperatore petijſſet, vt tam grauiter laborantibus aduerſus vim oppreſſionemq; Hiſpanorũ ſuccurreretur. ſcire etiam, ante annos* XXVIII *corã Imperatoris & Imperij legatis Coloniæ Agrippinæ de pace conſtituendâ actũ fuiſſe: ſed cum intereà quàm vehemẽtiſſimè in ipſos ſæuire hoſtis non deſineret; ob priuilegia violata, & omne crudelitatis genus, quâ Philippus cõtra fidem in creatione datam vſus eſſet, ſecundum Belgij iura ac leges, anno* CIↃ IↃ LXXXI *coactos, ſi Remp. ſaluã vellent, extrema remedia adhibere; & ſolenni edicto abſoluere populum ſacramento, quo Philippo principi dixerat. Ab eo tempore multos Reges Principesque libertatem agnouiſſe,*

CIↃ IↃ C. VII.

cIↃ. IↃ. c. VII. *uiſſe, varioſque eo nomine contractus initos. quin etiam terrâ mariq́ue, virtute ſuâ & auxilio Regum ac Principum fœderatorum, defendendæ libertati ſemel vindicatæ, magnæ aleæ, & impenſæ incredibilis, bellum geſſiſſe. nihilominus Imperatori, & Imperij quoque Principibus, ijsque Ordinibus, qui fœdus ictum deſeruerant, ſignificaſſe; diſplicere ſibi magnopere calamitates, quibus Belgium, & prouinciæ item finitimæ, vexarentur. neque quicquam magis velle, quam honeſtam ac certam pacem; quam tamen, niſi ſaluo vindicatæ libertatis edicto, fieri non poſſe exiſtimabant. idque prolixis admodum verbis declaraſſe in literis ad Imperatorem, & Imperij principes, datis anno* cIↃ IↃ c v. *dein anno proximo ab Archiducibus de pace ineundâ agi cœptum; ac tunc conceptis quoque verbis teſtatos eſſe, non ſe agere cum eo poſſe, niſi legitimam libertatem, & tot annorum interuallo confirmatam, agnoſcere paratus eſſet. atque ab illis ſecretò primum, deinde ſignatis etiam literis reſponſum eſſe, prouincias ſe haſce liberas habere, nec quicquam in illas iuris ſibi vindicare. daturos inſuper omnem operam, uti hanc libertatis ſuæ agnitionem Rex Hiſpaniarum intrà proximum trimeſtre diplomate publico ratam faciat; idque mox ita factum eſſe, adiunctum literarum exemplar indicare. De cætero confidere ipſos, Imperatorem, & quoſcunque Imperij Principes, pro benigno in Remp. ſuam affectu, negotium hoc totum approbaturos, & promouendo neceſſaria curaturos.* Deſinente Nouembri à rege Daniæ, ad quem Reip. cauſâ legati, Boulenius, Simonius, & Magnus reuerſi, multa de propenſo eius in prouincias haſce

haſce ſtudio referentes, & legatos mox ab eo adfuturos, qui imminentem de pace tractatum conſilio atq; operâ adiuuarent. Ii fuere, Iacobus Vleſeltius, regni conſiliarius, & Ionas Chariſius, Iuriſconſultus, aduenerùntque ineunte Decembri: &, quæ de Rege ſuo legati paullò antè retulerant, affirmarunt. Mox ab Electore Brandenburgenſi adfuit quoque Ioannes Diſcouius, qui mandata exponere diſtulit aliquandiu, dum eos, qui à Palatino deſtinati, præſtolatur; ſine quibus nihil dum agere iuſſus erat. XIII Kal. Ianuarias Fœderati indicto conuentu, mandata quiſque ſua protulerunt, quæ iſta erant: *uti cum Archiducum legatis, etſi minus plenis approbationis literis, de pace aut inducijs tractarent; ſaluâ tamen ante omnia prouinciarum libertate, quam infringi nullo modo paterentur, ſiue ſtatum ciuilem res ſpectaret, ſiue Eccleſiam, aut Religionem.* Et diu multumque libratis conſilijs cum Mauritio, Gulielmo Naſſouio, & Senatu, legatiſque Gallico, Britannico, & Danico, (nam Brandeburgicus, herilia, quę commemoraui, iuſſa prętendens, negotiò ſe abſtinebat.) IX Kal. Ianuarias Archiducibus per literas indicant: *paratos ſeſe, ſub exceptione poſtridie Kal. Nouembres factâ, in quâ etiam tum perſiſterent, cum legatis Hagam miſſis inſtaurandæ pacis negotium inchoare; quod ſeptem octo rerum peritis commiſſuri eſſent, ſi certiores per literas fierent; poſt decimum diem uiciſſim ab ipſis, pari aut minore numero, mittendos alios; qui cum plenâ poteſtate, tam Philippi, quàm ipſorum item nomine, rem*

CIↃ.IↃ.C.VII.

cIↄ.Iↄ.C.VII. *tractarent. quando autem armiſtitij finis inſtaret, conſiderarent, ſi cœpto operi inſiſtendum videretur, an non in* VI *ſeptimanas prorogari id expediret. quod ſi vellent, idem quoque ſibi placere, modò ipſi, ſuo & Philippi nomine, ratum facerent.* Exemplaria literarum Neio & Verreickio data, poſtulatumq́; , vt ipſas Archiducibus traderent. &, ſi delegandos aliquos ij cenſerēt, de numero illorum, nominibuſq́;, & profectionis die, ſtatim certiores facerent, quo maturè expediri commeatus poſſit. Id dum agitur, VII Kal. Ianuarias Hagam venit ab Electore Palatino legatus, Hippolytus à Collibus, Curiæ præſes, cum cæteris Regum ac Principum legatis conſilia in rem præſentem collaturus. Atque hic anni iſtius finis, qui Europam vniuerſam ſuſpenſam tenuit in exſpectatione pacis condendæ, è quâ vtilitatem quàm maximam ſibi quæque pars captabat. Fœderati libertatem, & ſupremam poteſtatem, quam Philippus & Archiduces tranſſcripſiſſent, vindicare ſummâ ope nitebantur; quippe id maximum pacis fundamentum eſſe, nec bellādi, eâ datâ, iuſtam deinceps cauſam fore. Hâc ſpe tenebantur illi, qui in eam toto animo propendebant; potiſsimùm, cum vix fieri poſſe exiſtimarent, vt ciuitates, & quæcunque alia membra, poſt Vnionem Vltraiectinam à ſuo corpore auulſa eſſent, armis vllis recuperarent. nam vt eius ratio aliqua haberetur, neceſsitatem, quæ legibus cunctis dominatur, non permittere. multò autē ſatius eſſe, ſi quæ reliqua illis belli

alea

alea feciſſet,ea vti conſeruarent,& honeſtiſsimâ condi- cIↃ.IↃ.
tione,integrâque libertate,communirent. Ex parte ad- c. VII.
uerſâ etiam Archiduces, rebus ſuis perturbatis, ſubdi-
tisq; bellum vlterius detrectantibus,temporis proroga-
tione res ſuas inſtaurare velle videbantur: quod effectu
facilius exiſtimabant, quia bellum viribus exoticis ge-
rerent. hâc de cauſâ neq; penſi quicquam habebãt,quo-
cunq; modo negotium tandẽ inchoaretur. id ſperãtes,
vt potẽtiâ excellebant, ita fore, vt vtilitas quoq; maior
inde ad ipſos redundaret. quippe Fœderatos, iam mo-
narchico ſtatui aſſuetos, extra ipſum difficulter ſubſti-
turos, ideoque turbas habituros. inde perſuadere ſibi,
quamuis iuri quidẽ ſuo ac ſupremæ poteſtati renũtiaſ-
ſent, nihilominus futurum, vt poſtea votis potiantur.
Spem hãc perſuaſionemq; augere prouinciarũ vrbium-
que magna vbiq; priuilegia, propter quæ cõcordia eſſe
certa non poſſet,ſine ſuprẽmi alicuius collegij auctori-
tate,ad quod rerum omnium cognitio cum pleniſsimâ
poteſtate pertineret.quod quandoquidẽ, etſi per quàm
neceſſarium,ne feruente quidem bello, ac periculis vr-
gentibus, conſtituere potuiſſent; in altâ pace, ac liber-
tate, multò minus conſenſum fore: vnde motus inte-
teſtinos, & perturbandæ reip. occaſionem datum iri.
Dum his iudicijs conſilia vtrinque æſtimantur, ænea-
tores, ad Archiduces pridem à Fœderatis miſsi, Ha-
gam redeunt, literasq; ab ijs afferunt, quibus *ſeſe poſtu-
latis aſſentiri* teſtabantur; *& negotium ijs porrò demandare,*

cIↄ.Iↄ. C.VII. *quibus hactenus credidiſſent, eosque Idibus Ianuarijs Bruxellis diſceſſuros eſſe, & Antuerpiæ noctem acturos, ſi & literæ commeatus, & tranſuehendis illis naues ad* III *Eid. Lilloi paratæ ſtarent. De cætero ex literis Neij & Verreickij intellecturos, quibus prætereà rei ſummam commiſiſſent. Ad armiſtitium quod attineret, id quoque in* VI *ſeptimanas prolatum velle, & Regis Hiſpani approbationem de eâdem re promittere.* Neius etiam, & Verreickius, itidem ſcribere, *Ambroſium Spinolam, Ioannem Richardotum, & Ioannem Mancidiorium legatos eſſe, atque his vtrunque ſe collegam datum.* Non ſatis placuit hæc legatio Fœderatis, &

cIↄ.Iↄ. C.VIII. inutilis videbatur, ad quam nemo Belgij procerum mittebatur. tandem tamen, poſt conſilia cum legatis principum amicorum habita, admitti qualemcumq; placuit. Vt verò in rebus omnibus ſemper venerari Deum oportet, ita, pro antiquâ ſuâ pietate, in tam arduo negotio faciendum maximè rati, in VII Eid. Ianuarias preces publicas per prouincias omnes indicũt: & ſummo numini pro acceptis beneficijs gratias agere, ac pro felici pacis tractandæ ſucceſſu vota nuncupare iubent. Poſthæc legati, qui prono Scaldi deuehi ſtatuerant, mutato per ingruens gelu conſilio, terreſtri ſe itineri accingere coacti, obuiam profectis Liram vſque, tuti commeatus cauſâ, præfectis Bredano ac Bergozomano, Iuſtino Naſſouio, & Marcello Baxio, Hagam Comitis deuenere, magnificè vbiq; per viam excepti. Hagæ cum appropinquarent, prope Riſwicum

cum perbenignè Mauritius excepit, Henrico fratre, & Gulielmo Naſſouio comitatus. Ad ſpectaculum concurrerat ingens multitudo, auida videre hoſtem paullò antè patriæ infeſtiſsimum pertæſum belli, ac nuntium pacis. Admirari item multi, & contra ciuilis prudentiæ legem arbitrari, hoſtem, eùmque exercituum ductorem, intrà ipſa Reip. viſcera admitti, vbi inquirere pleniſsimè poſſet, quis vniuerſus eius ſtatus; quis ciuium ſenſus, aut diſſenſus; quod etiam robur, aut infirmitas; dein, quis animorum affectus. alij quoque, parum prudenter tam arduum negotium delegatis committi, qui mandatis aſtricti eſſent, à quibus recedere non liceret. Sed Fœderati, quibus de Reip. ſuæ ſtatu, deque ſubditorum animis, atque affectu, melius conſtabat; nec tam facilè aut eorum fidem impelli, aut in patriam communem amorem conuelli poſſe ſciebant, modum hunc optimum cenſuerunt. Prætereà res humanas qui attenderit, viciſsitudinem hic earum manifeſtam animaduertet; & non ſine arcanâ quâdam ratione factum, vt in intimum Hollandiæ ſinum pacem delatum vltrò venirent, quam olim patres noſtri cum tot ſupplicationibus in vltimam Hiſpaniam fruſtra quæſitum iuiſſent. Et Fœderati, quo certius ipſis res procederet, anteqnam illi aduenirent, cùm Galliæ magnæque Britanniæ legatis egerant, vti cum eorum Regibus fœdus aliquod iniretur, ſi qua forte pax fieret, ſaluâ prouinciarum libertate, hanc vt ipſis certam præ- ɪɔ. ɪɔ. c. VIII.

 ſtarent,

cIↄ. Iↄ. c. VIII. ſtarent,& ſi quid contra ab Hiſpano aut Archiducibus tentaretur, id modis omnibus prohiberent. adeoque his conditionibus inter Gallum & Fœderatos conuentum fuit; *vt, ſi, pace ſemel conſtitutâ, vis aliqua fieret, auxiliares decies* c I ↄ *ſuo ſtipendio ille mitteret; & plures quoque, ſi vſus foret; idque tertio quidem menſe, poſtquam tranſgreſſori res denuntiata eſſet: vel ſtatim quoque, ſi inuaſio manifeſta, & auctoritate publicâ graſſaretur. viciſſim autem Fœderati quocunque bello auxiliares quinquies* c I ↄ, *aut liburnicas totidem vectoribus armatas darent.* Sed cum Britanno decerni nil potuit; & impediebat partim commerciorum reſpectus, partim diſpungenda adhuc æris alieni reliqua; quorum prius monopolij inſtar eſſet, commerciorumq; libertati valdè aduerſum: alterum maioris mométi, nec ita obiter tranſigendum cenſebatur. Ineunte Februario à Landgrauio etiam Haſsiæ legatus venit, Ioannes Burgius, qui heri ſui erga prouincias has affectum benignis admodum verbis nuntians, operam quoque, & conſilium, offerebat. Tunc Fœderatis negotium inchoare viſum, miſsique ad Spinolam, & cæteros legatos, qui & ſalutem nuntiarent, & percunctarentur, *an quæ ad ipſos mandata haberent, an verò cum delegatis tantum agere vellent.* Ii autem reſpondere, *mandata ad ipſos nulla eſſe; id ſolum cupere, vti ſalutare liceret.* itaque admiſsi, & ſalute dictâ, cum de inchoando negotio admonerentur, Richardotus inquit, *paratos eſſe, & quamprimùm*

etiam

etiam velle. Sic digreſsis deliberare Fœderati, quibus ſuorum inſtantem pacis, ſiue induciarum, tractatum committerent. & delecti, Gulielmus Naſſouius, Friſiæ præfectus; Walrauius Brederodius, Brederodæ, & alibi, dynaſta; generatim prouinciarum omnium nomine. ſpeciatim verò è ſingulis ſinguli. E Gelriâ, Cornelius Gentius, Loënæ & Meinerſwici dominus, Burggrauius & Iudex Nouiomagenſis; ex Hollandiâ, Ioannes Barneueldius, Eques, Tempelę & Roderiſæ dominus, Aduocatus prouinciæ, magni ſigilli, & archiuorũ præfectus: è Zelandiâ, Iacobus Maleræus, item Eques, Heieſi dominus, pro Mauritio, Veriæ & Vliſsingæ Marchione, primũ in nobilitate Zelandicâ locum tenens: ex Vltraiectinâ diœceſi, Nicolaus Berckius, primus cõſiliarius; è Friſiâ, Gellius Hillema, curię Senator: è Trans-Iſelaniâ, Ioannes Slothius, Sallicij dominus, & Vollenhouæ ſatrapa: è Groningenſi ditione, Abelus Conderſius, Elpeni, Fani, & Cantij dominus. Omnes viri & auctoritate clari, & multo rerum vſu periti. Hi cum deſtinati eſſent, poſtridie Non. Febr. habitus primus conuentus fuit, in quo exhibita vtrinque mandata, atq; ita diſceſſum. Biduo poſt conuentum iterum, & cauſari Spinola, *non ampla ſatis mandata eſſe, quæ Fœderati attuliſſent, aſtringique eorum poteſtatem, præter eiuſmodi negotiorum legem.* atq; huic reſpõſum, *planè nodum in ſcirpo quæri, neq; difficultatis quicquã rem habere: quippe Ordines, qui in rem præſentẽ eſſent, confirmare omnia poſſe. contra verò* cIↄ. Iↄ. c. VIII.

cIↄ. Iↄ. c. VIII. *eadem ſeſe optimo iure obiecturos.* ad quæ reſpondere illi; *cum pleniſſimâ poteſtate aduenisse, eiuſque rei mox fidem facturos.* Tum rogati, *an veluti cum prouincijs liberis agere iuſſi,* affirmarunt, *quemque vellent titulum permitti.* & hic cum interpellarentur, *cur Archiduces neque inſignibus prouinciarum fœderatarum, neque titulis abſtinerent,* excuſabant; *nihil hoc iuri, aut libertati ipſarum detrahere. eadem Hiſpaniæ, Galliæ, & Britanniæ magnæ reges committere; quorum ille Hieroſolyma, Nauarram iſte, hic denique Franciam titulis illuſtrandis aſſcriberet.* Exemptum hâc diſceptatione tempus fuit, ſolutusque conuentus, & reiectus in III Eidus. tuncque propoſitum, *uti iuri in poſterum omni in prouincias fœderatas, Tencterosque, & Linganos, renuntiarent.* quâ de re cum ampliarẽt, de petitionis huius iniquitate multa apud legatos queſti, ac ſententiam Archiducum ſcitati, ipſis Eidibus reſponderunt; *accipere ſe conditionem, eâ tamen lege, ſi in cæteris quoque rebus, & negotio Indiarum, conueniretur: vbi ſperabant paria facturos Fœderatos, & aliquid Philippi certè Regis Archiducumque gratiæ daturos; maximè quando amici deinceps futuri eſſent, & Hiſpaniæ quoque commercia, quæſtum maximum allatura, harum prouinciarum populis permittenda.* Cumque hîc diſceptaretur, *vnum hoc Regem permouiſſe* inquiebant, *vt tam magna ipſis offerret.* Mirari multi conditionem iſtam admitti, & exiſtimare; cum tam magnificè talia promitterent, vel non præſtanda ea videri, vel maius aliquid ſperari, quo impetrato, minimè gratuita Fœderatis

deratis libertas foret. Et è Britanniâ nuntij quoque aſferebantur, Hobokenum, Archiducum illic legatum, dixiſſe Regi, *in hâc libertatis pronuntiatione nihil ſanè momenti eſſe. confidere Archiduces, maximas eam turbas daturam; adeoque, conceſſâ libertate, in pace facillimè ſe effecturos, quod negatâ tam diu in armis fruſtra contenderant.* XVI Kal. Martias amneſtia ſancita fuit, ſtatutumque, ne pignora vlla caperentur, niſi priuati æris alieni cauſâ. item, vt libera cuiuis vtrinque eſſent commercia, & pari cum indigenis ſorte; niſi quod Indias Spinola exciperet, ac totum illum tractum, obnitentibus vehementer Fœderatis, & dictitantibus, contra prouinciarum ac maris libertatem id fieri. Sic in ipſo ſtatim principio ſatis clarum, non gratuitam Fœderatis libertatis reſtitutionem fore; cum ſperarent aduerſarij, hâc potiſsimum ratione futurum, vt potentiam ipſorum detererent, ſuam augerent. Commouit ea res animos multorum, qui exiſtimare nihil aliud agi, quàm vt libertas, tam ſpeciosè conceſſa, per hos quaſi cuniculos ſubrueretur. quin Societas quoque Indica Orientalis conuenire frequens, & cum Fœderatis, tum principum legatis oſtendere ſollicitè; *rem periculi plenam eſſe, nec tam ad ipſos, quàm ad Remp. vniuerſam pertinere, ne poſtulata Hiſpani obtineant. Vnicè hoc pacto opes publicas ſine impenſâ publicâ augeri; & tam multas naues bellicas, tormentis militibuſque inſtructas, occupari. idque adeò vnum eſſe, in quo cæteros ferè Reges principeſque ſuperarent; qui nunc ideo Fœ-* cIↄ.Iↄ. c.VIII.

Oo deratorum

cIↄ.Iↄ.c.VIII. *deratorum amicitiã æſtimarent, mox deſpecturi, ſimul redactos eò videret, vt aliquando aut prodeſſe aut obeſſe non poſſent. Liberas haſce Belgij prouincias propter ſitum, & incolarum etiam indolẽ, cõſiſtere nullo modo poſſe, niſi emporia ſua portusq; peregre aduectæ naues locupletent. item quãdo Hiſpani potentia non Belgio tantùm, ſed Europæ quoq; reliquæ grauis eſſet, nullâ ratione magis ſecuritatem publicã præſtari poſſe, quàm ſi potentiæ tam immenſæ fundamenta ſubuertantur; quod futurũ, ſi theſauri eius Indici in Belgas, ceteroſq; Reges ac Principes, deriuẽtur. Obiectũ quidem fortaſſis iri; nõ neceſſaria Indiarum commercia eſſe, patentibus Hiſpanijs, quas pax decreta aperiret. ſed his in promptu reſpõſum: parũ tuta illic cõmercia, & facilè infructuoſa reddi, idq; experiundo ſatis didiciſſe. deinde inconſultũ nimis videri, hoſti reconciliato, & cui fides haberi certa nunquã queat, in poteſtatẽ tradere tam magnas opes, tã multas naues, tot tormenta bellica, tot peritos vectores, quibus pro libidine mox abutatur. curandum prætereà, ne principes Indici, qui Belgarum ſe fidei benignè cõmiſiſſent, in Hiſpani iterũ ſeruitutem redigãtur, quod Belgarũ laudem ac gloriã vehementer imminueret, & incrementum maximũ afferret potentiæ Hiſpani, qui ingens operæ pretium putaret, ſi Indias ipſis de manibus eriperet: in quibus cum per opulentiſſimas paſſim oras volentibus incolis commercia exerceant, tueri ea conſtãtiſſimè, nec Luſitanis concedere debeant. quod ſi ſemel fortè remittant, ita in poſterum proſpectuni, vt de reſtauratione fruſtra ſint cogitaturi. Amicitiam, conuerſationem, & commercia, pacis eſſe beneficia, quæ nullis denegentur, niſi hoſtibus. nulla exempla exſtare pacis cum exceptione tali, quæ relegationis inſtar eſſet, & tantum in hoſtes,*

aut facinoroſos, decerneretur. itaq; Indiâ prohiberi, manifeſtam iniuriam eſſe cum fraude coniunctam. verbis in ſpeciem magnificis libertatem pronuntiari, re ipſâ verò denegari, adeoq; ſeruitutem grauiorem inferri, quàm vnquã ſub principibus vllis paſſi eſſent. quamobrem pacem bello deteriorem tentari. dein ecquâ fronte mercatoribus ſolertiſſimis, reiq; maritimæ peritiſſimis, commercijs iſtis interdici, aut maris vſum eripi poſſe, quod iure gentiũ omnibus pateret? Euerti funditus Remp. totam ſine hoc neruo, quo vno hactenus ſe potiſſimũ ſuſtinuiſſet; & tãtum vires illius accîdi, quantũ iſtum. exarmari CLXXX *naues maximas, in quibus ad nouẽ* CIↃ *vectorum. infructuoſos reddi quotannis* XLIII *milliones florenorum. Hæc qui attendat, facilè certè iudicaturũ, callidè planè agere Hiſpanum, qui concedat libertatem, nihil niſi nomen futurã, ac dignitatem potentiâ caſſam.* Magnâ cõtentione res agitata, & tribus quatuor cõuentibus diſceptata, animis vtrinq; obſtinatis: donec Fœderati, non diſcedere à ſentẽtiâ certi, cõponendo diſſidio tres rationes propoſuerũt: vti vel commercia Indica pace indulgerẽt, vel inducijs permitterẽt, vel bellũ vltra tropicũ cãcri continuarẽt: vbi, ſaluo ſiue pacis ſiue induciarum cõtractu, fortunã porrò cuiq; ſuã & vires experiri liceret. Primã & vltimã reiecerũt; illam, quia expreſſo mandato prohibebãtur; hanc, quia principes ſuos pacẽ velle dicerẽt, non bellũ, aut eiuſmodi trãctatũ, qui ita pacem cõſtitueret, vt bellũ tamen nõ finiret. iſtã accepturi videbãtur, ſi inducijs deſinẽtibus Fœderati quoq; cõſiliũ hoc omitterẽt. verùm id illi cũ negarẽt, & liberã tunc cuiq; CIↃ.IↃ. C. VIII.

cIɔ.Iɔ.c.VIII. poteſtatem decernerent, nullo effectu diremptum colloquium, communi vtrinq; apud legatos regum querelâ; cum illi dicerent, *indignas principibus ſuis has conditiones, quibus, vel ſi captiui eſſent, grauiores imponi à victoribus non poſſent:* hi è contra, *ea à ſe flagitari, vindicatâ libertate, quæ ægrè ſubiugati concederent.* Tandem cum fruſtra moueri hunc lapidem Hiſpani viderent, de inducijs tractandis conſentiunt. cumque *negotij vniuerſi omnia capita* Fœderati *ſimul proponenda* cenſerent, illi, *iniquum, & inauditum,* reſpondere: *quin neque mandatum habere, & imparatas denique eſſe. quoſdam ex ipſis Gallicæ Britannicæque paci pertractandæ interfuiſſe, neque quicquam ibi tale poſtulatum; paratos ſingillatim agere, quod in eiuſmodi negotijs ſolenne: & de collimitijs primò, de commercijs, deque reſtituendis bonis fiſco addictis, & ſic deinceps.* Hîc Fœderati; *nihil iniqui poſtulatum hoc habere, cum ipſi eandem quoque legem ſibi dicerent. non eò fieri, vt inter ſe fallant, aut quicquam excludant neceſſario tractandum, cuius addendi ſemper vtriſque poteſtas foret; ſed vt ſummatim ſemel ſciretur, quæ vniuerſæ actionis præcipua capita eſſent futura.* Hîc cum deliberandum ſtatuerent, digreſsi mox redierunt; teſtatique, *liberum deinceps fore, ea addere, quæ addenda neceſſariò viderentur,* quædam vtrinque capita exhibuerunt: Fœderati plura quidem, ſed ſimplicia, & perſpicuo valdè ſenſu. *Vt commercia vtrinque in Belgio ſecura eſſent. Pignora capta remitterentur, neque alia in poſterum vlla caperentur. Limites conſtituerentur, & loca quædam*

permu-

permutarentur, aut muris deiectis panderentur. Rhenoberka, cIↄ. Iↄ. c. VIII.
& cætera caſtella, Rheno aut Roræ impoſita, deſererentur. Sententiæ, & proſcriptiones, fœderis, religionis, aut belli cauſâ, retractarentur. Dominia, res ſoli, actionesque principis Auriaci, heredibus reſtituerentur. Item bona, quæcunque fiſco addicta aut aſſcripta in Belgio, ducatu Luxemburgico, comitatu Burgundico, & Ambarris. Naues onerariæ detentæ poſt IX *Kal. Quinct. anni* cIↄIↄ CVII *dimitterentur; bonaque hâc de cauſâ diſtracta reſtituerentur. Eorum quæ fiſcus accepiſſet, aut bellum inutilia feciſſet, vſuræ redderentur. Diſpoſitiones teſtamentariæ, odio religionis, fœderis, aut belli, in præiudicium cuiuſquam factæ, reſcinderentur. Æs alienum, publicâ fœderis cauſâ contractum, ad vtroſq; pertineret. Miles exoticus, qui in Philippi & Archiducum ſtipendio, veluti diffidentiæ fomes, auctoramento ſolueretur. In conſcientiam nautarum, negotiatorum, cæterorumque prouincialium, ne inquireretur; religioque in nauibus ſuis libera cuique foret: neve eius cauſâ eæ merceſve fiſco ſubijcerentur. Hereditates ab inteſtato hinc inde legitimis heredibus obuenirent. Vetera vrbium priuilegia, quæ ante bellum exſtitiſſent, illæſa vbique permanerent. Si induciæ turbarentur, tum nautis, mercatoribus, inſtitoribus, reliquiſque incolis, vti ſaluis nauibus mercibusque recedant, ſemeſtre indulgeretur. Si quid hic committeretur, id, actione integrâ, reſarciretur. Captiui omnes ſine luitione dimitterentur. Actiones ciuiles, non publicè alienatæ, ob præteritum bellum, ſine vllâ præſcriptionis exceptione integræ manerent. Quæ tractarentur, omnibus modis certa ac rata eſſent;*

 atque

cIↃ.IↃ.c.VIII. *atque in eam rem vt Cæſaris, ita principum Imperij, & Regum quoq; Galliæ, Britanniæ, & Daniæ auctoritas imploraretur. Principes, Reſp. ciuitatesq; amicæ ac fœderatæ, hoc tractatu comprehenderentur. Luſitani principis negotia componerentur, præſensque tractatus ratus haberetur, ac promulgaretur.* Hæc Hiſpani cum viderent, *numero illa multa* dicere, *ac longi temporis negotium eſſe.* & Richardotus ad mentionem de ære alieno, publicâ fœderis cauſâ contracto, *pecuniæ penuriam* obtendebat, *& ærarium bello exhauſtum.* Porrò capita ipſi quoq; quædam reponere, multo quidem pauciora, ſed obſcura, & multi ſanè argumenti: *De limitibus, bonorum reſtitutione, commercijs exoticis, æquandâ monetâ, pariandis priuilegijs & immunitatibus Anglicanorum commerciorum, negotijs religionis, & vicinorum principũ.* In his Fœderati, cæteris ſummatim perſtrictis, cum religionis expreſſam mentionem, itidem vt in mandatis, animaduerterent; & incertum haberent, an de reſtituendâ maiorum religione agerent, an verò de indigenarum hinc inde conſtituendâ modeſtiâ, *vti ſententiam diuiderent* petierunt. *nam hoc quidem vt ciuilis prudentiæ ſcitum egregium, & imperij quoque communis firmamentum; ita illud libertatem ſuam palam imminuere.* Sed verò tergiuerſari hîc Hiſpani, *facturos ſeſe, cum ad caput iſthoc, quod inter vltima, perueniſſent.* Poſtquam autem tradita hæc capita, eò conſilia dirigere videbantur, vti recederent aliquantiſper, de Fœderatorũ mente, & prouincialium quoque inclinatione, quam ex multorum collo-

colloquijs didicerant, Principes ſuos edocturi. & ma- cIↄ.Iↄ.
nifeſta res fuit, tum ex ſermonibus familiarium, tum c.VIII.
ex duobus proximis conuentibus, vbi multa de commercijs Indicisq; & Europæis obteſtati, poſt longam diſceptationem, formulas ſeorſim præſcribi petierũt, in Hiſpaniam,& Brabantiam mittendas;vt,quid Regi atque Archiducibus videretur,proprius cognoſcerent. eam porrò in illis moderationem requirebãt, ne quid animos ipſorum offenderent, aut exiſtimationẽ læderent. quandoquidem autem rerum Antuerpienſiũ minus periti eſſent, Martinus Faillius, & tres quatuor alij mercatores,ipſis vti permitterentur, quorum cõſilio in re propoſitâ tranſigendâ adiuuarentur. Re deliberatâ, ad Indiæ nouennalem,& cęteram Europæ negotiationem ſtabiliendam, pecuniariam cautionem adhibere viſum fuit. itaq; placuit, *vt hîc Hiſpani aureorum quindecies centena* cIↄ, *ipſi in Hiſpaniâ quinquies centena conſignarent*.Id decretum mox exhibitum, & ampliare Hiſpani, ipſi quoq; præſcriptum aliquod offerentes, *de commercijs Antuerpienſibus, & cæterarũ prouinciarum ad Archiduces pertinẽtium*.cumq; diu multumq; diſceptatũ eſſet, *de liberâ mercium euectione & inuectione, item de iure ſtationis*, vtrinque prolata res eſt: & teſtati ſunt Hiſpani, *niſi conſulto Rege ſuo tranſigi hoc negotium nõ poſſe.quando autem armiſtitij terminus inſtaret, in bimeſtre aliud extendẽdum videri*.quod cõceſſum.Conuentu proximo valdè impugnare Hiſpani, quod de Indicâ negotiatione Fœderati

propo-

cIↄ. Iↄ c.VIII. propoſuerant;&,*conuenire ſe in ea non poſſe*, pernegare: ac multo magis de tropico cancri mentionem nullam admittere, nimias in Hiſpaniâ turbas daturam. aliam itaque rationem ipſi concipere, illam ſibi maximè vtilem, & quæ poſt nouennij tempus commerciũ omne interuerteret. quam Fœderati, etſi quidem improbarent, recipiunt tamen, ceu de eâ deliberaturi. Vbi de præſtandâ ſecuritate negotiorũ agi cœptum eſt, Hiſpani obijcere, *pecuniariam cautionem in negotijs iſtiuſmodi inauditam ſanè eſſe, neque admitti ab ipſis poſſe, vacuo per bellum ærario.* de negotiatione Europæâ pauca admodum verba facere, mercatores Antuerpiâ præſtolantes, quibus commeatum impetrare impensè laborabant. Fœderati, cum Indicæ negotiationis modum improbari Hiſpanis viderent, ne negotium intercideret, quod feliciter cœptum erat, & communi omnium ſpe propellebatur, tempori cedere ſatius rati, vti huic faſtidio obuiam irent, ſeriò iterum deliberarunt; &, perpenſo rei momento, quicquid libertate ſaluâ fieri poſſet, remiſerunt. vbi tamen varij ſenſus, multis cenſentibus, *quicquid ſignatè expreſſum non eſſet, damnum iſtud publicum ſore, vti in contractibus eiuſmodi vſu ferè venire ſolet. quippe qui potentiores, ſi quæ fortè obſcuriora, ea pro ſe interpretari, ac pro ſuâ mente omnia agere, fruſtra obnitentibus alijs, qui viribus impares vim pati coguntur, cum arma non habeant cum potentiâ, aut conſilio. id ſuâ in rep. euenturum, cuius tam diuerſa membra; quorum aliqua, quia extra iacturam poſita,*

odio

odio ſæpe aut inuidiâ, aliorum iniuriam libenter negligant. De cIↄ.Iↄ.
Belgicâ negotiatione, & cæterâ quoque Europæâ, item c.VIII.
actum eſt; detractumque, quicquid permittere res videbatur: & mercatoribus Antuerpienſibus tribus quatuor decretus etiam commeatus, ſed non Faillio. Cum aûtem Hiſpanis ne ſic quidem ſatis fieret, deliberando tempus indultum eſt. moxque Fœderati, exploratâ aduerſæ partis ſententiâ, vt omnia ſe ex æquo & bono velle teſtatum facerét, denuò rem in incudem vocant, mutantq; quicquid poſſunt. Interea queri multis verbis Richardotus, *nimiũ rigidos ipſos ceſſe; ac negotij ſuſcepti Spinolam ſeque pœnitere, in quo operam perdituri videbantur. ſi pertenderent, actum profectò nihil iri; & pacis componendæ gloriam, quâ nil in rebus humanis excellentius, amiſſuros.* tum hortari, *mutarent propoſitum, & Hiſpanis aliquid concederent, quibus niſi ſua approbarent, fruſtra futuros. omnibus modis dandum operam ad promouendum potius negotium, quam impediendum; quod rigor iſte minaretur.* Hæc homo facundus, & affectus mouere ſolers, penè cum lacrymis proferebat. nec oratio fruſtra fuit, impulitque animos ad maiorem moderationem, maximè arbitrantibus multis, *vrgeri rem præſentem debere, atque ad finem perduci, vt pacis commoda, & libertatis pretium apparerent. ſatis patriæ factum eſſe, ſi à Burgundicæ domus prætenſionibus liberam in pace tandem collocarent.* Moderari itaque magis placuit, & factum hunc in modum. *Vti prouincialibus, quemadmodum inter mercatores ſolet, ad nouem in-*

cIↄ.Iↄ c.VIII. *duciarum annos libera in Indiâ commercia eſſent, in ijs videlicet locis, quæ Hiſpano non parerent: à cæteris autem abſtinerent, niſi præfectis permittentibus, aut cogente neceſſitate. tunc pro amicis habendos eſſe: idemq; in locis Fœderatorum Hiſpanis quoq; ius futurum. & citra quidem Bonæ Spei promontorium initium forent Kalendæ Sept. anni poſt ſecularem octaui; vltra, noni. iſto nouennio nil hoſtile quenquam auſurum. atque hanc legem non ad Hiſpanos tantum pertinere, aut Fœderatos; ſed ad amicos quoque partium principes: quorum nomina intrà triennium illi Hagæ, iſti Bruxellis tractatui inſerenda edere tenerentur. ſi quæ contrà damna fierent, ea illic, vbi aut illata eſſent, aut qui intuliſſent habitarent, reparanda eſſe: neque hoc nomine pignora vlla capi poſſe. exacto ſeptennio, Bruxellas vtrique deſtinarent, qui rem totam benignè tranſigerent.* De negotiatione Belgicâ aliquid item propoſitum; *vti Archiducum & Fœderatorum ſubditi liberè agerent vtrobiq;, & pari iure atq; immunitate naues Antuerpiâ aut aliunde venientes redeunteſq; onera liberè efferrent, aut referrent; & vectigal tantùm penderent, commeatumq; pariter cum ſubditis, ſine vllo nauium aut mercium diſcrimine, ſaluo tamen iure ſtationis vinariæ, quod ante bellum obtinuiſſet. in fluminibus item Hollandicis Zelandiciſq; commorarentur, venti aut comitatus exſpectandi cauſâ. merces quoq; vel reciperent, vel exponerent, quocunq; modo, & per quoſcunq; vellēt; pariè quemadmodū ante bellum. qui iter facerēt, cum ſarcinis omnibus parem vbiq; immunitatē experirentur; nec deflectere ad telonia cogerentur. merces, quæ in apothecas reponerentur, aut inſtitoribus trade-*

traderentur, ob nauiũ defectum alio tempore tranſportãdæ, non cIↃ.IↃ.
plus oneris ſuſtinerent, quàm quæ ſtatim de naue in nauem trãſ- C. VIII.
ferrentur. ſpecialia beneficia, priuilegia, immunitates prouinciarũ, vrbium, pagorum, collegiorũ, perſonarumq́;, quæ ante annum cIↃ IↃ LXVI, *neq; his capitibus derogarent, ſine nouâ confirmatione manerent. vectigalia neq; maiora, neq; alibi exigerentur, quàm vbi & quomodo ante motus hoſce receptũ. pignerationes in Hiſpaniâ Belgioue antehac conceſſæ reuocarentur, niſi denegatâ palã iuſtitiâ.* Et hęc quidẽ ita decreta, Hiſpanisq́; exhibita, qui acceperunt, ſed cũ Rege communicãda; cui rei dati dies XXXVIII. & profectionẽ Neius ſuſcepit poſtridiè Kal. Aprileis. Hinc multis viſum, *longi operis rem fore, & in dies plures differẽdam: creditumq; nihil interea actũ iri, & Hiſpanos per eius abſentiam negotium ducturos, dum de Regis voluntate certi eſſent.* Inter hęc in prouincias Fœderati diſcedunt, Batauorumq́, comitia dirimuntur. & increbeſcere rumor cœpit, veniſſe ab Hiſpaniâ literas, quibus Philippus nuntiaret, *prouincialibus hiſce Indiâ ſe, & toto illo tractu, interdictum velle; item, inſtauratam hîc religionem maiorum; quæ niſi obtineret, irrita omnia habere, & tractatum incœptum abrumpere.* Hâc de re turbari multi, & *de ſummâ rep. agi* exiſtimare; *cuius maximum periculum eſſet, antiquum cultum in templa reuocare, & commercijs Indicis cedere.* pro quibus varia inter prudentes arbitria, & tuendis multa argumenta. Tam dubio ſtatu Fœderati de Britannico fœdere ſatagunt, quo res ſuas confirmarent, ſi pace aliquando conſtitutâ fidem

cIɔ.Iɔ.c.viii. fallere Hiſpanus vellet. iamque rationes ſubductæ erant, ac liquebat reliquum æris alieni, ingens hactenus negotij eius impedimentum, videbaturque ſanciri poſſe. Quanquam autem iam Neius in Hiſpaniam veniſſet, regemque IX Kal. Maias conueniſſet, nihildum tamen referebatur; & XXXVIII diebus profectioni deſtinatis alij totidem additi fuerunt, prætendentibus maximè Hiſpanis *morbum Neij, tum Lermæi ab aulâ abſentiam, & Regis in promouendo filio occupationes.* Interim conuentum iterum fuit, propoſitumque ab Hiſpanis, *vti commeatus abdicarentur, ad priſtinam formam vectigalia reducerentur, Brabantiaque & Flandria reſtituerentur; ſe pro hiſce Lingam, Salios, & Grollam reddituros.* Sed reſpondere Fœderati, in ipſo principio cautum vtrinque; VTI POSSIDERENT, ITA POSSESSVROS ESSE. *hic contra iri. prætereà iniqua poſtulari, & pro plurimis munitiſſimiſque vrbibus ac locis, quæ obſidionem quàm longiſſimam ſuſtinere ſingula poſſent, attegias tantùm tres promitti, quas* XXVI *diebus expugnaſſent. nil profuturum libertatis titulum, ſi firmiſſimis vrbibus propugnaculiſque priuentur, & commeatus intermittantur, qui ad Reip. defenſionem neceſſariò pertinerent.* Summâ vtrinque contentione res agitata, & diſertis verbis dicere Fœderati; *nullo ſe modo acquieſcere poſtulatis poſſe. intereſſe Reip. ſuæ, vt tam inſigniter ſemel munitam porrò tueantur. commeatus quoque ne abdicarentur, per rei maritimæ collegia non licere, quæ conſtare aliter non poſſent.* Contra obniti Hiſpani, *eam omninò Principibus*

pibus ſuis mentem eſſe, vti ſuprema in hæc loca iuris dictio hoc tractatu ipſis cederet: &, auertendæ fraudis ſuſpicioni, placere, vt ius præſidij ijs locis in proximos aliquot annos habeant, ad Reip. ſecuritatem. atque hoc magni beneficij inſtar eſſe, quod tam benignè Belgium ſuum cum Fœderatis partirentur, dum ea ijs loca permitterent, quæ munitiſſima bello præterito experti eſſent. quod verò ad commeatus attineret, omninò hos intermiſſos velle; quippe pacis non belli auctores eſſe, ac proinde abominari; quæcunque nomina bello inuenta ingratam ſemper eius memoriam repræſentarent: neque item grauiora commerciorum onera tolerare poſſe, quàm quæ fuiſſent ante annum CIↃIↃLXVI. Dum hæc diſceptantur non vno conuentu, nullus adhuc de Neio nuntius; & elabi tempus, cum indignatione populi, cui intereà quæſtus exiguus præ quàm bello. itaque Fœderati ſtatuunt, *vt armiſtitium, quod Maio menſe terminari, in anni finem prorogaretur; Belgicorumque commerciorum ratio propius expenderetur; & bonorum fiſcalium venditorum ac non venditorum reſtitutio diſtingueretur.* Prius illud detrectare ſanè multi; *quippe eneruari militem tam longâ armorum deſuetudine, eludi libertatis vindicias, &, ſi per hanc occaſionem copiæ aliquot exauctorentur, exarmari temerè prouincias, quæ ad armiſtitij confirmationem nihil haberent præter ſola promiſſa Archiducum, eorumve, qui in Regis ſui gratiam, vbi vſus foret, fidem fallere non vererentur. porrò impares bello inſtaurando reddi, multo magis paci condendæ, cuius arbitrium ferè penes potentiores.* Nihilominus indicto conuentu in XIII Kal. CIↃ.IↃ. C. VIII.

cIↃ.IↃ. C.VIII. Iunias, quę cõmemoraui placita Hiſpanis proponunt: ijque capita aliquammulta vidẽtes, *plurium dierum opus eſſe* inquiebant; ſed armiſtitij prolationem admittebãt. cum teſtari Fœderati, *res ſuas hanc incertitudinem minimè ferre; ac decernendum ſemel tandem ante finem Iulij eſſe. niſi fieret, negotium omne intermiſſuros: nec diutius paſſuros, vt patientiâ ſua ipſi pro libidine abutantur.* Interim ob prolata arma gaudere maximopere Hiſpani, qui ad bellum imparati, ne pridem parta rurſum amitterent, tueri ea cunctando quærebant; exſpectantes dum, aduecto ex Indiâ auro, ipſi vires recuperarent; Belgæ autem, flacceſcente indies quæſtu, publicè pariter ac priuatim exhaurirentur. Et iam nonnulla de pace deſperatio erat, quam auxit aliquantum Verreickij diſceſſus, qui *propoſita pridem capita cum Archiducibus communicanda* inquiebat, *ideoque Bruxellas proficiſci debere, breui redíturum.* Suſpecta hæc profectio fuit, & quæſitus cauſæ prætextus credebatur. redijt tamen, vt promiſerat, ineunte Iunio. Inde in conuentu, cum de limitibus ageretur, dixerunt Hiſpani; *velle ſeſe, vt Fœderatis in ea, quæ in Brabantiâ Flandriâque oppida tenerent, ius ſummum eſſet, ipſi in ſubiectum territorum haberent; & viciſſim in Linganos, Salios, Tranſ-Iſelanos, Zutphanienſesque pari modo ſupremæ poteſtatis ratio commutaretur.* Mox cum de bonis fiſci mentio fieret, *reddi omnia vtrinq;* cupiebãt, *nec minus clericis, quàm qui extra clerum eſſent. eâq; in re quod hominibus priuatis ius foret, idem concedi Archiducibus, quibus dominia*

nia ſua reſtitui oporteret, liberè per quoſcunq; præfectos admi- cIↄ.Iↄ.c.VIII.
niſtranda. ipſos quidē ius ſupremum in vnitas Belgij prouincias permiſiſſe, ſed dominia, ac patrimonia, non donaſſe. Hîc Fœderati; *manifeſta ſibi ipſorum cōſilia, quæ eò tenderent, vt in ſummam egeſtatem prouincias inuoluerent, ac deſertas vrbes redderent. quippe ciues, qui plerunq; bona ſua in ſubiectis agris habeant, vt frui ijs commodè liceat, facilè nundinis, & id genus beneficijs, eò pertrahi: atq; ita ipſas quæſtu priuatas neceſſariò deſolari. porrò ſupremam poteſtatem & dominia diſtinguere velle, hoc verò eſſe Reip. maieſtatem proſtituere; quod, niſi extrema paſſi, non ſolerent.* Cum Hiſpani animaduerterent, tam cordatè dignitatē ſuam tueri Fœderatos, vt remittere aliquid viderentur, à territorij iure, quod ſaluū ſibi volebant, nihil recedentes, alterum de dominijs caput diſtinctione mitigârūt. *& vetera quidem cum ſupremo iure permittere, noua autem reſtitui velle. ea verò eſſe, quæcunque ad duces, comites, dynaſtasque Belgij ſpeciali aliquo titulo pertinere conſtaret;* quæ ſingillatim recenſere detrectabant, mox facturi, cum de ſingulorum iure diſſertare inſtituerent. Sed id Fœderatis improbatum, exiſtimātibus, *in re tam magni momenti clarè omnia ac perſpicuè proponenda.* Cum diſcedere à ſententiâ Hiſpani nollēt, & Fœderati cōſtanter vrgerent, pluribus colloquijs nihil aliud planè actum, quam de cæteris capitibus quæ ſententia partium eſſet vt inquirerent. ac deprehenſâ Hiſpanorū in multis tergiuerſatione, teſtabâtur Fœderati, *non ſe circūduci amplius velle: aliquid proximo Iulio ſtatuendū, proinde*

cIↃ. IↃ c. VIII. *inde bonâ fide exponerent, an principes ſuos aliquid in hoc negotio decerni velle cenſerent.* idque cum illi affirmarent, multi præterea ſermones fuerunt, maximè de exauctorando milite extraneo; in quo cum legem nullam neque accipere ipſi, neque Fœderatis quoque præſcribere velle dicerent, & reſponderetur, cæteris tranſactis non hoc nimis vrgendum fore, à colloquio diſceſſum eſt. moxque affuit Verreickius, confeſtim Bruxellas proficiſcendum ſibi inquiens, vt curſori Hiſpanico quædam aurei velleris, cuius ordini ipſe ab actis, cimelia traderet, quæ Rex poſcere ad feſti celebritatem ornandam, quo ordinis eius principem conſtituere filium, & regnorum ſuorum heredem pronuntiare decreuerat. Suſpicione laborauit profectio, & non pauci admirari, quæ res Philippum ætate viridi, ac liberis quærendis maximè idoneâ, in cogitationem eam adduceret, tam certâ in filio maiori ſucceſsione. adeoque auxit ſuſpicionem æquè inexſpectatus Ianini diſceſſus, licet anteà item tentatus, qui Regis ſui iuſſa obtendẽs, ſeriò Fœderatos admonebat, *vti Remp. ſaluam præſtarent, fœdusque Britannicum accurarent, nec pacem vllo modo negligerent, ſi honeſtam eam, ac certam, obtinere poſſent.* In Friſiâ turbatum paullulum ſupra diximus, mandatumque Ennoni à Fœderatis, vt præſidio Embdano florenorum quadraginta cIↃ expediret, naues præteteà in Hiſpaniâ per vim detentas relaxari curaret. Ad pecuniam quod attinet, ea ſoluta. De cætero ipſe Hagam inſtituto

inſtituto itinere, vbi Delphos perueniſſet, occupati cIɔ.Iɔ.
Hiſpanico negotio Fœderati, *alienum tempus eſſe* nunti- c. VIII.
ant, *nec rebus eius vacare poſſe*. effectum tamen per Winvvodum, vt Hagam Embdani euocarentur; quod illos perculit. ideoque conuocati ciues ſacramento inter ſe dicunt, *à tractatu Hagienſi haud receſſuros, nec pro domino Ennonem vnquam agnituros, niſi damna illata ſarciret, & bonum deinceps principem ageret.* Huius ſacramenti ſui certiores Fœderatos faciunt, iterumque ad cauſam dicendam Enno admitti petijt: ſed fratris Guſtaui morte impeditus, Frantzium ac Wiardam oratores mittit. Ianini diſceſſus multorum animos variè habuit, maximè cum nuntiaretur adueniſſe in Gallias Petrus Toletanus, quem magna conaturum multi prædicabant. Interim VIII Kal. Iulias vbi conuentum iterum eſſet, actum eſt *de vrbium, territoriorum, ac collegiorum priuilegijs; item de limitibus, vtque mari, ad ſecuritatem vtriuſque partis, bellicæ naues ad tertium vſque milliare oſtijs alterius portubuſque abſtinerent; terrâ verò ad mille decempedas nulla in finibus caſtella excitarentur. in Brabantiæ & Flandriæ oppidis magiſtratus à Fœderatis per decennium proximum conſtituerentur, ſaluo tamen iure dominorum, ad quos ea pertinerent: pax autem ſi quæ ſanciretur, à quatuor præſulibus, totidemque baronibus, ac magnis vrbibus, quæ de eâ acta eſſent, ſubſcriberentur; atque vniuerſi ad aſſerendam iuramento ſeſe obſtringerent. ſi quid contra tentaretur, trimeſtre vtrinque inſtaurandæ concederetur.* Quin etiam incolarum com-

cIↃ.IↃ.C.VIII. modis conſultũ cupiunt, *vtq; rebus ordinandis, pace ruptâ, ſemeſtre haberent*. Sed hæc omnia propoſita tantùm, non decreta, colloquiumq; ad Kal. Iulias reiectum. tunc de negotio religionis diſceptatum, & modeſtiâ vtrobique indicendâ: poſtulatumq;, *vti Fœderatorum ſubditis idem in Hiſpaniis iuris eſſet, cæteroque Belgio, quod Britanni, pace per Comitem ſtabuli Caſtellanum conſtitutâ, obtinuiſſent.* Sed hîc quoque nil effectum, excuſantibus Hiſpanis, *iuſſa ſibi exſpectanda, mox per Neium afferenda.* Momentum habere res hæc viſa Fœderatis, reputantibus inſuper quæ Peckius, Archiducum in Gallijs legatus, ad Regem & Suillium verba feciſſet; *nunquam Hiſpano id animi fuiſſe, vt Fœderatis ius ſupremum tranſſcriberet. eâ tantùm fine factum, vt ad colloquium inuitaret, & imaginariâ libertatis gratiâ paci viam ſterneret. ac quamuis ius ſuum ſuſpendi ad tempus aliquod per inducias permiſiſſet, non aliâ tamen lege permiſſurum quicquam fuiſſe, quàm integro Indiarum commercio, & reſtituto per Belgium vniuerſum priſtino ſacrorum cultu. Satis prouinciarum ſtatum per legatos didiciſſe, &, pace aut bello, facile ſuperiorem fore, laborantibus ipſis ærarij inopiâ, diſſidio inteſtino, & principum vicinorum offenſâ.* Hæc ex Arſenij, ſui illic legati, literis intellexerant Fœderati, cui Villaregius quoque dixerat; per Italiam, Hiſpaniam, Galliasque paſsim iactitare Hiſpanos, *multa ſe etiam ſupra ſpem tractatu iſto conſecutos. tum Petrum Toletanum aduentare, ex Hiſpaniæ magnatibus vnum, omnibus modis anniſurum, vt,*

confir-

confirmatâ inter Galliam & Hiſpaniam amicitiâ, animũ regis cIↄ.Iↄ.
ab ipſis diuertat; eamq; rem Pontificem quoq; , & Ieſuitas, c. VIII
adiutare. Eadẽ Cæſari in Germaniâ expoſuiſſe legatum Hiſpanicum Brederodius nuntiabat. Sic Fœderati, quę Hiſpanorum in tractatu iſto pacis cõſilia eſſent, vndiq; diſcunt. & dum de longâ Neij abſentiâ ſolliciti cogitationem ſuſpendunt, Toletanum Lutetiam aduenisſe intelligunt, neq; Neium, quem exſpectârant, comitem habere. igitur maiore curâ incumbunt, & ante deſinentem Iulium finem negotio imponere ſatagunt. ſed teſtari iterum Hiſpani; *eiuſmodi cunctationes aulæ ſuæ proprias eſſe: nec tam citò expediri eum poſſe. quamobrem prorogaretur tempus, & ſex aliæ ſeptimanæ extremo Iulio adderentur.* Factum id à Fœderatis, vt fidem ſuam, ſinceritatem, ac patientiã omnibus manifeſtam facerẽt; quamuis rediturum eſſe ipſe Spinola vix ſperaret, multa Regi, Archiducibus, ſibiq; falsò perſuaſiſſe hominẽ dictitans. Fregit longa hæc abſentia patientiam legati Danici: qui, cum neque à Fœderatis, neq; ab Hiſpanis induci vllis rationibus ſe ad manendum pateretur, impoſturam ſtomachatus, Kal. ipſis Auguſti diſceſsit. Iam in Galliâ Toletanus mandata expoſuerat, & Ianinum rex remiſit, qui legationis cauſam Fœderatis declararet. *neque enim aliud agitari, quam vt cœptum pacis negotium perturbaret; ſed ab iſtâ cogitatione valdè ſe alienum eſſe; ac teſtatum, pacem Belgij inter primas curas habere. quamobrem lentum hactenus negotium maturarent, & vel qualemcunque*

cIↄ.Iↄ.
c.VIII. *tandem finem imponerent:* Eâ de cauſâ in XIII Kal. Septembres conuentum indicunt, & *de religione maximè, commerciorumque libertate, ac limitibus, cæteriſque præcipuis capitibus*, definiri aliquid poſtulant. Reſpondere autem Hiſpani, *etiam ſibi id mandatum; & Regi atque Archiducibus placere, vti in prouincias Vnitas ius ſupremum penes Fœderatos maneat, dummodò ipſi veterem ſacrorum cultum reſtituant, & Indiâ vtrâque in poſterum abſtineant. de cæteris conuenienter reſponſum arbitrari.* cumque in ſententiâ perſeuerarent, dirempto conuentu, reque inter Fœderatos, Mauritium, Senatum, principumque legatos deliberatâ, abrumpere tractatum irrito hactenus conatu placuit. itaq; ad X. Kal. Sept. Hiſpanis edicunt; *damnoſa toties, viuo adhuc Philippo II, de pace colloquia effeciſſe, vt plus* XXV *annis, etſi mox Philippo ipſo offerente, eiuſque legatis, intercedente etiam Cæſare, aliiſque Europæ potentiſſimis Regibus ac Principibus, accepta ante damna metuentes, nullam pacis mentionem admittere vellent. itaque menſe Ianuario anni præteriti Archiducibus reſpondiſſe, quod pridem Cæſari: neque honeſtam, neque certam pacem iniri cum iis poſſe, qui libertatem iure vindicatam, aſſertam armis, auctoritate confirmatam, imminutum palam irent. Abominari porrò quæcunque eâ cauſâ ærumnæ Belgium afflixiſſent, & deinceps afflicturæ viderentur. Non ſe vllius mali auctores; culpam penes illos eſſe, qui, nullo iuris diuini aut humani reſpectu, oppreſſos ipſos omninò cuperent. Poſteà promiſiſſe Archiduces, ſaluam libertatem fore; nec iuris aliquid præ-*

tenſum

tenſum iri, quo vel pax inuiolabilis, vel induciæ longi tempo- cIↄ. Iↄ. c. VIII.
ris fieri poſſent. Cumque initio conceſſum eſſet per inducias VNVMQVEMQVE, VT POSSIDERET, ITA POSSESSVRVM ESSE: *pace verò, quicquid præterea paciſci poßent; de commercijs verò Indicis, cum conſtanter cedere ijs recuſarent, rem Archiduces mutaſſe, pronuntiaßeque: ſiue pace, ſiue inducijs, eodem omnes iure vſuros; niſi communi conſenſu loca quædam permutanda viderentur, nullâ Indiarum exceptione. atque ita, fundandæ paci, inhibita arma, aſtrictamque vim militarem; idque ratum ternis literis Philippum ipſum habuiſſe. inſuper expoſuiße ſeſe, facile ſibi, veluti liberarum prouinciarum dominis, Dei, Principumque fœderatorum auxilio, Remp. ſuam ordinare, & prouidere, ne quid detrimenti capiat. atque hîc primas religionis partes eſſe, in quâ innouari quicquam proximo tractatu præter pacta permiſſuri nunquam eſſent.* Deinde ſummatim totius negotij perſtricto progreſſu, ac fraude oſtenſâ, per quam ſimplicitati ſuæ rectæque fidei illuſiſſent, ceu læſâ per ſubdolam cunctationem patientiâ, palam edicunt; *non vltra tricandum videri. ſeſe quidem optimâ fide cuncta egiſſe; & ad pertractandum negotium animum pacis perquàm cupidum attuliſſe. contrà tam præclaræ voluntati ſuæ ipſos hactenus defuiße, qui nihil minus quàm pacem animo agitarent: idq; per ſummam conditionum propoſitarum iniquitatem exploratum ſatis eſſe. Quapropter decreuiſſe, ne in poſterum patientiam proſtituerent, artes ſuas ſibi haberent; ipſos tutius libertatem in armis aſſerturos eſſe, quam callidè illi per pacem euer-*

CIↃ.IↃ. C.VIII. *tere conarentur.* Ingratum Hiſpanis hoc edictum, deque præcipiti eius rigore apud cæteros legatos vbi multa queſti eſſent, ij VI Kal. Septembres in conſeſſu Fœderatorum declarare; *omnia ſe, vt iuſſi erant, etſi fruſtra, Belgio tranquillando tentaſſe. porrò in mandatis habere, ſi pax fortè non ſuccederet, tum de inducijs, bello longè vtilioribus, vti ſedulò laborarent. quamobrem monitos ipſos velle, ne hoc conſilium aſpernarentur, ſi ijſdem conditionibus impetrare eas poſſent, quibus pacem ſtatuiſſent. Vereri ſe quidem, nihilo faciliores etiam hîc Hiſpanos fore; veruntamen effectum iri, vt & ipſi arma iuſtius reſumant, & opera in conciliandis à principibus ſuis poſita clarius tantò eluceſcat. itaque expenderent, quæ in commune conſuluiſſent; & inducias admitterent, haud minus pace profuturas. deinde, aliquid etiam amicitiæ eorum darent, quorum intererat remp. ipſos quàm maximè florentem habere.* Sic digreſsi Hiſpanos accedunt, eadem illis quoq; ſuaſuri. Vtrinq; tempus deliberando poſtulatum, mox reſpõſum à Fœderatis: *placere conſilium, & de inducijs agere paratos, dum caueretur, finitis ijs nihilominus libertatem ſaluam fore; aliâ conditione nunquam acturos.* Ab Hiſpanis verò exceptum; *non id ſibi mandati eſſe, itaque Bruxellas miſiſſe, & reſponſum intra quartum diem fore.* eo allato mox exponunt; *non placere Regi, aut Archiducibus, vt in inducijs conſtituendis libertatis titulus concederetur, nedum religionis auitæ, aut Indiarum, reſtitutio negligeretur. miſiſſe tamẽ in Hiſpaniam Archiduces, vti ſententiam Regis explorarent, de quâ ante deſinentem Septembrem certiores eſſe poſſent; idq; tempus exſpecta-*

exſpectare ipſos velle, ſi Fœderati moram tantillam indulge- cIↄ.Iↄ.
rent. quin, ſi mallent, Archiducum nomine ſeptennales inducias c.VIII.
ſtatuere paratos, veluti præſentis armiſtitij continuationẽ; quo
cum plenâ libertatis aſſertione ſemel decreto, eius mentionem
repeti nil neceſſe: quam ſi vrgerent, alienis Hiſpanorum ani-
mis, negotium difficillimum fore. quod verò ad commercia
Indica pariter atque Hiſpanica attineret, Archiduces pro-
mitterent, operam ſe daturos eſſe, vt ad præſcriptum indu-
ciarum tempus decreta de ijs rata Hiſpanus haberet, de cæte-
ris capitibus rationi conſentanea ſtatuerent, ſi bimeſtre tan-
tùm concederetur percunctando, an commercio Indiarum Fœ-
derati per indulgentiam Regis, an verò per vim atque arma
vſuri eſſent. quod ſi audire propoſitum hoc nollent, tum pro
ipſis intercederent, vti ad extremum Septembrem manere
liceret. Legati cum prius obtineri poſſe deſperarent,
poſterius petierunt. idque conceſſum ſatis grauatè,
teſtantibus Fœderatis, *maluiſſe ſe, vti Bruxellas profecti*
Hiſpani iuſſa illic Regis ſui exſpectarent. ſed in Regum
principumque confœderatorum gratiam paſſuros, vt ad proxi-
mas Kal. Octobres Hagæ ſubſiſtant. hanc ſupremam tempeſta-
tem fore, neque vlterius moræ ſpatium impetratum vllum
iri. Fruſtra eſſe, qui circumducere ipſos vellent; ſatis ex-
ploratum habere, fraudes meras agitari. ſpecioſis initio
promiſſis adductos, vt aures animoſque ad pacem inclina-
rent: nunc nil minus cogitari. pacem in inducias, illam in
armiſtitij prorogationem commutari, nullâ libertatis men-
tione, in quâ ſumma rei verteretur. nollent certè exiſtimare,

aut

cIↄ Iↄ. C. VIII. *aut prudentiam ipſis deeſſe ad deprehendenda tam callida conſilia, aut animum ad recipienda arma; quæ vt ægrè ſumpſerant, ita niſi cum laude & gloriâ eſſent poſituri.* Indignari etiam Mauritius, qui etſi amantiſsimus pacis, animũ tamen ab hoc tractatu alienum ſemper habuit, quia diſsidium inteſtinum, & alia quædam mala metueret, ceu negligentioribus armorum, & defenſionis ſuæ, omnibus deinceps futuris. Præterea dolum verebatur, euidẽter aliquo modo hac cunctatione proditum. quamobrem datis ad vrbes ſingulas literis ſeriò omnes ad fortitudinem ac conſtantiam exhortari: *nunc enim illud tempus eſſe, cum deſeri Reſp. non deberet. neque ijs auſcultandum, qui inducias aut tam vtiles prædicabant, vt contemni non deberent; aut ita neceſſitatem publicam exaggerabant, vt fere defenſionem omnem ſuperaret. Satis adhuc virium reſtare, neque indecorè cum hoſte propterea paciſcendum, ad prouinciarum perniciem, quæ quauis neceſſitate grauius ſit afflictura. proinde patres ſuos imitarentur, qui vel in maiora pericula olim adducti, nunquam tamen conſilia huiuſmodi admittere voluiſſent. Vindicias quoque libertatis conſiderarent, quæ ne dubijs verborum latebris eluderentur, prouiderent. ſummâ hîc claritate opus eſſe, nec diſceptari ab hoſte debere, ſi ſine dolo agere cenſeri vellet.* Interim mandata Hiſpani ab Archiducibus noua accipiunt, tentantq; per Richardotum legatorum animos, inquientes; iuſsiſſe Archiduces *cum Fœderatis, veluti nullius iuri obnoxijs, inducias ſeptennales fieri, liberis per Europam totam commercijs, &*

ſaluâ

ſaluâ vtrinque partium poſſeſſione; ſperare etiam, approbatu-rum id Philippum, etſi mandata ab eo nulla. Sed vbi libertatem commerciorum etiam extra Europam, & per vtranque Indiam, cum plenâ iuris cuiuſcunque renuntiatione vrgerent legati, cæteroquin Fœderatorum perſuadendorum ſpem nullam eſſe, ijque hoc mandati datum ſibi negarent, edixerunt, ne quid amplius ſperarent, vanum cæterum conatum fore, neque permoueri à ſe Fœderatos poſſe. quo intellecto, colloquium apud Verreickium habent, & diſceſſum ſtatuunt. Itaque ſalutato prius Mauritio, & legatis, pridie Kal. Octobres Fœderatos quoque adeunt, ibique Archiducum ſinceritatem, & propenſam ad pacis negotium voluntatem, magnopere extollere Richardotus; Fœderatorum contra abruptum rigorem & duritiam accuſare, hortariq;: *benè rem perpenderent, & oblata rectè conſiderarent, neque ita temerè reijcerent, multis mox precibus impetranda. præcipitis conſilij certam ſemper pœnitentiam eſſe. deinde, ſi redintegrando bello cauſam præberent, rationes ijs reddendas tot imminentium ærumnarum.* Contra obijcere Fœderati; *optimâ fide omnia egiſſe, & pro vetere gentis ſuæ ſimplicitate. ipſos potius in culpâ eſſe, qui præſtare libertatem, initio verbis tam ſpecioſis oblatam, nollent; ſine quâ admiſſi nunquam fuiſſent.* Hîc interloqui etiam Spinola, & poſt pauca eius verba, de ſuo quoque erga pacem publicam affectu, dictâ vtrinque ſalute, diſceſſum eſt. Sanè inuitis Hiſpanis hoc fuit, petierantque à legatis, vt ſuo nomine decem

ciↄ.Iↄ. tantum dierum moram impetrarent; eamque ad rem
c.VIII. etiam in Galliâ apud Regem Toletani operâ vſi erant, ſed nullo ſucceſſu. Itaq; eo ipſo die, apud Mauritium pranſi, poſt meridiem diſcedunt, relicto à Richardoto mandatorum, quæ ab Archiducibus habebat, exemplari; quod conſultò, an imprudēter factum, varia coniectura erat. Interim verò dum ita ab armis ceſſabatur, militi tamen inter ſe graſſari licuit. atq; ita Sidleniſcius, Grauiæ præfectus, dum prono Moſâ Vornam deuehitur, captus Siluam ducis abducitur. Wernerus Boſius, militaris ſenatus præſes, Geldermalſâ è conuiuio domum rediens, per viam oppreſſus, cum accipere vincula nollet, vitâ dedit, vir belli peritus, animoq; promptus ac manu. Adolphus Naſſouius, è Lutzemburgenſi agro reuertens, & Rhenobercam prætergreſſus, ſalutato militari more præſidio, dum in propinquo pago noctem agit, periculi ſecurus, inopinatò opprimitur; & fortiter magis quàm feliciter pugnans, ſibi mortem nō ingloriam, ſuis victoriam acquiſiuit. Quamuis autem iam diſceſſu Hiſpanorum ſpes de pace vniuerſa concidiſſe videbatur, non deſtiterunt tamen Galliæ ac Britanniȩ legati, &, quādo de pace irrita conſilia omnia eſſent, inducias ſuaſerunt. Cumq; periculoſas eas Fœderati exiſtimarent, ſcrupulum eximere Ianinus ſategit, & diffidentiæ iuſtiſsimas cauſas opponentibus reſpondit: *quod ſi fidem Hiſpani fallerent, velle ac poſſe regem ſuum quemlibet cum ipſis tractatum inire, ac Remp. ſaluā præſtare.*

ſtare. quin per literas ipſe Rex ſuadere enixè, *vti inducias ne reijcerent, quas paciſci ſaluâ libertate poſſent.* Idem etiam Britannus facere, interminari quoque viſus, *niſi conſilio parerent, auxilia deinceps nulla illic habituros.* Mirari multi vehementiam, quippe *pacem non tam ſeriò agitatam, in quâ tamen plus ſecuritatis eſſet. eâ enim ſemel conſtitutâ, ſine nouâ aliquâ offenſâ, aut violatâ etiam fide, bellum inſtaurari non poſſe; quæ res indignationem animis populi diffidentiamque afferret. contra in inducijs fieri, quibus finitis ſine probro, aut calumniâ, arma recipere permiſſum eſſet. tum in integro omne ius, ceu nunquam abdicatum, eſſe. inſuper metuendum etiam, ne rectè exactis, populus fidem ab Hiſpanis ſeruari expertus, animum ad illos inclinaret, & excuſſum ſemel iugũ facilius reciperet.* Sed hęc dimouere legatos à propoſito non potuerũt, eoq; res ab ijs perducta, vt de inducijs ad XII annos ſtatuendis, ſecundũ XV illa capita, quæ exhibuerant, porrò ageretur. prolatoq; armiſtitio negotium ijs, quibus antea, demandatur: idque X Kal. Ian. inchoatum, ſpondẽtibus legatis, *curaturos Reges ſuos, vti effectum pacta haberent.* Hâc de cauſâ Mancicidorius iter in Hiſpaniam fecerat, & reuerſus à Philippo mandatum attulit, *ne induciæ longæ fierent; tantum vt hactenus armiſtitium proferretur, & commercia in Hiſpaniâ libera eſſent: extra Europam, atque in mari mediterraneo, arma porrò graſſarentur.* Ea res Zelandis placuit, ſed non alijs. & diſsidium ingens erat, adeò nõnullis ad pacem aut inducias pronis, quaſi extra illas ſaluam Remp. habituri non fuiſſent. Huc CIↃ IↃ. C. VIII.

cIↄ.Iↄ.c.VIII. accedere, quod *duodecennes inducias prouincialium omnium animis tantum pacis atque amicitiæ mutuæ ſtudium impoſituras* exiſtimarent, *vt ad arma reſumenda adducti in poſterum nunquam poſſent.* Alijs grauiore periculo laborari videbatur. quippe *Archiducibus facile auctoritatem per præſidia vindicare, & obedientiam ſubditis ſuis extorquere; quandoquidem ex eorum nutu & voluntate Ordines prouinciarum penderent: at Fœderatis metuendum, ne conſtantia populi labefactaretur, aut diuiderentur animi: quod facilè ſanè euenturum in Gelriâ, Tranſ-Iſelaniâ, & ditione Groninganâ, vbi per vim imperata arma, & penes nobilitatem maxima poteſtas; quæ agris tutandis, in quibus ferè omnes eorum facultates, & periculo euitando, partes mutatura.* Huc accedebat prouinciarum in pecuniâ deinceps conferendâ diſcordia; & in maximum ſanè diſcrimen Reſp. adducta videbatur: neque diſſidium duntaxat animorum erat, ſed ira quoque, & exaſperatio, grauiſsimi ſemper mali irritamenta. iamq; Archiduces id quod optauerant conſecutos exiſtimare aliquis poterat, fractâ illâ antiquâ concordiâ: & actum fortaſsis de Rep. totâ erat, niſi eius Fortuna, cõciliatis iterum animis, iam nutantem ſuſtinuiſſet. quamobrem conſenſus communis fuit, *affectus priuatos publicæ vtilitati donare, & conditionibus æquis animum ad inducias vertere.* Brabantiæ etiam, Flandriæque, ac cæterarum prouinciarum Hiſpanicarum Ordines, Archiducibus repræſentabant, *maximam belli calamitatem, militum non ſoluto ſtipendio intolerandam planè licentiam.*

centiam. dandam feſſis ærumnarum aliquam quietem, & re- cIↄ.Iↄ.
ſpirandi tempus. ſatis hactenus graſſata arma, & conculcatas c. VIII.
leges eſſe: illis modum tandem ſtatui, his decus ſuum reddi oportere. præterea, finire tot annorum miſeriam, ſeculi totius beneficium, & immortalem principum gloriam eſſe, quam trophæa nulla æquarent. Hoc rerum ſtatu Germaniæ principum legati diſcedunt, ceu pacem iuſſi, non inducias adiuuare. Circa hoc tempus in Britanniam appulit, à Philippo miſſus, Ferrandus Gironus, eques Melitenſis, qui de operâ Belgicæ pacis negotio impenſa magnas Regi gratias ageret; quod in Galliâ Toletano quoque mandatum. Interim ſedulò laborari ad concili- cIↄ.Iↄ.
andas partes, & legatis ſuis mandare Fœderati, propo- c.IX.
ſita capita vt refingerent, viderentque, ſi quid in verbis ſine Reip. fraude mutari poſſet: vt Anuerpiam profecturi legati Regum euentum denuò tentarent, & explorarent, an vel iſthoc modo ad rem ex æquo & bono tractandam permoueri ſe Archiduces paterentur. Ac poſt multam diſceptationem profecti illi quinto Eid. Februarias Antuerpiam venerunt, vbi colloquia habita plurima, nec paucæ difficultates obiectæ: iamque res in præcipiti eſſe, cum ecce præter ſpem quodammodò Fortuna publica animos coniungit, decretumque, vti ad pertractandas inducias legati vtrinque Antuerpiæ adeſſent. Et aduenere non multo poſt à Fœderatis, quos Spinola, Mancicidorius, & Verreickius per quàm honorificè exceptos in ædes Fuggero-

cIↄ. Iↄ. C. IX. rum deducũt, vbi hoſpitia deſignata. Conuentum illic aliquoties fuit, atq; paucis poſt diebus factæ XII annorum induciæ, certis legibus, quas Rex, Archiduces, Fœderatiq;, ratas ſe per literas habere teſtarentur. eaſq; ſolenni formâ ſcriptas, Archiduces quidẽ & Fœderati intra primos IV dies, rex Philippus intrà tertium menſem daret. idq; ſimul ab Archiducibus Fœderatisq; factum foret, tum induciæ cõſtitutæ promulgarentur. Atq; ita terminatum bellum eſt, quo aliud grauius hiſtorię nõ habent. Comparemus enim, quę omnibus ante ſeculis geſta, iſtud vincet. Primam ſibi armorum laudẽ Roma vindicat, totius orbis imperio nata, & diu varieq; pugnauit; ſed viribus ſemper æqualis hoſti, ſæpe ſuperior. Fœderati cõtra omnibus modis lõgè inferiores; & quos contemnere hoſtis poterat, certè metuere non debebat, niſi quatenus oppreſſum per omne nefas populũ iuſta ira ac deſperatio erigit plerunq; & potentẽ facit. Varia illis rerũ & præliorum fortuna. aliquãdo victores, ſæpe victi; ita tamen, vt virtus ipſis ſua conſtaret, & animus vetus tuendæ libertatis, quem vis nulla, nullà pericula, aut ærumnę perculerunt. Mactæ conſtantiâ iſtâ animæ excelſæ! vos Deus & virtus veſtra ſeruauit, ac cum iſtâ externorum principũ auxilia. Poſitis verò hunc in modum armis, & aſſertâ libertate, Fœderati, quibus inter reliquas virtutes prima pietas, pridie Non. Maij per imperij ſui prouincias grates Deo agẽdas, & ſupplicationẽ decreuerunt, vt ſtabilis ipſis tranquillitas iſta publica mane-

maneret, & mox pace aliquâ certâ firmaretur, integrâ cIↄ. Iↄ.
religione, magiſtratus auctoritate, & prouincialiũ con- C. I X.
cordiâ. Et meritò gratias agimus tibi, Æternũ numen, quippe abs te factum eſt iſtud, & viſum eſt mirabile in oculis noſtris. At vos Heroes, & Reip. huius dij Soſpitatores, Ordines Fœderati, voſq; eorũ legati, Gulielme Naſſoui, Walraui Brederodi, Corneli Genti, Ioannes Barneueldi, Iacobe Malderæe, Gerarde Reneſſi, Ioãnes Slothi, Gelli Hillema, Abele Conderſi, ſaluete. ſaluete illuſtria nomina. Gratias vobis agit immortales patria vniuerſa pro beneficio incõparabili, quod à poſteris in Æternitatis tabulis perlegetur. Vos etenim in inducijs hiſce conſtituendis fide ſummâ laboraſtis, & negotij vniuerſi molem maximè in vos inclinatã ſuſtinuiſtis, prudentiâ admirabili, patientiâ incredibili, conſtantiâ ineffabili; & quam nunquam Inuidia concuſsit, aut Calumnia. Saluete iterum, Heroes præſtantiſsimi, qui odij atq; gratiæ popularis pariter ſecuri, rectam virtutis viam inſiſtentes, non ſpe aut metu impelli vos poſſe oſtendiſtis. neq; ante quieſcendum exiſtimaſtis, quàm quietem ipſi, poſt tot annorum bella, patriæ communi veſtrâ operâ redditam eſſe videretis. Affirmo vobis, in memoriâ hominum erit virtus veſtra; & tam præclara in Remp. merita nulla vnquam ætas ignorabit.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE